

Pažinsite iš vaisių

Kunigo Juozo Zdebskio korespondencija –
adresačių atsiminimai

NIHIL OBSTAT

Sac. Vaclovas Aliulis MIC
ad hoc deputatus

Romae, die 21 ianuarii 1997

Pažinsite iš vaisių

Kunigo Juozo Zdebskio korespondencija –
adresačių atsiminimai

LUMEN
leidykla
VILNIUS
1997

23/28
UDK 27(474.5)
Pa464

Sudarė, parengė ir redagavo
LORETA TERESĖ PAULAVIČIŪTĖ

VB "LAUKININKŲ"
filialas

12-99/4908+ab

ISBN 9986–410–30–4

© Loreta Paulavičiūtė
© LUMEN leidykla, 1997

„TIKIU... ŠVENTŲJŲ BENDRAVIMĄ" –

kalbame Apaštalų tikybos išpažinime, mūsų katalikiškajame „Credo". Tuo norime pasakyti, kad išpažįstame Dievo meilėje egzistuojant paslaptingą ryšį tarp mūsų ir tų, kuriuos Bažnyčia kartkartėmis beatifikuoja ir kanonizuoja. T.y. po mirties paskelbia Šventaisiais – neabejotinai jau pasiekusiais Tėvo namus, Kristaus pažadėtą nesibaigiančios Laimės pilnatvę ir iš ten galinčiais (bei norinčiais) mus čia, žemėje, savo draugyste lydėti. Tačiau šventųjų bendravimo tiesoje galime įžvelgti ir kitą aspektą. Tai ne vien pagarbos bei maldos santykis su Danguje esančia Bažnyčios dalimi ar gailestingumo meldimas mirusiesiems, galbūt dar esantiems nuskaistinimo būsenoje, pakeliui į visišką Dievo artumą. Amžinosios Meilės valia bendravimas tarp mūsų, šios žemės tako bendrakeleivių, turi būti Šventųjų bendravimas. Apaštalas Paulius Naujajame Testamente savo laiškų adresatus, pirmųjų amžių krikščionis, pakartotinai ir pabrėžtinai vadina šventaisiais: *„Visiems Dievo mylimiesiems, esantiems Romoje, pašauktiesiems šventiesiems: tebūna jums malonė bei ramybė nuo Dievo, mūsų Tėvo, ir Viešpaties Jėzaus Kristaus!" (Rom 1,7); „Rūpinkitės šventųjų reikalais, puoselėkite svetingumą" (Rom 12,13); „Aš pavedu jums mūsų sesę Febę /...:/ priimkite ją Viešpatyje, kaip dera šventiesiems, ir pagelbėkite jai, kai prireiks jūsų paramos, nes ir ji yra padėjusi daug kam..." (Rom 16,1-2); „Paulius, Dievo valia Kristaus Jėzaus apaštalas, šventiesiems, gyvenantiems Efeze, ir ištikimiesiems Kristuje Jėzuje" (Ef 1,1); „Paulius ir Timotiejus, Kristaus Jėzaus tarnai, visiems šventiesiems Kristuje Jėzuje, gyvenantiems Filipuose, kartu su vyskupais ir diakonais"* (Fil 1,1); *„Jus sveikina visi šventieji..." (Fil 4,22).*

Ką reiškia atkaklus šio neįprasto titulo kartojimas? Ar tai, kad tarp pirmųjų krikščionių nebuvo kalčių ir nusidėjėlių? Anaiptol, dažnai jau gretimuose tekstuose apaštalas griežtai įspėja ir bara dėl žmogiškųjų silpnybių ir ydų, turinio atžvilgiu nedaug tepakitusių ir XX amžiuje. Teisę į kilnųjį vardą suteikia ne mūsų nuopelnai, o Išganytojo kryžiaus galia. Atleidžiančio Kristaus kraujo purpuras apgaubia pakrikštytųjų sielas karališkumo apsiaustu. Bet tai nėra vien sąlyginis pavadinimas, gražiai skambanti fikcija. Tai – Dievo meilės jėgos remiamas ir Nukryžiuotos Aukos skausmu rėkiantis įpareigojimas mums: *„...būkite tokie tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas" (Mt 5,48).* Aš, Esantysis, atpirkau jus iš pragaišties vergovės ir suteikiau jums tokią galimybę. Jeigu norėsite (sutiksite priimti) – **būsite...** Įveiksite chaoso ir menkybės trauką mano teikiamos dvasios sparnais.

Kad šis pažadas irgi nėra vien religinė poezija, o eksperimentiniu būdu – gyvenimo praktika patvirtinamas reikalas, rodo ne vien „keisti" praeities šventųjų, bet ir net labai šiuolaikiški Šventojo Tėvo Jono Pauliaus II ir Kalkutos Motinos Teresės pavyzdžiai. Kad ir koks ciniškas, koks atžarus jų darbus ir jų asmenybes išugdžiusiam tikėjimui būtų nūdienos pasaulis, – o negali jais nesižavėti. Negali pinigo, aistros ir smurto valdomas pasaulis nuslėpti raudančio Šventųjų ilgesio... Tik kartais mums be reikalo gali pasirodyti, kad meilės darna spindinčios viršūnės – būtinai „toli" arba „aukštai". Iš tiesų šventumas (kitaip tariant, iš Dievo širdies žmogui teikiamas–žmogaus semiamas taurumas), kaip jį supranta šv. Paulius, nėra vien altorių garbės vainikas. Tai ir ėjimas, vaiko klupimas bei kėlimasis, laikantis Tėvo rankos, tai ir ugdančios Kūrėjo dovanos mumyse, bet tai ir mūsų pačių nuoširdus atsinaujinimo troškimas. Dievo Išminties valia būdami pašaukti bendrystei, Jo vaikų šeimai, šiame kelyje, šiame svarbiausiame mūsų būties siekime esame Kristaus pavyzdžiu ir žodžiu kviečiami vieni kitus pa-

remti. Tai pagrindinė mūsų, žemiškojo, šventųjų bendravimo prasmė. Čia visi gyvenimo aspektai: meilė, skausmas, išbandymai, blogio išpuoliai ir t.t. Viskas, atrodytų, kaip ir netikinčiųjų buityje. Ir... viskas – **šiek tiek kitaip.**

Bet ar įmanoma prigimties netvarkos iš vidaus drumsčiamą, piktos valios iš šalies ardomą, pilkos kasdienybės rutinos smaugiamą mūsų egzistenciją paversti **šventųjų bendravimu?** Išsaugoti nuo tamsos ir absurdo gaivalų užviešpatavimo, kad *„visa, ką tik darytumėte žodžiu ar darbu"*, taptų būsimos tyros Dangaus bendrystės preliudija?

Perskaitykime šią knygą – kunigo Juozo Zdebskio susirašinėjimą su keturiomis Prasmės ir Gyvenimo skausmingai ieškančiomis jaunuolėmis, kurių dvasios tėvas jis buvo. Įsižiūrėkime į tų penkių gyvenimų vaisius.

Ir atsakykime sau.

Kun. ROBERTAS GRIGAS

Kaunas,
1997 02 20

VEDĘS Į DIEVĄ

Po kun. Juozo Zdebskio mirties jo asmeniniame archyve šalia kitos dokumentinės medžiagos rastas didelis pluoštas jam adresuotų laiškų. Juos surūšiavus buvo kreiptasi į gausiausios korespondencijos autorius ir paprašyta leidimo taip pat ir išlikusius kun. Juozo laiškus (jei jie išsaugoti) prijungti prie archyvinės medžiagos ar net, atsiradus progai bei reikalui, iškelti į viešumą. Knygoje „PAŽINSITE IŠ VAISIŲ" ir pateikiama korespondencija kelių kun. Juozo Zdebskio dvasios dukterų, atsiliepusių į tą kreipimąsi ir leidusių išsaugotus jo laiškus spausdinti. Korespondenciją palydi ir jų atsiminimai apie savo dvasios vadovą. Susitikimo su kun. J. Zdebskiu vaisiai – tolesnis gyvenimas tų žmonių, kuriems teko laimė vienaip ar kitaip su juo bendrauti.

Visi geriau jį pažinę ir su juo bendravę atsimena, kokia nuoširdi, bet ir santūri buvo jo elgsena. *„Broliai Kristuje"* – toks jo bendravimo su visais žmonėmis matas ir norma – pagrindinis principas, kurio laikėsi pats ir kurio mokė meilės ištroškusias, idealo pasiilgusias ir – kartais – jo kilnia asmenybe susižavėjusias širdis. Tačiau jo asmeniniame gyvenime ir santykiuose su žmonėmis nebuvo vietos nuodėmei, nors saviti apaštalavimo metodai kartais ir galėjo „papiktinti mažutėlius". Tai rodo kai kurie atgarsiai į skelbiamus atsiminimus apie kun. Juozą Zdebskį. Antai 1987 m., parengus šią knygą kaip archyvinę medžiagą, keli mašinraščio egzemplioriai paplito tarp kun. Juozo bičiulių. Gautas anoniminis laiškas:

„Rašau, nežinodamas kam... Prašau Dievo, kad patektų kam reikia. Pažinau kun. Juozą Zdebskį keletą metų prieš jo mirtį. Paliko gražiausius atsiminimus. Po mirties norėjau geriau pažinti jo asmenybę ir

domėjausi viskuo, kas buvo apie jį rašoma. Keletas jaunų žmonių atsiminimų padarė labai gerą įspūdį. Paskui į rankas pateko šūsnys moterų atsiminimų. Beskaitant iškilo keletas klausimų:

Ar a.a. kunigas buvo nesubrendęs kaip dvasios vadas ir apaštalaudavo tik pririšimu prie savęs, nevesdamas į gilesnį dvasinį gyvenimą, į pilną dvasios laisvę, į tobulą Dievo meilę, į apaštalavimą tik dėl Dievo? Gal jis pasiliko sau tą subtilų malonumą likti tarp Dievo ir sielos, – bet tai kvepėtų savimeile, kuri svetima dideliems ir šventiems žmonėms? O gal jis, turėdamas šventos kantrybės toms nepagydomoms sentimentėms, kurių nemažai pasitaiko tarp moterų, bendravo su jomis, stengdamasis jų gyvenimą pakreipti kokia naudinga linkme? Kodėl leidžiama toms nepagydomoms ar nepagijusioms sentimentėms taip gausiai platinti savo atsiminimus? Juk jų tie visi liaupsinimai neobjektyvūs, neturi jokios vertės kunigo asmenybės pažinimui, o stato didelį klaustuką? Kodėl jos taip žemina garbingą žmogų?"

Laiško autorius sakosi pažinojęs kun. J. Zdebskį keletą metų prieš jo mirtį. Tačiau iki tol jo buvo nueitas ilgas – kelių dešimtmečių augimo kelias. Dar yra daug žmonių, kurie jį pažinojo ne tik kaip tvirtą ir bebaimį kovotoją, apaštalą, misionierių, jaunų sielų gelbėtoją, bet ir jo ieškojimų, žmogiškų silpnybių nugalėjimo ir dvasinio brendimo laikotarpiu. Didžioji kun. J. Zdebskio gyvenimo pavyzdžio vertė gal ir yra būtent tai, jog Dievas pasirinko savo įrankiu vieną iš mūsų – silpnų, klystančių – kad būtų tikroviškesnis pavyzdys, kaip reikia pasitikėti ne savimi, o Dievo visagalybe ir besąlygiškai atsiduoti Švč. Mergelės motiniškai globai, kaip reikia tikra ir veiklia meile mylėti visus be išimties. Net tas nepagijusias ar nepagydomas sentimentes, kurias irgi galima kantrybe ir tėviška meile išvaduoti iš skrupulų, išgelbėti nuo savižudybės ar net psichiatrijos skyriuje gydytai padėti po kojų tvirtą tikėjimo pagrindą – ir ne tik laikinai, ne keleriems metams, bet visam tolesniam gyvenimui...

Tačiau tam reikia turėti tokią plačią širdį, kuri apimtų kiekvienos nelaimingos sielos skausmą, neviltį, sielvartą. Reikia, kad toji širdis neatstumtų ir visų paniekinto, savo menkavertiškumą skaudžiai išgyvenančio žmogelio, kad nepasmerktų save niekinančio nusidėjėlio. Tokią širdį turėjo kun. Juozas Zdebskis.

Nenuostabu, kad tokį žmogų galima ir pamilti. Argi yra bent vienas geras, tobulas, „šventas" kunigas, kurio niekada niekas nebūtų pamilęs?..

Kun. J. Zdebskis net savo dvasinio brendimo laikotarpiu – pirmąjį kunigystės dešimtmetį – sąmoningai nesistengė savo asmeniu užstoti Dievo. Kitų reiškiamas prisirišimas dažnai jam buvo tikra našta, vargas. Tačiau jis niekada nepaisė savęs, o pirmiausia stengėsi padėti nelaimingoms sieloms, su kuriomis bendrauti tikriausiai kitam kunigui nebūtų užtekę kantrybės. Jis buvo kantrus ir turėjo begalinį – tarsi visus „normalių" žmonių jausmus pranokstantį norą padėti kiekvienam pagalbos reikalingam žmogui, nesvarbu kas jis būtų. Čia kun. Juozas nepaisė aplinkinių nuomonės. Savo pašaukimą jis suvokė kaip Kristaus sekimą – nesiteisindamas priimdavo ir tai, kas klaidingai buvo apie jį patį manoma, kuo piktai šmeižiamas.

O kokia buvo objektyvi tiesa? Ją šioje knygoje bent maža dalele bando atskleisti nuo savo jaunystės iki pat kun. Juozo mirties artimiau jį pažinojusios moterys. Nors kun. Juozas bendravo ir su vyrais: stengėsi padėti jiems suprasti didžią atsakomybę už tautos ateitį, ugdė jų tikrąjį vyriškumą, mokė meno mylėti kilnia ir atsakinga meile, nes nuo vyrų elgesio ir mąstysenos daug priklauso juos mylinčių moterų ateitis – visas gyvenimas, gal net amžinasis Likimas, bet... vyrai, matyt, mažiau rašo...

Amžinybėje bus viskas aišku. Tačiau norėtųsi, kad šio Kunigo asmenybė jau dabar būtų geriau pažinta ir suprasta. Čia nereikia pagražinimų, nudailinimų, jo asmens falsifikavimo. Į visus neaiškumus geriausiai atsako paties kun. Juozo Zdebskio dienoraščių dvi knygos „Gyvenimas mąstymuose". Šioji knyga – tik jų papildymas ir gyva iliustracija.

Ses. LORETA TERESĖ

Vilnius,
1996 09 08

GRAŽINA

JAUNYSTĖS DVASIOS VADAS

Taip sunku patikėti, kad apie kun. Juozą Zdebskį jau reikia kalbėti būtuoju laiku, kad liko tik atsiminimai. Paskutinės valandos prie karsto, iš lėto nusileidžiantis karsto dangtis, kaip aidas atplaukiantys kunigo Juozo žodžiai: *„Atmink: gyvenime nėra ir neturi būti ramybės, negalima sakyti, kad jau viskas baigta. Ramybė ir pabaiga bus tada, kai užvoš karsto dangtį"*. Ir žodžiai ant antkapio: *„MEILĖ NIEKADA NESIBAIGIA"*. Niekada, net ir tada, kai žemiško gyvenimo pabaigą pažymi kapo kauburėlis...

Prisimenu jį, vieną iš pirmųjų negausaus būrelio kovotojų dėl mūsų, tikinčiųjų, teisių, dėl kunigų seminarijos, dėl teisės mokyti vaikus tikėjimo. Prisimenu jį einantį Eucharistijos bičiulių organizuotos eisenos priekyje. Apie kun. Juozą, kaip visuomenininką, kovotoją, daug žinoma ir daug bus papasakota. Bet tai, kas svarbiausia, patys didieji stebuklai, vykstantys žmonių gyvenime ir sielose, yra nematomi. Jie jaučiami tik širdimi. Noriu papasakoti apie kun. Juozą kaip dvasios vadą, ankstyvos jaunystės metais atėjusį ir į mano gyvenimą.

Buvo jaunystė – didelių siekių ir ieškojimų metas – reikėjo spręsti daugybę prieštaringų klausimų. Išaugusi iš vaikiško tikėjimo Dievu, atsistojau lyg prieš tuštumą, į kurią veržėsi ateizmo banga: visur buvo rašoma, kalbama prieš Dievą. Jaunystė mėgsta vaikščioti bedugnių pakraščiais, atmesti senas tiesas, ieškoti sau priimtinų. Šitoje kryžkelėje, kai reikėjo rinktis Dievą ar ateizmą, ir sutikau kun. Juozą – jauną, drąsų, kalbantį kitaip negu kiti. Jo požiūris į daugelį

gyvenimo klausimų, mokėjimas perteikti krikščionybės esmę atitiko mano polinkius ir nuotaikas. Po daugelio metų žvelgdama atgal suprantu, koks nuostabus Kristus, mano didysis Mokytojas, atsiuntęs man tada žmogų, nulėmusį mano gyvenimą. Atsimenu kun. Juozo žodžius: *„Dievas visada atsako į klausimus, jei mes nuoširdžiai klausiame. Atsako per žmones, per knygas, per dvasinius nušvitimus, kada ima ir savaime klausimas paaiškėja"*.

Žmogus nemėgsta naudotis svetima patirtimi, pamokymais. Žodžiai, kad ir kokie būtų teisingi, kito sakomi lieka gryna teorija. Kad jie taptų mūsų mintimis ir gyvenimu, reikia patirti ir praradimo kančią, ir atradimo džiaugsmą. Per gyvenimą mes turime eiti savo kojomis, Dievą pasiekti irgi savo keliu. Kun. Juozui reikėjo begalinės kantrybės ir subtilios intuicijos, kad suprastų kiekvieną sielą ir padėtų jai.

Buvau labai sunkiai auklėjama mokinė. Neklusnumas, pasitikėjimas tik savo nuomone, noras, kad viskas būtų taip, kaip aš noriu, trukdė daryti pažangą. Kiek daug ginčytasi su kun. Juozu pokalbiuose ir mintyse ilgų išsiskyrimų metais! Kategoriškai neigiau jo požiūrį į gyvenimą. O šiandien, kai gyvenimo saulė jau krypsta vakarop, kai žvelgiu į gyvenimo kryžkeles, į savo klaidas ir netektis, į trumpalaikį didžių vertybių suvokimo džiaugsmą, matau, kad jis, ilgametis mano sielos vadovas, buvo teisus. Kiekviena nauja aukštesnė gyvenimo pakopa buvo pasiekta tik todėl, kad amžinai gindama savo abejotiną tiesą gal nesąmoningai elgiausi taip, kaip mokė jis. Jo mintys, jo malda lydėjo mane gyvenimo keliais. Jis tyliai džiaugėsi kiekvienu teisingu mano žingsniu.

Nespėjau pasakyti jam, kad jis buvo teisus, kad jo požiūris į gyvenimą vedė į Dievą, kad tik Dievuje galima tobula laimė, meilė ir kitos didžios vertybės, kurių ieško žmogus. Ir kančia, kurios žmogus taip nenori, Dievo šviesoje įgauna kitą prasmę.

Savo gyvenime jis irgi patyrė ieškojimų ir kryžkelių, praradimų ir laimėjimų skonį. Toks jau žmogaus gyvenimas. Ša-

lia šviesos būna ir šešėliai. Mano gyvenime švietė jo asmenybės šviesa. Tos šviesos nušviestu keliu einu į Dievą, į gyvenimo prasmės supratimą. Tame kelyje pasitaiko visko: didelės meilės ir didelės kančios, didelių pralaimėjimų ir nedidelių pergalių. Gyvenimas tęsiasi, prieš akis dar nepasiektos aukštumos. Į jas kopiame visi, kam jis vadovavo. Visą gyvenimą jis troško tik vieno: kuo daugiau sielų priartinti prie Dievo, padėti suvokti kančios prasmę ir išmokyti mylėti.

O dabar tegul kalba puslapiai iš tolimų jaunystės metų.

Iš dienoraščių

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Šventoji Meile, artėja vienas iš didžiausių mano gyvenimo įvykių – tų, kurie gyvenime būna tik kartą, kaip, pavyzdžiui, šventimai. Tu sutinki, Mieloji, kad pasiaukočiau Tau visiškai ir neatšaukiamai, amžinai – įžadu, t.y. aukščiausiu būdu, kokį tik aš pažįstu.

Meilė gimdo atsidavimą. Žinau, kad mano meilė Tavo – Tyrosios Būtybės – akivaizdoje yra labai netobula, bet turiu viltį, kad mane išmokysi. Juk motina kūdikį moko, kaip elgtis ir su ja pačia.

Šv. Juozapai, padaryk mano bendravimą su Tavo Šventąja Sužadėtine bent dalelyte panašų į Tavo meilę ir pagarbą Jai. Visi Dangaus angelai, šventieji ir šventosios, melskite už mane" (1956 12 06, mėn. rekolekcijos).

1956 12 07

Šiandien labai norėjau eiti išpažinties, jaučiau, kad nutrūko ryšys su Dievu, negaliu nuoširdžiai melstis. Maniau sau: kokia prasmė eiti išpažinties, išpažinti smulkias nuodėmes, paskui vėl gyventi taip pat, jaučiant, kad esmė ne čia, tos smulkmenos, bet kažkas kita, ko negaliu išsakyti.

Vis tiek į bažnyčią nuėjau, nes buvo pirmas mėnesio penktadienis. Iš įpratimo nuėjau išpažinties pas pirmą pasitaikiusį kunigą. Tai buvo jaunas šviesiaplaukis kunigas. Ko gero, dirbantis pirmuosius metus. Pasakiau jam kelias nuodėmes ir šios dienos mintis apie išpažinties ir maldos beprasmiškumą.

– Jūs blogai suprantate Kristų, – patylėjęs atsakė jis. – Kristus yra labai geras ir ne toks jau griežtas, kad smerktų žmogų už kiekvieną smulkmeną. Reikia tikėti Jo gerumu.

– Aš nebijau Kristaus, stengiuosi melstis, bet poterių žodžius mechaniškai kartoju, neįdėdama į juos širdies.

– Jūs daug kalbate poterių?

– Ne, nedaug.

– Geriau melskitės savais žodžiais, – patarė kunigas. – Ir nedaug. Kristui tereikia kelių nuoširdžių žodžių. Be to, Kristui maloni nors ir neatidi, bet sunki malda: tokia, kai žmogus meldžiasi kovodamas su savo išsiblaškymu. Kristus supranta ir vertina gerus žmogaus norus.

Pirmą kartą gyvenime pajutau, kad išpažintis – ne formalumas, kad kunigas klausykloje nėra abejingas mano gyvenimui. Jis nuoširdžiai nori padėti. Anksčiau dažnai pajusdavau, kad nuodėmklausiui beveik vis tiek, ką jam kas sako. Skiria atgailą – ir eik sau. Šitas kunigas kitoks. Iš jo sklido kažkas naujo, sunkiai nusakomo, bet gero, šviesaus.

– Su Kristumi reikia kalbėtis ne kaip su kadaise buvusiu, bet kaip su artimu Draugu. Jam reikia sakyti viską, ir Jis supras, – sakė kunigas.

Taip, Kristus supras. Šiandien jau galėjau nuoširdžiai melstis. Prašiau Viešpatį, kad jaunasis kunigas ilgainiui netaptų abejingas, o visada būtų pasirengęs padėti žmogui.

1956 12 09

Jaunasis kunigas sakė pamokslą apie moteris. Sakė, kad moterys geba daugiau aukotis ir kentėti, jos geba labiau my-

lėti – myli net tada, kai nėra mylimos. Moteris turi gyventi krikščioniską gyvenimą. Tai turi jaustis jos darbuose, santykiuose su vyru, vaikų auklėjime. Netekusi tikėjimo, moteris netenka ir dvasios vertybių. Net blogiausias vyras visada svajoja apie idealią moterį. Kartais ir šeimoje nesugyvenama vien dėl to, jog moteris nesielgia taip, kad būtų gerbiama.

Mums reikia tokių pamokslų ir tokių kunigų. Kunigo žodžiuose visu didingumu skamba Evangelija.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

*„Kaip nudžiūvusią vynmedžio šakelę Jėzus atmestų, jei mano gyvenimo tikslas, planai, norai, siekimai skirtųsi nuo Jo. Tai, kas svarbiausia, – **pažinti ir įvykdyti** Jo norus, Valią. Tai būtina, kad aš kaip įrankis Jo rankose, būčiau Jam naudingas.*

Kad nuo šios pagrindinės linijos nenuklysiu, daugiausia vilties duoda sutartis su Tavimi, Šv. Mergele. Juk manyje Tau visa sava. Tu žinai slapčiausias mintis, svajones, siekimus, gerus ir blogus polinkius. Dėl mūsų sutarties turiu viltį, jog Tu neleisi, kad mano gyvenime įvyktų kas nors, kas netarnautų Jėzui ir Jo planams" (1957 01 07, mėn. rekolekcijos).

1957 01 08

Sekmadienį buvau išpažinties vėl pas tą patį kunigą. Baigdamas kalbėti, jis paklausė, ar daugiau nieko nenoriu pasakyti. Atsakiau, kad ne. Paskui gailėjausi, kad nepasakiau apie savo santykius su mama.

Be to, jis prašė, kad po komunijos pasimelsčiau už Tėvynę, už visus žmones ir ypač jaunimą. Aš jo prašymą įvykdžiau, labai nuoširdžiai pasimeldžiau už Tėvynę, jaunimą, jaunus kunigus ir už jį, savo naują dvasios vadovą.

Religija – tyro džiaugsmo prošvaistė mano gyvenime.

1957 03 06

Šventėme su draugėmis Užgavėnes, kalbėjomės apie gyvenimą, religiją, apie Dievą. Visoms daug neaiškumų, daug nežinojimo ir abejonių. Janina ir Irūna abejoja Dievo buvimu. Bet jos ieško tiesos. Abejonėse išauga tyras tikėjimas. Svarstėme, kodėl gyvenime tiek daug blogio, kodėl tiek daug neaiškių klausimų, o atsakymų į juos nėra? Kaip išsaugoti visam gyvenimui tyrą sielą? Kaip nepaskęsti smulkmenose? Nutarėme, kad atsispirti blogiui gali padėti tarpusavio bendravimas: jeigu mes visą laiką būsime kartu, nenuklysime nuo savo idealų. Vienai eiti per gyvenimą labai sunku.

Stasė Sinkevičiūtė.
Kaunas, 1959 03 30.
(Iš asmeninio archyvo)

Taip nepaprastai gera būti su draugėmis, kartu svajoti apie ateitį, apie didelę laimę.

1957 04 02

Norint būti naudingai žmonėms, reikia perauklėti save. Dabar man labai trūksta valios ir slegia pesimizmas. Nemoku kovoti su nepasisekimais. O jų bus tiek daug gyvenime! Kasdien prašau Dievą jėgų.

1957 04 05

Neužmirštami pirmieji mėnesio penktadieniai! Tai nuostabios dienos, pilnos tyro džiaugsmo. Tada sielos netemdo nuodėmė, kartu būna Kristus.

Buvau išpažinties pas savo Kunigą. Pagaliau radau dvasininką tokį, apie kokį svajojau. Jam galiu sakyti viską: abe-

jones, nuodėmes ir nuotaikas. Su juo galiu tartis sudėtingais gyvenimo klausimais.

Pasakiau, kad esu didelė pesimistė, kad būna vis bloga nuotaika, kad abejoju Dievo buvimu ir kartais pati sau atrodau kažkokia fanatikė. Nemoku apginti tikėjimo, trūksta argumentų.

Jis liepė ieškoti tiesos, nes tiesa yra viena. Vidurio būti negali. Reikia skaityti daugiau religinių knygų. Sakė, kad svarbiausias Dievo buvimo įrodymas yra didelis tikslingumas gamtoje. Visa tai negali būti atsitiktinumo padarinys. Jis sakė, kad prie klausyklos nėra laiko ilgai aiškintis ir kalbėtis. Liepė man dėl visų neaiškių klausimų pasikalbėti su kokiu nors dvasininku – nueiti net į butą pas jį, viską išsiaiškinti. Paklausė, ar aš žadu taip pasielgti, ar turėsiu drąsos. Atsakiau, kad nueiti pas nepažįstamą dvasininką aš neturėsiu drąsos, nes gali manęs nesuprasti. Tada jis pasakė, kad ieškant tiesos reikia nugalėti daug sunkumų ir turėti daug drąsos.

12 - 99/14908

1957 04 10

Buvau koncerte. Klausiausi Bacho ir Vivaldžio kūrinių. Labai patiko. Besiklausydama muzikos, prisiminiau savąjį Kunigą. Idėjos, tiesos ieškojimas suartina žmones. Aš dažnai prisimenu jį, ypač sunkiomis valandomis, ir man būna lengviau. Jo nematau, nesikalbu su juo, bet jaučiu moralinę paramą, kurios man dabar taip reikia. Mes visi einame prie bendro tikslo ir turime didįjį Švyturį – patį Kristų. Bet gyvenimo kely sutinkame daug mažyčių švyturėlių, kurie padeda įveikti tamsą. Tie švyturiai – tai tyros sielos žmonės. Jų mano gyvenime buvo ir yra daug. Tai mano draugės, Atas [kan. Juozapas Stankevičius], o dabar į mano gyvenimą atėjo Kunigas.

O kam padedu aš? Ar aš esu kam nors švyturėlis gyvenimo kely? Juk, pačiai imant gėrybes iš kitų, reikia ir duoti. O aš su savo silpnybėmis, svajonėmis ir smulkiais rūpesčiais

VB "LAUKININKŲ"
filialas

kartais galvoju tik apie save (gerai dar, kad ne visada!). Kartais atrodo, kad visiems gera gyventi, o man vienai bloga. Juk tai egoizmas. O norėčiau būti mažas švyturėlis kitiems. Bet tam reikia būti tvirtai ir turėti savy daug dvasinių turtų.

Tiek minčių ir tiek prieštaravimų! Aš galvoju apie save, savo menkus rūpesčius, o ligoninėse miršta žmonės... Pasaulyje tiek daug kančios.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Mano Dangiškoji Motina, paskutiniu laiku Tu man leidai suprasti, ***kaip labai*** *mano mintyse, siekimuose, planuose* ***gyvas manasis „aš"****, manasis malonumas. Ir visa, ką darau savanaudiškumo veikiamas, – kaip labai tai nepatinka Jėzui!.. Jeigu jau mano akyse kitų puikybė yra tokia atstumianti, tai* ***kaip Jėzus pakenčia mane prie altoriaus****?! Ir kiek Tau, Šv. Mergele, tuo parodau nedėkingumo...*

Aukos problema... Savo siekimuose kaip lengvai nuklystu į savęs ieškojimą. Tu pameni, kaip kažkada ryžausi rinktis kur „daugiau aukos"... Šv. Motina, atvirai turiu prisipažinti: koks silpnutis esu... Kaip greit pasidarau neramus, kai tik daugiau skausmo man leidi...

Šv. Mergele, Tu parink man skausmo ar džiaugsmo valandas, atsižvelgdama į tai, ko nori Jėzus. O mano džiaugsmas tebūna pastangos įvykdyti tai, ko Tu iš manęs lauki" (1957 06 05, mėn. rekolekcijos).

1957 06 06

Tiesa objektyvi ir tik viena. Tik koks ilgas ir sunkus kelias į ją! Kaip gera šiandien man, Viešpatie, kaip gera! Žinau, kad tai ne pergalė, o tik kelio pradžia, ieškant tiesos.

Prie klausyklos kalbėjausi šiandien su Kunigu. Jo žodžiai nušvietė krikščionybę visai naujomis spalvomis, atvėrė begalinius turtus, slypinčius šioje religijoje. Kaip mažai iki šiol

žinojau! Tiesa – tai Dievas. Krikščionybę pažinojau iš tarybinių knygų ir šiek tiek iš gyvenimo, iš tikinčių žmonių, kurie savo gyvenimu buvo toli nuo krikščionybės. O ji, pasirodo, visai kitokia. Dėl jos idealų verta gyventi ir aukotis.

Koks nuostabus žmogus Kunigas, jei jis moka taip aiškiai suvokti ir kitiems perduoti krikščionybės esmę!

1957 06 09

Šiandien Sekminės. Prašau, kad Šventoji Dvasia ateitų šiandien pas mus, kad stiprintų ir vestų į kovą dėl krikščionybės atgimimo, kad padarytų mus tvirtus, kaip buvo tvirti pirmieji krikščionys.

Klausiausi Kunigo pamokslo. Rodos, nieko ypatingo nebuvo pasakyta, bet man tie žodžiai buvo ypatingi, pilni Dvasios, kuri stiprino, kėlė, šaukė.

Prieš 19 amžių buvo dvasinė krizė. Ir štai į gyvenimą išėjo dvylika Kristaus mokinių, nešančių pasauliui tiesą ir laimę.

Šiandien krikščioniškoji filosofija kaip niekada yra stipri pasaulyje. Tik krikščionybė gali išgelbėti pasaulio civilizaciją iš krizės.

1957 06 23

Kiek daug reikia, kad su Kristaus vėliava eitų visa Lietuva! Taip norisi veikti, bet nėra konkrečių uždavinių. Kol kas toji veikla tebūna mūsų geri darbai.

Tai Kunigas padėjo suprasti man naują gyvenimo prasmę. Jis turi nuostabiai turtingą ir gražią sielą. O grožis žavi, kad ir kur jis reikštųsi, ypač jei tai žmogaus siela. *„Yra reginys, gražesnis už dangų, – tai žmogaus sielos vidus" (V. Hugo).*

1957 11 17

– Mes turime parodyti jaunimui mūsų religijos grožį, – sakė Kunigas. – Ar jūs norėtumėte kovoti dėl krikščionybės atgimimo?

– Taip, norėčiau. Bet turiu būti pati tvirta, – atsakiau.

1958 01 01

Džiaugiuosi, kad nuo Naujųjų Metų pradedu naują gyvenimą. Pamokslą sakė Kunigas:

– Visi linkime vieni kitiems laimės. O kas gi toji laimė, kurios taip trokštame ir linkime vieni kitiems? Mes žinome, kad kiekvienam iš mūsų ateis paskutiniai metai. Ir šie metai kai kam bus paskutiniai. Kokie bus tie metai? Jei žmogus nesikeistų, netobulėtų, tai nejaustų laiko. Žmogus lyg augalas kyla laiko erdvėje. Mes turime dabartį, ir ją galime paveikti, o praeities ir ateities pakeisti negalime. Todėl jei ką ryžtamės daryti, darykime dabar, nes kitaip nepadarysime niekada. Ateitis priklauso Dievui, ir mes tikėkime Juo, kaip mylinčiu Tėvu. Džiaugsmai, laimė, kančios – visko reikia, nes tai Dievo Valios apraiška. Mūsų gyvenimo laimės esmė – siekti tobulybės, baigti savo kūrybą. Tobulybei nėra ribų.

1958 01 03

Buvau išpažinties pas savo Kunigą. Pasakiau jam viską, kas slėgė sielą, ir laukiau jo žodžių. Jis sakė, kad gyvenimas niekada negali būti beprasmis, net jokia kančia negali būti beprasmė. Reikia daugiau tvirtybės. Sakė, kad esu melancholikė ir reikėtų tobulinti charakterį.

1958 01 07

Pamoksle Kunigas kalbėjo apie religijos esmę, Dievo būtinumą ir Jo buvimo tikrumą. Jis priėjo logišką išvadą, kad Dievas turi būti. Dievo buvimą rodo gamtos tikslingumas, nuostabi jos tvarka. Iš atsitiktinio daiktų judėjimo nieks nepasidaro. Pirma, negu prasidėjo Kūryba, buvo Protas.

1958 03 03

Buvau bažnyčioje. Meldžiuos, kartais svajoju, išsiblaškau ir vėl meldžiuos. Be Dievo negaliu gyventi – kas tada būtų nepajudinama Tiesa, Absoliuti Idėja?

Tačiau kartais galvoju, kad religija beprasmė, tėra materija – daugiau nieko. Šias atsitiktines mintis veju šalin, meldžiuosi. Kai klausausi Kunigo pamokslų, galvoju, kad visas gyvenimas priklauso tik Dievui – dėl Jo verta gyventi!

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Mano gyvenimas skirtas dideliems dalykams, dideliems darbams. ***Nė 10 minučių neturi nueiti veltui – skaityti****! /.../ Studijuoti knygas ir gyvenimą! /.../*

Kaip lengvai priimtinas, man rodosi, kalėjimas! [1958 02 07 daryta krata...] Be abejo, visi mane pasmerktų, paniekintų, bet širdy – sąžinė rami. – Jei tokios aukos Jėzus norėtų... Šv. Mergele, juk Tu visa tvarkai pagal savo šventos Meilės planą" (1958 03 05, mėn. rekolekcijos).

1958 03 07

Vakar ėjau išpažinties nusprendusi, kad tai paskutinis kartas. Kažkas man pasidarė.

Pasakiau nuodėmes. Kunigas paklausė:

– O kokia jūsų didžiausia yda?

Aš apstulbau, galvoje pasidarė tuščia, lyg smegenys būtų prisipildžiusios oro.

– Nežinau, – atsakiau. – Staiga taip sunku pasakyti.

Tada jis paklausė, ar turiu gyvenimo tikslą ir ar galiu pasakyti kokį. Pasakiau, kad noriu būti gydytoja ir padėti žmonėms. Jis sakė, kad geras pasirinkimas. Dirbant teks matyti mirštančius žmones ir jiems teikti ne vien medicinos, bet ir dvasinę pagalbą.

Beklausydama jo žodžių vis galvojau: iš tikrųjų kokia didžiausia mano yda? Matyt, vis dėlto mano elgesys su namiškiais. Pasisakiau. Jis teisingai suprato mane, paaiškino, kad tam tikromis aplinkybėmis tai natūralu, bet žmogus turi valią ir ji privalo reguliuoti mūsų elgesį.

– Jūs turite auklėti save, juk tai nėra sunku. Ateity, jei Dievas leis, turėsite savo šeimą. Savo šeimoje reikės būti švelniai, kad jūsų vaikai neišgyventų to, kas tenka jums.

Paprasti žodžiai, o kaip viską nušvietė! Gyventi reikia prasmingai. Juk ir Kunigas – ne vien dvasininkas, bet ir paprastas, silpnas žmogus, su žmogiškomis aistromis ir maištingais norais. Kiek reikia ryžto, valios užmiršti save ir viską viską išdalyti kitiems!

1958 04 27

Kai mus ištinka skausmas, turime išgyventi jį žvelgdami į ateitį. Galbūt šis skausmas reikalingas tam, kad ateity būtų gera. Pagaliau galime aukoti savo skausmą už tuos, kuriuos mylime.

Tai mintys iš mano Kunigo pamokslo.

1958 05 05

Vakar buvau išpažinties pas savo Kunigą. Daug apie ką kalbėjome, bet nebaigėme. Jis man liepė būtinai užeiti kurią dieną pasikalbėti. Apsidžiaugiau, kad turėsiu pažįstamą kunigą, su kuriuo galėsiu kalbėtis įvairiais religijos ir gyvenimo klausimais. Bet nueiti, kalbėtis, susitikti ne prie klausyklos – baisu. Kaip pradėti kalbą?..

1958 05 06

Pagaliau nuėjau. Burna išdžiūvo, kojos linko. Bet vis tiek ėjau.

Paspaudžiau skambutį. Išėjo kažkokia moteris. Pasakiau, kad norėčiau pamatyti vikarą. Ji burbtelėjo ir nuėjo. Greit iš požemio [Įgulos bažnyčioje, kur gyveno kunigai] pasirodė mano Kunigas. Aš sumurmėjau: „Laba diena", bet, ačiū Dievui, jis neišgirdo ir tarė: „Garbė Jėzui Kristui". Aš atsakiau. Nuėjome į zakristiją, atsisėdome. Jis paklausė:

– Kokiu reikalu?

– Norėčiau baigti pradėtą pokalbį, – atsakiau.

– Aš jūsų nepažįstu ir nežinau, kokį pokalbį turėtume baigti.

Būčiau buvusi labai laiminga, jei būčiau galėjusi tą valandėlę prasmegti žemėn. Bet sėdėjau vietoje ir turėjau kažką kalbėti. Įsidrąsinusi priminiau, kad per išpažintį mes nebaigėme pokalbio – ir jis pats man pasiūlęs užeiti. Tada jis nusišypsojo ir tarė:

– To, kas kalbėta per išpažintį, kunigas neturi teisės prisiminti net kalbėdamas su tuo pačiu žmogumi.

Man pasidarė lengviau. Kunigas kalbėjo labai nuoširdžiai ir paprastai. Paklausinėjo apie studentų gyvenimą, paskui leidomės į filosofines temas. Man rūpėjo krikščionybės praeitis, bet jis įsišnekėjo apie Dievo buvimo įrodymus. Paskui nukreipė kalbą nepalankiausia kryptimi: apie dorovę, vaikinų ir merginų santykius.

Man kartais sunku išreikšti mintį. O dar kalbėti apie tokius dalykus! Kunigas, matyt, mane perprato: geraširdiškai šypsodamasis sakė, kad aš tiesiog dar vaikas, apie daug ką labai naiviai galvoju.

Paskui pasiūlė keletą knygų paskaityti, tik prašė, kad apie tai niekam nepasakočiau, nes jam gali būti nemalonumų. Išsiskyrėme susitarę bendrauti.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Gražina turėjo drąsos nugalėti savo moterišką drovumą, ateiti ir ieškoti tiesos. Kokios didžios problemos studentų pasauly, kiek daug aš turiu duoti! Koks brangus laikas! Kaskart leisdamas veltui laiką, tarsi atsisakau padėti jiems, jų jaunystei" (1958 05 12, mėn. rekolekcijos).

1958 05 14

Išlaikiusi egzaminą, nuėjau pas Kunigą. Šį kartą bijojau mažiau. Eidama į zakristiją, pamačiau jį besimeldžiantį prie

šoninio altoriaus. Tad sėdau į suolą bažnyčioje ir palaukiau, kol baigs.

Nuėjome į zakristiją. Iš pradžių prašneko labai oficialiu tonu, net panele pavadino. Tai man labai nepatiko. Paklausė, kaip išlaikiau egzaminą, kokių turiu klausimų.

Nežinojau, ko klausti. Laimei, jis pats pradėjo kalbėti apie krikščionybę, kad žmonija jos ilgisi, ieško ir neranda. O juk tik ji viena gali parodyti žmonijai kelią, padėti išspręsti visas problemas.

Aš prieštaravau – kritikavau krikščionybės praeitį, kalbėjau apie Bažnyčios padarytas klaidas, o Kunigas griovė mano priekaištus. Pamažu pro visą buvusį purvą ir šiukšles man prasišvietė krikščionybės esmė. Tai tie krikščionybės idealai, kurie švietė svajonėse dar mokyklos laikais. Mes su draugėmis, ilgais vakarais besiginčydamos apie gyvenimo prasmę, apie religiją, kalbėdavome, jog skleisti krikščionybę reikia savo pavyzdžiu – gyvenimu įrodyti, kad religija nežaloja žmogaus.

Aš taip apsidžiaugiau, kai Kunigas pasakė tą pačią mintį! Jo tvirti įsitikinimai patvirtino mano nedrąsius spėliojimus. Likimas mane suvedė su tais, kurie žino, ko siekia. Ir aš noriu eiti su jais. Mūsų draugystė reikalinga, kad išmokčiau gyvenimu liudyti Kristų. Aš noriu prisidėti prie tos kovos, tų siekių, dėl kurių Kunigas paaukojo savo gyvenimą.

1958 05 20

Vėl po egzamino nuėjau pas Kunigą pasikalbėti. Mūsų pokalbio tema buvo labai subtili. Apie tai kalbant reikia turėti nuostabiai tyrą sielą.

– Anąkart, – pradėjo Kunigas, – mes sustojome ties klausimu, kodėl meilė baigiasi nelaimingai, – (studentiškai tariant – „susitvarko prieš laiką"). – Materialistiniu požiūriu nėra motyvų reikalauti iš žmogaus doros, taip pat nėra motyvų reikalauti, kad žmonės lytinį gyvenimą pradėtų tik susituokę. Tačiau krikščionybės požiūris yra kitoks. Taip Kūrėjo pla-

ne numatyta. Tai rodo pačios žmogiškosios prigimties jautrumas kai kuriems dalykams. Kodėl mes jaučiame gėdą? Kodėl jaučiame, kad intymūs santykiai prieš santuoką žemina žmogų? Tai, kas prieštarauja gamtos dėsniams, Kūrėjo planui, visada yra blogis. Žmonių giminės tęsimas – tai dalyvavimas paties Kūrėjo veikloje. Ir tai turi būti sąmoninga veikla, be galo graži ir šventa. Santuoka – apsisprendimas gyventi moterystėje. Kai lytinis gyvenimas pradedamas be šio apsisprendimo, tik pasidavus aistros impulsui, žmogus smunka iki gyvulio. Atsidūręs gyvulio lygmenyje, žmogus pasijunta negarbingai, susigėsta. Kas atveda žmones, mylinčius vienas kitą, į nuodėmę? Tai glamonėjimaisi, bučiniai. Nuo karšto bučinio nedaug trūksta iki paskutinio žingsnio...

O man atrodė kitaip – visa tai taip toli nuo nuodėmės. Aš trokštu turėti mylimą draugą ir man atrodo, kad jį bučiuoti gražu ir gera. Aš dar nieko nemylėjau ir tikiu, kad sutiksiu tokį žmogų, kurį tikrai galėsiu pamilti pačia gražiausia meile.

Tiek daug šiandien sužinojau, pajutau kažkokį moralinį gyvenimo pagrindą. Juk apie daugelį dalykų galvojau klaidingai. Kunigas apie intymius dalykus kalbėjo taip paprastai, su tokia šventa pagarba viskam, kas natūralu ir paslaptinga. Medicinos studijos buvo susijusios su žmogaus kūnu ir jo fiziologija, turėjau susiformavusį požiūrį į visus tuos dalykus žiūrėti su pagarba, be nereikalingo maivymosi. Kunigo kalboje irgi viskas buvo natūralu ir gražu, tik labai neįprasta.

1958 09 24

Kunigas paprašė duoti jam pasiskaityti savo dienoraštį. Jam esą reikia pažinti žmones. Žinoma, dienoraštį rašiau sau ir nesirengiau niekam duoti skaityti, nenorėjau rodyti kam savo vidaus, savo ne visai protingų minčių. Bet Kunigas tegul žino: kam rodytis, kad esi geresnė negu iš tikrųjų?

Toks paveikslėlis buvo įdėtas
į Gražinos dienoraštį

1958 10 15

Kunigas grąžino mano sąsiuvinį. Toje vietoje, kur rašyta, kad [akušerijos-ginekologijos] gamybinės praktikos metu dariau abortus, radau įdėtą Madonos su Kūdikiu paveikslėlį. Žiūriu į šį paveikslą ir akys pritvinksta ašarų. Toks gražus Kūdikis! Juk tie, kuriuos aš žudžiau be sąžinės graužimo, irgi būtų buvę tokie pat gražūs. Man tada atrodė, kad jie pasmerkti ir vis tiek žus: tai argi svarbu, kas tai padarys? „Aš mokausi", – teisinausi. „Bet kam man šis mokslas?" – galvoju dabar.

Šiandien buvau pas Kunigą. Kalbėjome ir apie mano gamybinę praktiką, ypač abortus. Kokia atbukusi mano sąžinė! Aš visai nesijaudinau dėl tų abortų, nelaikiau to net blogiu.

Kunigas pasakė:

– Man buvo taip skaudu, kad jūs šitai darėte... Būtų lengviau iškentėti bet kokį skausmą, tik ne tai...

Negera pasidarė, kad šitaip išėjo. Jeigu tada būčiau supratusi viską taip, kaip dabar, nebūčiau šito dariusi. Pažadėjau: niekada gyvenime nebedarysiu abortų! Dabar suvokiau be galo nusikaltusi Dievui.

Kalbėjome apie krikščionybę, apie tai, kad šiais laikais reikia būti drąsiems ir nebijoti aukos.

1958 10 26

Kunigas sakė, kad kiekvienas skausmas prasmingas, – jį reikia aukoti už daugelio nuodėmes. Kiekvienu atveju reikia turėti drąsos kreiptis į Dievą. Dievą reikia jausti kaip artimą Draugą. Jam reikia viską sakyti ir viską aukoti. Tuo mes dalyvausime atpirkimo darbe.

Stengsiuosi šito siekti. Ir kiekvieną skausmą aš aukosiu Dievui.

1958 11 15

Buvau pas Kunigą. Man reikia pasikalbėti vienu svarbiu reikalu.

Prieš porą savaičių per giminaitės vestuves susipažinau su vyru, kuris man labai patiko. Tai buvo architektūros katedros dėstytojas, labai įdomus, visapusiškai išsilavinęs žmogus. Jis norėjo palaikyti su manimi pažintį, siūlė važiuoti pas mano giminaitę, paskui pabūti Vilniuje. Žadėjo daug papasakoti apie Vilniaus architektūros paminklus.

Labai norėjau su juo bendrauti, bet sužinojau, kad jis vedęs. Na, nieko, maniau sau, mes būsime tik draugai, toji draugystė nedarys niekam nieko blogo.

Mano geriausioji draugė tiesiog liepė, kad tučtuojau nutraukčiau su juo pažintį, kad niekur nevažiuočiau. Bet aš taip norėjau su juo bendrauti! Tada draugė tarė: „Tai pasakyk viską Kunigui: pamatysi, ką jis sakys".

Nuėjusi pas kunigą, atvirai viską papasakojau. Ir tikrai – Kunigas pasakė, kad turiu nutraukti tą pažintį: visada viskas prasideda nekaltai, o baigiasi visai ne taip, kaip aš įsivaizduoju. Tas žmogus tikriausiai tokį tikslą ir turi.

Išėjau pikta ir nuliūdusi. Kaip sunku save įtikinti, kad esi neteisi! Pykau ant Kunigo, kad jis blogai galvoja apie šį žmogų, kurio net nepažįsta. Kokią teisę jis turi smerkti visus vyrus?!

Parėjau namo. Nieko negalėjau veikti. Sėdėjau ir verkiau. Iš galvos neišėjo Kunigo žodžiai, kad mano amžiaus merginos labai domisi vyrais ir jokios idėjos netelpa jų galvoje. Tai netiesa, Kunige! Kiekvieno žmogaus gyvenime meilė labai svarbi. Ji reikalinga, nes be jos gyvenimas būtų skurdus ir nepilnas, bet ji – dar ne viskas. Žmogaus siela tokia talpi!

Viską apgalvojusi, nutariau niekur nevažiuoti: verksiu, bet nevažiuosiu.

1958 12 07

Klausiausi Kunigo pamokslo. Jis kalbėjo apie tai, kodėl moteris negali būti kunigu. Taip, ji negali būti kunigu, bet gali nuveikti darbą, ne mažesnį kaip kunigas. Jei ji moka aukotis, jei siekia gerumo, jei kovoja už krikščionybę, jei moka melstis – tai kuo ji blogesnė už kunigą?! Kunigas kviečia Kristų ant altoriaus savo gyvenimo kaina: svarbu ne retorika, ne išoriniai veiksmai, bet kunigo gyvenimas. Svarbu tai, kaip jis sugeba aukotis. Kunigo žodžių stiprybė priklauso nuo malonės veikimo.

1958 12 09

Koks nuostabiai geras Dievas! Jis mane saugojo net tada, kai nesimeldžiau ir maištavau. Mano giminaitė papasakojo apie tą architektą, su kuriuo taip norėjau draugauti: jis visai ne toks, kokį įsivaizdavau. Kunigas buvo teisus.

1959 01 12

Vakar girdėjau Kunigo pamokslą. Kalbėjo, kad religija nepažemina moters. Labiausiai įsiminiau mintį: *„Meilė nugali viską. Prieš meilę ginklo nėra"*. Juk meilė nugalėjo Romą. Meilė pirmuosius krikščionis padarė nugalėtojais. Ir šiandien reikia didelės meilės – tik ji padės įveikti šiandienio pasaulio blogį. Meilė galinga. Ką mes mylėtume – idėjas, vieną žmogų, visą žmoniją – tikroji meilė ves mus prie gėrio – Dievo.

1959 01 19

Kiekvieno žmogaus egzistavimas, jo gyvenimas turi tam tikrą tikslą Kūrėjo plane. Žmogus privalo gyventi net tada, kai yra fiziškai bevertis (apsigimę vaikai). Reikia mokėti kentėti, nes jokia kančia nėra beprasmė.

1959 01 28

Kalbėjomės apie moterų psichologiją. Kunigas sakė, kad moterys ieško stipraus asmens – tokio, kuriuo galima visiškai pasitikėti. Paskui tiki juo net tada, jei tas žmogus nesąmones šnekėtų. Sakė, kad moterys daug kenčia, nes daug myli. Bet kiekviena kančia, jei ji duodama žmogui, yra reikalinga. Tik reikia mokėti kentėti ir nebijoti kančios: kančią reikia aukoti už kitus. (Šito jau truputį pramokau – kentėti lengviau, kai žinai, kad kančia nėra beprasmė.)

Paskui kalbėjomės apie Ritą. Kunigas sakė, kad ji turėtų būti mokytoja. Jeigu ji supranta, kad reikia auklėti pilnaverčius žmones, galėtų dirbti sunkiomis šių dienų sąlygomis, auklėti jaunimą neprieštaraujant krikščionybės principams. Ir neminint Dievo vardo žmogų galima taip parengti, kad jis paskui lengvai supras Dievo buvimo būtinumą.

1959 03 04

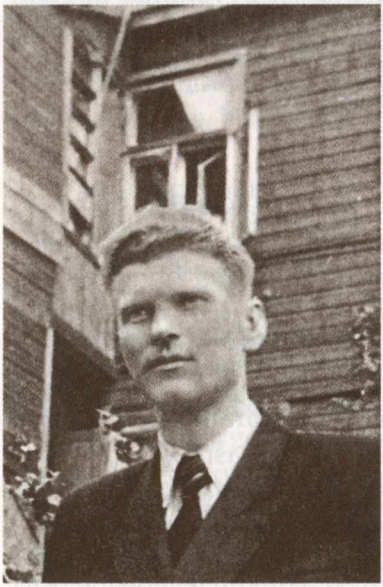
Po kiekvieno pokalbio su Kunigu aš sužinau vis ką nors naujo. Šiandien kalbėjome apie knygą „Dievas – pasaulis –

žmogus". Aptarėme man neaiškius klausimus. Kalbėjomės apie materializmą.

Mane domina filosofija ir rimtos pasaulinio masto problemos. Tačiau šalia visų didžių svajonių ir abejingos išorės manyje glūdi silpnas, greit pažeidžiamas žmogus, svajotojas.

1959 03 05

Kunigas moko mane gyventi, padeda eiti tuo keliu, apie kurį seniai svajojau. Aš jam dėkinga už pažadintą didelį norą siekti gėrio ir neieškoti lengvų kelių.

Kun. Juozas Zdebskis.
Kaunas, 1959 m.
(Iš asmeninio archyvo)

1959 03 15

Šios dienos pamokslas buvo apie skausmą. Žmogus pasirodo, kas iš tikro esąs, tik tada, kai jį ištinka skausmas.

Yra įvairių žmonių. Vieni patyrę skausmą pajunta baisią neapykantą viskam. Jie viskuo nusivilia, niekuo nebetiki. Toks skausmas yra griaunanti jėga. O yra žmonių, kurie skausmo valandą nepalūžta: juo sunkiau, juo tvirčiau jie glaudžiasi prie dangiškojo Tėvo. Jie skausmą priima iš Dievo rankų kaip ir bet kurią Jo dovaną. Tada skausmas teikia laimę. Tai labai savita laimė. Šitai supras tik tie, kurie yra išgyvenę didelį skausmą ir nepalūžę.

Kunige, aš suprantu, kad žmogus kentėti turi tik taip, kaip Tu sakei. Suprantu: nebijoti skausmo, jausti laimę kenčiant – tai labai didinga. Bet praktiškai savo gyvenime šito nesu patyrusi – aš dar nemoku kentėti.

1959 03 19

Gyvenimo audringam vandenyne
Mes susitikome kaip du laivai.
Prieš tavo laivą blizgantį, plieninį, –
Bejėgės bangos, šniokščiančios laisvai.

O manąjį siaubingai vėjai gena -
Be vairo, be irklų – per okeaną,
Ir aš plaukiu su nerimu tyliu...
(A. Mickevičius)

Sveikinu Tave, mano Kunige. Būk laimingas, tvirtas visą gyvenimą. Šiandien taip ryškiai šviečia pavasario saulė. Tebūna šviesu ir Tavo gyvenime. Tegul žydi Tau pirmos pavasario gėlės.

1959 03 22

Teismas eina. Nusikaltėliui pasmerkti neužtenka argumentų ir teismas galėtų jį išteisinti, bet tas žmogus nepatinka valdžios atstovams ir jie siūlo jį pasmerkti. Paskui juos seka minia. Ji daro tai, ką daro viršininkai, seka jais aklai, šaukia: *„Nukryžiuok jį!"* Minia pasmerkia Kristų. O juk tik prieš kelias dienas šaukė Jam *„Osana!"*, po kojomis klojo palmių šakas.

– Kodėl mes šiandien kalbame apie tai? Nors amžiai praėjo, bet ir šiandien matome panašių dalykų. Yra žmonių be įsitikinimų, be idėjų. Jie eina ten, kur nori viršininkai, juos tvarko aplinka, o ne jie aplinką. Tokie žmonės nepakeis gyvenimo ir ateitis priklauso ne jiems. Ne tokie turime būti! Kristus reikalauja, kad turėtume savo įsitikinimus ir mokėtume juos apginti. Reikia drąsos ir principingumo, – taip kalbėjo šiandien Kunigas.

Kataliko dvasinį grožį ir jėgą lemia ištikimybė savo įsitikinimams.

1959 04 05

Šios dienos pamokslas buvo apie kunigus. Kristus apaštalams pasakė: *„Kaip Tėvas mane siuntė, taip aš jus siunčiu"*. Kristus siunčia kunigus tęsti savo pradėto darbo. Kunigas atstovauja Kristui tarp žmonių. Kunigo gyvenimo esmė – auka. Kunigas turi aukotis už jam pavestų žmonių nuodėmes. Dievas duoda jam malonių, bet palieka laisvą valią. Kunigas gali savo gyvenimą pakreipti ir kitaip. Dėl kunigų – reikia atsiminti, kad vienas kitas supuvęs vaisius nerodo viso medžio.

1959 04 12

Kunigas kalbėjo, kad religija žmonėms neugdo kosmopolitizmo, kad kiekvienas geras katalikas turi būti geras savo Tėvynės sūnus.

Per vakarines pamaldas jis pasakojo apie nuostabius žmonių susitikimus. Būna, kad žmonės gyvena vienas šalia kito, prireikus skirtis – abejingai atsisveikina. Tačiau būna ir tokių susitikimų, kai iš pirmo žvilgsnio, iš pirmo žodžio pajunti potraukį prie žmogaus, jis tampa tau ne toks kaip visi. Žmonės pradeda bendrauti, rodo didžiulį pasitikėjimą vienas kitu. Bet jei tas žmogus, kuriuo pasitikima, nėra šio pasitikėjimo vertas, viskas baigiasi baisia tragedija.

Kita vertus, dviejų žmonių susitikimas gali būti didžiausia palaima, jei tas, kuriuo pasitikima, yra to vertas. Jis kitam atiduoda dalį savo sielos. O ką jam teikia toji draugystė? Jam irgi teikia laimę. Jam gera, kad jis yra žvaigždė kažkieno gyvenime. Toks pasitikėjimas labai įpareigoja tą, kuriuo pasitikima. Reikia būti kilniam ir vertam šito pasitikėjimo.

Gyvenime mažai yra žmonių, kuriais galima pasitikėti. Jei žmonių minioje nerasime tokio žmogaus, pasitikėkime Kristumi, kuris niekada neišduoda, neapvilia.

1959 04 26

Meilė turi būti kūrybinga. Ją išsaugoti du žmonės gali tada, kai abu sugeba siekti labai kilnaus tikslo.

Šiandien pamokslu apie meilę Kunigas pabaigė anksčiau pradėtą ciklą. Tai paskutinis pamokslas prieš jam išvažiuojant iš Kauno.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Šv. Mergele, padėk suprasti ir įvykdyti Jėzaus planą, Jo Valią. Tu atleidai mane nuo to baisaus įtempimo ir pervargimo Įgulos bažnyčioje.

Ten susidūriau su ne viena moterimi ir mergina – su jų meile. Ten pažinau įvairių žmonių tipų. Mieste turbūt daugiau telkiasi originalios sandaros žmonių. Koks nuostabus žmogaus vidus!

Čia [Šakiuose], atrodo, bus daugiau laiko knygoms atsidėti, tenkinti savo begalinį norą pažinti, lavinti save. O Tu budėk, Mieloji, kad tas noras būtų tenkinamas Jėzui ir Jo reikalams, Jo žmonių laimei. Ar neužmiršiu, kokia brangenybė man laikas? Kaip geriau turiu jį naudoti! Juk gegužės 10 dieną man ***sukako 30 metų!*** *Pusė amžiaus, o kiek daug dar reikia padaryti! Kiek daug perskaityti turiu. Pagaliau kada pradėsiu savo tikrai kūrybinį kelią?" (1959 05 12, mėn. rekolekcijos).*

1959 05 15

Pati nesusigaudau, kas man darosi. Juk aš taip tikėjau Dievą, man daug kas buvo aišku, o dabar vėl kažkokia maišatis, neaiškumai, abejonės. Norisi nebetikėti į Dievą, išsivaduoti iš tikėjimo. Štai kokios mintys! Nepajėgiu suderinti religijos su gyvenimu.

Ką pasakytų mano Kunigas? Kai buvo jisai [Kaune], aš kalbėdavausi su juo, klausydavausi jo pamokslų ir man būdavo aišku. Dabar jo nėra. Nejaugi mano tikėjimas rėmėsi

tik jo autoritetu? Ne, atrodo, aš tikėjau ne todėl, kad tiki jis. Tačiau jis turėjo kažkokią absoliučią tvirtybę, kuri persiduodavo man. Dabar, kai jo nėra, aš privalau pati grumtis dėl savo tikėjimo, privalau pati vėl susirasti Kristų.

1959 05 17

Vėl su draugėmis kalbamės apie religiją, vėl sprendžiame „pasaulinio masto" problemas, galvojame, ką reiktų daryti, kad gyvenimas būtų prasmingas. Reikia nuoširdžiai ieškoti tiesos.

Aš be galo blaškausi, svajoju, bet nenusimenu, nes tikiuosi, kad kada nors rasiu aiškų kelią. Kartais ir dabar viskas būna aišku. O kartais abejoju Dievo buvimu, būna kažkoks vidinis maištas.

Kokios puikios mano draugės! Kaip gera, kad mūsų gyvenime yra tikslas, kurio mes visos siekiame!

1959 05 21

Dieve, gerasis Dieve, nesuprantu, kokiu keliu mes turime eiti! Su religija siejasi nusižeminimas ir savęs išsižadėjimas, o laisvas tikrojo žmogaus kelias greit nuo Tavęs atitraukia. Man atrodo, kad tikrojo kataliko kelias turėtų būti kažkokia visų dvasinių vertybių sintezė, bet tik ne vergo kelias.

Mes turime naudotis gamta kaip Dievo duota dovana ir joje jausti Kūrėjo didybę. Turime valdyti gamtą ir jausti kovos su likimu didybę. Mes – Dievo kūriniai. Kodėl turėtume save žeminti? Kad patektume į dangų, turime prasmingai gyventi žemėje. Reikia mokėti kentėti, bet reikia mokėti ir kovoti.

Bet ar šios mintys nėra erezija? Ar tai nėra mano taikstymasis su komunizmu? Šito aš nežinau...

Kunige, kaip Tu galvoji? Jaučiu, kad Tu man prieštarausi. Aš ginsiu savo nuomonę, jei drąsa ir iškalba nedings su Tavimi susitikus. O kalbėti ir aiškintis reikia.

1959 05 24

Buvau nuvažiavusi pas Kunigą, aiškinausi kai kuriuos klausimus. Pamažu aiškėja, koks turi būti kataliko gyvenimas (jei vėl viskas neaptems...).

Kiekvienas susitikimas su Kunigu man duoda kažką nuostabiai šviesaus. Jeigu mūsų draugystė veda mane į Dievą, moko gyventi tikro žmogaus gyvenimą, tai toji draugystė yra gėris: tokia draugystė yra galima tarp kunigo ir merginos.

Grįžtant namo autobuse mano mintis ir gerą nuotaiką sudrumstė nepažįstama moteris. Ji mane įkyriai kalbino ir daug blogo pripasakojo apie mano Kunigą. Man buvo baisu viso to klausytis ne dėl to, kad būčiau patikėjusi jos žodžiais, o todėl, kad apie patį geriausią žmogų šitaip kalbama. Ji kalbėjo, o aš vis kartojau: „Aš netikiu jūsų žodžiais. Netikiu, netikiu!"

Jis pateko į kažkokių nesusipratimų ratą. Jam sunku dabar. Meldžiuosi. Tai vienintelė pagalba. Prisimenu Kristaus maldą Alyvų darželyje ir kartoju tuos žodžius. Šiandien Kristus iš savo sekėjų nereikalauja mirti arenoje, bet reikalauja kitos rūšies heroizmo. Kaip sunku Kunigui pakelti šmeižtą! Ir kiek viso to dar bus ateity! Viešpatie, jeigu galima, tepraeina šis skausmas, bet jei reikia, tebūna Tavo Valia. Taip kentėti Kunigas mane mokė. Prisimenu jo pamokslus apie kančią ir dar geriau suprantu juos.

Kunige, būk tvirtas! Tavo kančia atvedė mane arčiau Kristaus. Vėl kalbu su Juo kaip anksčiau. Many pabudo atsarginės jėgos. Atsimenu žodžius, kad kiekviena kančia turi prasmę, kad mes neturime murmėti, jei Kristus siunčia mums kančią. Po truputį pradedu suvokti savotišką kančios džiaugsmą. Tik negaliu ramiai žiūrėti, kai kenčia kitas žmogus, ypač artimas draugas.

1959 05 25

Laikraštyje perskaičiau atvirą laišką broliui kunigui. Rašo Žaliakalnio bažnyčios vikaro brolis. Laiške rašoma, kad

kunigas platina religines knygas, draugauja su merginomis ir gyvena su jomis kaip su žmonomis.

Grupėje kilo ginčas dėl to straipsnio: visi tą kunigą smerkė, o aš nesąmoningai, instinktyviai ėmiau jį ginti. Dar nebuvau skaičiusi straipsnio, bet iš kalbų man pasirodė, kad padėtis panaši į mano Kunigo padėtį.

Bibliotekoje perskaičiau straipsnį ir susimąsčiau. Juk redakcija negalėtų spausdinti nepatikrintų faktų. Gal buvo pagrindas rašyti? Jei tai, kas parašyta, tiesa, tai baisu. Klysti gali kiekvienas, bet būti tokiu veidmainiu, niekšu – tai daugiau negu klaida. Juk kunigo autoritetas siejasi su Bažnyčios garbe. Suprantu, kad kunigų niekšybės nepaneigia religijos, bet daugelis žmonių kunigų gyvenimą sieja su krikščionybės esme. Todėl taip skaudu matyti kunigų klaidas. Nejaugi jie patys šito nesupranta?

Bet jei visa tai tik gudriai sufabrikuotas šmeižtas?..

1959 05 26

Aplankiau ses. Adą [Urbonaitę]. Ji garantavo, kad laikraštyje išspausdintas laiškas kunigui yra tikras melas.

Dieve, kokią baisią kančią reikia iškentėti šmeižiamiems kunigams! Vakare meldžiausi už juos. Kristau, būk su jais! Tik su Tavim jie viską nugalės.

1959 06 18

Laikraščiuose beveik kasdien būna antireliginių straipsnių. Daugumas jų tokie lėkšti. Bet kai kurių kunigų pamokslai irgi būna labai paviršutiniški.

Skaičiau recenziją apie Raselo knygą „Kodėl aš ne krikščionis". Kokių nesąmonių prišneka net filosofas! Jis rašo, kad Kristus nėra tobulas, kad Jis grasina priešams pragaro kančiomis, taigi yra kerštingas.

O juk Kristus paskelbė naują įsakymą: *„Mylėkite visus žmones kaip patys save"*. Savo pavyzdžiu Jis parodė, kaip reikia atleisti priešams. Jis nepasinaudojo savo dieviškąja ga-

lybe, kad juos nubaustų. Juk Jis mirdamas ant kryžiaus sakė: *„Tėve, atleisk jiems, nes jie nežino, ką daro"*. Kristaus meilės įsakymo esmės nesupranta daugelis mūsų laikų žmonių. O čia pat primeta Kristui kerštingumą... Juo toliau, juo labiau piktinuosi antireligine propaganda. Kaip negarbingai kovojama su religija!

Pradėjau skaityti Jono Ragausko „Dogmų nelaisvėje". Reikia pasakyti, kad parašyta gana įtikinamai. Bet kiek tiesos yra tuose straipsniuose? Net jei būtų tiesa, kas rašoma apie kunigų ir seminarijos gyvenimą, visa tai negriauna religijos pamatų.

1959 07 01

Skaitau šv. Augustino „Išpažinimus". Koks įdomus ir sudėtingas žmogaus kelias į Dievą! Kiek daug ieškojimų, blaškymosi! Šv. Augustinas toks žmogiškas ir artimas. Tokie suprantami jo klaidžiojimai ir abejonės.

Šalia šv. Augustino, skaitau Volterą, J. Ragausko „Dogmų nelaisvėje".

1959 07 19

Antrą kartą skaitau Džiovanio Papinio „Kristaus istoriją". Iš tos knygos puslapių prabyla gyvas Kristus, einantis su mumis visais gyvenimo keliais. Tokio Kristaus aš ieškojau.

Būti katalike visose gyvenimo srityse, per visą gyvenimą būti ištikimai savo įsitikinimams! Nesitraukti, nesitaikstyti!

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Tikriausiai liūdnu žvilgsniu Kristus sekė juos, pro Kafarnaumo sinagogos duris lėtai slenkančius. Vienas kitas tikriausiai iš tarpdurio dar metė Kristui paniekinantį žvilgsnį. Kaip skaudu buvo Jėzui tą valandą! Panieka kaip tik tą valandą, kada Jėzus, meilės verčiamas, prasitarė apie savo sumanymą pats save visiškai jų reikalams ir jų laimei paaukoti. Pa-

nieka didžiausios meilės momentą! Kai širdis myli – kaip skaudu pakelti net smulkmeną – kokį mažytį dėmesio neatkreipimą iš mylimos širdies...

Tai mano tauta. Jaunieji broliai ir sesės. Jie auditorijose, gyvenime vienas po kito palieka Kristų – kiti net paniekinančiu žvilgsniu... Ir mes, išrinktieji, ar atsversime savo meile jų nedėkingumą?.. Šv. Mergele, būk tarp mūsų, jaunųjų, ir išmokyk mylėti!

Taip, šiandien tikrąja žodžio prasme tautos vaikais vadintis gali tik heroizmo keliu einantys – gyvenantys ne savo patogumui... Šiandien turi gimti tik neeiliniai žmonės" (1959 07 09).

1959 07 25

Per radiją klausausi operos „Pilėnai". Žaviuosi savo tautos karžygiais. Toks ir turi būti laisvo žmogaus gyvenimo kelias. Vergija – kur tik reikštųsi – žemina žmogų.

„Pilėnų" muzika man primena Tave, Kunige. Matau Tavo šypseną ir girdžiu pasakytus žodžius: *„Jeigu mirti, tai tik taip kaip Margiris".*

Skaitau Tomo Kempiečio „Kristaus sekimą". Kokios gilios ir aiškios mintys! Ką reiškia sekti Kristų? – Palikti pasaulį su jo vylingais džiaugsmais, užsidaryti vienuolyno celėje ir iki begalybės tobulinti save, mylėti tiktai Kristų. Ši knyga skirta vienuoliams, bet yra nuostabių minčių, tinkančių ir pasauliečiams.

Atsiskirti nuo gyvenimo, gyventi vien malda – šitai man svetima. Kai Kristus sakė kiekvienam iš apaštalų: *„Sek mane!"*, Jis šaukė juos ne atsiskyrėlių gyvenimui, bet eiti į pasaulį. Ir šiandien Kristus šaukia mus:

„Sek mane" – eidama audringu gyvenimo keliu.

„Sek mane" – besidžiaugdama gyvenimu, nes viskas, kas yra žemėje, tai mano kūriniai ir iš esmės nėra blogis.

„Sek mane" – brisdama per gyvenimo purvą, nešk šviesą ten, kur tamsu.

„Sek mane" – visur visur, visose gyvenimo srityse. Juokis, džiaukis, kentėk, dirbk savo darbą ir – sek mane.

1959 07 30

Su Loreta vaikščiojome po kalną šalia Žemaičių plento. Kalbėjomės apie Vladimiro Solovjovo „Šventosios istorijos filosofiją", gautą iš Kunigo. Man neaišku, kodėl teokratijos idėjai įvykdyti Dievui reikėjo išaukštinti žydų tautą, saugoti ją, laiminti žudynes vardan teokratijos. Kaip gali Dievas siekti savo tikslo blogomis priemonėmis?

1959 08 12

Vakar buvau Šakiuose pas Kunigą. Jau trys mėnesiai, kai nesimatėme. Kalbėjomės apie Šventąjį Raštą, apie Dievą, maldą, šventuosius.

Mes vienodai suprantame gyvenimo prasmę, bet šventumą – nevienodai. Gyventi tikro žmogaus gyvenimą – tai ir reiškia būti šventuoju, sakė jis. O man atrodė, kad šventieji – tai kažkokie keistuoliai.

Svarstėme laimės temą. Būti tikru žmogumi, rūpintis kitų laime, padėti žmonėms rasti gyvenimo prasmę – tai laimė, sakė Kunigas. Kitaip tariant – sekti Kristų, įgyvendinti Jo mokslo principus. Sekti Kristų ne vien džiaugsmo procesijoje, bet ir Jeruzalės gatvėmis iki pat Kalvarijos kalno. Mūsų dienomis tai reiškia bendrauti su žmonėmis, jei esi jiems reikalingas, net tada, kai kiti tą bendravimą supras blogai, šmeiš. Reikia žmonėms padėti bet kokia kaina, sakė Kunigas.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Šiandien per dieną su Gražina skaičiau to nepažįstamojo Romo laiškus. Šv. Mergele, kokia tragedija! Džiova... 26 metų vyras, sveria 56 kilogramus... Tikėjimo širdy nėra. O ta širdis taip ilgisi meilės..." (1959 08 27).

1959 08 27

Sėdžiu Kunigo kambary. Visas gyvenimas liko kažkur toli. O čia gyvenimas toks šviesus.

Kiekvienas mūsų pokalbis – ar apie materializmą, ar idealizmą ir meilę – man atskleidžia vieną ar kitą krikščionybės kampelį. Krikščionybė tikrai gali įveikti XX amžiaus ideologinę krizę. Tik reikia tikėti: Dievas yra. Tikėjimas visas gyvenimo problemas nušviečia kita šviesa.

Kunigas paklausė, kodėl aš juo taip pasitikiu ir drąsiai daviau net dienoraščius skaityti? Pati nežinau kodėl. Jaučiu, kad tai žmogus, kuris gali būti tikras draugas.

Manęs nepalieka mintis: nenurimti niekad! Ieškoti, kovoti, rūpintis kitais.

1959 10 24

Laiko buvo nedaug ir aš nežinojau, nuo ko pradėti pokalbį. Tada Kunigas pradėjo kalbėti apie maldą, dvasinę pažangą, apie žmogaus santykius su Dievu. Aš tylėjau. Man buvo liūdna. Liūdna todėl, kad nemoku melstis, kad dvasiniame gyvenime ne progresuoju, o slenku žemyn. Prašau Dievą, kad padėtų man kaip nors rasti kelią į Jį patį. Žinau, Jis padės – Jis padeda man per Kunigą.

1959 12 01

Šiandien klausiausi ateizmo paskaitos apie krikščionybės atsiradimą. Paskaita buvo labai paviršutiniška.

Stoviu tarp dviejų polių. Klausantis atrodo, lyg ir tie, ir tie būtų teisūs, nors kalba visiškai priešingai. Kažkas meluoja, apgaudinėja mus. Bet kas? – Man vis kažkas neaišku ir neaišku. Kažin ar ilgai taip bus?

1959 12 05

Kunigas kalbėjo apie mąstomąją maldą, apie tai, kad Kristus mums turi būti artimas, mylimas Asmuo. Pasakė palyginimą: jeigu kas šmeižtų mylimą žmogų, kurį mes

pažįstame, žinome, kad jis yra labai gražios sielos, – juk mes nepatikėtume, gintume jį. Taip turime jausti Kristų šių dienų kasdienybėje, su Juo bendrauti, Jį ginti nuo šmeižtų.

Paskui kalbėjomės apie ginekologo darbą. Mano Kunigas taip aiškiai, taip puikiai orientuojasi visais gyvenimo klausimais ir moka pagauti pačią dalykų esmę. Mes turime viską daryti, kad nebūtų abortų, kad išgelbėtume žmogaus gyvybę. Privalome apginti bejėges būtybes, kurias mirčiai pasmerkia pačios jų motinos.

Kiekvienas žmogus turi protą ir šeimos gyvenime privalo elgtis protingai, nebūti aistrų vergas. Žmogus tai pajėgia, ir mes turime iš jo to reikalauti. Paleistuvystė žemina žmogų.

Tos mintys turi tapti gyvenimu. Tada, kai pavargsiu, kai norėsiu ieškoti lengvesnio gyvenimo kelio, prisiminsiu šias Kunigo mintis:

– Kartais porą metų reikia sakyti pamokslus tuščioje bažnyčioje, o po to ji bus pilna. Siekiant didelio tikslo, reikia kantrybės ir aukos.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Meilė visgi yra charakterio tvirtumo egzaminas. – Pirma skaitydamas net stabtelėjau dėl šios minties. – Meilė-draugystė gali būti ne tik tarp priešingų lyčių, bet ir tarp tos pačios lyties. Pavyzdžiui, kokia tyra meilė Loretos ir Gražinos! Mano ir a.a. Kęstučio" (1959 12 11, mėn. rekolekcijos).

1960 02 09

Buvau pas Kunigą pasitarti dėl savo santuokos. Papasakojau jam viską. Jis patarė neskubėti, palaukti, geriau apsigalvoti. Sakė, kad meldžiasi už mane. Aš ir pati dabar meldžiuosi. Kartais net gerai.

1960 02 28

Nutarėme dabar susimetrikuoti, kad mane paskirtų ten, kur dirba jis. O jungtuvės ir vestuvės bus vasarą, po egzaminų. Kunigas juokėsi, kad aš prieš metrikuodamasi į kasą pasidėčiau 1000 rublių* ištuokai: jei per tuos kelis mėnesius nusivilsiu savo išrinktuoju, dar galėsiu išsiskirti... Teoriškai tai įmanoma, bet praktiškai negalima taip lengvabūdiškai žaisti kito žmogaus gyvenimu. Nebent ką baisaus sužinočiau.

Mane slegia kažkoks nerimas, būsimo gyvenimo baimė. Koks bus tas gyvenimas? Juk nuo santuokos sėkmės priklauso visa ateitis. Nuoširdžiai tikiu į Dievą ir Jam pavedu viską. Jei suklysiu pasirinkdama gyvenimo draugą, matyt, tokia bus Dievo Valia.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„– Kunige, mes daugiau nesusitiksim...

– Ar Jūs ką netinkamo pastebėjot?

– Taip nori jis.

– Su kunigu bendrauti galima tiek, kiek jis gali būti kam nors naudingas. /.../ Jūs nesunaikinsit savo dienoraščio?

– Ne. Ten nėra paslapčių, kurių aš jam negalėčiau parodyti.

Jie žadėjo tuoktis vasarą, o vestuvės šiandien ar rytoj..." (1960 04 22, mėn. rekolekcijos).

1960 04 27

– Jūs būkite jam visada gera – net tada, kai jis bus nedėkingas. O tada, kai bus labai sunku, kai nieks negalės Jums padėti, žinokite, kad yra Jūsų vienintelis Draugas – Kristus, – mokė mane Kunigas, kai matėmės paskutinį kartą ir kai pasakiau jam, kad daugiau nebesusitiksime.

* Senais pinigais (rubliai buvo pakeisti 10:1 santykiu 1961 m.).

1960 06 16

Išlaikytas paskutinis egzaminas. Baigtas vienas gyvenimo etapas ir prasideda kitas – galbūt pats sunkiausias. Ačiū Tau, Dieve! Aukoju Tau savo gyvenimą. Mano nuopelnų čia nėra. Viskas Tavo. Noriu siekti gyvenimo aukštumų dėl Tavęs, Dieve. Kristau, sakau Tau kaip Draugui, kaip artimai Būtybei: būk mano Vadovas. Kalbėk, sakyk, ko nori iš manęs. Kas ištiktų gyvenime, žinosiu, kad tai Tavo Valia.

Prof. Mažylis pasiūlė man dirbti akušerijos ir ginekologijos katedroje. Koks svaiginamas siūlymas! Būtent šią specialybę aš labiausiai mėgau ir norėjau ją pasirinkti. Be to, darbas puikioje klinikoje, visos galimybės tobulintis.

– Bet abortų aš nedarysiu, profesoriau, – pasakiau.

Jis nustebęs pažiūrėjo į mane.

– Tada verčiau būkite mikropediatre, – pasakė.

Šitos specialybės nenorėjau.

Jei ne Kunigas, jei ne draugystė su juo, aš tikriausiai būčiau lengvai įtikinusi save, kad daryti abortus galima, kad čia nieko ypatingo. Ir daryčiau be sąžinės graužimo...

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Kaip teisingai Gražina galvoja apie šeimos gyvenimą! Jos laiškai Loretai tikrai nuostabūs. Be abejo, pagrindinė jos šeimos nelaimė – tai jo įsitikinimas, kad jis negali klysti, negali nieko blogo padaryti. Turbūt visur, kur žmogus nekaltina savęs, kenčia kitas.

Kokia klasiška jos išvada! – Jos žodžiais tariant, lengva pasakyti apie išsiskyrimą. Geriau mirti, geriau išsiskirti, kaip tapti isterike, už viską keikiančia, už viską priekaištaujančia... Geriau mirti, jei tuo būtų galima apsaugoti vaikus nuo tos tragedijos gyventi nuolatinių keiksmų, barnių, neapykantos atmosferoje. Ji dar nepasakė pačios didžiausios tokios

šeimos – jaunųjų atžalų tragedijos. Juk tokioje atmosferoje neįmanoma (natūraliai žvelgiant) išmokti mylėti. Nuolatinė neapykanta, šiurkštumas susikristalizuoja ir jaunose širdyse. Jie kada nors šituo skausmingai įsitikins, jei gyvenime susidurs su meile, švelnumu. Gal jie kada tikrai norės būti švelnūs savo geriesiems, – jiems bus labai skaudu įsitikinti, kad jie šito nemoka, fiziškai nemoka, – taip panašiai kaip žmogus, neturėdamas rankos, gal norėtų ką nors gero su ja padaryti, bet jis fiziškai negali.

Antra didžioji tokios šeimos tragedija – nepagarba taip pat jaunose širdyse susikristalizuoja. Tai netikėjimo pradžia. Netikėjimas iš esmės ir yra nepagarba, nesugebėjimas gerbti, kitą aukštesniu už save laikyti. O tai prasideda nuo tų momentų, kai vaikas tėvų gyvenime pirmą kartą pamato tai, kas nesiderina su jaunos širdies kilnumo ilgesiu, kurį kaip daigą pasodino Kūrėjas. Paskui tie daigai būna arba ugdomi, prižiūrimi, raunamos piktžolės, arba, priešingai – trypiami purvinais batais...

Taip lengva pasakyti „išsiskirti", bet sąžinė pajunta ir savo kaltės, savo ambicijos, savo egoizmo dalelę: dar ne viskas padaryta jo išgelbėjimui.

Gražina, ar tu žinai, kad čia ***viską*** *padaryti gali tik žmogus su vidiniu gyvenimu, kuris didžiųjų minčių, didžiųjų idėjų atmosferoje būna tiek ilgai, kad tų gerųjų minčių veikimas, įtaka pradeda būti jaučiama ir pasąmonėje – palengvina mums automatiškai eiti ta norima linija? Taip prigimtinėje srity. Bet ši natūrali pastanga yra kartu ir laidas malonės veikimui mūsų sieloje. Gal Geroji Apvaizda kaip tik tam ir surišo jo likimą su Gražina – su didele siela – kad ir jis didelis taptų, kad jos auka atsvertų jo nedėkingumą Dievui..." (1963 12 11).*

1965 02 07 (Laiškas iš kalėjimo)

!

Prieš kiek laiko (jau senokai) turėjau man suteiktą progą pasekti Jūsų mintimis, kurios man įstrigo. Tos Jūsų mintys, jei jos plėtosis toliau, turės būtinas pasekmes. /.../

Tikėkite tvirtai šia gyvenimo patvirtinta tiesa: žmogui negalima padėti, jei nepajėgiame savy pažadinti didelio troškimo tą žmogų laimingą matyti. Būti laimingas žmogus gali tik vienu būdu – išlaikęs gryną sąžinę. Tai vienintelė žmogaus laimė, lygiai taip, kaip yra viena tiesa, viena prigimtis. Visi kiti žmogaus bandymai kurti savo laimę yra tik surogatai, tik didesnė ar mažesnė saviapgaulė, savęs kankinimas.

Šitokios laimės mes linkime visiems žmonėms, bet kai kurių atžvilgiu turime ypatingų pareigų. Kartais būna nepaprastai sunku kurti kito žmogaus laimę. Kartais šitai pasidaro tikra auka. Ir grynai žmogiškais, žemiškais motyvais pasidaro neįmanoma tikėti garbinga žmogaus ateitimi. Mat kad būtų galima tikėti žmogaus ateitimi, turi būti jaučiamas priemonių efektyvumas. Žemiškų priemonių efektyvumas mus ne kartą yra apvylęs. Antgamtinių priemonių efektyvumą galima pasiekti tik stipriu tikėjimu. Normaliai gamtinės ir antgamtinės priemonės santykiauja kaip kūnas ir dvasia, sugyvybinanti tą kūną. Taip ir gamtinėmis priemonėmis kuriama žmogaus laimė įgyja jėgos, savo gyvybę – nesuvaldomą, nesunaikinamą gyvybę – iš antgamtinių impulsų. Grynai gamtiniai impulsai, pavyzdžiui, gamtinis potraukis – išskaičiavimas ir kt. – labai nepastovūs ir negali valios padaryti nenugalimos, stiprios.

Kodėl apie tai kalbu? Man įstrigo kai kurios Jūsų mintys – lyg Jums būtų visai nesvarbu, kaip jis [gyvenimo draugas] gyvens, kaip elgsis, taip pat kažkoks nepasitikėjimas, kad jo gyvenime bus dar kas nors kitaip, kad jis ko nors pasieks. Šitokiu nusiteikimu mūsų buvimas kito žmogaus gyvenime nustoja savo įtakos – savo palaimingos, gera darančios įtakos.

Kaip čia būna? Įsivaizduokite dvi ekstremas. Vienoje pusėje ***meilės*** *būsena – meilės, suprantamos aukščiausia, kilniausia prasme. Šitaip suprantamą meilę, jei reiktų atsakyti, kas ji yra, būtų galima palyginti su spektru. Balta spalva susideda iš kelių spalvų niuansų. Ir jei skalėje nebus vieno iš tų spalvų niuansų, matysime ne grynai baltą spalvą. Taip ir šis nuostabusis burtažodis „meilė" susideda iš daugybės (visų kiek tik yra) gerųjų žmogaus savybių. Tai ir didelių idėjų siekimas, ir mokėjimas valdyti savo kaprizus, ydas, ir atidumas kito reikalams, ir sugebėjimas jausti pagarbą, ir dėkingumas, pakentimas kito ir savo ydų (kitaip sakant, kantrumas sau ir kitiems), ir pareigos, atsakingumo jausmas, kuklus savęs vertinimas, ir viskas viskas, ką norėtume matyti savo mylimuosiuose. Tai viena ekstrema.*

Kita – ***išdidumas****. Ne toji sveika ir būtina žmogaus savigarba kaip Dievo kūriniui ir nuosavybei, taigi pagarba pačiam Dievui, bet tas išdidumas – puikybė, kuris yra pagrindinė šėtono žymė, nes jis niekam neskiria pagarbos ir nieko kito aukštesniu už save laikyti nesutinka, taigi save vertina neteisingai, perdėtai.*

Taip ir grumiasi tarpusavy šios dvi ekstremos – meilė ir išdidumas – šios dvi priešingybės, kurios santykiauja panašiai kaip šviesa ir tamsa. Negali būti jokios kalbos apie jų tarpusavio sugyvenimą, apie jų buvimą kartu.

Kokį vaidmenį šitai atlieka žmonių tarpusavio santykiuose? Yra didžioji kaltės jautimo paslaptis. ***Paprastai žmogus visada kaltina kitą. Kaltina žmogaus išdidumas. Iš jo kaip iš akumuliatoriaus maitinamos visos žmogaus ydos.*** *(Tai žmogiškos būties pačios gelmės! Tegul Dievas padeda sukaupti mintis!)*

Kad žmogus pagaliau pajėgtų kaltinti ir save, reikia, kad jį apgaubtų meilės atmosfera. Panašiai kaip gamtoje pastebėti smulkius dalykus, švelnius niuansus galima tik ryškiai šviesos nušviestus.

Bet čia iškyla pats didžiausias sunkumas. Tereikia nepastebėti kurios nors mūsų savybės, įeinančios į baltos spalvos spektrą, ir jau šviesa, kurią skleidžiame kitiems, nebus ryški, balta. Apgaubtas šitokios šviesos žmogus kaltins ne save, o kitą ir nepajėgs įžvelgti savo išdidumo.

Yra tam tikras menas būti kietam, net duoti į teismą kitą žmogų, jį bausti, bet kartu ir labai užjausti, labai norėti jam gero. Taip kaip tikrosios motinos: jos savo vaikus ne tik labai myli, bet ir pajėgia jiems nepataikauti, būti jiems reiklios, net bausti. (Argi motina bausdama vaiką jo nemyli? Ji juk ir baudžia dėl to, kad myli!)

Ar šitą meną – apie žmogų, teikiantį mums skausmo, galvoti su užuojauta, trokštant jam laimės – galima pagrįsti grynai natūraliais motyvais, Jūs pati nuspręskite, remdamasi savo gyvenimo patyrimu. Bet ar lygiai taip pat lengva bus žmogų užjausti, trokšti jam laimės, galvoti apie jį taip, kaip apie žmogų galvoti, jam gera daryti mokė Kristus, vien tik natūraliai tikintis, kad kada nors jis mus supras?

Šitoje vietoje neišvengiamai mums iškyla pareiga, uždavinys: apie žmogų galvoti taip, kaip mokė Kristus, užjausti taip, kaip Jis pats mus visus savoj širdy jaučia. Jei „lygiai taip pat" yra be galo sunku, tai stengtis bent kiek galima panašiau. Tai ne vienkartinės pastangos vaisius. Tai galėtų būti kasdieninės mąstomosios maldos tikslas.

Ar tai lengva pasiekti? – O ar lengva pasiekti, pavyzdžiui, gydytojo, mokslininko vardą? Bet turbūt nė vienas nesigaili savo pastangų, dėl kurių yra tapęs mokytu žmogumi.

Iš visų šitų minčių verta pabrėžti vieną: jei kitą mokant, įspėjant, ko nors prašant bent šiek tiek prasikiš mūsų išdidumas, savęs paglostymas, tai būtinai sukels reakciją – pažadins jo išdidumą – ir nors būtų mūsų tiesa, vis tiek kaltins ne save, o mus. Taigi visos mūsų pastangos nueis perniek. Turbūt iš visų jautrumo atmainų jautriausiai žmogus reaguoja į ambiciją.

Dėl to, ką girdėjau, noriu atkreipti dėmesį, kad jei skaityti reikia tik pasislėpus, tai yra lygiai tas pats, kaip reikalauti, kad sunkiai dirbtų žmogus, marinamas badu. Jei reikia didelių dvasinių pastangų, reikia ir gero dvasios maitinimo.

Džiaugiuosi, kad apie tai Jums galiu kalbėti pats viską išbandęs: ar įmanoma mąstomoji malda dabartinėje mano aplinkoje, kai vienam būti didelė brangenybė? Aplink vaikščioja, kalba, kei-

kiasi... Pasirodo, kad malonė prisitaiko prie aplinkybių, ***jei tik mes dedame kasdien pastangų.*** *Galima būti neregimojo pasaulio Draugų akivaizdoje ir fabriko mašinų ūžesy, taigi ir tarp šlykščiausių keiksmų. Kaip gera tarti* „Tėve mūsų... teesie Tavo valia, teateinie Tavo karalystė... *ir tarp šitų žmonių, kurie Tavęs nepažįsta, nemyli".*

Juk šias savo mintis irgi rašau ir ant stalo, ir ant spintelės, ir ant langо. Dabar aplink pilna vyrų, kurie valgo, kiti kalba (ne visada gražiai), kiti vaikšto.

Ir tai, kas sunku, jungiu į bendrą lobį – tebūna kaip mažytė dalelė prie Jėzaus kančios, atsveriančios visą pasaulio tuštumą, kurioje nėra meilės. Mainykimės tuo, kas sunku: Jūs už mano kaltes, aš už Jūsų ir visi už visus visus...

Mūsų pamaina tuoj eis į darbą.

KJ.

1965 02 14

Gerb. Kunige!

Jūs visada padedate man išspręsti tuos klausimus, kurių išspręsti nepajėgiu pati. Būna taip: kartais kokią tiesą suvoki miglotai, kol kitas kas ją patvirtina ir ji pasidaro daug aiškesnė. /.../ Man susikaupė begalė minčių, kuriomis taip norėčiau pasidalyti su Jumis, susikaupė begalė reikalų, kuriuos reikėtų aptarti su Jumis. Bet šiandien, kai turiu galimybę kalbėtis su Jumis, nebežinau, nuo ko pradėti, kas pagaliau yra svarbiausia.

Jūs teisus: žmogus visada ieško kito kaltės ir be galo sunkiai pripažįsta savo kaltę, nors kažkur pasąmonėje ir jaučia savo klaidą. Galbūt tai ir yra tuščias išdidumas.

Gyvenime negalima plūduriuoti tarp gėrio ir blogio, čia negali būti vidurio, nes neišvengiamai nuplauksi į blogio pusę. Tada, kai reikėjo pradėti savarankišką gyvenimą, man trūko patyrimo, trūko tvirtumo ir aš nuplaukiau pasroviui. Tai buvo tik blaškymasis ir ieškojimas savo vietos gyvenime. Aukščiausiasis leido man išbandyti viską: net pamė-

ginti savo dvasinį nepasitenkinimą kompensuoti turtais, materialinėmis gėrybėmis. Leido įsitikinti, kad tuščias išdidumas ir pasitikėjimas savimi nieko neduoda, išskyrus kartų nusivylimą.

Šito, matyt, man labai reikėjo. Šiandien dėkoju Kristui už tai, kas buvo skaudžiausia mano gyvenime, nes tai buvo reikalinga. Jaunystėje troškau sunkaus gyvenimo kelio, troškau kovoti su blogiu, gyventi tarp žmonių, kuriems reikėtų paramos, reikėtų padėti rasti tikrą gyvenimo kelią. Bet būti kovotoja ne taip paprasta. Tam reikia ne vien savo gerų norų, bet ir Visagalio pagalbos.

Jūs norite mane barti, kad netikiu, jog gyvenime gali būti kas nors gera, kad mano gyvenimo draugas gali pasidaryti toks, kokį jį noriu matyti. Žinoma, už tai esu verta barti. Bet šios mintys mane apima tada, kai būna labai sunku. Ir tas laiškas, kurį Jūs skaitėte, buvo iš vieno tų sunkių laikotarpių, kurie mane periodiškai užpuldavo. Tada baigdavosi jėgos – ir atrodydavo viskas vis tiek: daugiau kovoti nebėra nei prasmės, nei jėgų. Bet paskui nugalėdavo protas. Žinojau, kad trauktis ar plaukti pasroviui negalima. Ir vėl – viskas iš naujo iki jėgų išsekimo, iki visiško nusivylimo savo jėgomis...

Ir aš buvau kalta. Bet savo kaltės nepripažinau niekada. Sunkiausia ir būna prisipažinti, kad klydai, kad dažnai pati buvai savo kančių kaltininkė. Kitą apkaltinti daug lengviau, ypač jei tas kitas iš dalies irgi yra kaltas. Bet aš tvirtai įsitikinau, kad ko nors siekiant pirmiausia reikia būti reikliai sau. Pirmiausia reikia žiūrėti, ar tu pati elgiesi teisingai. Aš ir anksčiau tai suprasdavau, bet gyvenime vis išeidavo kitaip, nepajėgdavau visais atvejais likti principinga.

Netiesa, kad man nerūpi gyvenimo draugo likimas. Tik dėl to ir gyvenu su juo, kad žinau, jog niekada neturėsiu ramybės, jei matysiu, kad jis neteisingai gyvena. Jaučiu didžiulę pareigą būti su juo. Jaučiu didelę atsakomybę už jo likimą. Jis ne toks jau blogas, kaip kartais man atrodydavo.

Ir gali būti dar geresnis. Tik reikia pastangų, reikia daug daug gerumo ir didelės meilės.

Pareiga ir meilė – tai du skirtingi dalykai. Aš dar neišaugau iki tokios dvasinės aukštumos, kai žmogui pareiga ir meilė būna vienareikšmės sąvokos.

Negaliu žadėti Jums, kad dabar viskas mano gyvenime eis tiesia linija. Tikriausiai vėl bus nesėkmių, nusivylimų. Bet prižadu niekada neplaukti pasroviui, o visada eiti, nors ir pamažu, į priekį. Vėl pradėti viską iš naujo. Tikiu, kad man Aukščiausiasis padės. Dabar man „atostogos". Gyvenu viena ir negaliu atsidžiaugti ramybe ir ilgai lauktu dvasios poilsiu. Galima dirbti ką nori ir galvoti ką nori. Absoliuti ramybė. Aš jos taip troškau. Tačiau paskui – su naujomis jėgomis ir pailsėjusia nervų sistema – vėl į gyvenimą. Noriu būti su tais, kurie kovoja už tikrą laimę ir už vienintelę tikrą tiesą. Jau pramokau melstis taip, kaip Jūs reikalavote.

Kunige, ačiū Jums už džiaugsmą. Ačiū už tai, kad Jūs esate toks šaunus, kad visiems, su kuriais susitinkat, paliekate dalelytę tikros, didelės laimės.

Gerai, Kunige: *„Tai, kas sunku, junkim į bendrą lobį. Tebūna tai mažytė dalelė prie Jėzaus kančios, atsveriančios visą pasaulio tuštumą".*

Gražina

1965 05 02 (Laiškas iš kalėjimo)

!

Mes ką tik grįžome iš darbo. Šiandien kiek anksčiau, nuveikėme ne ką, nes šiandien lyja, visi sulindę kur kas išmano, ir aš dėl to, mano džiaugsmui, galėjau paskaityti gerą gabalą knygos „Broliai Karamazovai".

Nors aplink visi kalba ir vaikščioja, noriu pasitikėti Jo gailestingumu vildamasis, kad malonė padės surinkti mintis ir sustoti prie vienos Jūsų laiško vietos...

Ar atspėtumėt, apie kurią vietą iš Jūsų laiško daug galvojau? Tai didi mūsų visų problema. Nuo jos išsprendimo vienaip ar ki-

taip priklauso gyvenimo kryptis ir gyvenimo energija. Kokia tai mintis? Ji ten įpinta kaip nedrąsus skundas. Tikriausiai toji mintis daug kartų Jūsų galvota. Ji ten išreikšta kitais žodžiais – aš ją pasakysiu savais.

Visi mes žinome, kokia galinga jėga, koks gyvenimo energijos šaltinis yra prigimtinė meilė, kai žmogus, kaip įprasta sakyti, įsimyli: dažniausiai kitos lyties asmenį, o prigimties klaidos atveju – ir tos pačios lyties (ir šiuo atveju meilė pasireiškia nuostabia energija). Šitai mums aišku, dažniausiai ir pačių išgyventa.

Bet daugeliui iškyla didis klausimas: kaip atrodo toji meilė, apie kurią kalba Kristus, kurios Jis iš visų reikalauja kaip pagrindinės savo ištikimųjų žymės. Iš kur toji meilė turi imti energijos, jei savaime ji neįsiliepsnoja kaip gaisras?

Tokios nuostabios meilės, kuria pasaulis žavisi net po daugelio šimtmečių, pagrindinė priežastis, energijos šaltinis yra ***malonės veikimas*** *sieloje. Esama didvyrių ne tik moksle, kare, bet ir meilės gyvenime. Tai praktiški pavyzdžiai, kaip Dievas gali veikti žmonėse, kaip žmogus gali tapti panašus į Dievą, kuris yra Meilė, panašiai kaip gražų rytą paprastučiai bespalviai rasos lašeliai gali sužydėti visomis saulės spalvomis.*

Galima kelti klausimą: argi ta didžioji meilė žemėje būtinai turi ryšį tik su Dievu? Ar ji negali nuostabiai pasireikšti ir be Dievo? Ar nebuvo žemėje nuostabių žmonių gyvenimų ir kitais, ne meilės, tiksliau – ne krikščioniškos, dieviškos meilės motyvais?

Pirmiausia – istorijoje ne taip jau lengva perprasti kiekvieno didžio žmogaus sielos gelmes, nustatyti, ar jo darbuose tikrai reiškiasi tik noras gero kitiems, o ne paprasčiausiai išdidumo ir savęs ieškojimo aistra. Ar tai svarbu? Tai labai svarbu. Išdidumas, savęs ieškojimas – tai tikriausias ženklas, kad čia nieko bendro nėra su ta didžiąja, dieviškąja meile, kuri pajėgia apimti ne tik vieną, bet daugelį.

Geriau suvokti šį klausimą gali padėti istorijos balsas. Vergija, kapitalizmas, mūsų dienos, kiekviena santvarka, kuri kankina, – tai istorinis įrodymas, kad meilė yra monopolis, priklausantis tik Tam, kuris pats yra Meilė. Ir jei gyvenime Jo nėra, tai žmogus

žmogui nėra brolis, draugas, nėra lygiateisis. Čia reikia paminėti, kad Jo įtaka jaučiama ne vien tik bendraujant su Juo krikščioniška forma, bet ir vargingesne, negu Jo paties įsteigta bendravimo su Juo forma, kuri istorijos eigoje pavadinta krikščionybės vardu. ***Kad žmogus pajėgtų galingai mylėti, jis pats turi būti galingai mylimas.***

Kaip tai suprasti? Pateiksiu pavyzdį iš prigimtinės meilės patirties. Prisimenu vieno nuostabios sielos paprasto kaimo vyro mintis. Jis išmoko džiaugtis žiedais ir juos pastebėti tik tada, kai širdin atėjo meilė, kai jis pajuto ją, kaip jam skirtą dovaną, ir kitoj širdy. Kaip tik tada jis pajuto galingą norą kiekvienam daryti gera. (Žiūrėkite, ne vien nuostabios mergaičių širdys moka taip jausti!)

Tai aišku. Bet kaip šis dėsnis pasireiškia anoje didžioje Meilėje, kurios iš mūsų reikalauja Mokytojas visiems ir visais atžvilgiais?

Štai kaip tik čia ir iškyla reikalas, kad žmogus pažintų Dievo meilę mums. Ar žinote, jog Kristus tik dėl to turėjo teisę duoti mums savo didįjį Meilės įsakymą, kad Jis pats ją mums parodė nuostabiu būdu?

Žinote, kada kažkaip naujai prisiminiau šitą mintį? Tai buvo Didžiosios savaitės dienomis, kai mąstomoji malda visuomet krypsta į tuos įvykius. Ypač Didžiojo ketvirtadienio vakarą. Mokytojas tada atidavė visa, ką Jis galėjo duoti: „Mylėkite vienas kitą kaip aš jus mylėjau." – „Aš jums duodu įsakymą, aš jums duodu naują įsakymą..." – „Jei jūsų Viešpats ir Mokytojas taip darė, – *(nuplovė kojas – žydų etiketo aukščiausios meilės ir pagarbos išraiška),* – tai ir jūs vienas kitam privalote taip daryti". – „Aš jūsų nebevadinsiu tarnais, bet bičiuliais".

Pagaliau to meilės vakaro pati didžioji dovana – naujas dieviškosios galios išrastas Jo buvimo su mumis žemėje būdas – šv. Eucharistijos paslaptis. Pagaliau visa, ką Jis Alyvų kalne savo dvasios akimis matė ir sutiko išgyventi, kad mes turėtume galimybę išvengti tų baisių žmogaus puikybės Dievo akivaizdoje padarinių. Pagaliau Jo didysis Prisikėlimo stebuklas. Juk tai padrąsinimas, kad mūsų viltis nebūtų be pagrindo, kad pajėgtume Juo pasitikėti (ar jautėte tai Velykų rytą?). Ir visa tai ne graži poezija,

bet paprasta istorinė tikrovė, kaip ir visi kiti istoriniai įvykiai pasaulyje. Visa Jo įsikūnijimo paslaptis – juk tai ne atsitiktinumas, tai Dievo meilė mums, tokiu būdu pareikšta.

Ar iš tikrųjų gilus įsijautimas į šias šventas paslaptis gali žmogaus širdį padaryti tokią galingą? Mąstymas apie tai veikia kaip ***būtina sąlyga,*** *kad mums būtų suteikta malonė galingai mylėti. Malonė jau ontiškai pakeičia širdies galias. (Jei, pavyzdžiui, gyvuliui būtų suteikta protavimo galia, tai jau būtų ontinis, esminis tos būtybės pasikeitimas.) Galima sakyti, žmogus tampa naujų galių žmogumi, tiesiog neatpažįstamai nepanašiu į žmogų, kuris reiškiasi tik prigimtinėmis galiomis. Bet kad šitoks pasikeitimo stebuklas įvyktų, visur (normalioje įvykių eigoje) reikia gilaus įsijautimo į visa tai, kuo dieviškoji Meilė mums pasireiškė, nes* ***tada žmogus jau nebegali sakyti, kad niekas jo nemylėjo.*** *O malonės veikimu toji meilės galia tampa ir jausmų srity jaučiama, panašiai kaip prigimtinėje meilėje.*

Tik tada, ***kai žmogus nustemba dėl Dievo meilės jam, ir pats pasijunta esąs skolingas meilės kiekvienam kitam.*** *O kiek daug mes prarandame dėl paprasčiausio neapsigalvojimo! Juk ką paimsi – kūno jėgas, proto galią, akių šviesą – visa dovana! Juk ateidami į pasaulį patys sau nedavėme nieko. O, jei tik žmonės šitai sąmoningai suprastų – rytą prisimintų, kad štai, Viešpatie, einu Tavo dovanomis (protu, kūno jėgomis) naudotis – tai būtų jau meilės, pagarbos Jam pareiškimas ir Jo meilės pajautimas. O jei vakare paklaustų: „Dieve, kaip Tavo dovanas naudojau šiandien?" Jei tik prisimintų žmonės šitai – jau šis meilės Kūrėjui lašelis turėtų reformuojančią reikšmę jų gyvenimui. Kad ir taip paprastai galvodamas, žmogus jau išgyvena, jaučia Dievo meilę sau. Ir šitoks paprastas meilės pajautimas jam duoda energijos mylėti ir kitus. Juo labiau mąstomąja malda giliai pajutus, kad visa, kas buvo, pavyzdžiui, Didžiosios savaitės dienomis, yra realu, o ne vien tik graži poezija, – taip realu, kaip mano gyventa diena, diena prieš dešimt metų ir pan.*

Taigi dar kartą sustokime prie minties – gyvenimo faktai liudija, kad etiketo, draugiškumo taisyklės, meilė, paremta tik žo-

džiais, greit būna nustelbiama piktžolių: naudos sau, nesuvaldomos ambicijos – išdidumo. Tik Dievo, kaip visokios mums žinomos ir nežinomos meilės šaltinio, akivaizdoje įgyja vertę kiekvienas mūsų gyvenimo kely sutiktas žmogus. Čia panašu į tai: jei mums kas brangus, tai savaime ir to asmens artimieji mums brangūs. Pastebėkite – net galingos gamtinės jėgos aktyvinama prigimtinė meilė lengvai išsigimsta, jei jis ir ji savo meilės nemato akivaizdoje To, kuris yra pirmoji Priežastis visokios meilės. Manau, visi mes žinome pavyzdžių išsigimusios meilės, kuri beveik nesiskiria nuo gyvulių „meilės".

Šiuo metu Geroji Apvaizda leidžia man praktiškai patirti, kad iš tikrųjų kilnioji žmogiška tarpusavio meilė – tokia, kokios ilgisi visos širdys, ypač kurią geriau supranta moterys, – tikrai neįmanoma ***vien*** *tik žmogaus natūraliomis jėgomis, visai nejaučiant savęs ir kito akivaizdoje dar Kito, kuris aukštesnis ir už mane, ir už tave. Net primityviose religijose, kurios neturėjo laimės pažinti Dievo Apreiškimo, žmogaus pasijutimas kitos, didesnės už žmogų Būtybės akivaizdoje turi reikšmę. Kadangi šis supratimas žmogui įgimtas, nė viena tauta, užmiršusi Apreiškimą, netampa netikinčia, – tik išsigimsta jos religija. Mes dabar dideliais žingsniais žengiame į sektantizmą...*

Šiuo metu turiu retą galimybę sugretinti du „bendrabučius": su smulkmenomis gyvą atminty studijų laikų [sėminariją], kur taip pat gyveno jauni vyrai, ir dabartinį „bendrabutį"... Būtų labai įdomu dviem filmais parodyti, koks begalinis skirtumas tarp dviejų žmonių, kurie atsiduria tose pačiose gyvenimo situacijose (pavyzdžiui, valgo, miega), bet vienas jaučia save ir savo draugus Kito akivaizdoje, o kitas jaučia ***tik save!*** *Žinokite, kad čia susikoncentravę labiausiai sumaterialėję žmonės. Ir kai toks žmogus būna ne vienas, bet atsiduria tarp kitų tokių pačių, jų pagrindinės savybės pasidaro nepaprastai ryškios. Žinote, ir man pačiam šitas praktiškas sulyginimas yra vienas iš stipriausių ir akivaizdžiausių žmogaus materialumo įrodymų. Kažin ar Jūs įsivaizduojate, koks vargingas žmogus be jokios puošmenos, be grožio, jei jo elgesy tėra* ***tik*** *dėmesys sau, savo malonumui, savo patogu-*

mui, savo ambicijai, kai lieka tik viena interesuojanti sritis – tik tai, kas siejasi su seksualiniu jausmu, bet ir tai sukarikatūrintai, pačia žemiausia prasme. Atrodo, kad dauguma jų ne patys kalti, bet vis dėlto vaizdas...

Pora pavyzdžių. Kaip sunku atsisakyti rasto sau naudingo daikto, jei tik niekas nemato (ypač maisto)! Kaip lengva skųsti kitą, kad tik įsiteiktų tam, kam reikia! Eilė prie pietų. Vienas kitas tuoj atsistoja prieš kitus, visai lyg nematydamas, kad už jo stovi žmonės, – juos jis nustumia. Matote, kaip ryšku tik **savo** *interesas – juk tai noras greičiau pavalgyti ir to noro nepajėgia nugalėti, nors ir gėda kitiems pasirodyti, kad valios visai neturi. Priežodžiai, kas kelintas žodis vartojami (kurių nėra kaip ištarti), parodo jų dėmesio sritį. Su smulkmenomis didžiuojasi savo „laimėjimais" tarp moterų, būdais* **save** *patenkinti. Ir būtinai užmiršta, kad ir ji žmogus. Jie nustebę klausosi apie atsakingumą, padarinius (sakysime, jei tai būtų tavo duktė, mylimoji ir kiti taip elgtųsi). Jie sutinka, kad taip, bet... kas gi apie tai galvoja? Jie randa daugybę sofizmų, nesąmonių sau pateisinti. Tikrai, jei ne kalba, tai kuo skirtųsi žmogus nuo gyvulio?..*

Bet nemanykite, kad jie neturi gėrio daigelių. Kiek širdies, draugiškumo jie kartais geba parodyti! Tik visa jų netvarkoma, apleista, kaip daržas neprižiūrimas. O jei kas prižiūrėtų, tvarkytų, būtų taip pat vaisingas. „Siųsk darbininkų į savo pjūtį!" *Juos matant, taip norisi dalytis: „Viešpatie, kiek daug man davei... Būk gailestingas ir jiems".*

Žiūrėkite, ką dabar prisiminiau: juk šitas noras, kad ir jie turėtų, ko neturi, tik tada susiformuoja, kai pats pajunti dovaną, kitaip sakant, pats pajunti meilę. Noriu papasakoti, kas labai prisidėjo prie šitų minčių pažadinimo. Paskutinį kartą, kai gavau švenčių proga margučių ir kt., buvo informacinis lapelis, kam priklauso dėkingumas už kuriuos dalykėlius... Tada imant dovanėlę į ranką iškyla prieš akis ne abstraktūs, bet konkretūs geradario veido bruožai. Ir pasijunti skolingas kiekvienam sutiktam ką nors gera padaryti. Tegul atlygina [Dievas]!

Tegul prieš Jūsų dvasios akis iškyla Dievo, apsireiškusio mums suprantamais – žmogaus – bruožais, veidas, tegul širdis išgirsta

Jo slaptingą prašymą: „Tau tiek meilės parodžiau... Tau leista suprasti daugiau kaip kitiems. Atstovauk mano meilei, kad iš tavo elgesio, iš tavo didelio noro padaryti laimingą kiekvieną, pamažu, bet tikrai pažintų mane..."

KJ.

1965 05 15

Gerb. Kunige,

Jūs esate sakęs, kad Dievas visada atsako žmogui į kankinamus klausimus, jei žmogus nuoširdžiai klausia. Dievas randa būdų atsakyti: per knygas, per žmones ir kitomis priemonėmis. Anksčiau man buvo visa tai tik teorija, o dabar – tikiu tuo.

Vieną vakarą mane užplūdo tokios sunkios mintys, tokia ateities baimė. Praeis metai, ir vėl man reikės grįžti į tą patį gyvenimą. Visa siaubinga praeitis iškilo prieš akis. Viskas vėl iš naujo. Žinojau, kad nepajėgsiu gyventi, kad jau pasibaigė visos natūralių jėgų atsargos. Kartu žinojau, kad reikia gyventi, reikia dar daug daug padaryti, kas liko nepadaryta. Ir baisiausia ne kančia, o bejėgiškumas. Prašiau Dievą jėgų, prašiau padėti būti tikrai katalikei, užmiršti save ir gyventi tik kitiems, kaip reikalauja Jo didysis Meilės įsakymas. O aplink buvo tik tamsa ir tyla. Toji nakties tyla buvo siaubingai baisi.

Kreipiausi į Kristų, kenčiantį Alyvų darželyje. Ten išryškėjo visas Jo žmogiškumas. Kristus tada matė prieš save viso pasaulio blogybes, visų kartų negeroves ir kančios siaubą. Man atrodo, kad Kristus gali suprasti žmogiškąją, mažytę, menką kančios baimę ir turi atsakyti, kai Jis klausiamas: „Ką toliau daryti?"

Paskui gavau Jūsų laišką. Jis buvo tikras šviesos spindulėlis begalinėje tamsos jūroje. Visa tai, ką Jūs rašėte apie meilę, yra tikrai teisinga.

Kristaus Meilės įsakymas atrodo toks paprastas ir aiškus: mylėti artimą kaip patį save, o Dieva – visų labiausiai.

Tik vykdant šį įsakymą gali išsipildyti visos žmonijos svajonė apie gražų gyvenimą.

Pasaulį gali pertvarkyti tik meilė, kurios mokė Kristus, kurią per gyvenimą neša visi didieji žmonijos genijai. Juk Bethoveno simfonijos mums kalba ne apie mažytę meilę vienam žmogui, bet apie meilę žmonijai, apie kažką didingesnio už žmogų. (Ar Jūs mėgstate Bethoveną?)

Tačiau nereikia pamiršti, kad siekiant įgyvendinti Kristaus Meilės įsakymą degė inkvizicijos laužai, buvo vykdomi kryžiaus žygiai ir išdarinėjama daug visokių niekšybių. Ir būtent tie, kurie turėjo nešti į pasaulį dieviškosios Meilės saulę, nešė neapykantą. Galbūt šitaip buvo todėl, kad žmogus – tai atskiras mažas, bet labai sudėtingas pasaulėlis ir jis ne visada paklūsta net ir labai protingiems įstatymams?..

Visa tai, ką Jūs rašėte, protu suprantu. Bet nuo to nei linksma, nei gera, nei liūdna. Žinau, kad viso to turiu siekti, kad tai yra idealas. Bet vis dėlto tai – pareiga. Nemėgstu pakaitalų. Niekada nesistengsiu to, ko nėra, užpildyti kuo kitu, net jei tai būtų ir kokia meilės atmaina. Toji meilė, kuria mus myli Dievas, man yra tik gryna sąvoka – ir daugiau nieko. Norint viską suprasti taip, kaip Jūs suprantate, reikia turėti ypatingą Dievo malonę. O aš jos neturiu. Esu tik paprastas žmogiūkštis. Galbūt praeis kiek laiko ir man bus duota malonė visa tai tikrai suprasti.

Bet dabar pasakysiu Jums dar vieną mintį, kuri atėjo į galvą svarstant meilės problemas. Ar kai mes suvoksime, kad Dievo meilė yra visų aukščiausia, viską darysime tik dėl Dievo ir visoks rodomas gerumas virs tik priemone pagarbinti Dievą, – ar tada neprarasime kažko žmogiško ir gražaus? Ar mūsų vidinis pasaulis nepasidarys tik automatiškas, ar netapsime „elektroninėmis mašinomis" be tikrų žmogiškų jausmų? Ar norint pasiekti tobulą Dievo supratimą, pajusti Jo meilę, nereikėtų paaukoti to, kas yra tikra, gera žmoguje? Ar neįsikalbame sau kažkokių nenatūralių dalykų?

Šitie klausimai iškilo dėl to, kad Dievo meilės sąvoka yra sunkiai suprantama žmogui. Man atrodo, kad žmogus – svarbiausia – turi būti teisingas pats sau ir kitiems. Neįsivaizduoti to, ko nėra, neiškraipyti savo natūralių jausmų. Juk mes mylime ne visus vienodai, o vieną žmogų, tik vieną, – būtume melagiai, jei sakytume kitaip. Tokius mus sukūrė Dievas. Nereikia savyje ardyti dieviškosios tvarkos. Meilė vienam žmogui gali būti nė kiek ne mažesnė už didžiąją visuotinę meilę žmonijai.

Galbūt visos tos mintys Jums atrodys kvailos ir keistos. Tada truputį pagalvokite apie save: ar Jūs visada buvote toks, kaip dabar, ar dabartinė Jūsų galvosena yra tik atkaklaus darbo, ugdymosi rezultatas? Galbūt buvo laikas, kai ir Jūs buvote toks žmogiūkštis kaip aš, su tokiomis paprastomis žmogiškomis mintimis, o visa, ką jaučiate dabar, yra tik sąmoningo darbo padarinys? Nepagalvokite, kad lendu į Jūsų vidaus pasaulį. Šito daryti neišdrįsčiau niekada. Pagalvokite apie save ne tam, kad atsakytumėte man apie savo vidaus gyvenimo evoliuciją, bet kad dar kartą apžvelgtumėte visas tas problemas, apie kurias šnekėjome.

Gražina

1965 05 23 (Laiškas iš kalėjimo)

!

Noriu atsakyti – parodyti savo nuomonę – į keletą Jūsų klausimų.

Netiesa, kad toji meilė, kuria mus myli Dievas, Jums yra tik gryna sąvoka! Prisiminkite tą gražią valandėlę, kai didžioje tamsoje prieš dvasios akis iškilo slaptingas vaizdas: Jėzus, kančios sielvarto prislėgtas, medžių šešėly, nakties glūdumoje prieš visą kančios baisybę. Veltui Jis ieškojo, kas būtų kartu su Juo šią sunkią valandą: jie miegojo nuovargio nugalėti...

Tą valandėlę, kai Jūs supratote Jo kančią, supratote Jį – tai buvo tikrai momentas, kai Dievas – Jo meilė – nebuvo tik sąvoka. Prisiminkite tą valandėlę kaip pavyzdį pavykusios mąstomosios

maldos. Ar išskiriate, įvertinate tos brangios valandėlės vaisingumą, palaimą? Atsiminkite tam, kad gerai suprastumėte mąstomosios maldos reikšmę mūsų gyvenime. O, jei tokios valandėlės būtų visada, kai sielą apima Alyvų kalno nuotaikos!

Sese Kristuje, jei išsikovosite šitai, bus išgelbėtas Jūsų gyvenimas (tada nuoširdžiai tikiu, kad ir jo), bus padaryta daug gero kiekvienam, ką sutiksite gyvenimo kely. Tada – būkite tikra – gyvenimas nepraeis veltui. Tada visos problemos savaime išsispręs.

Tai yra didysis naujosios mūsų laikų krikščionybės siekimas. Tai mūsų tautos išgelbėjimas. Galite kritikuoti viską, ką aš kada nors kalbėjau, tik prašau šio vieno – tikėkite, kad mąstomosios maldos reikšmė tikrai tokia. Mano gyvenimo šūkis: kad ir kas būtų, nė vienos dienos be vidinio susikaupimo pastangų! Ligi šiol, rodos, sąmoningai nesu pažeidęs šio nusistatymo. Taip pat ir čia. (Tiesa, ne visada jausdavausi kaip reikiant šį ryžtą atlikęs. Kartais tekdavo save apkaltinti prieš Teisėją išpažinty.) Tai begalinė malonės dovana. Tebūna Jam garbė už tai!

Jūs instinktyviai truputį bijote malonės veikimo. Tai turbūt aplinkos, dabartinės laiko dvasios padarinys. Kad nereiktų bijoti, žinokite visam laikui: malonės veikimas nenaikina ir neatima iš žmogaus viso, kas žmoguje yra natūralu, o tik sutvarko, duoda naujų tikslų, naują prasmę, atskleidžia naujus horizontus. Jei būtų galima palyginti, prigimtis yra tarsi pamatas, pagrindas: malonė jos neardo, bet ant jos stato, kuria toliau, – kuria nuostabų rūmą. Ar žinote, kad Jūs šventųjų „bijot" kaip tik dėl to, jog laikote juos žmonėmis sužalota prigimtimi?.. – Įsivaizduokite Niujorką: šventieji – ne bombų sugriauti nameliai, bet dangoraižiai, gerokai aukščiau iškilę virš visų pastatų.

Kad suprastume Dievo meilę mums, neturime prarasti to, kas mumyse yra „tikra" (kaip Jūs sakote), natūralu. Priešingai. Jūs turbūt nesutikote gyvenime keisto dalyko: žmogus, nepatyręs natūralios meilės, sunkiai supranta Dievo meilę mums. Taip neretai būna našlaičiams, kurie augę be motinos širdies šilumos. Ar nenuostabu, kad Kristus, kalbėdamas apie savo meilę mums – Bažnyčiai – ima vaizdą šiai meilei pavaizduoti iš vyro–moters meilės

moterystėje?! Arba: „Ar gali motina palikti savo vaiką? – Jei ir motina paliktų, aš nepaliksiu tavęs", *– kalba Viešpats.*

Juk kaip tik dėl to, kad pažįstame, branginame tai, kas natūralu, ir suprantame Dievo nuostabumą. Kodėl? Juk Jis yra priežastis viso, kuo mes žavimės. Jei žavimės padariniu, juo labiau turime žavėtis priežastimi.

Kristaus Meilės įsakymas suprantamas šeimos vaizdiniu: „Broliai Kristuje". Brolių meilė, t.y. prigimtinė, yra Kristaus Meilės įsakymo pavyzdys.

Kaip aš įveikiau visas šias problemas?

Nežinau, kaip buvo, kad jos man nė nekilo. Turbūt laiku Apvaizda leido išnagrinėti ir suprasti dėsnį: „Gratia supponit naturam", *t.y. malonė nenaikina prigimties. Kiek pamenu, jaučiau pagarbą ir gamtinei, ir antgamtinei sričiai.*

Man rodos, Jūs kiek perdėtai žiūrite į mano gyvenimą. Jis pilnas klaidų... Kai pažiūriu į praeitį po kelerių metų, visada būna gėda ir keista: „Kaip tai galėjo būti?" Ar kas gyvenime pasiekta, – apie tai neturiu supratimo. Tik vienas Dievas tai žino. Žinau, kad nuolat turiu trūkumų. Keistai mane vedė Apvaizda per gyvenimą. Jau vaikystė buvo kitokia kaip daugelio. Tik kitus vaikus matydamas žinojau, kad vaikai juokiasi ir linksmi žaidžia. Vėliau, paskutinėse gimnazijos klasėse, buvo kokie ketveri metai poilsio. Paskui... Kitokių formų kova. Vėliau savotiškos klaidos, nepaprastai daug man davusios. Dievas tikrai Menininkas! Niekam nelinkėčiau to išgyventi, bet visada už padarinius sau turiu dėkoti.

Jausmų srity irgi viskas suprantama (išskyrus šeimos laimę fizine prasme ir šios rūšies asmenines nuodėmes). Ir jos pažįstamos, tik ne savo paties išgyventos. Įdomu, kad net įvairias meilės kančios atmainas Apvaizda pažinti leido. Kokiais keistais keliais dieviškoji Išmintis kartais mus pašaukia! Ne vieną čia atvedė ir meilės kančia. Ir, žinote, juo didesni dalykai aukojami, juo didesne laime atlyginama – tai, rodos, bendras dėsnis.

Judviejų su Loreta (ir visų, visų) džiaugsmui reikia pasakyti, kad ypač šis laikas turtingas begalinių dovanų. Turbūt tik dėl šių įvykių vyksta tam tikri pasikeitimai, naujas įvertinimas, perkai-

nojimas. Dievas yra galingas ir minioje gyvenant savo prakalbinimu, Jis mus girdi ir tarp bjauriai keikiančių. (Labai įdomu tarti „Teesie Tavo valia", kai Jo valia aplinkoje nevykdoma: tada taip ryšku, kaip šis prašymas svarbus.)

Turbūt tikrai galima pasakyti: kai labai sunku, teikiamos labai didelės dovanos. Kodėl kančios fone? Turbūt todėl, kad širdis būtų visai nuskaidrinta – neliktų joje puikybės. Žinokite, ir Jūsų kančios valandoms tai galioja! Nesibodėkite jų. Tik stebėkite su dėmesiu: „Ką nori pasakyti, Mokytojau? Leisk pažinti ir priimti Tavo valią. Savo dieviškąja galia sulaužyk mano išdidumą, gal net nejaučiamą sąmoningai..."

Pabučiuokite nuo manęs savo gyvenimo draugą! Ir jame veikia maldos ir aukos vaisiai.

KJ.

1967 m. balandis (Iš Gražinos laiško Loretai)

/.../ Man buvo sunku – kažkokia baisi padėtis be išeities, kažkokia aklavietė. Aš verkiau, buvau įkritusi į baisų nusiminimą, labai norėjau mirti... Buvo baisiai gaila vaikų. O gyventi atrodė nepakeliama... Mirti irgi negalima – negalima pasitraukti iš kovos lauko ir nuo kančios bėgti negalima. Tai puikiai žinojau ir dar žinojau, kad nėra beprasmių kančių.

Paskui staiga viskas pasikeitė. Pajutau lyg kokią jėgą, kažkokią viltį. Turbūt tai Dievo malonė, mažytis Aukščiausiojo malonės lašas, kuris nuskaidrina gyvenimą. Taip esu dėkinga už tai! Dar niekada gyvenime šito nebuvau pajutusi.

Ir dabar esu taip dėkinga Dievui už šį mažytį malonės lašą. Gyvenimas atrodo ne toks baisus. Gyventi reikia. Reikia pakelti įžeidimus, pamiršti save ir gyventi dėl vaikų... Šitai seniai žinojau. Savo laimės, savo gyvenimo jau nebeturiu, netrokštu nieko sau. Trokštu laimės tik savo vaikams... Ateity dar bus daug sunkių ir juodų valandų. Aš prašau Dievą nors mažytį malonės lašą atsiųsti tada, kai gyvenimas atrodys nepakeliamas. Ir vėl viskas bus gerai. /.../

1967 04 27

GJK*!

Gražina, skaičiau Tavo laišką. Mudu su Loreta džiaugėmės juo (ar Tavęs neįskaudina šitokia mintis?). Dėkojame Dievui, ir Tau norisi dėkoti, kad esi tokia, kokia esi. Juk Tavo mintyse jau aiškiai jaučiama subrendusios kovotojos mintys. Rodos, pirmą kartą, kiek teko Tavo mintis skaityti, dabar su džiaugsmu skaičiau: „Savo laimės, savo gyvenimo jau nebeturiu, netrokštu nieko sau". Ar tiki, kad žmogus, jei gali būti laimingas, tai tik šitaip galvodamas ir šitaip gyvendamas? Tai pati aukščiausia ir pati tikriausia laimės atmaina. Su visu rūpestingumu brandink šitą supratimą. Sakai: „Trokštu laimės tik savo vaikams". Širdis yra beribė. Siekim supratimo, kad galėtume pasakyti: trokštu laimės kiekvienam, net ir tiems, kurie mums skausmą daro! Taip mokė Kristus. Jis taip darė. Ir Jo ištikimieji visi tai suprato. Šv. Steponas mirdamas meldė už savo žudikus: „Neužskaityk jiems to, nes jie nežino..."

Matai, kaip nuostabiai meistriškai Apvaizda panaudoja kitų žmonių klaidas auklėdama mus. Ar supranti dabar, kad skausmas yra didelė geradarybė mums? Ir ateis laikas, kada mes už kiekvieną skausmą dėkosime. Ar jau supratai, kad gauti laisvę, atsieti save nuo vergavimo daiktų pasauliui (įskaitant ir gamtinę meilę žmogui, kuri taip pat yra uždaroma į karstą) galima tik per didelę kančią? Tokioje padėty atsitinka viena iš dviejų: arba kyla baisus maištas prieš Dievą, – šėtono neapykantos Jam preliudija, – arba Dievas tampa toks artimas ir būtinas, be kurio neįmanoma gyventi. Tik didelėje kančioje galima patirti patį didžiausią džiaugsmą, apie kurį sumedžiagėjęs pasaulis net nenutuokia. Rašai, kad ir Tau buvo leista lašelį to džiaugsmo pajusti. Jis nuostabus, jis panašus į gimdymo skausmą: tai skausmas, kuris duoda gyvenimą kitiems. Tai pajusti galima ne stoiškai kenčiant, bet taip, kaip ant kryžiaus kentėjo visų mūsų gyvybės Priežastis. Tai buvo savotiškas antrasis mūsų sukūrimas. Tai buvo begalinė meilė, atsverianti visų mūsų nedėkingumą. Skausmas yra nuostabus ir nenaikina mūsų tik tada,

* Garbė Jėzui Kristui!

kai jis susijęs su meile, kitaip sakant, kai jis yra iš meilės, kada mums skaudu, kad Jis nemylimas, nepažįstamas, nesvarbu, kokiu būdu – ar tai būtų gyvenimo draugo nelaimė, ar girto nepažįstamo, gulinčio griovy. Ir mums kyla nuostabus noras mylėti ir už juos, ir jų vardu. O tada neįmanoma nenorėti skausmo, taip kaip neįmanoma juoktis matant didelę kančią. Tai Jėzaus išgyvenimas Alyvų kalno valandą. Jo begalinė meilė Tėvui begaline jėga vertė Jį atlikti bausmę už mūsų visų nedėkingumą – tą bausmę tiesiog sukurti, išrasti.

Tavo būsena nebus vergės būsena tada, jei visa tai bus laisvai aukojama, suprantant savo ribotumą, vienijant su Jėzaus auka, kuri kaskart kartojasi kur nors pasauly vykstančioje šv. Mišių paslapty. Marijos skausmas, vienijamas su Jėzaus auka, buvo begalinės reikšmės. Ir mes kentėdami stovėkime po kryžiumi. – Ar supranti? – Matant labai mylimo asmens kančią, negalima nekentėti kartu. Matant piktnaudžiavimą begaline Dievo meile, negalima nenorėti atgailos – sukurti, išrasti sau bausmę, kuri atsvertų – stengtųsi atsverti – meilės paniekinimą. Šitokia pastanga liudija labai didelę meilę Dievui. Tas pats būna ir laisvai apsisprendžiant visa, ką gyvenime randame sunkaus, priimti kaip savo ar kitų nuodėmių padarinius – priimti kaip pelnytą bausmę, laikant save vertais to skausmo. Turbūt dabar labai aišku, kad Tavo dabartinis skausmas yra padarinys kokių nors nuodėmių, nebūtinai savo padarytų. Kiekviena nuodėmė gimdo skausmą sau, o dažnai ir kitiems. Jau vien dėl to, kad kiekviena pagunda yra melas, kad nė vienoje nuodėmėje nerandame to, ką pagunda siūlė, – ji yra skausmas, nusivylimas, pažeminimas.

Visa tai suvokti taip, kad tai būtų ne vien filosofinis pažinimas, bet kad tuo gyventume, galima tik malonės dėka. Maldauk nuolat, kad būtų leista visada suprasti, kokią vietą Jo Išmintis Tau skiria savo planuose. Tvirtai žinok – tokia nuotaika gyventi neįmanoma be kasdieninio susimąstymo, kodėl taip reikia.

Kai prigimtis kurią dieną būna labai maištinga, rinktis auką, atrodo, neįmanoma gyvai nenukėlus savęs į mirties akivaizdą: atiduoti laisvai tai, ką mirtis iš mūsų jėga atims. Padarius tokį paprastą matematikos veiksmą – atėmus tas vertybes, kurias atima

mirtis, – lieka pačios tikrosios vertybės, dėl kurių tikrai verta gyventi. Visa tai, ką daugelis žmonių dieną naktį galvoja kaip įsigyti, tikrai nieko neverta. Mūsų žemės kelionė toks mikroskopiškai mažytis taškelis žmogaus viso gyvenimo fone. Tai tik laikas apsispręsti už Dievą ar prieš Dievą. Pati tikroji žmogaus gyvenimo realybė yra ne čia. Tik pagalvok: žmonėms, kurie gyveno prieš kelis tūkstančus metų – jei jie ir dabar laimingi arba ne – kokią reikšmę turi tie keliasdešimt metų, kai jie žemės takais vaikščiojo? (Už šitą mintį byloje mano advokatas sakė, kad jei tai į bylą įeitų, tai reiktų tikrai bausti. – Vargšas, jis gyvenimu supranta tik tai, kas įkainojama pinigu.) Sakyk, ar neapsimokėtų metus kentėti, kad visi kiti gyvenimo metai būtų šeimos jaukumo pripildyti? Analogiškai – ar neapsimokėtų visą žemės kelionę kentėti, kad visą Amžinybę jis galėtų būti laimingas dėl tos meilės pilnatvės, kuri žmogui skirta? (Dangaus laimė – tobulas žmogaus meilės ilgesio pasotinimas; taip kaip pragaro kančios esmė – visiškas meilės nebuvimas, neapykanta visų visiems.)

Matai, kad visa tai galima tiktai tada, jei tikėjimo šviesa labai ryški. O tai dovana. Melskime jos. Mokytojas pažadėjo. Tvirtai laikykis Rankos, kuri Tave ir mus visus per gyvenimą veda. ***Kiekvienas išdidumo šešėlis yra būsimo skausmo pranašas.*** *Sekmadienį gavau laišką. Štai viena jo eilutė: „Aš noriu būti pati sau viršininkė, o ne klausyti negyvų įsakymų". Ar žinai, kas seka po šitokio galvojimo? Ar tikrai negyvi įsakymai, pavyzdžiui, IV, V, VI? Ar be jų gali būti žmogus žmogui bičiulis, brolis? Be išimties, pagunda yra melas. Už kiekvieną patikėjimą ja kam nors reikės kentėti. – Ir taip rašė keliolikos metų jaunystė...*

– Tai ką daryti praktiškai? – paklausė Loreta.

– Išlaikyti ramybę didžiausiomis pastangomis.

Aš jai papasakojau iš kalėjimo gyvenimo. Ten vienoje vietoje daug yra tokių nelaimingų žmonių, kurių vienintelis džiaugsmas – kankinti. Kiekvienoje kameroje vienas būna paskirtas aukai. Tai tas, kuris reaguoja į visokius įžeidimus, pajuoką. Jo kankintojai jaučiasi pasiekę savo tikslą. O jei nereaguoja, tai nėra in-

tereso. Ko labiausiai siekė Jėzaus kankintojai – tai išvesti Jį iš pusiausvyros. Jiems nepavyko. Pilotas tikrai nė vieno tokio keisto nusikaltėlio nebuvo teisęs. Kažin ar ne toji nepajudinama ramybė pajuokos akivaizdoje leido romėnui po kryžiumi suprasti: „Tikrai šitas buvo Dievo Sūnus..."

/.../ Būk tikra, jei bus Tavo gyvenime aukos, didvyriškumo, vaikeliai žavėsis Tavimi. Į vieną šeimą ramybė grįžo tik dėl to, kad vyras, kuris su kita komandiruotėse gyveno, kai grįždavo namo, nepatirdavo nė vieno priekaišto, nė vieno prakeikimo žodžio iš jos. Bet jis nepajėgė pakelti jos žvilgsnio, kuriame įskaitė, kad ji visa žino. Pagaliau jis pats išpažino jai viską. Bet ji, kai naktį negalėdavo miegoti, atsiklaupdavo prie lovos... Tai buvo jos jėgos slaptingas šaltinis.

Vienas dalykas, kurį Loreta papasakojo, man sukėlė didelį nerimą: Tu pataikauji savo vaikeliui. ***Tuo atimi iš jo tą mokyklą, kurią pats Kūrėjas kiekvienam vaikui davė****: per klusnumą tėvams išmokti aukos paslapties, išmokti įsakinėti sau. Mylėti – tai reikalauti, o ne pataikauti. Žinok tvirtai, už kiekvieną pataikavimą vaikas atkeršys... Tai sunaikinimas jame didvyriškumo! Ir tai vadinama meile vaikui...*

Broliai Kristuje bus vienminčiai Viešpaties akivaizdoje kiekvieno reikale. Ir aš Tavo reikalą aukosiu...

KJ.

1972 06 04

Gerb. Kunige,

Laikas bėga nuostabiai greit. Po kelių mėnesių Jūs sugrįšite [iš įkalinimo], vėl gyvenimas eis savo įprasta vaga, lyg nieko nebuvę. Mes laukiame Jūsų. Žinokite, kad Jūsų idėjos gyvos. Mes labai stengiamės būti tokie, kaip Jūs mokėte.

Jums turbūt kas nors iš lankytojų papasakojo apie įvykius Kaune*, todėl nepasakosiu smulkmenų, o tik parašysiu kelias mintis, kurias sukėlė tie įvykiai.

* Po Romo Kalantos susideginimo.

Gyvenimas patikrina visų idėjų vertę. Man atrodo, kad įvykiai Kaune buvo didžiausias materializmo pasmerkimas. Jaunimui buvo duota viskas: duona, valdžia, laisvė. O jie su baisia neapykanta atsistojo prieš savo auklėtojus ir reikalauja laisvės ir dar kai ko. Jie tikriausiai net nežino, ko nori, tik baisiai nepatenkinti tuo, ką gauna. Žmogui reikia ne vien duonos. Jei jam bus duota tik duonos, iš jo išaugs žvėris. Dabar labiau negu bet kada reikia jaunimui Dievo. Reikia atvesti tas minias į Dievą, parodyti, kur eiti, nes vieni jie žus neapykantos ir maišto chaose. Mes, kuriems teko laimė pažinti Dievą, negalime tylėti ir būti abejingi jų likimui.

/.../ Apskritai gyvenu gerai. Visokių smulkių bėdų netrūksta, bet dėkoju Aukščiausiajam, kad užtenka jėgų. Tai begalinė Dievo malonė. Visų baisiausia – nesuvokti gyvenimo prasmės. O kol turi kokį tikslą, kol kažko sieki, visos savos nesėkmės, bėdos pasidaro tokios mažos...

Darbo turiu daug – iš dalies tai gerai: nėra laiko galvoti apie save. Nemėgstu švenčių, ypač Naujųjų Metų ir kitų didžiųjų. Tada norisi numirti iš liūdesio ir vienatvės. Nepykite, kad esu pati blogiausia Jūsų mokinė. Aš netinku į šventuosius ir tokia jau liksiu. Turbūt tokia jau Dievo Valia. Labai mėgstu prašyti, kad įvyktų Jo Valia. Juk Jis vienas Tiesa, ir Jis vienas žino, kokie turi būti mūsų gyvenimo keliai.

Gerbiamas Kunige, prašau Dievą, kad Jūs visada liktumėte toks šaunus, kaip buvote. Ir svarbiausia: kad nepakiltumėte į puikybę. Juk sunkiausia pakelti šlovę. Chirurgas Barnardas nustebino pasaulį pirmasis persodinęs širdį. O šlovės nepakėlė. Pasaulis greit užmirš jo vardą.

Tepadeda Jums Dievas!

Gražina

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Sunkiausia pakelti šlovę" (Gražina). – Kodėl? Ar ne dėl to, kad kančia pažadina kitus melstis už kenčiantį, o šlovės būsena – ne?

*Kai nebūna pažeminimų, įžeidimų, niekas neprisimena tiesos apie save: „**Be manęs jūs nieko negalite...**" Ir jei mąstomoji malda to neprimena, pamažu turi brautis puikybė, juo labiau kad puikybė ateina nesąmoningai, savaime, **niekada nepastebima sau pačiam**. Ją mato tik kiti, tik iš šalies, bet **ar jie** visada **drįs mums tai į akis pasakyti**? O ir mes **ar pajėgsime visada pakelti**, suprasti, jei ir pasakytų? /.../ Pati stiprybė – Dievas, po kryžiumi parkritęs... – Reikia, kad iš mūsų kartais pasijuoktų, kad būtume nesuprasti, paniekinti, pažeminti. Reikia kaip prevencinių priemonių prieš puikybę.*

Šitaip prieš mus nusižemini Tu – kosmoso Valdove! – mielo Vaikelio šypsenoje, baltoje mažytėje Ostijoje! Šv. Mergele, Tu tikriausiai iš jo mokeisi nusižeminimo, nuolat su Juo būdama kartu, Jo nusižeminimą matydama" (1972 07 08).

1972 07 20 (Laiškas iš kalėjimo)

GJK!

Nustebino, kartu ir nudžiugino gerai pažįstamas, bet seniai matytas braižas. Bet dar labiau nustebino turinys. Nejaugi ne ta pati Gražina rašo? – Kurgi maištas Dievui, kurio, rodos, visada būdavo didesnė ar mažesnė dozė? Ir vėl stebinanti laiško pabaiga: „Mėgstu prašyti, kad įvyktų Jo Valia. Juk Jis vienas Tiesa ir Jis vienas žino, kokie turi būti mūsų gyvenimo keliai".

Žinote, perskaičius širdy susikaupė dėkingumas Dievui. Viešpatie, nejaugi Gražina jau peržengė tą slenkstį į Tavo paslapčių karalystę ir sutiko prisipažinti esanti maža Tavo didybės akivaizdoje! Nejaugi pripažino tai, ką Tu esi sakęs: „Be manęs jūs nieko negalite padaryti"?!

Visi žmonės, kurie šitai sutinka pripažinti, jau yra tiesos mokytojai ir skleidėjai kitiems. Tada jau netikslu save vadinti blogiausia mokine ir šventumui netinkančia. Juk šventumo esmė ir

yra atsižadėti puikybės ir tuo atverti sielą malonės veikimui. Atsižadėti puikybės tai ir yra pripažinti tiesą – Dievą tuo, kas Jis yra, ir save tuo, kas esame Dievo akivaizdoje. Kai žmogžudys ant kryžiaus šitai sutiko pripažinti, malonės veikimas jam leido suprasti tikrovę ir jis pajuto poreikį kentėti už savo nuodėmes: „Mes vertai kenčiame už savo darbus!" *– šit jo nuostabūs žodžiai, už kuriuos pats Jėzus jį kanonizavo.*

Gražina, tegul Dievas padeda pakartoti savo lūpomis nusidėjėlio ant kryžiaus, šalia Jėzaus prikalto, šventumo formulę: „Mes vertai kenčiame..." *– už viso pasaulio nuodėmes. – Gražina, tebūna kančia gyvenime sutikta ir už tą nelaimingą liepos (jei neklystu) 18 dieną... – Paskaitykite studentavimo laikų dienoraščius*. Kažkodėl nedrįsdavau šito prašyti...*

Jei žmogus sutinka ir už skausmą dėkoti, suprasdamas savo ir kitų nedėkingumą Meilei ir norėdamas save už tai bausti, tai tolygu jo gyvenime maždaug tokios reikšmės įvykiui, kaip traukiniui atsistoti ant bėgių.

Dėl šventumo formos sielotis neverta. Kiekvienas šventasis turi savo uždavinius, savo veidą. Kai šv. Pranciškus Asyžietis pajuto pašaukimą į vienuolyną, jis nerado nė vieno sau tinkamo. Jis sukūrė naują, savo vienuolyną, savo šventumo tipą. Taip mes kiekvienas privalome. Tik nė viena šventumo forma negali būti be teisingai suprasto nusižeminimo, be meilės kančios dėl Dievo paniekinimo, kitaip sakant, be atgailos. Pati elementariausia atgaila – klusnumas. Aplink mane dabar apie 1000. Jaunimo daugiausia. Jie čia dėl to, kad visi, būdami dar vaikai, neklausė tėvų. Gal tėvai patys klusnumo nereikalavo, mylėdami pataikaujančia, o ne reikalaujančia meile. Neklausydami tėvų, neišmoko įsakyti sau, valdyti savęs. O šito neišmokus, neįmanoma gyventi nebūnant savo norų vergu. Jų akys klaikiai tuščios. Akys, kuriose nespindi noras kiekvienam gera daryti, visada būna tuščios...

Už viską tebūna Viešpačiui garbė. Niekas nebūna sunku, jei turimas tikslas kitus laimingus daryti. Ir man jėgų užtenka. Gy-

* Turima galvoje ginekologinės praktikos metu daryti abortai.

venu daugelio gerųjų žmonių stiprybe, maldomis. Likime vienminčiai maldoje.

Tepadeda Dievas.

KJ.

1972 08 01

Gerb. Kunige,

/.../ Nemanau, jog pasiekiau tokį tobulumą, kad mane gali džiuginti kančia. Kaip ir anksčiau, jos bijau. Jei kančią nuolankiai priimu iš Dievo rankų, tai nereiškia, kad ji mane džiugina. Skausmas liks skausmu, kad ir kokį sąmoningumą mes pasiektume.

Protu galima sutikti su Dievo Valia, sutikti iš Jo rankų priimti bet kokią kančią ir kartu labai trokšti laimės. Juk visi žmonės nori būti laimingi. Galima Dievui padėkoti už atsiųstą kančią ir čia pat verkti iš širdies skausmo. Man atrodo, kad Dievas supras žmogų, nes Jis yra begalinis Gerumas ir Tobulybė, ir nereikalaus iš žmogaus to, ko šis negali.

Perskaičiusi Jūsų laišką, mąsčiau apie begalinį Dievo gerumą. Jei Dievas nebūtų gailestingas, žmogui neužtektų gyvenimo už savo ir viso pasaulio nuodėmes. O Dievas juk yra nuostabiai geras ir žmonėms siunčia ne vien tik kančią. Juk yra ir laimingų žmonių. O laimę žmogui Dievas duoda kaip nepelnytą malonę.

Noriu vykdyti Dievo Valią, noriu būti mažytis sraigtelis Jo didžiosios veiklos mechanizme. Tai vienintelė gyvenimo prasmė ir vienintelė tiesa, kurios ieško žmonės. Tik koks painus kelias į šią tiesą! Kaip gerai, kad gerasis Dievas pats mums padeda. Jis ima ir nušvinta mums kaip tada, Taboro kalne, apaštalams. Staiga pamatai, supranti taip aiškiai tai, ko ilgai ilgai ieškojai. Kaip gerai, kad žmogaus gyvenime būna Taboro stebuklų!

Dievas davė man didelį laimės troškimą. Noriu būti pati laimingiausia, noriu džiaugtis ir noriu, kad visi žmonės būtų laimingi. Ir nereikia kančios, nes ji yra blogis. Bet jei ji

reikalinga kažkokiam dideliam tikslui, tada tegul būna. Tik tegul Dievas neduoda pačiai rinktis, nes rinktis kančią man neužteks valios. Tikiu Jo begaliniu gerumu. Jis atleis mano netobulumą. Kitokia būti negaliu.

Gerbiamas Kunige, būkime vienminčiai maldoje ir siekimuose. Tikiu, kad būsite tvirtas, nes Dievo malonė begalinė. Tepadeda Dievas!

Gražina

1972 08 12 (Laiškas iš kalėjimo)

GJK!

Ar taip sunku atsiminti šitą tiesą, kad kančia nėra tikslas? Ne kančiai mus pašaukė į buvimą Kūrėjas.

Ak, taip! Dabar suprantu: prisiminti nesunku, bet šita tiesa gyventi – štai kas sunku! Šito nuolat maldaujančiomis akimis privalome laukti kaip didžios dovanos, kad pajėgtume šią paprastą tiesą įvykdyti visu gyvenimu, o ne vien teoriškai žinoti. Motina, laukdama vaikelio, nelaukia kančios.

Esmė ta, kad labai norėtume visų laimės ir labai aiškiai suprastume Viešpaties akivaizdoje meilę, kuri mus pakvietė, ir visų nedėkingumą. Kančią galima kūrybiškai panaudoti tik giliai jaučiant dėkingumo pareigą didžiajai Meilei ir labai norint Jį mylėti ne vien savo, bet ir visų, kurie niekada nesutinka pajusti Jam dėkingumo, vardu. Šitokia meilės kančia dėl Jo paniekinimo gyvenimo praktikoje virsta tobulu klusnumu Jo Valiai. /.../

Gyvenimas visada atrodys kupinas klaidų, žvelgiant į jį atgal. Mums visiems taip būna. Praeitis už mūsų stovi kaip sargyba, kad nepradėtume apie save nekukliai galvoti. Visa, kas gėda prisiminti, ir kiekviena kančia kaip druska saugo mus nuo gedimo. Tai priemonė savo didžiajai laimei išsaugoti, kad mūsų neprotingi norai jos nesunaikintų.

Labai svarbu mūsų laimės kūryboje numatyti aplink save viską, per ką Dievas prakalba į mus. O prakalba Jis per visus įvykius, per visus žmones, net per smulkmenas. Ieškant dalykų priežastingumo, stengiamės atsakyti „kodėl".

Nelaikykite nekuklumu, kad papasakosiu, kas davė minčių šios dienos mąstymui apie Dievą. Rytą vaikščiodamas „savo" taku mačiau, kaip miršta karvelis. Pamatęs mane dar bandė pakilti, bet sparnai nebepakėlė kūno svorio. Sunkiai visu kūneliu gaudė orą, bet vis rečiau. Pagaliau galvelė, taip pat ir akių vokai taip apsunko, kad niekaip negalėjo išlaikyti. Didelėmis pastangomis paukštis dar pakėlė galvelę, bet ji krito atgal kaip švininė ir jau nebepajudėjo... Iš laisvūno karvelio liko tik daiktas: jam niekas nepajėgs įkvėpti paslapties, kurią vadiname gyvybe. Niekas, tik Dievas medžiagai leidžia daryti tokius stebuklus.

Žiūrėjau į karvelio mirtį ir mąsčiau: tegul niekas nedrįsta man sakyti, kad gyvybė – tai medžiagos judėjimo atsitiktinumas. Taip akivaizdi tą minutę man rodės Dievo galybė! Taigi: Jis prakalba – ir per smulkmenas į mus prakalba!

Dėkoju už laiško pabaigą – malda ir dideli siekimai! Kitaip sakant – didelė vienybė su Kristumi! Telaimina Dievas!

KJ.

Stasė Belickienė su marčia Ramune ir sūnumis (iš kairės) Algirdu, Sauliumi (br. Bernardas OFM), kun. Aušvydu MIC. Vilnius, 1993 m. (Iš asmeninio archyvo)

* * *

Daug metų nesusitikinėjome su kun. Juozu, bet žinojau, kad jis seka mano nelengvą gyvenimą, meldžiasi už mane. Paskui apsikeitėme keliais laiškais, buvome kelis kartus susitikę. Jis kantriai mokė mane kančios meno, mokė nepalūžti sunkiomis valandomis, buvo nuoširdus draugas net tada, kada aš nesuprasdavau jo pamokymų ir atkakliai prieštaraudavau. *„Būk tvirta"*, – sakydavo atsisveikindamas.

Žvelgiu dabar į savo praeitį ir dėkoju Dievui, kad mano gyvenime buvo Kunigas, dovanojęs man savo draugystę, kuri apsaugojo nuo daugelio nepataisomų klaidų.

STASĖ BELICKIENĖ

Birštonas,
1986-1995 m.

*NIKODEMA**

ATSAKOMYBĖ UŽ SIELAS

1958 m. gegužė. Eidama Laisvės alėja (Kaune), susitikau draugę, kuri paragino į gegužines pamaldas ateiti Įgulos bažnyčion. Ji sakė, kad kas vakarą čia klausosi jaunojo vikaro pamokslų.

Tai buvo kunigas Juozas Zdebskis. Tą vakarą pamaldose buvau labai paveikta jo minčių. Jos taip tiko man – tarsi kunigas būtų žinojęs, ko reikia mano sielai.

Išėjusi iš bažnyčios, stengiausi prisiminti, kur man matytas tasai kunigas. Ir staiga atplaukė iš atminties nepamirštamas vaikystės sapnas. Taip, dar vaikystėje sapnavau tą kunigą aukojant Mišias šitoje pačioje bažnyčioje! O prie altoriaus ir jo šonuose plytėjo ištisas gėlių laukas. Sapne, kai kunigas žengė nuo altoriaus dalyti šv. Komunijos, aš pagalvojau, kad nesu verta jos priimti, ir staiga pradėjau kilti į beribę saulėtą erdvę... Buvo nuostabu, kad šį vaikystėje sapnuotą kunigą matau dabar ir taip aiškiai viską prisimenu.

Kitą vakarą pavadinau eiti į gegužines pamaldas ir savo bendradarbę. Nuėjome dar ir kitą vakarą. Po kelių išklausytų pamokslų abi nutarėme eiti pas šį kunigą išpažinties.

Per išpažintį kun. Juozas daug kalbėjo apie dvasinio vadovavimo svarbą: šiuo sunkiu gyvenimo laikotarpiu jauniems žmonėms sunkiai įmanoma būti geriems ir doriems – būtina pasirinkti dvasios vadą.

Išklausiusi gražius pamokymus paprašiau, kad jis sutiktų būti mano dvasios vadovas. Kunigas sutiko tik su sąlyga,

* Vardas pakeistas.

kad pasiruoščiau ir atlikčiau viso gyvenimo išpažintį. Mat norint būti geru dvasios vadovu, reikia pažinti žmogaus sielą. Pamokė, kaip reikia pasirengti viso gyvenimo išpažinčiai. Pasakė, kad kitą dieną 17 val. lauks klausykloje.

Sutartu laiku atėjusi į bažnyčią jau radau kun. Juozą besėdintį klausykloje. Ši viso gyvenimo išpažintis užtruko apie valandą. Jei ką ir buvau pamiršusi, prisiminiau gavusi klausimų. Šie papildomi klausimai kėlė nuostabą – tarsi kunigas būtų žinojęs, kas man aktualu. Po to sutarėme, kad eisiu išpažinties kas dvi savaites ir kiek galėdama dažniau stengsiuosi priimti Švenčiausiąjį.

Pamėgau lankytis šioje bažnyčioje, įsijungiau į adoraciją, ypač prieš Velykas. Įspūdingi buvo 1959 m. budėjimai – adoracijos prie Kristaus Karsto: Didžiojo penktadienio visą dieną ir naktį, Didžiojo šeštadienio visą dieną ir visą naktį iki Velykų ryto buvo nenutrūkstama adoracija. Mes, mergaitės, klūpėdavome klauptuose kiek toliau nuo altoriaus laiptų. Keisdavomės kas valandą. Dažnai ateidavo paklūpėti ir jaunasis kunigėlis. Ateidavo ir pas besiilsinčias mergaites ką nors gražaus papasakoti. Jis daug kalbėjo apie artimo meilę, mokė, kaip gyvenime praktikuoti didįjį Dievo įsakymą – rodyti žmogišką jautrumą. Tada sužinojome jo vardą ir pradėjome vadinti kunigu Juozu.

Tuo metu buvau besvarstanti stoti į vienuolyną. Tačiau susipažinau su vienu vaikinu, kuris man rodė daug dėmesio. Visa tai prie klausyklos pasisakiau kun. Juozui. Paklausiau, kaip suprasti tikrąjį pašaukimą. Mat kun. Juozas dažnai sakydavo, kad svarbu pažinti savo tikrąjį pašaukimą – kur mus Viešpats šaukia – kad teisingai suprastume ir įvykdytume Dievo Valią. Tai jis vis primindavo ir prie klausyklos, ir šiaip pokalbiuose.

Šį kartą išgirdau netikėtą patarimą:

– Ir kodėl tau nepabendravus: kai jis užsimins apie vedybas, jei tada turėsi jėgų atsisakyti, – tavo pašaukimas tikras. O jei įstosi į vienuolyną ir tada sutiksi žmogų, kuris tau

patiks, ar gali garantuoti, kad nesusvyruosi? Jei išlaikysi šį išbandymą ir pajėgsi atsispirti, žinok, tavo pašaukimas tikras ir galėsi drąsiai stoti į vienuolyną žinodama, kad tikrai vykdai Dievo Valią. Tada ir savo vienuolinį pašaukimą daug labiau vertinsi negu dabar, nes jis bus susijęs su auka...

Kun. Juozo pamokymai keitė galvoseną. Visai kitaip ėmiau žiūrėti į žmones. Ir puolusį žmogų pradėjau matyti kitomis akimis.

Kun. Juozas ne tik žodžiu mokė, bet ir savo pavyzdžiu – meile visiems žmonėms ir atsakomybe už sielas. Jis daug padėjo ir vienai mano moksladraugei.

1958 m. lankiau vakarinę darbininkų mokyklą. Gruodžio 12 d. mokykloje nebuvo pamokų, todėl užėjau pasimelsti į Kauno arkikatedrą. Žmonių beveik nebuvo. Priėjusi prie didžiojo altoriaus, išgirdau tyliai kukčiojant. Prieš Marijos statulą klūpojo mergina – mūsų mokyklos 9-os klasės mokinė Onutė. Pamaniau: gal mama mirė? Šalia atsiklaupusi paklausiau, kas atsitiko. Ji atsakė: „Nenoriu čia gyventi. Šį vakarą išvažiuoju", ir pakilo eiti. Iš katedros išėjome kartu. Lydėdama ją į stotį, išgirdau liūdną istoriją.

Ji draugavo su vaikinu, o jis ją išniekino. Ji nebenorėjo gyventi – ketino nusižudyti. Po kiek laiko susipažino su lakūnu rusu. Šis jai prisiekinėjo meilę, bet ir iš jos pareikalavo „meilės įrodymo". Kai pasijuto belaukianti kūdikio, jiedu susimetrikavo. Bet jis turėjo išvažiuoti į Minską, kvietė ir ją važiuoti kartu. Ji labai nenorėjo išvažiuoti iš Lietuvos. Apsisprendė, kai sesuo pasakė, kad užtrauksianti negarbę visai giminei.

Išsipasakojusi man, ji aprimo. Tą patį vakarą išvažiavo į Minską. Po savaitės gavau laišką, kuriame rašė, kad kūdikio tėvas ją sutikęs labai nesvetingai – net pasiūlęs atsikratyti kūdikio sakydamas: „Tu jauna, graži, kam ši bėda mums?" Toks požiūris ją labai sukrėtęs. Ji atsakė: „Jei taip, tu kūdikio nematysi – jis tau miręs! O aš motinos vardo į žmogžudės nekeisiu!"

Verkdama grįžo į geležinkelio stotį. Kasoje nusipirko bilietą į pirmą išvažiuojantį traukinį už visus turimus pinigus, kad atsidurtų kuo toliau nuo savųjų ir nuo savo kūdikio tėvo. Bilietas buvo iki Verchne Dunajaus. Traukiniui atvykus, stotyje stovėjo autobusas, kuris nuo traukinio vežDavo darbininkus į šachtas. Tuo autobusu ji atvažiavo į Krasnodoną. Nežinojo, kur eiti. Pro vieną langą pamačiusi Dievo Motinos ikoną, ryžosi užeiti. Čia gyveno viena pagyvenusi moteris. Pasiprašiusi nakvynės, išsipasakojo savo sielvartą ir geraširdė moteris priėmė ją pagyventi.

Iš vėlesnių laiškų sužinojau, kad ji niekur negalėjo įsidarbinti, nes Minske, įskaudinta savo kūdikio tėvo, jo akivaizdoje buvo išplėšusi iš savo paso lapą su metrikacijos antspaudu, tad su tokiu netvarkingu dokumentu negalėjo gauti darbo. Kol susitvarkė pasą, eidavo pas žmones į rūsius rinkti bulvių, kad gautų bent pavalgyti. Pagaliau gavo autobuso konduktorės vietą ir dirbo visą nėštumo laiką.

Atsakydama į pirmąjį jos laišką, pavadinau ją drauge. Ji atrašė, kad nėra verta to vardo. Tą laišką nunešiau kun. Juozui. Jis man patarė rašant pavadinti ją sesute. Šis kreipinys ją dar labiau sujaudino: ji sakė – tas vardas ją praturtinęs, nes tikrosios seserys buvo jos išsižadėjusios...

Nors kun. Juozas Onutės nepažinojo, tačiau jam buvo brangi kiekviena siela. Jis skaitydavo jos laiškus ir patardavo, ką jai rašyti, kad pasijustų dvasiškai stipresnė, kad palengvėtų jos sielvartas. Patarė kviesti ją sugrįžti ir atlikti išpažintį: susitaikius su Dievu, jai bus lengviau ir jos kančios neliks beprasmės.

Prieš gimdymą išėjusi dekretinių atostogų, ji ryžosi atvažiuoti į Lietuvą. Prikalbinau važiuoti į Šakius pasikalbėti su kun. Juozu. Ji sutiko. Važiavome tik pasikalbėti, bet pasikalbėjusi ji sutiko atlikti ir išpažintį (tai buvo 1959 06 10). Kun. Juozas nusivedė mus į bažnyčią. Ji atliko viso gyvenimo išpažintį. Priėmusi sakramentus, ji švytėjo iš laimės, tarsi būtų nuslinkę visi sielvartai. Kun. Juozas patarė jai grįžti

gyventi į Lietuvą, žadėdamas finansuoti mūsų kelionę, jei ji po gimdymo važiuotų atsiskaityti su darbu.

Onutei gimė sūnus. Kadangi ji mane laikė artimiausiu žmogumi, sutikau būti kūdikio krikštamote. Po mėnesio nuo kūdikio gimimo baigėsi dekretinės atostogos ir jai reikėjo važiuoti į Krasnodoną atsiskaityti su darbu, bet nebuvo kur palikti kūdikio. Kun. Juozo patariama, paėmiau nemokamų atostogų ir 1959 10 09 išvažiavau kartu su ja į Krasnodoną. Kun. Juozas kelionei paskolino pinigų, bet mums sugrįžus šios skolos iš mūsų neėmė. Dažnai paklausdavo, ar ji turi ką valgyti.

Grįžusi į Lietuvą, ji su sūneliu apsigyveno pas tetulę, o vėliau priėmė sesuo. Kai kūdikiui sukako metai, ji sutiko gerą žmogų, ištekėjo ir jis įsisūnijo vaikelį.

1960 08 06 po darbo nuvažiavau į Šakius. Bažnyčioje pamaldos jau buvo pasibaigusios, tad užėjau pas kun. Juozą į kleboniją. Kiek pasikalbėjome, paskui kunigas paklausė, ar šiandien buvau bažnyčioje (buvo pirmasis mėnesio šeštadienis). Išgirdęs, kad nespėjau, o norėjau ir išpažintį atlikti, kun. Juozas liepė eiti prie bažnyčios. Atrakinęs bažnyčios duris ir apsivilkęs kamžą nuėjo į klausyklą. Atlikusi išpažintį ir Marijos garbei priėmusi Švenčiausiąjį, dar galėjau pasimelsti, nes ir kunigas Juozas klūpėjo prie altoriaus ir meldėsi. Tą dieną dienoraštyje įrašiau kun. Juozo pamokymus per išpažintį. Jis kalbėjo:

– Marija – žemės keleivių Motina. Ji guodžia, ramina, veda pavargusius savo vaikus. Ji – džiaugsmo ir laimės šaltinis: išgirsta kiekvienos sielos skundą, supranta troškimus. Nesupras gyvenimo prasmės tas, kas atėjo gyventi vien sau.

Dienoraštyje įrašiau ir kun. Juozo mintis, pasakytas mergaitei rengiantis vestuvėms:

– Gyvenimo grožis – jaunystė. Ji tol bus graži, kol nepakąs rudenio šalnos. Privalome gerai pažinti savo išsvajotąjį – būsimą gyvenimo draugą. Iš daugelio pasirinkti tą, kuris

būtų vertas tikros, kilnios meilės ir vadovautųsi aukštesniais motyvais, ne vien biologiniais jausmais. Jei vyras mergaitėje nepajėgia įžvelgti aukštesnių pradų, jei į ją žiūri lyg į materialinės vertės daiktą, su tokiu žmogum sujungusi gyvenimą mergaitė tegul nesitiki rasti išsvajotąją laimę. Vaikinas, kuris rimtai žiūri į gyvenimą, visuomet įvertins mergaitės ryžtingumą ir saugos jos garbę, lyg žiedą nuo šalnų. Kiekvienas doras jaunikaitis nori, kad jo sužadėtinė būtų skaisti. Į mergaitę toks vyras žiūrės kaip į Dievo jam siųstąją, kuri sugebės jam būti sesuo, žmona ir motiniška moteris. Nuo moters priklauso šeimos jaukumas, vaikų džiaugsmas. Kaip organizmas negali būti gyvas be širdies, taip šeima be geros motinos.

Kiekvienas žmogus savo kryžių turi nešti pats. Tik tas kryžius tampa lengviau pakeliamas sutikus neabejingą kitų skausmui žmogų, kiekvienam padėti pasirengusį tikrą Dievo tarną.

Kun. Juozas Zdebskis nelikdavo kurčias tiems, kurie į jį kreipdavosi. Kristaus meilės kupina užjaučiančia širdimi jis stengdavosi ne tik patarti, bet ir kiek galėdamas padėti sunkiomis gyvenimo valandomis. Gal todėl po jo mirties tiek daug laiškų buvo rasta jo asmeniniame archyve.

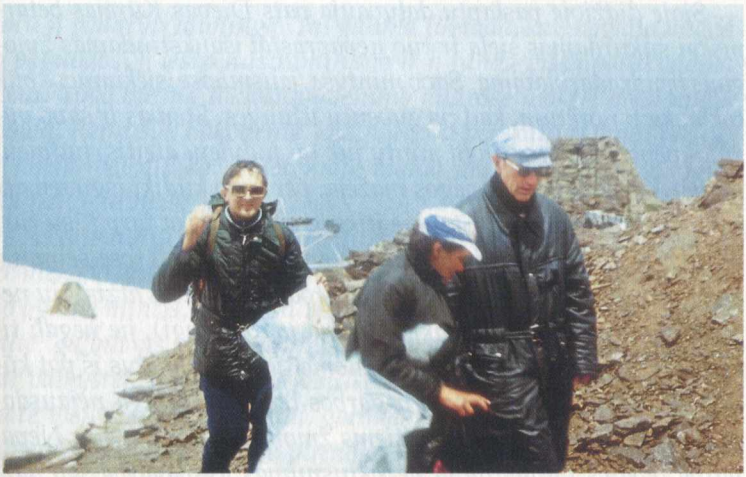
Štai keli kun. Zdebskio laiškai, rašyti kitai mano ištekėjusiai draugei.

1960 08 10

GJK!

Šiandien turiu galimybę pabūti valandėlę vienas, todėl noriu pasidalyti su Tavimi keletu minčių.

Pirmiausia leisk pasveikinti su džiaugsmu, kad jauti savyje didžiąją paslaptį – Aukščiausiojo palaimą! Lauk jo ir svajok su didžia viltimi. Juk tai Tavo naujas pašaukimas, naujas gyvenimo tikslas! Ar Tu supranti, kaip didinga yra pašaukti į buvimą naują būtybę, kuri turės amžinai gyventi?

Su alpinistais Ščheldos viršūnėje. Centrinis Kaukazas, 1974 m. liepa. (Fotografavo Birutė Gučaitė)

Ščheldos slėnyje ieškant vietos altoriui. Centrinis Kaukazas, 1974 m. liepa. (Fotografavo Birutė Gučaitė)

Šioje didžioje paslapty dalyvauja pats Dievas Kūrėjas betarpiškai sukurdamas sielą ir tuo nepaprastai išaukštindamas žmogaus bendradarbiavimą. Savo mintyse, jausmuose, siekimuose būk tokia, kaip norėtum, kad jis gyventų užaugęs. Stenkis ir savo vyrui įkvėpti džiaugsmingą mintį: juk tai judviejų ateitis, judviejų laimė! Kai jausite, kad jėgos mažėja, per savo kūdikį išgyvensite savo antrąją jaunystę. Stenkis įtikinti jį, kad taika tarp jūsų turi būti kaip tik dėl kūdikio ateities. Ne paslaptis, kad tose šeimose, kur tėvai savo vaikų akivaizdoje pasirodo kokiu nors atžvilgiu negarbingai (pavyzdžiui, keikiasi, būna netvarkingi), jie negali tikėtis pagarbos iš savo vaikų. O kuomet jaunas žmogus iš pat kūdikystės auga nejausdamas pagarbos tėvams, užauga nejausdamas pagarbos nei sau, nei kitiems žmonėms, nei Dievui. Nepagarba tėvams visada būna nepaklusnumas. Nepagarba sau dažnai pasireiškia onanizmo nuodėme. Nepagarba Dievui ir yra netikėjimas.

Tėvai turbūt retai pagalvoja, kad vaikų ateitį didele dalimi ir sudaro tėvų gyvenimo kasdieninės smulkmenos. Turbūt Dievas surišo judviejų gyvenimą tam, kad Tu savo auka išgelbėtum jo amžinąją laimę. Tai normalus Apvaizdos veikimo būdas: vienų išganymo siekti per kitus, per tarpininkus. Jo atžvilgiu tikriausiai Tavimi Dievas nori pasinaudoti. Todėl žiūrėk į jį su užuojauta, o ne su neapykanta. Tik pagalvok, kas būtų, jei jis su tokia savo galvosena mirtų! Pagaliau gal ne jis pats kaltas, gal jo augimo aplinkybės, jo tėvai. Gal jo motina kalta, kai jis dar negimęs buvo... Tik prisimink, kaip nuostabu bus tada, kai gyvenimas bus jau prabėgęs, o jis visą Amžinybę dėkos Tau už savo laimę!

Bet kaip jam padėti? Tai sunki problema. Padėti galima tik parodant jo akivaizdoje krikščioniškojo gyvenimo grožį, didybę. O, tikėk, žavimasi tik tais, kurie moka aukotis. Vyro niekada negalima išgelbėti piktais žodžiais, keiksmu. Šitai žmogų atstumia. Tik tada, kai moteris pajėgia ir piktą vyrą pabučiuoti, tada, kai jos skausmą jis tik akyse išskaito, neišgirsta pikto žodžio net jei jis būna jai šiurkštus, – tada vyras ima ja žavėtis.

Tai sunku? – Taip, tai įmanoma tik tada, kai jinai dega dideliu

noru jį padaryti laimingą. Tai galima tik tada, kai, negaudama iš jo paguodos, ji ieško nusiraminimo ir jį randa viską pasakydama Jėzui. Ypač būtina tokiose gyvenimo audrose mokėti mąstomąją maldą. Paprašyk Nikodemą, kad ji duotų perskaityti apie šį dalyką vieną veikaliuką. Mąstomąją maldą praktikuojantis žmogus yra nenugalimas.

Aš taip noriu, kad Tu neužmirštum vieno labai svarbaus dalyko: niekada ant jo nereikia pykti, tik gailėtis. Ar Tau niekada neatėjo į galvą mintis, kad jo šiurkštumas greičiausiai yra ne jo paties kaltė: galbūt jis maža patyrė švelnumo augdamas? Greičiausiai dar vaikystėje jis įprato nepasitikėti žmonėmis. Gal augdamas jis matė vien žiaurumą. Ir štai, galimas daiktas, kad iš sutiktųjų jo gyvenime žmonių Tavyje pirmojoje jis turės galimybę pamatyti žmogų tokį, kokio ilgisi mūsų prigimtis, kurį tikrai galima rašyti „Žmogus" iš didžiosios raidės.

Savaime suprantama, kiekvienas mes bodimės kančios ir bijome kovos. Bet Viešpats Jėzus parodė mums kitokio gyvenimo pavyzdį. Kitus laimingus daryti galime tik kryžiaus keliu eidami. Kas iš gyvenimo, jei jame nieko nėra aukojama kitų laimei!

Tegul džiugina Tave mintis, kad visa tai nesitęs amžinai: juk mirsime... Ką reiškia šiandien skausmas tų žmonių, kurie gyveno, pavyzdžiui, prieš šimtą metų?.. Mes juk nejaučiame praėjusios dienos. O tai, ką darėme, ką aukojome Viešpačiui dėl kitų laimės, tai mus džiugins visus milijardus metų!

Pagaliau gyvenk nuolat su viltimi, kad ateis laikas ir jis Tave supras. Aš Tau galiu papasakoti gyvenimo pavyzdžių, kai vyras pasikeičia vien dėl jos švelnios, pasiaukojamos meilės grožio. Nepamiršk šio reikalo pavesti Šv. Mergelės globai.

KJ.

1961 07 06

GJK!

Jei čia būtum, parodyčiau pro langą: ten auga uosis, o jo lapai tokie raudoni... Leidžiasi saulė, kambaryje jau prieblanda, aš net elektrą uždegiau. Dabar tos prieblandos būna kone iki vidurnak-

čio. Šiandien, sakiau, anksti reiks gulti, mat ryt išvažiuoju truputį atostogų... Kaip puiku! Ar ne tiesa?

Seniai aš Tau rašiau. Ir Tu man seniai. Bet tikiu, kad tuos, kurie su Kristumi sudaro vienybę, visuomet vienybė lydi maldoje.

Tavo mažiausias turbūt jau vyras! Ar Tu įvertini laimę, kurią Tau suteikė Aukščiausiasis, nepaisant visų akmenėlių, pasipainiojančių ant kelio? O mes dažniausiai linkę matyti vien tai, kas nemalonu. Ir nepastebime – kiek daug mes turime, kaip daugelis mums pavydėti galėtų!

Koks laimingas Tavo vaikelis būtų, kaip daugelis vaikų jam pavydėti galėtų, jei niekada jis nematytų Tavęs netvarkingos, neatliekančios to, ką privalai Dievui, savo šeimai! Nesakau, kad Tavo vaikelis nematytų Tavęs kenčiančios. Bet tegul akyse jis išskaito tik skausmą ir niekada teneišgirsta savo motinos keikiančios. Tegul visada ji savo tylų skausmą aukoja Viešpačiui kaip atgailą už savo ir kitų nedėkingumo valandėles!

Sakyk, ar moki kokia nors mintimi pažadinti gailestį, kai išsprūsta nevaldomas pyktis ar dėl ko nors kitko sąžinė pasidaro nerami? „Atleisk, gerasis Viešpatie, juk Tu mane myli, o aš vėl pasielgiau Tau nedėkingai..." – išdrįsk prisipažinti.

Aš noriu Tau išrašyti vieną šiandien skaitytą šv. Pranciškaus Saleziečio mintį, kurią pabraukiau skaitydamas: „Būk įsitikinęs, pirmiau žus dangus ir žemė, kaip Viešpats tave paleis iš akių, jei būsi klusnus arba bent pasiryžęs būti klusnus".

Visame vykdyti Jo Valią... Tikėk, tik šitoks nusiteikimas yra mūsų laimės kelias! Net ne visada suprasdami, pasitikėkime Jo meilės didumu ir išminties gilybe.

Dar reikia parsinešti vandens.

Norėčiau ir iš Tavęs išgirsti, kaip sekasi gyvenimo kūryba.

KJ.

1961 08 22

GJK!

Neseniai turėjau galimybę paatostogauti. Keletą dienų net prie jūros buvau, galėjau pažaisti su bangomis. Stovi prie jūros, ža-

viesi jos didybe ir kartu galvoji apie Aukščiausiojo didybę! Koks didis Dievas!

Atrodo, kartu su motinos laime turėsi išmokti aukščiausios meilės. Ar supranti tai? Mylėti galima dvejopai. Viena meilės atmaina, kai mylime žmogų, kurio visu kuo galime žavėtis. Jis turi visas kilniausias savybes – mums belieka tik stebėtis ir juo sekti, jo gražiąsias savybes perimti ir savo gyvenime. Tai viena meilės atmaina. Bet ar daug yra šitokios meilės žemėje?..

Antroji meilės atmaina yra priešinga: kai mylime žmogų, kuriam daug ko trūksta, kuris turi daug netobulumų. Meilė tokiam žmogui turi tapti užjaučiamąja meile. Čia reikia parodyti visą motiniškos širdies didybę! Dėl jo klaidų ne neapykantą jausti, bet motinišką užuojautą: taip kaip motinos meilė būna juo didesnė, juo vargingesnis kuris nors iš jos vaikų (pavyzdžiui, serga). Taip būna ne kartą ir šeimos gyvenime. Šitokia meile pasireiškia visa moters didybė. Vyras turbūt nepajėgtų mylėti už savo meilę nejausdamas atpildo... Bet, tikėk, tokia auka paprastai nesitęsia amžinai. Prieš šitokią meilę ginklų nėra: ji viską nugali. Ji pralaužia, ištirpdo ir kiečiausius širdžių ledus. Jeigu Tau Viešpats leistų kurį laiką eiti tokiu aukos keliu, tai Tave būtų galima sveikinti. Nes tai reikštų, kad Aukščiausiasis Tavimi nepaprastai pasitiki ir to žmogaus išganymą, jo Amžinybės laimę padaro priklausomą nuo Tavo aukos didybės, nuo gebėjimo gyventi kitiems, užmirštant save. Tačiau tegul Dievas padeda, kad ašarų pilnose akyse būtų galima išskaityti tik skausmą, bet jokiu būdu ne neapykantą!

Tokią valandą, kai atrodo sunku, neužmiršk ramiai pagalvoti: juk yra žmonių, kurie nepalyginti daugiau kenčia! Pagaliau atsimink, kad, jei neklystu, Tavo prigimtis yra linkusi laukti pataikavimo. Mūsų visų tokia prigimtis... Žinok gerai, kad mes visi padarome savo artimiesiems skausmo, kartais patys to visai nepastebėdami. Gal Tu ant manęs truputėlį pyktelsi, bet atsimink, kad tik tada teisėtai galėtum panašiai apie savo vyrą galvoti, jei pati niekuomet jo nebūtum įskaudinusi... O šitai mums savyje pastebėti yra nepaprastai sunku.

Iš širdies linkiu – gyvenk viltimi didžios ateities! Kuriamoji meilė stebuklus širdyse daro. Šito prašyk Dievą. Reikia mokytis Jam pasiskųsti, įsižiūrėti į Jėzaus veidą ant kryžiaus. Iš Jo kenčiančio veido sklinda begalinė stiprybė. Bet ir Jo kančia reikalinga tik tam, kad galėtų išaušti nuostabus Velykų rytas.

Skausmo negali pakelti, jei negalvoji apie būsimą džiaugsmą. O juk kiekvieno skausmo ateitis yra džiaugsmas, jei tik kenčiama krikščioniškai – pakeliant kaip atgailą už nedėkingumą.

KJ.

Kun. Juozo Zdebskio archyve buvo rasti ir mano keli laiškai iš to laikotarpio, kada sprendžiau pašaukimo problemą. Tuos laiškus papildau išsaugotais kun. Juozo laiškais man.

1963 m. vasara

Tėveli,

Nuoširdžiausi sveikinimai iš Kauno. Gal manysite, kad ką labai svarbaus turiu? Ne, nieko. Rašau, kad turėčiau dėl ko siųsti Janytę kaip pasiuntinį. Nes žinau jos sielos būklę ir norą apsilankyti, bet stokoja drąsos, o gal turi per didelį orumo jausmą ir to padaryti neįstengia. Tad ir sumaniau šį metodą: įpareigoti neva svarbiu reikalu...

Rašiau, kad persikėliau į naują butą. Ir vėl kelsiuosi, bet dar pasakyti tiksliai kur – negaliu. Dėl „gerų" žmonių ten apsistoti neįmanoma: dar nė savaitės nebuvo, kai persikėliau, o jau gautas skundas milicijoje, kad neįsiregistravusi. O įsiregistruoti nėra laisvo ploto. Tad esu priversta palikti šią buveinę ir ieškotis kitos.

Norėčiau ir aš kartu su Janyte paklajoti po Dzūkijos laukus bei ežerų pakrantes. Bet dėl laiko stokos turiu susilaikyti... Sudiev, nes Janytė skuba.

Nikodema

1964 m. [?]

Sesele,

Gal tiksliau būtų kreiptis „seselės", nes Tu juk man visada siunti linkėjimus ne vien tik nuo savęs. Šios dienos plane buvo numatyta Tau parašyti.

Žinai, kokia šiandien diena? – Sekmadienis. Visa popietė ir vakaras laisvi, niekas netrukdė, taigi daug nuveikiau. Žinoma, su knygomis, ne kitokio darbo.

O tai gražiausios mano valandos, kai galiu būti savo kambary, kai jokie kiti reikalai netrukdo ir galiu įsigilinti. Koks nuostabus knygų pasaulis! Mylėk jas visą gyvenimą. Per jas turime galimybę su daugeliu gerųjų žmonių pabūti kartu, nors ir skirtų mus šimtai metų. Per jas pasidaro prieinami visi pasaulio universitetai ir visos mokslo sritys. Jos padeda vaisingiausiai panaudoti kiekvieną laisvo laiko valandėlę.

Vėl pasiėmiau Tavo paskutinį laišką, kuris dvelkia nauja kančia, kartu žadina kažkokį nerimą man.

Šv. Marijos Goretti kanonizacijos kalbose buvo paminėta, kad ypač mergaičių pasauliui dabar iškilę daug pavojų... Bet nenusiminkit, sesės, – per tai skaistumo grožis įgauna net kankinystės didingumą. Visi pavojai realizuojasi tada, kai atitrūkstama nuo maldos gyvenimo, nuo vienybės su Jėzumi. Šitą problemą visuomet labai gyvai jaučiu ir kasdien meldžiu šv. Juozapą, kad jis teiktųsi visoms būti tuo, kuo Apvaizdos pavedimu tada buvo Šv. Mergelei.

Iš tikrųjų čia labai svarbu štai kas: turi būti aiškus nusistatymas visur vykdyti tai, ką suprantame, kad tai Viešpaties Valia. Nusistatymas nė lengva nuodėme Jo neįžeisti. Taigi visada sąžinė turi būti labai gryna, kad nebūtų kliūties Jo malonės veikimui. Be to, kad malonės veikimas didėtų, reikia su dėmesiu atsiliepti į kiekvieną mintį, sąvoką, skatinančią mus gera daryti. /.../

Sesės, kai būna labai sunku, kad ir kaip nesisektų, melskitės! Šita plačiąja prasme – mąstomąja malda. Kad ir kaip sunku būtų sukaupti mintį, ištverkite laiką, tas minutes, kurios būna šiam brangiam momentui skirtos.

Maldauk savo Janytę, kad jos gyvenime nebūtų dienos be šito savo sielos akumuliatoriaus pakrovimo. Jei šitai ji pasieks, tai kartu turės viską!

KJ.

1964 08 15 – per Žolinę – savo dienoraštyje apie kun. Juozą Zdebskį rašiau:

Jis visuomet sutinka kaip tikras tėvas. Pavargusios sielos skuba pas jį papildyti išsekusių jėgų, galėdamos džiaugtis kaip vaikai tėvo namuose.

Vaikai turi tapti panašūs į tėvus. O aš ar galiu prilygti tokiai skaisčiai sielai, nekaltai širdžiai? Jis myli visus Kristaus meile.

Atsisveikinant paklausė, ar neišsinešu kokio sąžinės graužimo? Ne, sieloje buvo giedra, ramu. Tik širdies nerimas kankino [dėl pašaukimo]. Širdyje vyko kova tarp sielos polėkių ir jausmų pasaulio, tarp idealo ir gyvenimo. Ne pavergimui, bet persimainymui. Po vienos kitos minties, pamokymo, jutau lyg ką praradusi, lyg ką atradusi, lyg kas buvo sudužę...

Kun. Juozas kalbėjo:

– Jei ryžties eiti šiuo keliu, reikia atsisakyti visko. Dievas nenori meilės vergų – Jam nereikia padalytos širdies. Reikia apsispręsti ir tvirtai nutarti. Gyvenimas ne žaidimas. Jei ryžtiesi kilnesniems dalykams, palik pasaulio viliones. Reikia atsisakyti visko, kas priešintųsi Dievo Valiai. Privalai tarnauti tik Jam, visiškai atsiduoti Jo Valiai.

Kai pasakiau, kad sunku viską pamiršti, atsakė:

– O vis dėlto galima. Jei myli, niekas neturi būti sunku. Dėl Dievo viską galima pakelti, viską nukęsti, jei tiktai širdyje gyva meilė Jam ir esi pasiryžusi sekti Jį. Jei jauti, kad Dievas šaukia, palik viską – draugus, drauges, kurie nori likti pasaulyje: privalome palikti juos jų siekiams.

Su Antanu Preikšu. Kaunas, 1959 m.
(Iš asmeninio archyvo).

1964 10 04

Sese Kristuje,

Atleisk, kad nežinojau, kurią dieną Tave sveikinti reikia: trečią ar ketvirtą? Tai rašau dabar, kai jau abi atėjo ir sveikinu už abi kartu. O mano pasveikinimas toks, kaip ir visuose reikaluose: kalbėjau apie Tave Jam... Tegul Jo malonė sukuria Tavyje nuostabų savo kūrinį, panašų kaip Tavo šventoji Globėja – paprasta, miela mergytė, bet kaip tik nuostabi savo paprastumu.

Žinai, kartą man atsitiko keistas įvykis. „Stebuklingų" sapnų paprastai nesapnuoju, bet vienas kartą nustebino.

Buvau iš kažkur parvažiavęs ir vėlų popietį priguliau truputį. Sapnuoju: kažkur su studentais mokslo rūmuose. Ir staiga be sąryšio su sapnu girdžiu tokį mielą jaunos mergaitės balsą – tokį drovų, lyg mergaitė labai varžytųsi vyresniųjų akivaizdoje, bet stengtųsi atrodyti drąsiai – ji pasakė tik tiek: „Jums penktą valandą skambins telefonas". Tą balsą norėtųsi vis girdėti, bet, kas kalbėjo, nemačiau...

Prabudau pusę penkių. Pagal įprastą tvarką turėjau eiti iš namų baigti dienos pareigų [bažnyčioje atkalbėti brevijorių]. Bet suėmė smalsumas: kas gi bus tą penktą valandą? Ir tikrai, sučirškė telefonas. Skambino viena moteris, su kuria buvome taręsi dėl šeimininkavimo, bet galutinai dar nebuvome sutarę. Dabar telefonu susitarėme.

Paskui papasakojau jai tą sapną. Ji nustebusi klausėsi, klausėsi...

– Žinote, – sako, – kas jums pranešė? Skambinau kelis kartus, neradau. Jau ketinau kitur važiuoti dirbti. Bet nutariau dar kartą paskambinti. Ir nuoširdžiai meldžiau šv. Teresėlę, kad man padėtų apsispręsti... Štai kas jums pranešė!..

Žinoma, tokiam įvykiui negalima ypatingos reikšmės skirti, bet Teresėlė nuo to karto man tapo mielesnė...

KJ.

1965 m. kovas (Laiškas iš kalėjimo)

Sese Kristuje,

Turbūt truputį nustebai, kad rašau Tau? Juk seniai reikėjo, bet žinau, kad atleisi... O svarbiausia, dėl ko reikėjo, – juk privalau Tau padėkoti! Pirmiausia už tai, kas nematoma, bet ir už tai, kas matoma. /.../ Ypač dėkoju už šv. Mišias! Kaip būna gera, ypač kai kuriomis progomis, kai galima nuspėti, kad čia būnate bendroje maldoje, pavyzdžiui, pirmaisiais penktadieniais, sekmadieniais, o tikriausiai ir kasdien! Tebūna Jam garbė už tai, kad mums suteikia galimybę aplankyti vieniems kitus nematomu būdu. Toks Kūrėjo sutvarkymas, kad moterys su vyrais kovoja greta, dažniausiai nematomos, ir jos laimi jų vardu.

Aną rytą, nežinau kodėl, labai anksti pabudau. Aplankiau daug pažįstamų ir Tave kartu. Man rodos, Tavo gyvenimo kelias labai gražus. Moteris gali savo buvimą įprasminti tik surasdama būdą būti motina. Ar žinai, kad Kūdikis ant Jos rankų – ir Tavo nuosavybė? Panašiai kaip Šv. Mergelės, ir Tavo gyvenimas skirtas Jam, Jo reikalams, Jo kovai. Keista! – tai Jo Valia. Jis nori ir Tau priklausyti kaip nuosavybė.

Ir kurios šį Jo norą priima, Jis kaip dovaną joms suteikia galingą motinišką širdį, pajėgiančią apimti ne vieną, ne kelis tuos, kurie motinos ieško, bet ištisas ligonines ir kitas įstaigas. Pagaliau kiekvienas gyvenimo kely sutiktasis tampa jų kūdikiu. Jos stebėtinai geba nešti paslaptingojo Kūdikio ramybę ir kitiems Jo broliams. Jei jos išnyktų iš gyvenimo (žinoma, jei jos yra tuo, kuo turi būti), tai aplinka pasijustų panašiai, kaip šeima motinai mirus... Vyrai – net ir patys geriausieji, Jo išrinktieji – jų vietos užimti nemoka.

Ir dar kas! Kaip nuostabu, kad šitos žemės gėlės – juo labiau Marijos Kūdikis yra ir jų nuosavybė, juo labiau turi teisę į šv. Juozapo globą. Jo [Dievo] Išmintis leido ir Šv. Mergelei jausti vyrą šalia. Lyg moteris būtinai turėtų jausti vyrą šalia! Ir Jos meilė Kūdikiui yra priežastis bei šaltinis meilės jam, šv. Sužieduotiniui. Juk ir jo gyvenimas tik Kūdikiui skirtas – tik Jo reikalams.

O! Kad visos šios žemės gėlės šitokia meile mylėtų tuos, kuriuos Viešpats pasirenka eiti šv. Juozapo pareigoms, – šitokia meile, kokią jautė ir turėjo laimės patirti šv. Juozapas! Jie mylėjo vienas kitą dėl to, kad abu priklausė Kūdikiui, Jo reikalams.

Aš džiaugiuosi, kad pakeitei tą pavojingą darbą: kita, neprotingai prašoma padėti, gebės daugiau atsisakyti.

Padėkok savo gerajai draugei už jos šaunumą toje aplinkoje, kur ji yra. Ji laimės kovą, jei išsaugos savo slaptingą vidinį pasaulį, kurį turi kaip malonės dovaną. Paprašyk, tegul nenukerpa kasų, jei gali. Kasdien ji privalo pabūti savo vidaus pasaulyje su gerosiomis mintimis, su Juo, didžiuoju Draugu.

Laiškus visus gaunu, tik juos visus perskaito...

KJ.

1966 m. Kalėdos

Dvasios Tėveliuk,

Širdingiausi sveikinimai ir linkėjimai Kristaus Gimimo šventėje.

Dabar, kai baltai pasipuošusios miškų eglaitės persiėmusios Kalėdų džiaugsmu ir juodosios tėvų žemės takai nu-

barstyti snaigėmis, o tingiai atplaukusios ežero bangos sustingsta prie kranto negrįždamos atgal ir upeliukai jau apsidengę ledu, važiuosiu pačiuožinėti jais, pasigrožėti puošnios žiemos vaizdais. Nuo gruodžio 20-os atostogauju ir tuoj po švenčių važiuosiu į Marijampolę, o iš ten dar neaišku kur. Galbūt ir visą laiką prabūsiu, nesgi artėja ta lauktoji [įžadų] diena. Tikriausiai bus viena iš paskutiniųjų atostoginių – trečioji 1967 metų savaitė. Labai prašau paramos malda, kad galėčiau tinkamai paruošti „vestuvių rūbą" ir vilkėčiau jį vertai...

Nors dar nebuvo Kūčių vakarienės ir nelaužėme plotkelės, bet aš iš anksto atlaužiau ir noriu, kad iki to vakaro ji pasiektų Jus.

Linkiu daug tyro kalėdinio džiaugsmo ir gausių Kūdikėlio Jėzaus malonių...

Nikodema

1966 m. Kalėdos

GJK!

Mylėti tą mielą Vaikelį ir už tuos, kurie Jo nemyli... Kad savo tyru gyvenimu, kaip gėlė Jo akivaizdoje atsvertum tą begalinį daugelio nedėkingumą, už tai tegul nebūna niekas nepakeliama dėl Jo. Tegul nebūna klausimo: kodėl man taip?.. Tegul nebūna minties: mane įžeidė... Visa, kas sunku, tebūna tuo pačiu reikalu, kaip ir Jo gyvenimo žemėje sunkumai.

Mūsų gyvenimas – tai pastanga dėl Jo, kad savo pastangomis laimėtume atleidimą daugelio daugelio nuodėmių. Tikiu, kad Tavo sąžinėj tyroj bus ta pati ramybė, kurios mums linkėjo aną naktį Dangaus pasiuntiniai.

Rašau iš naujos darbovietės, kuri yra tame pačiame nuostabiai gražiame krašte, tik vienas miestelis toliau.

KJ.

1972 m. sausis (Laiškas iš kalėjimo)

GJK!

Norėjau Tau papasakoti, apie ką šiandien mąsčiau.

Pasirodo, norint išsaugoti aukštą vidinę kultūrą, reikia turėti platų žvilgsnį į viską, su kuo mes gyvenime susiduriame. Juk galima įsižiūrėti tik į vieną gėlę, ir galima jausti viso darželio vaizdą. Galima turėti galvoje tik vieno žmogaus elgesį, jo gyvenimą, bet galima ir visus mūsų aplinkoje esančiuosius. Su paslaptingu žiburiuku akyse. Čia ir yra nuostabaus grožio paslaptis: jei jo nėra, akys būna siaubingai tuščios. Arba jose dega neapykanta... – Jie nieko nenori klausyti... Niekada neklausė tėvų, jei juos ir turėjo. Žodžiai jiems per silpna priemonė... Sesės, reikia kentėti, kad jiems kentėti nereiktų... Atsimink, kad malda galinga būna tik tų žmonių, kurie sutinka nieko Dievui neatsakyti – klausimu, kuo galiu švelninti jų skausmą, kuo galiu padėti ir pan.

Pasirodo, mes visi turime keistą palinkimą skirti dėmesį tik vienam žmogui, arba, kaip dažnai atsitinka, niekam neskirti dėmesio, tik savo norams. Ir juo labiau mes jaučiame norą turėti kuo daugiau patogumų, juo lengviau pamirštame, kad aplink mus yra daugybė žmonių, kuriems gyvenimas nė dalies patogumų nedavė, palyginus su tuo, kiek mums duota. Mes visai pamirštame, kad aplink mus yra daug žmonių, kurie kenčia daugiau kaip mes. O pamiršti labai lengva, jei tik pabandoma viską leisti savo norams. Štai kodėl būtinai reikalingas mąstymas ir panašūs dalykai: kad mūsų žvilgsnis pasidarytų viską apimantis, jaučiantis kiekvieną, ne tik savo norus.

Norėčiau Tau parodyti minias jaunimo, kurie dabar aplink mane. Norėčiau, kad Tavo širdis pajustų užuojautą jiems. Dėl ko? Dėl to, kad jie pažįsta tik tą džiaugsmo rūšį, kurią ir neprotingoji kūrinija jaučia, – viską duoti savo norams. O jiems trūksta paties svarbiausio: kad akyse degtų noras kiekvienam gera daryti. Jei šitų paslaptingų žiburiukų jie neuždegs savyje, vargu ar kada nors pajėgs tapti kitokie.

KJ.

Kun. Juozo mintys, pasakytos Marijos šventėje, 1979 m. kovo 25 d.:

– Ar galėjo po Kristaus kryžiumi nestovėti Marija? Jeigu nebūtų turėjusi tos galimybės, Jai būtų buvęs dar didesnis skausmas. Mylinti širdis trokšta būti kartu ir kančioje. Prie mylimo žmogaus lovos kančios valandą visada pasilieka tik mylinčios širdies žmogus. Jis nejaučia nuovargio: jam būna gera, kad gali kuo nors patarnauti nelaimės ištiktajam. O kenčiančiam mylinčios širdies buvimas palengvina kančią.

Kun. Juozas Zdebskis visada visus mokė būti nuolankius ir tobulai vykdyti Dievo Valią.

NIKODEMA

Kaunas,
1994 m.

VIDUTĖ

ŠIRDIES TYRUMO SARGYBOJE

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Tik kelios minutės buvo likę ligi vakarienės. Tokiu nepatogiu laiku ji sėdėjo prieš mane akeles nuleidusi, ir kelios ašaros nejučiom nuriedėjo per veidelį, kuris dar toks jaunutis... – „Nesurandu gyvenimo kelio..." – Susitarėme kita proga paieškoti, kadangi turėjau eiti...

/.../

– Vaikuti, tu sangvinikė?

– Taip. Su melancholikės priemaiša.

– Ar tu mokėjai Jėzui laisvai, artimai kaip draugui kalbėti, ypač po šv. Komunijos? Ir mąstomąją maldą atlikdavai?

– Kol visa buvo gerai – tikrai taip Jėzui kalbėdavau. Ir mąstomąją maldą visada atlikdavau. O paskui... Tik tą laiką šiaip taip praleisdavau, tai maldai skirtą. O dabar... Kai susitinkam, ateina tokios mintys – gal iš viso pulti į tą gyvenimą, netikėti?..

– Kodėl tu tiki?

Nežinodama, ką sakyti, ji tik nulenkė galvelę...

– Turbūt kad tėvai tiki, kad taip išauklėta esi?.. Ar tu džiaugtumeis, jei leisčiau su juo draugauti, ištekėti?

– Ne. Aš noriu priklausyti vien Jėzui. Čia ir taip yra daug.

– Moki visa, kas sunku, aukoti Jėzui už kitų nedėkingumą?

– Aš tik šitaip galvodavau.

Ašaros kaip žirniai ėmė riedėti.

– Ko ašarėlės? Ar bijai, kad nereiktų skirtis su juo?

– Ne. Man skaudu, kad aš buvau Jėzui neištikima... Kad klydau...

– Mąstomojoje maldoje kaip tik pergalvok: kas bus, jei susitikinėsi su juo?

– Tai aš jį prisiminusi tik ir galvosiu apie jį...

– Žiūrėk, tu dar jaunutė, tik 18 metų! Tau dar ne laikas tekėti. Svarbiausia suprasti ir įvykdyti tai, ko Jėzus nori. Jei tau skirta ištekėti, kas bus, jei kiekvienam sutiktam išdalysi savo širdį gabalėliais? Kas tada liks tam, kuris bus tikrai tavo? O jei tavo širdies ilgisi Jėzus? Nevažiuok į atlaidus, kur susitarei su juo susitikti!

– Gerai! – nedvejodama sutiko. – Bet jis tada parašys man?

– Nesutiktum tą laišką parodyti tėveliui? Nebijok, neįsakau šito, bet norisi sveikinti tavo didvyriškumą.

Ji nuleido galvelę ir tik po minutės kovos pratarė:

– Gerai...

– Žinok, jei tokia bus Jo Valia, tau ir tėveliai leis susitikti, kai ateis laikas. Juk taip gali būti, kad patenkindama savo norą būti su juo kartu, darai jam bloga. Pavyzdžiui, tuo uždegsi jame meilės gaisrą, o jeigu paskui už jo netekėtum?.. Gali ir nematydama jo daryti jam gera, aukodama savo kančią Jėzui už jį, kad jam būtų suteikta malonė.

Kokios lanksčios jaunos širdys: čia pat ir didžiausias silpnumas, ir karžygiškas ryžtas! Kurgi pagaliau yra moters tvirtybės pagrindas? Nuo ko pareina jos meilės pastovumas?.." (1965 10 28).

1965 11 20

Didž. gerbiamas Tėve,

Jau padariau vieną klaidą... Taip, gyvenime įsitikinau, kad už tai, ką tik padarau vadovaudamasi savo valia, visuomet pati nuo savęs, nuo savo sąžinės skaudžiai atkenčiu. Gavau jo laišką, nežinojau, ką daryti. Tris dienas palaukusi, parašiau atsakymą...

/.../ Nuolat meldžiuosi prašydama šviesos. Kokie geri ir gailestingi Jėzus ir Marija mano daliai! Kaip didžiai dėkinga esu Jėzui už tą pagalbą, šviesą, kurią Jis teikia per Jus! Įsitikinau: Viešpats davė kryžių, bet Jis pats ir neša, o man belieka tik laikytis ir eiti ten, kur kryžius ves. Viešpats leido suprasti, kad esu per daug užsidariusi tarp savo kentėjimų, išgyvenimų. Reiktų turėti platų akiratį, siekiantį pačią Amžinybę. Dievo karalystė, sielos, jų amžinas likimas – štai kas turi mane jaudinti!

/.../ Kiek nedėkingumo, neištikimybės Viešpačiui pasaulyje! Lyg pro miglas jau matau savo kelią, Viešpaties skiriamą uždavinį. Tėve, Viešpats kviečia mane! Jis nori aukos – aukos, mano širdžiai gana sunkios. /.../ Auka reikalauja drąsos. O kas aš? – Niekas, dulkė... Bet jaučiu sieloje antgamtinę jėgą, drąsinančią eiti aukos keliu. Šis abejojimas, šie skaudūs įvykiai, dabar man atrodo, yra tik mano meilės, ištikimybės Viešpačiui išbandymas. Gal Viešpats leido pajusti tas kovas, audras, išgyvenimus, kuriuos turi pereiti daugelis jaunų širdžių. Leido suprasti, kiek daug čia reikia aukos, herojiškumo, kad būčiau siela, kuri nuolat aukojasi už jaunimą... Noriu Jėzui paaukoti visą gyvenimą, visą širdį už jaunimą, už jų meilę, už jį, kad jis gyvenime būtų geras ir laimingas. O kad atlyginčiau už jų neištikimybes, už jaunų žmonių netyrą meilę, sutinku iškentėti visa, ką tik Viešpats siųs.

/.../ Tėve, leiskite sudėti šią auką lyg Ostiją ant patenos ir per Jūsų rankas paaukoti Viešpačiui. Ji tikrai skaudi jausmingai širdžiai, bet širdies gilumoje džiaugiuosi ir dėkoju

Viešpačiui už Jo stiprinamąją malonę šiai aukai. Prisimenu, kai sieloje buvo baisi tamsa, kai kankino abejonės ir taip norėjau su kuo nors išsiaiškinti, nuolat kartodama šv. Bernardo maldos žodžius *„Atsimink..."*, prašiau Mariją, kad Ji padėtų, surastų kokią nors išeitį, nes mačiau, kad pati jokiu būdu nepajėgsiu išsinarplioti. Tvirtai tikėjau, kad būsiu išklausyta. Ji mane nusiuntė pas Jus!

/.../ Jūs pavadinote mane „mažąja kankine". Dar nesu tokia, bet labai trokštu būti mažąja gailestingosios Meilės auka už praeities neištikimybes, už jaunimą, už sielas... Būti auka ir už tuos, kurie yra pašaukti degti, bet nedega, išsigandę degimo skausmo, ir už tuos, kurie visai nežino, kokia laimė degti ant Jėzaus meilės aukuro... Nuolatinė širdies kova – kova su netobulumais – tegul kurstys tą meilės ugnį.

Jūs užsiminėte, kaip šv. Teresėlė mėgo sniegą. Jis man taip pat nepaprastai patinka. Gal todėl, kad ir aš išvydau pasaulį žiemą – tą patį mėnesį ir tą pačią dieną kaip ir šv. Teresėlė, tik šiek tiek vėliau. Visuomet mane žavėjo šv. Teresėlės mažųjų sielų kelias. Trokštu kentėti ir kad kentėjimai, sujungti su meile, išdegintų visas mano sielos dėmes. Būti dvasios kūdikiu, Dievą vadinti savo Tėvu – mano sielai artimiausias kelias. Traukia mane šv. Teresėlės kūdikiška meilė ir pasitikėjimas, jos herojiškumas mažuose dalykuose, jos tylus apaštalavimas. Visą jos gyvenimą būtų galima sutraukti į vieną jos pačios mintį: *„Mylėti Jėzų ir Jam laimėti sielų, kad būtų mylimas!"*

Kaip norėčiau, kad tai būtų ir mano gyvenimo obalsis! Taip trokštu būti tyli auka už sielas, už Viešpaties reikalus... Šiandien daug sielų eina plačiu pasaulio keliu, vedančiu į pražūtį, ir taip maža kas išdrįsta eiti siauru aukos keliu.

/.../ Pasistengsiu daugiau nerašyti, nes gal tai daro Jums kokių nepatogumų. Bet jeigu dar galima, parašykite, ar man jam rašyti paskutinį laišką, ar visai nerašyti?

Tėve, labai prašau mane prisiminti maldose į Viešpatį, nes jaučiu, kad dar teks daug kovoti. Aš su nauju ryžtu einu ten, kur Viešpats man moja... Prašau palaiminti...

Jums dėkingas

Vaikutis

1965 11 28

Mielas Vaikuti,

Papasakosiu Tau vieną pokalbį, kuris buvo prieš daug metų, bet kurio užmiršti negaliu.

Buvo vaišės. Nejučiomis žvilgtelėjau pro praviras duris į gretimą kambarį ir pamačiau, kad ne visi šeimos nariai yra prie stalo. Per pertrauką nuėjau pasižiūrėti. Pasirodo, kad prie stalo su visais ateiti nedrįso mergina – šeimininkų duktė – kokių 30 metų, ir ant lovos berniukas – kokių 12 metų. Jis nekalba ir nevaikšto... Pradėjome kalbėtis. Turbūt jos sieloje jau buvo susikaupę per daug. Juk kartais taip būna, kad žmogus kone pirmam sutiktam savo paslaptis atveria – vienam jau sunku pakelti.

– Kunige... tai vienos vienintelės nuodėmės padarinys... Aš jį be galo mylėjau. Kartą buvau likusi viena namie. Ir jis atėjo truputį išgėręs. Kaip ten būna: išnyksta ir praeitis, ir ateitis, o lieka tik šis momentas?.. Atrodo, kad ši valandėlė viskas, visas gyvenimas...

– O paskui?

– Paskui jis pasistengė mane užmiršti. Jis gyvena čia netoli, vedęs mokytoją. Savaime aišku, ką išgyvenau. Paskui – gimė jis... Kiek uždirbu, viską skiriu jam vaistams, gydytojams. Tėvų prašyti pinigų nedrįstu. Kol kas niekas nepadeda. Vaikas nekalba ir nevaikšto...

Vaikuti, kokios baisios tos klaidos, kur vienas momentas nukreipia visą žmogaus gyvenimą! Koks baisus dalykas turi būti nuodėmė, jei tokie baisūs natūralūs jos padariniai! Sakyk, ar išvydus tokį vaizdą, kaip aš tada – skausmą motinos veide ir jį ant lovos, kažkokį gyvą padarėlį – ar nesinorėtų viską atiduoti, kad

tik būtų galima padėti žmogui išvengti tokios klaidos momento? Pagaliau matant tokius dalykus, tiek kitų skausmo – kam man reikalingas džiaugsmas, asmeninė laimė? Ar ne aukščiausias dalykas, didžiausia geradarybė – dalyvauti kitų gyvenime? Nuodėmės padarinius galima tik per skausmą išgydyti. Tik toks Jam ištikimumas, kuris nebėga net nuo skausmo, jei tai Jo Valia, – tik toks ištikimumas yra meilė, kuri gali atsverti kitų nedėkingumą ir laimėti kitiems tai, ko jie patys niekada neprašė Viešpačio, o gal net nenorėjo, kad suteikta būtų!

Mielas Vaikuti, Tavo pačios sąžinė jaučia, kad vieną momentą Tu pabėgai nuo aukos dvasios... Galėjai laimėti tai, už ką tik Amžinybėje Tau dėkotų, bet...

Ar nenorėtum tai ištaisyti dar didesne auka, kaip kad Apvaizda Tau buvo pasiūliusi? Kokia tai buvo klaida? Tu pati sakai: „Už tai, ką padarau vadovaudamasi savo valia, visuomet skaudžiai atkenčiu". Dar tiksliau būtų pasakius: „Ten, kur noriu pabėgti, kad nežinotų tie, kurie žinoti privalo (kuriuos Apvaizda pastatė Tavo tyrumo sargyboje), – skaudžiai atkenčiu..." Tu pati matai – demonas Tave apgauna tik ten, kur Tu bandai ***slėptis****. Kitaip jis prie Tavęs negali prieiti. Galbūt kitaip kalbėčiau, jei Tau būtų ne 18, o 28 metukai. Tu vaikelis, neturintis patyrimo, ir Tau reikia ypatingos globos.*

Sakyk, ar nesutiktum? – neįsakau Tau, nebijok, tik kaip projektą pasiūlau, kad būtų laimėta tai, ką savo auka, kurios nepadarei, būtum galėjusi kažką laimėti, – ar nesutiktum... kad tėveliai apie šią klaidą žinotų? Kartu tai būtų tikriausia bausmė sau ir Jėzui nuostabus įrodymas, kad tikrai mylėti Jį nori, kad Jo Valią laikai svarbiausia gyvenimo taisykle! Jaučiu, kad šito Tave galiu prašyti tik pakeldamas sielos akis: „Viešpatie, padėk jai tai įvykdyti..."

Šį kartą skaičiau Tavo laišką nustebęs ir dėkodamas Dievui širdies gilumoje. Padariau tai, ko prašei. Aukojau šiandien. Kaip įdomu buvo tarti: „Suscipe, Sancte Pater... – Priimk, Šventasis Tėve, šią tyrą auką..." *Jei būtų tokia Viešpaties Valia rinktis pasauliečių (šeimos) kelią, tai turėtum priimti tik kaip Viešpaties*

Valios ženklą. Bet tai gali įvykti tik sąžinės nedrumsčiant, tik klusnumo keliu. Nebandyk slėptis! Nes šituo keliu einant Tave paliks malonės pagalba.

Bet, Sesele, jei Tu gimei tą pačią dieną, kaip šv. Teresėlė, ar nesi į ją ir panaši? Ji buvo kunigų draugė jų darbe. Ar nenorėtum ir Tu būti talkininkė? Juk aiškiai matai, kad Tavo gyvenime Viešpats leidžia pakankamai tokių dalykų, kurie gali atsverti kitų nedėkingumą, kurie tinka aukai. Kam visa tai praleisti kokia nors nevertinga intencija?

Dėl teisingumo reikia prisiminti: ne visada bus tokia nuotaika, kaip šį laišką rašant. Aukos dvasią galima palaikyti tik mąstomosios maldos dėka, tik gyvai jaučiant, vis iš naujo išgyvenant tą begalinį reikalą. Tai, ką pradžioje papasakojau apie tą nelaimingą mergaitę, kada nors užbaigs geroji mirtis. Bet ką kalbėti apie nelaimę tų, kurie visą Amžinybę bus nelaimingi?! Tik apie juos galvojant galima norėti kančios, nes išsiblaškymo veikiama mūsų prigimtis vis tiek nuo jos bėga.

Sesele (jei nori, kaip šv. Teresėlė, būti bendradarbe, tai šiuo vardu Tave visai teisėtai vadinu), priimk ir kaip mano prašymą: kad Tavo nuopelnai Viešpaties akivaizdoje įgytų naują reikšmę, leisk, kad jie visi priklausytų Šv. Mergelės nuosavybei, kad Ji galėtų juos atnešti jau kaip savo (ne vien kaip Tavo) – kaip tada, po kryžiumi... O Tu, kaip visai nieko savo neturėdama, tik prašyk Ją, kad Ji teiktųsi pasirūpinti ir tais, kurie Tau brangūs, taip pat – prašau prisiminti – ir tais, kurių širdys myli prigimtine meile ir kurie nejučiomis patenka į baisią kančią dėl nesiskaitymo su tąja tvarka, kurią nustatė Viešpats Kūrėjas, šias nuostabias paslaptis sukurdamas. Tos nelaimingos jaunos širdys, tokios kaip mūsų... tik netvarkomos klusnumo...

Tavo laiškai man nepatogumo nesudaro, nes, manau, nei Tau, nei man nebūtų gėda, jei net išspausdintų tai, ką rašau Tau arba ką Tu rašai man. Kuo Viešpats naudotis leidžia, su dėkingumu galime.

Kai būsi kartu su Juo šv. Komunijos paslapty, prašau priminti Jam ir mane, ir tuos, kurių išganyme ir man kaip įrankiui Vieš-

pats dalyvauti leidžia. Tu turbūt nežinai, kaip gera, jaučiant širdžių šaltumą, už savo pečių jausti kitų pagalbą!

Telaimina Dievas...

Pusė dvyliktos nakties.

(Šiandien nuostabus Dievo kūrybos grožis – apšarmoję medžiai!)

KJ.

1965 12 08

Didž. gerbiamas Tėve,

/.../ Gavusi Jūsų laišką, prieš pradėdama skaityti, padėkojau Švč. Mergelei. Tas Jūsų *„galėjai, bet..."* skausmu pervėrė širdį. Ryžausi bet kokiai aukai, kad tik atitaisyčiau tą *„bet"*. Skaitau toliau. Net sustirau... Nė nepajutau, kaip suklupau ir verkdama prašiau Švč. Mergelę pagalbos... /.../ Pamačiau, kokia esu netobula, kad dar taip sunku save nugalėti, palaužti savo išdidumą. Buvo sekmadienis. Buvau dalyvavusi dvejose šv. Mišiose, vakare jau nesiruošiau eiti. Bet dabar?.. Nuėjau dar kartą į bažnyčią. Vien ta intencija dalyvavau Mišiose. Pasiryžau tą patį vakarą pasisakyti, nes jeigu būčiau nepasisakiusi, vargu ar būčiau užmigusi...

Sunku patikėti, bet tokie prisivertimai atima net fizinių jėgų. Kojos, rodos, nebenori klausyti, širdis smarkiai plaka, galva sukasi, skauda, muša karštis. Šį kartą auka buvo dviguba. Mat buvau padariusi dar vieną nusikaltimą. Tėtė liepė nusipirkti kailinę kepurę už 5 rublius su kapeikom, o nuėjusi parduotuvėje pamačiau gražesnių, bet jos kainavo daugiau kaip 9 rublius... Nusipirkau brangesnę. Bijojau pasakyti, kad nebartų, tai pasakiau, kad mokėjau 6 rublius, o kitus pridėjau iš vadinamųjų „savo", nors ir tie buvo anksčiau tėtės duoti. Sąžinė nedavė ramybės. Pasiryžau kartu ir šią klaidą atitaisyti, bet bijojau, nedrįsau, nes mūsų tėtė tokio nesąžiningumo baisiai nekenčia.

Pasisakiau viską. Atsiklaupiau ir prašiau atleidimo. Tėtė truputį pabarė, pamokė ir paskui net padėkojo, kad esu at-

vira... Iš karto tarsi juodas debesis nuslinko nuo širdies. Išsipildė Jūsų žodžiai: *„Širdy bus be galo skaudu, bet ir be galo gera"*. Manau, kad toks džiaugsmas yra vienas tikriausių džiaugsmų. Tėve, nuoširdžiai ačiū už tą patarimą, už pagalbą!

Vidutė Žemaitytė.
Kaunas, 1965 m.
(Iš asmeninio archyvo)

Kaip dėkinga esu Jums ir už tą šviesą, kurią patyriau iš šio laiško! Atiduoti visa Švč. Mergelei, Jos nuožiūrai palikti visa, nieko nelaikyti savu... Pasirodyti Viešpačiui tuščiomis rankomis, kaip mažas nieko nepajėgiantis kūdikis. Būti kunigų bendradarbe! Tik nedrąsiai apie tai pagalvodavau. Taip, visos sielos Dievui vienodai brangios. Bet vis dėlto jaučiuosi neverta aukotis šia intencija. Šv. Teresėlė – nekaltumo, tyrumo, meilės auka. O aš?.. – Bet gal Viešpats taip nori, kad tai primena per Jus. Su džiaugsmu šia intencija aukoju kiekvieną skausmo, gailesčio ašarą, kiekvieną bandymą, kasdienes mažutes aukas, džiaugsmą – visa – ir visą save iki sunaikinimo, nieko nepasiliekant sau. Jūs labai mylite Švč. Mergelę, o dar labiau Ji myli Jus. Todėl prašau: paaukokite ir mane jai – Kunigų Karalienei – kaip menkutį įrankėlį, kaip mažytę atgailos, meilės auką Jūsų intencija – už kunigus, už sielas...

Jūs sakote: *„Dėl teisingumo reikia prisiminti, kad ne visada bus tokia nuotaika, kaip šį laišką rašant"*. Taip, kai sieloje būna labai pakili nuotaika, kai širdis degte dega aukai, kada atrodo viskas nesunku, tada aukoju šį džiaugsmą Viešpačiui, kad užėjus tamsioms valandoms duotų jėgų, stiprybės. To-

kiu momentu ypatingų pasiryžimų daryti nesistengiu. Dažniausiai mano siela gyvena tamsoje ir tik retkarčiais patiria Taboro džiaugsmą... Dėkoju už tai Viešpačiui. Jaučiu, kad Jis nori mane išmokyti džiaugsmo – tikrojo džiaugsmo, kurį teikia artimas Jo sekimas kryžiaus keliu. Juk nedaug yra sielų, kurios drįstų eiti su Juo į Alyvų daržėlį, į Kalvarijos kalną, kartu su Juo aukotis už sielas... Laikau tai ypatinga Jo malone, kad leidžia tai suprasti. Norėčiau kartu su šv. Teresėle kartoti: *„Vesk mane, Viešpatie, net ir visą gyvenimą šiomis tamsybėmis, kad tik toji tamsa laimėtų nusidėjėliams šviesos"*.

Apšarmoję medžiai. Tikrai, nuostabiai gražu tada buvo. Ėjau lankyti vienos ligonės. Ji jau trylikti metai guli lovoje. Jai 30 metų. Dažniausiai ji visų apleista: seserys mažai kada aplanko, nors ir netoli gyvena. Praeitais metais Viešpats pasiėmė jos vienintelę paguodą – mamytę. Dabar ji gyvena, tikriau sakant, vargsta tik su broliu, bet ir tas invalidas kupriukas. Vis dėlto kaip gražiai ji kenčia! Tik taip maža kas jai ką nors gražaus papasakoja... Tiesiog graudu žiūrėti, kaip ji džiaugiasi išgirdusi paguodos, padrąsinimo žodį. Kodėl toji parapijos palaima – tie tylūs kankiniai – taip užmirštami net tų, kurie privalėtų juos paguosti, nuraminti?! Tokio skausmo akivaizdoje pajunti, kokios mažos yra tos aukos, kurių Viešpats reikalauja iš manęs, palyginti su jos auka. Ar turiu teisę skųstis, atsisakyti, kad ir ko būtų pareikalauta?!

Eidama žiūrėjau į apšarmojusius medžius ir tiesiog netvėriau džiaugsmu. Vis prisiminė Kristaus pasakyti žodžiai anai sielai: *„Tai mano vaidinimai jums – mokėkite gamtoje įžvelgti mano meilę"*. Iš visos širdies dėkojau Viešpačiui ir aukojau šį džiaugsmą už tą ligonę, kad ir jai Viešpats nusiųstų paguodos, džiaugsmo valandėlę. Ji dažnai mane prašo, kad aš tik vieno Viešpatį jai melsčiau: kantrybės ir mirties. Taip ir prašau, bet visuomet priduriu: „Viešpatie, jeigu reikia tą auką tęsti toliau, leisk man ją pratęsti, o ją pasiimk jau į Dangų – bet tegul būna taip, kaip Tu nori".

Tėveli, man baisiai skauda širdį galvojant apie tą nelaimingą mergaitę, apie kurią pasakojote. Kodėl vis mergaitėms tenka tiek daug kančios, pažeminimo, kai jis – nueina šypsodamasis?.. Juk jų abiejų nuodėmė lygiai sunki. Kaip tai suprasti? Jūs sakėte, kad mergaitė žino tik tiek, kad jai gera gera... kai tuo tarpu vyras žino daugiau, tai reiškia, kad jis kaltesnis. O kodėl sakoma, kad mergaitės yra kaltesnės? Šis skaudus neaiškumas lyg sunkus akmuo slegia man širdį. Taip, daugelis mergaičių šiandien to nesupranta ir eina „Fausto" Margaritos keliu...

Prašau palaiminimo –

dėkingas *Vaikas*

1965 12 20

Sesele,

Dėkoju Dievui už tai, ką padarei savo klaidai atitaisyti. Tai didelė Jo malonė, kuri duoda viltį, kad Tavo gyvenimas bus apsaugotas nuo klaidų, pažeminimo, nuodėmės padarinių, kurios paliečia daugelį... Kaip tikras šios vilties ženklas bus tas pajėgimas, supratimas būtinumo, kad visos paslaptys turi būti atidengtos tam, kas turi pareigą atstovauti Jo Valiai. Jei taip būtų, kad nepajėgtum visko pasakyti, tada žinok, kad įsileidi arti demoną, kuris visą laiką kaip kriokiąs liūtas slankioja aplinkui tykodamas grobio, ypač apie tas sielas, kurias puošia skaistumo garbė.

Norisi tikėti, kad Tavo gyvenimas bus viena iš tų gražiųjų žemės gėlių, kurios moka gyventi ne savo, bet kitų reikalais, moka pakelti kitų kančias, laimėti kitų kovas, nugalėti kitų pagundas. Rodos, Tu jau supranti, kad skausmas tikrai yra dovana, begalinė dovana. Tik pagalvok: Jėzus net savo mielai Motinai savo dieviška išmintimi nesugalvojo nieko gražesnio, nieko vertingesnio, kaip leisti Jai dalyvauti Atpirkimo darbe! Ji dėl to, kad dalyvavo Atpirkimo darbe, šiandien yra Tarpininkė visų malonių, kurios tenka mums dėl Jėzaus kančios nuopelno.

Dėkok, jei Viešpats įskaitys ir Tave prie tų išrinktųjų, kuriems leista dalyvauti Atpirkimo darbe. Kadangi nuodėmė tęsiasi iki pa-

saulio pabaigos, tai ir Atpirkimo darbas turi tęstis šitame slaptingajame mistiniame Jėzaus Kūne, kurio mažyčiai nareliai esame mes visi. Atsiliepti į šį pakvietimą dalyvauti Atpirkimo darbe, reiškia sutikti mirti. Nebūtinai vienkartine kankinystės mirtimi (tai reta laimė), bet mirti kasdien (o tai sunkiau) savo norams, savo kaprizams, juos iškeičiant į vieną didelį norą, kad kiekvienas mūsų gyvenimo skausmas būtų priešingybė tiems pasielgimams, kada žmonės neteisėtai, ne pagal Kūrėjo planą, naudojasi Jo dovanomis – džiaugsmu. Savavaliavimui priešingybė – savo valios atsižadėjimas, klusnumas; priešingybė malonumams – laisvas sutikimas pakelti bet kokį skausmą. Kai šitaip galvojame, šitaip gyvename, tai reiškia, jog mes labiau kaip kad savo asmeninės laimės norime, kad Jėzus būtų mylimas, labiau norime, kaip kad savo laikinos laimės, kad kiti amžinai laimingi būtų. Pavyzdžiui, pasninkas – tai aplinkybė, leidžianti mums pareikšti, kad mes labai galingai norime to, kuria intencija pasninką pakeliame. Kai labai norime valgyti, tada galima pratarti: „Viešpatie, aš labiau kaip valgyti šį momentą noriu, kad anai sielai būtų suteikta ištvermės malonė". Taip panašiai visais atvejais, kai pakeliame laisvai kokį nors nemalonumą. Pavyzdžiui, ir tada Tu parodei, kad Tau svarbesnis ištikimumas Jėzui, kaip kad nepatogumas pasakyti tėveliams... Be abejo, tiksliausia jei ką laimime Dievo akivaizdoje, kad leistume Šv. Mergelės nuožiūrai laisvai su viskuo elgtis. O jei kas mums labai brangus, tai mes kaip vaikeliai, nieko neturėdami, tik prašysime, kad Ji teiktųsi pasirūpinti. Suprantama, Ji tobuliau – tobuliausiai tai gali, kaip kad mes patys. Už visą pasitikėjimą, kurį mes Jai atiduodame, Ji atiduoda visą dėmesį ir rūpestingumą mums ir mūsų reikalams.

Bendras patyrimas liudija, kad aukos skausmą labiau branginti už asmeninius malonumus galima tik save nuolat maitinant mąstomąja malda. Jei ji netaptų kasdienine duona, tai būtų ženklas, kad dabartinė aukos dvasia yra tik momento nuotaika... Kasdien išgyvenkime tuos motyvus, kodėl svarbiau kaip mano norai norėti kitų laimės (žinoma, tos, kuri amžinai mums visiems skirta), kasdien pabūkime žavinčių pavyzdžių akivaizdoje, kad už-

degtų mus. Kad žmogus pasielgtų kitaip, negu jo asmeniniai jausmai nori, psichologiškai įmanoma tik tada, jei žmogus savo jausmų norus pastato kito, galingesnio noro, didesnio reikalo akivaizdoje, jei apie tą pasielgimą, koks jis turėtų būti, buvo sąmoningai pagalvota. Kai žmogus išsiblaškęs, jo elgesys visada siekia patenkinti jausmus (gamtinius). O gamtiniai jausmai visada yra akli ir neprotingi – nenumato nei padarinių, nei prasmės, nei tikslų – ir žmogus elgiasi visai automatiškai. Tik jausmams išblėsus, žmogus protu suvokia: ką aš padariau?! Taigi mūsų amžiaus žmogus turi būtinai mokėti mąstomąją maldą, nes dabartinis gyvenimas toks aktyvus, kad žmogų kiekvieną valandėlę užverčia glėbiais naujų įspūdžių ir nebelieka laiko susikaupti, apsigalvoti, susiorientuoti. Taigi žmogus turi ***išreikalauti*** *nors keliolika minučių kasdien apgalvoti, patikrinti, planuoti savo elgesį. Šiandien netikėjimas į mūsų kraštą ateina tik išsiblaškymo keliu. Žmonės neturi sekmadienio susikaupimo, nieko kilnaus neskaito. O aplinkoje ar daug yra žmonių, su kuriais susitikęs pajustum ką gero iš jų išmokęs, susižavėjęs kuo kilniu?*

Jei gali, pasirūpink, kad Tavo kenčianti kaimynė turėtų ką skaityti. Papasakok jai apie tai, ką man rašai apie aukos gyvenimą. Turėsime dar vieną bendradarbę šiame didžiame reikale.

Ką Tau pasakyti apie tos merginos nelaimę? – Sakyti, kad mergaitės kaltesnės, gali tik pikta valia arba tas, kuris visiškai neturi supratimo apie vienų ir kitų vidaus pasaulį. Pagaliau teisėjas, Vaikuti, čia gali būti tik vienas Dievas: mes galime tik žmogišku protu spręsti. Tačiau jeigu ir jis kaltesnis, tai dar nereiškia, kad ji gali būti neapdairi ir žaisti savo likimu. Man rodos, kad jos gyvenime labiau dėmė jaučiasi dėl to, kad ji iš prigimties Kūrėjo labiau išpuošta: kiekviena dėmė labiau pastebima ant puošnesnio rūbo. Šiandien skaisčiai gyventi galima tik su malonės pagalba, tik esant kam nors atvirai (pavyzdžiui, išpažinty, tėvams ar pan.). Žiūrėk, ar tai ne kilnu sutikti pakelti visa, kas sunku, kad tuo nuo demono pinklių būtų nors viena apsaugota?!

KJ.

1965 12 21

Didž. gerbiamas Tėve,

Rami sekmadienio popietė, o mano širdy baisi audra, begalinė kančia, dažnai stumianti net į beviltiškumą... Nors dažnai kartoju: „Viešpatie, pasitikiu Tavimi, Tau atsiduodu", bet tai tariu tik su didelėmis valios pastangomis, nejausdama dėl to jokio malonumo, paguodos, nes tuo pat metu širdis verkia iš nevilties, paskendusi baisiose tamsybėse. Rodos, ilgiau šitaip kentėti nepajėgsiu. O, kad galėčiau atvažiuoti pas Jus! Bet ne dėl paguodos, o kad Jūs ištiestumėte ranką ir ištrauktumėte iš tos baisios bedugnės, kurioje dabar tūno mano vargšė siela, kad pagaliau parodytumėte tikrą, aiškų kelią. Jūs šiandien man atstovaujate Dievą. Jūs pasakykite Viešpaties vardu: „Eik ten", ir aš eisiu, pasiryžusi bet kokiai aukai, kad tik nereiktų nuolat stovėti kryžkelėje... Visiškai netekau pasitikėjimo savimi. Bijau padaryti kokį neprotingą žingsnį, nes kartais pasidarau kažkokia nesava... Teatleidžia man Dievas! Teesie Jo – tik Jo šventoji Valia... Priimk, brangioji Motina, šią vargšę, nors ir aplamdytą aukos gėlę...

Tėveli, tiesiog prašau, melskitės už vargšę besikamuojančią širdį... Prašau aiškumo ir palaiminimo.

Šv. Kalėdų dieviškojo Kūdikėlio žemėje atneštos ramybės – ramybės, kurios pasaulis negali duoti, –

Jums linki be galo dėkinga

Vidutė

1966 01 01

Sesele,

Argi dar Tavo patirty naujas dalykas ši aukos forma, kurią dabar jauti: gyventi skausmingoje nežinioje? Tai viena iš sunkiausių aukos formų. Tokioje padėty neklajok niekur – kaip šunytis, išmestas už durų, prie pono slenksčio prisiglaudęs. Vieno maldauk: „Neatimk tikėjimo šviesos!" Dabar jau paragavai, kaip sunku laimėti kitų kovas. Juk Tu visa aukoji Viešpačiui kaip atlyginimą už Jo ne-

suprastą meilę. Tokioje padėty mes paprastai visai kitaip imame vertinti mirtį – tą faktą, kurį daugelis laiko baisiausiu žmogaus gyvenimo dalyku. Net gyvenimas kartais pasidaro ne kaip malonumas, bet kaip pareiga, neteikianti jokio džiaugsmo.

*Tegu Tave saugo Dievas – **audros būklėje** negalima daryti jokių gyvenimo posūkių, jo keisti. Visi kryžkelės dalykai turi subręsti. Jie turi būti priimami ne nuotaikos valandą, bet tada, kai **dvasia rami.***

Prisimeni iš lietuvių kalbos pamokų apie „Laimės žiburį"? Visi žmonės, kurie siekia gyvenime ko nors didelio, išgyvena panašius dalykus. Ypač kuriuos demonas pažįsta, kad Apvaizdos plane jų buvimas turės didelę reikšmę kitų išganymui. Ypač tie būna persekiojami. Prisimink tai, Sesele.

O jei kartais būtų tokia Jo Valia – rinktis šeimos kelią – tai bus toks ženklas: tą pasirinkimą jausi ne kaip pasitraukimą iš kovos lauko, ne kaip pralaimėjimą, bet suprasi ramiai – ramia sąžine. Ir tai suvoksi ne ta prasme, kad Tau skirtas rojus žemėje, bet kad tai kiti aukos barai, kuriuose Viešpats Tave matyti nori. Bet auka vis tiek bus. Apvaizda taip sutvarkys Tavo gyvenimo įvykius, kad per juos aiškiai pajusi Jo Valią, pašaukimą. Tu nori, kad aš kaip dvasios tėvas pasakyčiau „taip" ar „ne", ir Tu besąlygiškai klausysi. Ne, Sesele! Pati Apvaizda parodys gyvenimo kryptį, tik stebėk ir suprask, kas kuriuo gyvenimo įvykiu Tau norima pasakyti.

Sesele, šiek tiek įtariu, kad dar ne visada sugebi mąstomąja malda audros bangas nuraminti. Nenusimink, tai didis menas šito išmokti. Tai menas tą norą, kurį pagunda siūlo, pastatyti priešais kitą, dar didesnį norą, prieš kurį šis nublanktų. Pavyzdžiui, kad ir taip. Jei būtų leista pasirinkti, žinant, jog Tavo kančia padarys amžinai laimingą tą, kuris yra ant bedugnės krašto.

Sakai: „O, jei žinotum, kad tikrai taip..." Bet šituo nežinojimu mes kaip tik labiausiai pagerbiame Jį. Juk tai didžiausias pasitikėjimas! Jei Dievas visada atskleistų mums savo Išminties planus, be abejo, viskas – net kančia – mums atrodytų miela, šviesi ir būtina. Taip bus Amžinybės šviesoje – tada suprasime Apvaizdos paslaptis. Bet jei taip būtų dabar, tai kur būtų mūsų nuopelnas?

Kas tada būtų auka? Net Išganytojas savo žmogiškąja prigimtimi turėjo išgyventi sielos tamsą. Jei jos nebūtų, tai iš tikrųjų nebūtų ir kančios. Kaip tada mes galėtume pasakyti: „Viešpatie, aš šito noriu (pavyzdžiui, kad kuri siela būtų išgelbėta, kad Jo Valia įvyktų ir pan.) labiau kaip valgyti pasninko dieną, arba labiau kaip nejausti skausmo šią sunkią valandą"?

Atkreipk dėmesį į šitai! Menas mąstomąja malda sutvarkyti savo vidų visiems žmonių luomams yra didelė brangenybė, nes kovos visur būna.

Sesele, tvirtai tikėk – kiekviena Tavo aukos gėlė, nors Tau atrodytų, kaip Tu sakai, ir aplamdyta, Jėzui be galo miela. Šv. Teresėlė sakė, kad mažiausias darbelis, iš meilės Viešpačiui padarytas, Jam yra svarbesnis už visą regimąjį pasaulį! Kiekviena mergaitė turi nuostabų gebėjimą mokėti patikti. Tavo gyvenimo vertė ir priklausys nuo to, ar labai norėsi, ar stengsiesi kiekvienoje smulkmenoje Jam patikti.

Šiandien pirmoji Naujųjų metų diena. Tiesą sakant, jau prasideda antroji – jau dvylika. Taigi ir gimtadienio proga galiu Tave pasveikinti (kiekvieną akimirką gimk iš naujo). Dėkoju Tau už linkėjimus! Ir meldžiu Viešpatį, kad Tave kiekviename reikale aplankytų.

Visada likime vienminčiai maldoje – tai paslaptis, kuria gyvena krikščionys nuo pat pirmųjų krikščionybės dienų – ir tai ne tik žemėje gyvenantieji, bet ir Ten!

KJ.

1966 01 06

Didž. gerbiamas Tėve,

/.../ Tuomet, kai rašiau paskutinį laišką, buvau paskendusi baisiose tamsybėse, kažkokioje klaikioje nevilty. Galvodavau: kam reikalingas toks padaras kaip aš, kam iš viso aš egzistuoju žemėje? Juk absoliučiai nieko gero nepadarau, nieko nepasiekiu. Ir šiomis paskutinėmis savaitėmis kiek skaudžių valandų, klaikumos! Dažnai vis verkdavau, verkdavau ir būdavo taip skaudu, kad jeigu sesutė bandy-

davo paguosti, nuo to man dar skaudžiau būdavo – tuo metu nenorėdavau girdėti jokių švelnių žodžių – tuomet norėjosi būti tik vienai... Galvodavau, kaip gera būtų, jeigu vėl galėčiau sugrįžti į tą nebūtį, iš kurios Viešpats pašaukė. Tokia keista savijauta būdavo, kad dabar, tai įtampai kiek atslūgus, manau: gal tai buvo piktosios dvasios darbas? O gal per didelis skausmas, kuomet ir vėl susitikau su savaisiais, patekau į tas pačias numylėtas vietas: visų meilė, nuoširdumas, viltis, kad vėl sugrįšiu [į vienuolyną]. Bet tuo pačiu metu – tiesiog keista – mano mintys sukosi apie tą, kurį mylėjau. Tai buvo baisi prieštara. Tas nuolat svyruojantis vidinis nusistatymas baisiai kamavo. Kai buvau tokios nuotaikos, taip norėjosi atsikvėpti, išeiti į šviesą, bet Viešpačiui patiko atsiųsti dar skaudesnį kryželį. Tą skaudžią valandą atrodė, kad Viešpats manęs neišklausė, visiškai apleido, Dangus užsidarė ir paliko mane vieną.

/.../ Šiandien matau, kad Jėzus kaip tik tuomet rėmė mane savo paslaptingąja malone ir išklausė tobuliausiu, mano sielai pačiu geriausiu, nors ir skaudžiu, būdu. Tai buvo momentas, kai lyg kokia nematoma jėga nutraukė nuo mano dvasios akių tą keistą juodą uždangą, ir tuoj tas pats įvykis, atnešęs tiek skausmo, pavirto dvasios džiaugsmu, ramybe, aiškumu.

/.../ Tąkart, kai rašiau Jums trečią laišką, manau, kad mano sielai buvo dar tik patekėjusi aušra. O šiandien, po dar didesnių ir skaudesnių bandymų, nušvito pati Meilės saulė. Tėveli, aš vėl su džiaugsmu pasijutau dangiškos Šeimos vaiku! Trijų Karalių šventės išvakarėse, žvelgdama į žvaigždėtą dangų ir blizgantį žemės apdangalą, su džiaugsmu pagalvojau: koks gražus turi būti mūsų sielų Sužadėtinis, jeigu jau Jo pėdsakai tokie! Vis dėlto ateis valanda, kai mes veidas į veidą susitiksime su Juo. Galbūt tik tada visiškai suprasime, kokia be galo didelė laimė, Viešpaties malonė žemėje priklausyti tik Jam, pakilti virš prigimties! Nors daug buvau Jėzui neištikima, bet pasitikiu Juo: juk Jis toks

geras ir gailestingas. Tą pirmą susitikimo su Jėzumi momentą įsivaizduoju ne kaip susitikimą vien su griežtu Teisėju, bet kaip ilgai lauktą susitikimą su savo mylimu Sužadėtiniu, geruoju Tėvu. Jeigu jau tos širdys, kurios mane žemėje veda, saugo, man vadovauja, yra tokios, tai kokia yra toji Širdis – jų Kūrėja! Turiu galvoje ir savo gerąją mamytę. Tėveli, kokia ji gera, švelni, kantri, pamaldi, kokia nusižeminusi – tai man gyvas šventumo pavyzdys! Kaip matote, Viešpats iš visų pusių supa mane savo begalinėmis malonėmis, tik aš pati, dažnai per daug užsidarydama siaurame savo akiraty, nepajėgiu to įžvelgti. /.../

Tėveli, šįkart nekalbu iš užsidegimo, nes sieloje jau kuris laikas viešpatauja ramybė. Manau, kad Viešpačiui daroma auka turi būti sąmoninga: ne iš užsidegimo, bet aiškiai suprantamas mielo, malonaus dalyko atsižadėjimas dėl aukštesnio, kilnesnio. Mąstymu bandau apžvelgti ir vieną, ir kitą kelią. Ir šeimos gyvenimas yra tikrai gražus ir kilnus. Ir ta jaunystės meilė, kuri veda į jį, gali būti graži, tyra, kilni. Tačiau nors tie siekimai bei jausmai būtų gražiausi ir tyriausi, juose daugiau ar mažiau įsimaišo ir pasitenkinimo, jausminio malonumo, savimeilės krislų. O mano siela trokšta visiškai atsižadančios meilės, grynos meilės, be jokių sumetimų ar išskaičiavimų – tokios, kuri viską skiria kitiems ir nieko sau. Jos nepajėgs ir didžiausios kliūtys sutrikdyti, nes širdis bus nuolat maldos akimis nukreipta tarsi į tą trims Išminčiams pasirodžiusią žvaigždę ir nesidairys į šalis, idant jos neprarastų. Šiandien su trimis Išminčiais noriu paaukoti savo norą visiškai atsiduoti Jo Valiai – kaip auksą, kiekvieną auką, skausmą, tamsą – kaip smilkalus, o savo ašaras (žinoma, ne nusiminimo, o dėkingumo) – kaip mirą. Visa sudedu į Marijos rankas.

Tėveli, kaip teisingai Jūs įtarėte mane dėl mąstomosios maldos! Aš ne tik kad nesugebu, bet kartais ir apsileidžiu. Aiškiai pamačiau, kad vos tik kiek atsitolinu nuo maldos, tuoj priartėja piktoji dvasia. Pamačiau, kokia esu silpna ir

bejėgė. Todėl kaip nieko nepajėgiantis kūdikis, kaip mažytis smėlio grūdelis glaudžiuosi prie savo dangiškojo Tėvo ir pasitikiu pasitikiu. Jis sustiprins mano valią, tokią nepastovią. Tikiu, kad mylimas Betliejaus Kūdikėlis pajėgs vis labiau sužavėti mano širdį ir ji tik Jam vienam visu ištikimumu priklausys.

Jau 1966-ieji! Mes visais metais arčiau Amžinybės!

Esu labai dėkinga už didelę Jūsų paramą. Kai Jėzus bus labai arti Jūsų, pasakykite Jam, kad tas vaikas nori Jį labai labai mylėti – mylėti be galo...

Prašau palaminimo –

Jūsų *Vaikutis*

1966 01 10

Mielas Vaikuti,

Rytoj turiu anksti keltis, reikės truputį išvažiuoti, tai kad neužmirščiau pasakyti to, ko noriu nepamiršti, keletą žodžių šiandien.

Jaučiu, kad su kažkuo turiu Tave sveikinti! Aiškiai matyti, demonas nelaimi Tavęs. Bet tai Jo [Dievo] malonės dovana. Ar dėkoji? Visa širdimi, savo ugninga širdimi, kuri taip pat yra Tau dovana.

Taigi, ką norėjau pasakyti? Pasakyti, ką iš tikrųjų apie Tave galvoju, būk tikra, sugebėsiu, net jei tai labai nemalonu Tau būtų. Jei rašant laišką ateitų tokia mintis: jei kas paskaitytų, kam pati nieku būdu neduotum... Jei nenusigąstum tokios minties, tai būk rami. Juk, rodos, nebūtų gėda, jei ir viešai kas skaitytų, ką man rašai, ar ne taip?

Juk ir tada, kai smagiai skrendi dviračiu, ir tada, kai miegi, Jo dieviška Širdis budi ir myli mus visus. Net prieš užmigdama gali pasakyti Jam: „Ir miegodama Tau patikti noriu, mano Valdove..." Nenorėk būti išmintingesnė už Jį ir pati susirasti tuos momentus, kada gali Jėzui aukos gėle būti. Pasitikėk ir priimk tuos, kuriuos Jis pats Tau parenka. Tave Jėzus vertina nebūtinai pagal aukos didumą: ir mažiausia smulkmena Jam be galo brangi, jei tai

daroma kaip tik dėl to, kad Jis taip nori, kad tuo patikti Tu Jam nori. Ir kai širdis mokės už viską dėkingumą jausti, tada nei pati nesijausi, kaip su tuo pačiu dėkingumu ir skausmą priimsi, net kartais ir nesuprasdama, kam jis reikalingas, kaip tada – „kam reikalingas toks padarėlis, kaip aš?" Argi pasitikėjimas Juo gali leisti suabejoti Jo Išminties didybe – Jo, kuris žvaigždėms kelius nurodė?!

Žiūrėk, mūsų širdžių gamtinė meilė – toji, kuri miršta su mūsų kūnu, kuri sukurta kaip skatinimas žmogui būti dalyviu Dievo kūrybos tęsime – ta laikina meilė gali būti mokytoja anos didžiosios, amžinosios Meilės, kuria Dievas myli mus ir nori, kad ir mes mylėtume Jį ir vieni kitus dėl to, kad Jis kiekvieną mūsų myli.

Sesele, pasakysiu Jam, kai būsiu arti. Jei aš kurią dieną pamirščiau tuos, kurie į mane laukiantį žvilgsnį atkreipia, tai vis tiek jie visi yra pavesti Šv. Mergelės globai ir Ji už mane daug tobuliau pasakytų. Kai būnu arti Jo, prašau, kad Ji už mane kalbėtų apie jus visus, nes Ji ten visada dalyvauja...

KJ.

1966 10 11

Didž. gerbiamas Tėve,

Ir vėl matote tą patį braižą. Kaip seniai rašiau! Tiesą sakant, parašiau keletą laiškų, bet visi liko neišsiųsti, kažkodėl nedrįsau. Dabar rašau iš technikumo bendrabučio Širvintų rajone. Kambary gyvename trise. Mergaitės geros. Mokslas sekasi neblogai.

/.../ Tikriausiai, Tėveli, manote, kad nuo dvasinio gyvenimo visiškai atitrūkau. Nepasakyčiau. Kad truputį atšalau, tas tiesa. Bet nuo šiandien, nuo šios minutės ryžtuosi vėl naujai gyventi, būti kitiems pavyzdžiu, ypač grupėje, būti visiems viskuo. Trokštu ir čia gyventi gyvą dvasinį gyvenimą, nors sąlygos tam sunkesnės. Noriu iš visos širdies atsiduoti savo grupei, būti jai saulės spindulys, turėdama prieš akis vieną tikslą – patikti Jam. O Jis juk man padeda – tai jaučiu – tik dažnai pamirštu Jį ir ieškau atramos savyje.

Vidutės ir Jono Šepučių sutuoktuvės.
Prienai, 1970 09 12. (Iš asmeninio archyvo)

Tėveli, aš patenkinta, mano širdis rami, nes jos nekankina jokie romanai. Pati stebiuosi, kad mano širdis lyg pasikeitė. Matant aplink save tiek daug blogų pavyzdžių, tiek daug nesuprastos meilės – tiesiog iškreiptos, – širdis verkia. Bet jei nesupranta to, galbūt ir nebuvo kitiems, kaip kad man, kas pamoko, paaiškina. Aš turiu būti dėkinga daug kam, labai turiu būti dėkinga Jums. Labai prašau, Tėveli, jei turėsite laiko, parašykite daug daug, ypač apie draugystę, dvasinę kultūrą ir pan., kad turėčiau ką perduoti ir kitiems.

Pagarbiai –

Vaikutis

1966 10 16

Vaikuti,

Mane truputį nustebino Tavo pasakymas: „Nedrįsau išsiųsti". Argi Tau svarbu, kas kaip apie Tave pagalvos? Kai mergaitė myli, argi jai ne vienas dalykas svarbiausias – ką jis pamanys?

Argi Jis ko nors nežino iš Tavo gyvenimo? Argi mes galime turėti prieš Jį paslapčių? Na, tai ko tada, Vaikuti? Jei nedrįsai išsiųsti, matyt, buvo kas, ko nenorėjai, kad žinotų. Ar manai, kad mūsų kiekvieno gyvenime nebūna tokių dalykų, kuriuos pasakyti labai sunku? – Bet, tikėk, paskui širdy būna nepaprastai gera. Tik mes turime laisvę pasirinkti, kur ir kam pasakyti. Bet yra išbandyta taisyklė: kur nors ir kada nors žmogus turi viską pasakyti. Aš savo gyvenime taip pat šitos taisyklės laikausi. Tai vienintelė priemonė savo gyvenimui apdrausti. Taip būna kiekvienam žmogui.

Dėl Tavo susirūpinimo. Kuo svarbiausia žmogui padėti galime, – Tu tikriausiai žinai. Jei jau kaltė padaryta, už ją kur nors kas nors turi kentėti. Taip būna su kiekviena kalte. Visų mūsų kančios yra ne kas kita, kaip šitos geležinės taisyklės išsipildymas. Bet tai gali būti jaučiama kaip prievarta, kaip kalėjimo kančia, ir yra būdas tai jausti laisvai, net su džiaugsmu. Turbūt kiekvieną naštą gera jausti, jei galima žinoti, kad dėl to kitam jos nereikia nešti. Tai nuostabu! Šitą paslaptį suvokia, šitą meną moka nedaugelis.

Eisime miegoti. Jau laikas. Šiandien už lango šlama lietaus lašai – lopšinė mums. Mūsų mieste daugumas tikriausiai miega. O kaip Tu? Tikriausiai ir Tau jau galima palinkėti saldžių sapnų, nakties ramybės.

Visame tebūna, kaip Jis nori!

KJ.

1966 11 07

Didž. gerbiamas Tėveli,

Šiandien tylus pirmadienio vakaras. Visi išėję į minėjimą*, programą, šokius. Man pavyko išsisukti, nėjau. Padariau per tą laiką braižybą. Neblogai pavyko. Bet ką gi čia rašau niekus...

Tėveli, leiskite rašyti atvirai. Kalbėsiu taip, kaip yra. Man baisu, aš klystu, aš einu blogu keliu, aš jau nebeprisiverčiu. Netgi prieinu prie to, kad pradedu abejoti, ar verta

* Lapkričio 7-oji – sovietmečio vadinamoji Spalio revoliucijos šventė su eisenomis ir minėjimais.

tikėti... Kartais tai atrodo tiesa, kartais tokia juokinga nesąmonė. Man jau nebesinori melstis ir aš nesimeldžiu – nebeprisimenu, kada buvau sudėjusi rankas maldai. Man dabar keista prisiminti, kad anksčiau kartais ilgus vakarus prasimelsdavau. Kai atvažiavau mokytis, nuo to laiko nė karto nebuvau bažnyčioje ir net nesinori eiti: atrodo, jeigu ir nueičiau, neturėčiau ką veikti, nusibostų, nesulaukčiau galo. Kai pagalvoju apie savo praeitį, man visa atrodo taip kvaila, mane piktumas ima ant visų tų, kurie į tai mane patraukė. Likote vienintelis Jūs, kuris atrodote didžiadvasiškas, kažko didingo siekiantis, bet kartu, atleiskit už šį žodį – keistas... Pradedu įsitikinti: melsies, nesimelsi – vis tiek rublis iš dangaus nenukris. O gražūs žodžiai, kai neturi ko valgyti, fiziškai nepasotina... Aš nusivyliau visais, viskuo... /.../

Nesakau, kad jau visiškai esu atšalusi. Ateina valandų, kai pasiilgstu akimirkų, palaidotų praeity: ir vėl noriu būti tokia, kokia buvau. Noriu ir vėl gyvai tikėti. Bet prisipažįstu – nėra jėgų... Nėra jėgos, kuri ir vėl pajėgtų visa tai iš naujo įkvėpti. Ir man pasidaro gaila savęs dėl savo nepajėgumo. Tada norisi, kad vis vien būtų kur nors širdis, kuri melstųsi už mane, kuri darytų atgailą už mane. Toji širdis turite būti Jūs, nes tik Jūs tai žinote. Jeigu sužinotų kas nors daugiau arba Jūs pasistengtumėte tai pranešti mano tėvams, tada arba daugiau nieks manęs nebematytų – aš išnykčiau, arba pasidaryčiau baisus priešas, kuris galėtų daug blogo padaryti ne tik sau, bet ir kitiems.

/.../ Tėveli, leiskite dar vis tiek Jus laikyti artimiausia širdimi ir parašyti visa, kaip yra. Galbūt Jums pavyks dar grąžinti mane Jam. Aš būčiau dėkinga Jums, jei Jūs pajėgtumėte mane paveikti. Viena vienintelė maldelė, kurią dar kartais imu ir sukalbu, tai *„Atsimink, o Maloningoji..."*

Dar kartoju: tegul bus visa tai žinoma tik Jums. Juk tai ir yra lyg išpažintis, tik be svarbiausios dalies – išrišimo...

Vidutė

1966 11 15

Sesele,

Tikrai, kad man jau rūpėjo Tavo kelias, ir laukiau kokios nors žinutės. Truputį keistokos paskutinės naujienos. Dabar jau matai, kiek galima pasitikėti jausmu. Širdis kaip svyruojanti nendrė. Dabar turbūt aišku, kaip svarbu – visų svarbiausia – išsiugdyti galingą veržlumą į didelius tikslus taip, kad stipriai jaustum motyvus, kodėl taip, o ne anaip turiu daryti, nes kitaip žmogus kartais nebespėja savo jausmų prisivyti – taip greit jie keičiasi. Man žinoma tik viena pagrindinė priemonė, galinti tvarkyti žmogaus jausmų nepastovumą: mąstomoji malda – menas stipriai išgyventi motyvus, kodėl taip, o ne kitaip turiu pasielgti. Būčiau visai ramus dėl Tavo gyvenimo, jei tvirtai sutiktum vykdyti tik šitą vieną: kasdien nors keliolika minučių pabūti kartu su Mokytoju tyloje, pabėgus nuo viso gyvenimo triukšmo, ir su Juo aptarti, pakalbėti... Tai labai svarbu, kad ir kokiu keliu pasuktum gyvenime. Net šeimos gyvenime taip atsitinka: nepaisant priesaikos, širdis, pasitaikius kokiai „auksinei progai", nei iš šio, nei iš to, pakrypsta kažkur. Tuomet visa atsverti turi tik proto apsisprendimas įveikti visą jausmų audrą. Net nesvarbu, kad tas kasdieninis pokalbis su Mokytoju visada pavyktų, visada būtų jaučiama Jo palaima, – svarbu mūsų pastanga visa įvykdyti, o Dievas savo pagalbą suteiks. Pati aukščiausioji gyvenimo taisyklė turi būti Jo Valia. Taip pat be atodairos turi būti atmetama visa, kas nušvinta mūsų pažinimui kaip dalykas, neatitinkantis Jo Valios.

Be to, kiekvienas žmogus kur nors, kada nors turi visa pasakyti. Niekas negali būti teisėjas pats sau. Normaliai tam yra šv. Išpažintis. Galima net taip pasakyti, kad Dievas saugos Tavo jaunystę, kol pajėgsi ***visa*** *pasakyti.*

Sesele, turėdamas galvoje dabartines Tavo gyvenimo aplinkybes, noriu Tave prašyti: saugok save kaip gėlę Viešpaties garbei ir mūsų tautos džiaugsmui, kad savo tyru gyvenimu atsvertum daugelio mūsų jaunųjų draugų nedėkingumą Viešpačiui – daugelio, kurie nemoka skaisčiai gyventi ir mylėti.

Kaip saugoti? – Pirmiausia – nė vienam iš tų keturiolikos vai-

kinų, tarp kurių esi, neleisk nė ranka savęs paliesti! Nė su vienu neleisk sau likti dviese kokiose nors gundančiose aplinkybėse, kur nieko arti nebūtų. (Vien dėl šitų aplinkybių man truputį iškilo abejonė, ar gerai darai, kad šią pavojingą [melioratorės] profesiją renkiesi.) Ypač saugokis tų, kurie pasirodys tokie netaktiški, kad net apie grožį į akis mergaitei kalbėti išdrįs. Tai nieko bendro neturi su tikrove. Tai tik šėtoniškas vyrų gebėjimas palenkti mergaitę į savo pusę, pasinaudojant jautriausia moteriškos prigimties savybe – noru būti įdomiai ir mylimai. Kurie šitokia priemone pasinaudoti drįsta, beveik neapsirinkant galima spėti, kad jie tikrai demono įrankiai! Kiekvienam [rimtam] vyrui moters grožis yra jos širdies turtai – gebėjimas gyventi gryna sąžine, gebėjimas aukotis, motiniškos širdies jautrumu atpažinti kiekvieno skausmą ir gebėjimas jį sušvelninti. Giliai mąstančiam vyrui išorinis grožis niekada nėra pagrindinė savybė.

Sesele, štai orientyrai dabartinėms Tavo aplinkybėms. Tegul Dievas laimina...

KJ.

1966 12 20

Mielas Vaikuti,

Nenusimink dėl dabartinės savo nuotaikos. Kokia Tu būtum, Jis Tave myli. Ar tiki tuo? Bet, antra vertus, gerai žinok: kol Jis Tau Draugas, o ne Teisėjas, Jis kantriai lauks **Tavo** *kreipimosi, Tavo geros valios. Žinai šių dienų motto: „...ir ramybė žemėje* **geros valios** žmonėms".

Visa tai nieko ypatingo, net, pasakyčiau, normalu. Dabar praktiškai turėjai galimybę išbandyti, kokią reikšmę įspūdingai mergaitei turi gyvenimo aplinka, kurioje ji atsiduria. Žmogus yra tokia būtybė, kuriai reikia maitinimo ne vien kūno gyvenime, bet ir dvasios gyvenime – minčių kultūros srityje. Visa, ką žmogus savo minčių pasauly gerai žino, gyvai jaučia, reikalauja tam tikro palaikymo. Būna taip, kaip parėjus iš labai jaudinančio kino: tą vakarą ir gyveni tik tomis mintimis. Bet kelias dienas juk neverkiama dėl filmo herojų likimo. Buvusios labai gyvos mintys pa-

mažu grimzta į pasąmonę, o jų vietą užima nauji gyvenimo įspūdžiai. Žiūrėk, praeina kiek metų ir pagalvoji: ar aš mačiau tą filmą, ar ne? O juk kitados verkei dėl to... Taip būna ir su pagarba Jam. Jei turėtų gerųjų minčių niekas nepalaiko, nepapildo, – pamažu jas užstoja, nustelbia gyvenimo aplinkos įspūdžiai. O kadangi gyvenimo aplinka savaime nekelia mūsų aukštyn, tai visada sukama viena linkme...

Vieno dalyko Tave prašau: klausyk sąžinės balso! Tai ir yra Jo slaptingas prakalbinimas, Jo meilės prakalbinimas. Sąžinė – tai ir yra Jo Valia, sakoma mums per pačią mūsų prigimtį. Tai ir vienas iš nuostabių įrodymų, kad žmogus nėra gyvulys. Ir tai kiekvienam mūsų yra asmeninis įrodymas. Kad ir kaip materializmas mėgintų šitai aiškinti, kiekvienas mūsų poelgis, neatitinkantis to slaptingojo įstatymo, mums neduoda ramybės. Dėkok, nuoširdžiai dėkok savo didžiajam Draugui už tai, kad jauti tą slaptingąjį balsą. Kai to balso nebejausi, tai bus ženklas, kad prasideda tikroji gyvenimo tragedija. Kad taip neatsitiktų, kad Tavęs nepaleistų Ranka, kuri lig šiol vedė, kasdieną kalbėk melsdama „Atsimink, o Maloningoji..."

Mielas Vaikuti, kad pajėgtum šitai, būtinai reikia jausti padėties tikrovę tarp Jo ir savęs: ***Tu myli mane, o aš Tau esu nedėkinga****... Juk visa yra Jo: sveikata, veržli jaunystė, gabumai, grožis, ugninga širdis, kiekviena diena, kad turime proto šviesą, kad turime akių šviesą, kad žydi gėlės, kad teka kasdien saulė, kad sniege taip nuostabiai spindi mėnulio šviesa... Na, ir ypač turi būti dėkinga už tai, kad mergaitė esi... Kiek daug Tavo draugių, tiek pat metukų sulaukusios, jau nebegali didžiuotis šita garbe... Saugok save kaip gėlę! Jo garbei, tautos džiaugsmui, kad savo tyru gyvenimu atsvertum nedėkingumą daugelio mūsų jaunųjų draugų, kurie nemoka skaisčiai gyventi ir mylėti.*

Kodėl aš tai primenu? – Dėl to, kad praradus tikėjimą tolesnis pasikeitimas būna mergystės praradimas... (arba atvirkščiai). Nejaugi?.. – Argi nežinai, kad paskui reikia būti liudytoju tų baisių ašarų, siaubingo, begalinio skausmo! Tiek ir tiek kartų turime progų įsitikinti, kad ištikimumas nesiremia vien biologinio jausmo stiprumu: čia reikia kažko nematerialaus.

Labai Tave prašau nesivaržyti, jei prireiks, kreiptis ir materialiniais reikalais. Truputį pasiunčiau. Tikriausiai turėjai jau gauti. Tikiuosi, parašysi. Labai norėčiau, kad ir gyvu žodžiu papasakotum apie savo naujuosius draugus, naują gyvenimą, nuotaikas, perspektyvas. Aš gyvenu jau truputį kitoje vietoje [Kapčiamiesty]: tuo pačiu asfaltu važiuojant, reikia pavažiuoti dar ligi vieno miestelio Gardino link. Tai bus pats paskutinis ligi valstybės sienos. Čia ir surasi mane.

Taip norėčiau, kad nuolat prisimintumei mielą Kūdikį, kad atneštum Jam kaip dovaną savo tyrą sąžinę kaip gėlę...

KJ.

1966 12 20

Didž. gerbiamas Tėve,

Nuoširdžiai dėkoju už paramą – esu neverta jos. Aš jau neverta Jūsų prisiminimo. Jaučiu savo menkumą, bet jau nepajėgiu virš jo pakilti. Laukiau paramos, bet užvis labiausiai laukiau žodžio, kurio, deja, negavau. Taip, man viskas aišku: Jūsų manymu, beprasmiška rašyti tokiai menkavertei sielai... Sutinku su tuo. Bet, Tėve, dar ne visai tokia esu. Pavyzdžiui, buvo klasėje susirinkimas tema „Ar verta tikėti", ir aš, nė pati to nejausdama, visą laiką karštai gyniau, net draugai tuo stebėjosi – jie nesitikėjo to iš manęs. Buvo baisiai karštos diskusijos. Grupės dauguma buvo mano pusėje.

Ne, nesu dar visiškai nuklydusi. Dar labai dažnai švysteli buvusio gyvo tikėjimo prošvaistės. Tada norisi vėl sušukti kaip kadaise: „Mano Dieve, kaip gražu, kaip gera, kokia laiminga!" Bet visa greitai vėl užtemsta ir siela paskęsta tikėjimo abejonių tamsoje. Kaip norėčiau, kad kas pajėgtų sugrąžinti į mano sielą tikėjimą, nes ir pati jaučiu, kad einu negeru keliu! Mano sąžinė tam nepritaria. Bet aš nežinau, ką daryti, man sunku – man labai sunku... Tėve, nejaugi Jūs neatsiliepsite, nejaugi pamiršite vargšą vaiką, kuriam skirta nuolat kamuotis? Tėve, Jūs vienintelis žemėje, kuris žino

dabartinę mano sielos būklę. Padėkite, nors nežinau, kokiu būdu gali man sugrįžti buvusi šviesa. Keista mano sielos būklė. Sunku suprasti Jums, o dar sunkiau man pačiai...

Netrukus Šv. Kalėdos. Aš nuoširdžiai, jei dar taip galiu sakyti, sveikinu Jus ir linkiu, kad gyvenime kuo didesniam skaičiui tokių silpnų sielų kaip aš atvertumėte duris į tikrąją šviesą, į Kalėdų Kūdikio kūtelės šilumą. Kalėdas praleisiu čia – bus paprasta mokslo diena už laisvas Naujųjų metų dienas.

Tėve, tegul tai vaikiška, bet siunčiu Jums jo nuotrauką, kadangi turiu vieną užrašytą, kitą ne. Tikiu, kad Jūs pajėgsite įžvelgti jame tai, kas yra gera ir kas bloga, parašysite man, kokį įspūdį padarė.

Vidutė

1966 12 23

Mielas Vaikuti,

Be reikalo skundies, kad neparašiau. Parašiau, tik, atrodo, mūsų laiškai apsilenkė.

Kodėl šiandien taip greitai vėl rašau? – Labai norėjau nepamiršti, kas atėjo mintin mąstymo metu – prisiminė vieno išmintingo vadovo žodžiai: „Tokioje būklėje jei melsis – gyvens". *Panašiai kaip gydytojai, net nematydami gyvybės ženklų, stengiasi dirbtinai sužadinti kvėpavimą, kad būtų maitinamos būtinos gyvybinės funkcijos. Jei pradeda kvėpuoti – gyvens.*

Taigi panašiai būna ir tokioje dvasinėje padėtyje atsidūrus. Prašau Tave, maldauju, jei brangu tai, ką turėjai savo vaikystėje, – kasdien maldauk pagalbos. Būk tikra – neapleis. Be šito, ***visada*** *vykdyk tai, ko sąžinė reikalauja!*

Labai norėčiau Tave pamatyti, kaip Tu dabar gyva atrodai. Būtų labai gerai, jei šį prašymą norėdama įvykdyti parašytum iš anksto kada, kad tikrai rastumei mane namie.

Prisimink, kad Kristus reikalauja kiekvienam gyvenime sutiktam žmogui kažką gero savo buvimu palikti. Ar pagalvoji: ką aš gero duodu kitiems? Ypač to, ko jie neturi. Tu neturi teisės pra-

rasti [tikėjimo], nes privalai ir jiems parodyti nuostabumą šviesos, kuri Tave gyvenime lydėjo ligi šiolei.

Meldžiu Viešpatį už Tave.

KJ.

1967 01 10

Vaikuti,

Šiandien noriu Tave prašyti vieno dalyko. – Ką Tu būtum gyvenime padariusi, kokioje atsidurtum kaltėje, vis tiek sukalbėk savo įprastą „Atsimink..." Ar tai skirta tik kaltės prislėgtai? – Ne. To reikia kasdieną. Kartais dar didesni pavojai gresia esant labai geros nuotaikos. Ir gerai nusiteikus reikia kalbėti „Atsimink". Ar tikrai reikia Jai apie save priminti? – Ji juk atsimena, nuolat apie mus mąsto (taip naiviai tariant), bet „priminti" reikia tam, kad kukli pasijustum.

Dešimta. Jau dešimt dienų naujųjų metų! O juk ir pereitų metų buvo pirma, dešimta... Kur jie? Kur visa tai, ko aistringai norėjome pernai? Kokią reikšmę turi į visa tai žvelgiant dabar, ar norai buvo išpildyti ar ne?

Noriu Tave paklausti, kaip sutikai Naujuosius metus? Kažkodėl tyli, nepasigiri? Kada bus jūsų atostogos? Ar nepasuksi link Dzūkijos? Labai norėčiau Tavo draugus pasveikinti su Naujaisiais metais.

Vaikuti, Tu vieną kartą minėjai kažkokį nujautimą... Kokį gi pavojų jauti? Ar negali papasakoti? – Bėk nuo pavojų! Kas myli pavojų, pražus jame. Leisti sau būti aiškiai sąmoningai jaučiamame pavojuje – tai jau tam tikras pritarimas blogiui.

Labanakt, Vaikuti, jau vėlu. Kaip norėčiau, kad Tu visuomet būtum „vaikutis"! Kartą rašei: „Esu mylima". Tas, kuris Tave myli, taip labai brangina vaikiškas sielas. Prieš užmigdama pabūk su Juo. Jis moka išsaugoti sielos vaikiškumą. Bet reikia su Juo kartais pabūti. Reikia leisti Jam kalbėti, Jam veikti, rūpintis mumis.

Mielas Vaikuti, lieku nerime dėl Tavęs. Neramu.

KJ.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Kas šį mėnesį naujo? – Vidutės ryžtas, išpažintis, sutikimas duoti sąžinės apyskaitą..." (1967 02 02, mėn. rekolekcijos).

1967 02 (?)

Vaikuti,

Ar Tu žinai, kad šiandien nuostabi diena! Šalčio tik du laipsniai, debesyse buvo tik kelios snaigės. Tos iškrito ir dabar šypsosi saulė. Kitaip sakant, per ją šypsosi kažkas Kitas mums. Ir Tu šypsokis Jam.

Vaikuti, vis su nerimu prisimenu tai, kam ryžaisi. Žinau, kad tai tik su pagalba įvykdyti galima. Pagalba visada garantuota, jei tik mes ateiname dovanų pasiimti... Tai nesunku – bent penkiolika minučių sugaišti kasdieną. Taip nejučiom, taip nepastebimai galima pražiopsoti tą keliolika minučių susimąstymo. Jas visada reikia ***išsikovoti*** *iš savęs, niekada joms nelieka laiko savaime. Ir valgymo įtaka tokia nepastebima, nejaučiama, bet tokia būtina! Labai analogiškai ir čia yra.*

Taip norėčiau iš Tavęs vieną pažadą išgauti: kad ir ką padarytum, nepabėgti, niekada nenusiminti, bet Jam parodyti save tokią, kokia esi tą dieną.

Visiems linkėjimų!

KJ.

1967 02 19

Didž. gerbiamas Tėve,

Taip susiklostė mano aplinkybės, mano sielos reikalai, kad pati tiesiog nežinau, ką daryti. Man norėtųsi atvažiuoti, bet nedrįstu. Bijau, kad galiu tokį kelią nuvažiuoti ir, neišdrįsusi pasisakyti, grįžti atgal. Aš baisiai dabar kankinuosi, bet viskas beprasmiška, be tikslo, nes, trumpai sakant, nevykdau nieko, ką esu pasižadėjusi. Kodėl aš tokia? Kodėl nėra jėgos vykdyti pasiryžimų? Bijau savęs – kas liks iš manęs ir dvasiškai, ir fiziškai... Kur dingo jėga, rėmusi ka-

daise sunkiomis valandomis? Tik viena suprantu, kad viso to priežastis slypi manyje. Taigi, Tėveli, prašau leisti (jeigu išdrįsiu ir jeigu vadovė atleis nuo paskaitų) šeštadienį atvažiuoti pas Jus. Tai bus vasario 25. Tėveli, būkite namuose, ir labai labai melskitės už mane, nes jaučiuosi niekas daugiau, tik nuklydusi avelė...

Vargšas *Vaikutis*

1967 02 22 (?)

Vaikuti,

Šiandien mano mąstymas buvo toks: prašiau Mokytoją, kad leistų būti kartu su Juo Alyvų kalno valandą ir pajusti tą patį jausmą (nors lašelį), ką Jis išgyveno, matydamas tuos visus, kuriuos Jis matė nueinant prarajos link – taip beatodairiškai, neatsigręžiant... Jis žinojo jų likimą. Ir Jam buvo be galo skaudu, kad jie visai nekreipė dėmesio į Jo balsą: „Ateikite pas mane..." Jo skausmas vertė Jį viską atiduoti – ligi pačios gyvybės – nieko sau nepasiliekant. Dėl to, kad tie visi nueinantieji viską sau susiglemžti norėjo (bent jie taip galvojo, kad viską sau duoda). Iš tikrųjų jie ėjo visko prarasti... Be abejo, tai baisus apsirikimas ir Jam buvo be galo skaudu. Tai buvo baisus nedėkingumas Švenčiausiajai Trejybei! Dėl to, kad jie manė, jog nueidami nuo Jo jie viską paima, Jis Tėvo akivaizdoje viską atidavė: vietoj kūno malonumų – begalinė kančia, vietoj garbės – baisiausias pažeminimas, vietoj prabangos – visiškas neturtas.

Jo skausmą suprato daugelis visais laikais. Dėl to, kad nueinančiųjų gyvenimo tikslas yra prabanga – jie pasirenka neturėti nuosavybės. Dėl to, kad anie gyvenimo tikslu laiko visus norus patenkinti – jie pasirenka, kol čia gyvena, nelaukti nieko malonaus. – Meilė nueinantiems prie kokių dalykų priveda! Ir vėl – nueinančiųjų meilė sau prie kokių dalykų juos priveda!

Norėjau Tau dėkoti. – Atspėk, už ką? – Už tai, kad Tavo laiškiukas toks trumpas, kad apie save nieko nekalbi. Juk tai, ko nepasakei, to negalima laikyti netiesa. Ar žinai, kad tai didelis Tavo laimėjimas? – Tikrai taip. Ir aš noriu netikėti Tavo žodžiais, kad turbūt nieko neišeis...

O tai, apie ką nekalbėjai, aš pabandysiu atspėti. Tu paklausyk, ar bus panašu. Man rodos, sunkiausia – tai keliolika minučių susimąstyti. Ir man tai sunkiausia. Bet nėra kitos išeities savo jaunystei, gyvenimui apdrausti. Kiek kartų kalbėjau joms [mergaitėms], garantuodamas, kaip bus, ir nė viena netikėjo, kad tai bus kaip tik ***man****. Vaikuti, toliau kalbėti siaubingai baisu! Ir kam visa tai, kam mergaitė pati sau budeliu tampa?.. Ir kodėl jos visos netikėjo, ką joms išgyventi reikės? Ir tai ne dienos, ne savaitės klaikuma. Čia viso gyvenimo reikalas.* ***Viso****! Daug mačiau skausmo prie karsto, netenkant artimųjų, bet niekur nemačiau tokio skausmo, kaip laidojant jaunystę. O šito skausmo dažniausiai niekas nemato iš šalies. Ir niekas nepadeda kentėti – dažnai dar pasunkina.*

Keista! Kaip neįtikėtina! – Nejaugi nuo tokio siaubo išgelbėti gali keliolika minučių su Juo? – Pabandyk! Žinosi pati. Žiūrėk, aš Tavęs nieko neprašau, tik pabūti keliolika minučių su Juo. Bet leisti Jam viską pamatyti. Klausk Jį. Su Juo tarkis. Žinai, kad Jis turtingas. Už Jam suteiktą džiaugsmą neliks skolingas. /.../ Kol širdis plaka, niekada nebūna tokios padėties, kad viskas būtų žuvę (tai gerai žinok!).

Kokie planai ateičiai?

KJ.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Neseniai atėjo mintis: kaip gera būtų mirti! Būtų baigtas bandymo laikas. /.../ Kas taip paveikė? – Gal sunki Vidutės kova: kaip traukia prie žemės, kaip jai sunku pakilti... Gal Sesė, kai paskutinį kartą mačiau?

/.../ Mokytojau, nepareikalavai gyvybės kainos. Gal šitos aukos nori – tos nuotaikos, kuri dabar daugiausia vyrauja: viskas lyg aptraukta juodu vualiu... Bet, tikiu, kad neapleisi dėl tų reikalų, kurių nori iš manęs, nors tai man ir neteiktų jokio džiaugsmo. Juk dabar vienintelis džiaugsmas – jei galiu pasigirti, kad turiu ką nors sunkaus kaip atgailą... Šv. Mergele, vi-

sa visa, ką turiu, ką išgyvenu – Tavo. Tu kaip savo nuosavybę nunešk... Neatimk vilties kibirkštėlės, tikėjimo, kad Jėzus pasigailės Sesės, neleis amžinai žūti... Ar jai pačiai nebaisu, jei man kartais siaubingai baisu pagalvojus... O juk ir mano klaidos. Ir visų visų (Vidutė, jos draugės...). – Ir kaip pamirštu kartais (Tu, Šv. Mergele, primink!), kad tai didelė malonė, jei ką nors sunkaus Viešpats leidžia... Juk šis gyvenimas tik mažytis momentas. Reikia jau pratintis realiau jaustis Aname negu šiame gyvenime..." (1967 02 25).

[Neišlikęs kun. J. Zdebskio laiškas.]

1967 03 09

Gerb. Tėveli,

Rašysiu trumpai, bet atvirai. Aš likau gana skaudžiai įžeista Jūsų paskutinio laiško. Jūsų žodžiai: *„Paprastai, kai esi ne kartą žmogų matęs, jau nebereikia, nebūtina, kad pasakytų žodžiais"*. Kaip greitai iš tiesų Jūs spėjote taip toli pagalvoti! Mane net pyktis dėl to paėmė, o kartu ir juokinga, kad Jūs manote, jog geriau mums dabar susituokti, šeimos vargą pakelti... Įdomu, koks gali būti tas šeimos vargas? Juk nieko blogo, kaip Jūs įtariate, tarp mūsų nebuvo. Kaip toli suaugusiųjų mintys nueina, tuo tarpu mūsų ta draugystė galbūt buvo per daug vaikiška, ir dėl vaikiškų ožiavimųsi, vienas kitam pykčio rodymų dėl smulkmenų priėjome prie to, kad, nenorėdami vienas kito nervinti, išsiskyrėme. Mes ir dabar esame geri grupės draugai. Jeigu jau būtų buvę kas nors bloga, mes galbūt būtume dabar didžiausi priešai arba visai neišsiskyrę. O tai, ko aš taip nedrįsau pasakyti, buvo maždaug tie patys dalykai, kaip aną kartą pasakojau, be to, dar vienas nemalonus dalykas, susijęs su mano pagrindine yda, bet tai niekuo nesusiję su draugyste. O kad man buvo be galo sunku ir tai atspindėjo mano žvilgsnis, – tikiu,

nes, kaip sakiau, mane surakinusios jėgos buvo labai stiprios. Tėveli, o dėl tėvų – Jūs tikriausiai prisimenate, kaip aš Jus prašiau, kad visa, ką Jūs žinote, būtų tarsi išpažinties paslaptim apgaubta. Be to, kam dar tėvus skaudinti, jeigu čia ne taip jau blogai, kaip Jums atrodo. Jeigu Jūs vis dėlto pasiryžtumėte susitikti su jais, tada, manyčiau, gyvenime nėra nieko, kuo galima pasitikėti, ir aš, galutinai nusivylusi, galėčiau padaryti taip, kaip kartais šauna man į galvą. Ir viskas baigtųsi tragiškai. Nemanykite, Tėveli, kad aš noriu gąsdinti, – nėra tikslo. Bet sakau taip, kaip galvoju: tragiškai baigtųsi ne šis gyvenimas, o anas.

Parvažiavusi iš Jūsų, gailėjausi taip padariusi ir ryžausi, pirmo sekmadienio sulaukusi, važiuoti kur nors ir visa sutvarkyti [atlikti išpažintį]. Bet Jūsų paskutinis laiškas man pasirodė žiauriai skaudus, per daug įtarus. Ir visi geri mano norai, pasiryžimai nugrimzdo kažkur toli, lyg į nebūtį, ir aš vėl likau tokia pati. Taigi pilka, drumzlina kasdienybė tęsiasi.

/.../ Dabar visi išėję į filmą, į Moters dienos žiburėlį – geria, dainuoja, šoka. Aš sėdžiu viena tyliame bendrabuty, tyliame kambarėly... Galėčiau dabar sudėti rankas maldai, bet kam? Kam ta nesąmoninga malda, jei širdy nėra pasiryžimo, jei širdy tikras chaosas? Ne, nėra noro ir vargu ar jis bus kada nors. Sekmadienį buvau pakviesta į absolventų išleistuves, paskui buvau šokiuose. Žiburėlis, šokiai – ir vėl kaip visiškai supasaulėjusi šių dienų mergaitė einu, einu visur, kur galiu užmiršti viską ir pasijusti smagi, tokia kaip ir visos, kaip ir visi.

O dėl angelo sargo ar gundytojos – gerai, pasistengsiu tokia nebūti. Tai dar ir aš suprantu – bent to stengsiuosi vengti. Kad mane keiktų, nemanau – nebūtų dėl ko. Mes vienas ant kito nė kiek nepykstam.

Atleiskite, dėkoju už viską.

V.

1967 03 09

Vaikuti,

Kodėl bijai atsižadėjimo? Leisti sau eiti nieko iš savęs nereikalaujant, tai reiškia kelti chaosą apie save. Demonas tik atgaila nugalimas. Ar Tu nepavydi, pavyzdžiui, tėvui Damijonui, kuris apsisprendė važiuoti pas raupsuotuosius? Turbūt girdėjai, Ramiojo vandenyno salose jie buvo izoliuojami nuo visų kitų. Niekas nereikalavo, kad jis ten važiuotų. Žinojo, kuo tas žygis baigsis. Žinojo, kad gyvas iš ten negrįš.

Argi savo pačios patyrimu dar neįsitikinai, kad viskas, ką pagunda siūlo, yra melas? Tai akivaizdžiausiai liudija kiekvienos klaidos padariniai.

Vaikuti, kaip gera, kad mes niekada negalime pasakyti: „per toli nueita", kad mums leista kasdien gimti iš naujo. Bet tik ligi tam tikro laiko. Kol Tas, kuris dabar persekioja mus savo Meile, kartą apsireikš su Teisėjo toga. Tada bus pasibaigusi Gailestingumo ir prasidės Teisingumo valanda... Kada? – Gal ryt, gal šiandien, gal vėliau, bet viena aišku: tai bus netikėtai.

Ar nežadi pasirodyti Dzūkijoje? – Pavyzdžiui, ateinantį sekmadienį. Norėčiau pamatyti. Rūsčiu žvilgsniu pamatyti...

Vaikuti mielas, ar ne brangesnė ramybė už viską, ką gali Tave persekiojantis demonas siūlyti?

Širdy labai neramu dėl Tavęs...

KJ.

1967 03 10

Mielas Vaikuti,

Mudu vėl „apsilenkėme": šiandien paleidau laiškiuką ir gavau Tavo. Nors jau vėlu, bet labai noriu Tave pavyti ir truputį pakalbinti. Labai Tau dėkoju, kad išbarei mane. Bet argi labai perdėtai bijau dėl Tavęs? Juk Tu pati patvirtini: „Kam, jei širdy nėra pasiryžimo, jei širdy vien audra, tikras chaosas. Ne, nėra noro ir vargu ar jis bus kada nors, pavargau, nuleidžiu bures..." – Tai ir yra labiausiai gąsdinantis dalykas. Tiek kovojus, pasileisti pavėjui!.. Žinok gerai – gyvenimas tikrai Tau parodys tai – kai Tu būsi

suaugusi, Tavo mintys irgi taip toli nueis. Jei kartais būna kitaip, tai ne taisyklė, o išimtis. Jei Tau ne taip, kaip visiems, tai dėkokime! – Kažkas, matyt, lydi Tave.

Bet, Vaikuti, nesibarkime! Tai, kas labai aišku ir nė kiek neabejotina, – Tu neturi teisės būti tik eilinis žmogus, nors ir kokį darbą dirbtum, kokį pašaukimą turėtum! Su šituo Tu negali nesutikti. Jei Tau buvo leista tiek pažinti, tai neturi teisės būti tik „pilkas žmogelis". Būtų nusikaltimas iš Tavęs nereikalauti daug. Ir visada sakysiu į akis pačią žiauriausią tiesą – taip, kaip galvosiu. Pameni, sakiau kažkada, abu susitarėme, kad nebus pataikavimo, nebus „glostymo", nors tai būtų Tau ir skaudu. Tai būtų nusikaltimas Tau pačiai.

Ir vis tiek kviečiu Tave Jo Vardu – įvykdyti tai [atlikti išpažintį], ko tada nesiryžai Dzūkijoje. Nesvarbu kur. Taip norėčiau, kad vieno sakinio Tavo laiškiuky nebūtų buvę: „Ir visi geri mano norai, pasiryžimai nugrimzdo kažkur toli, lyg į nebūtį". Mielas Vaikeli, išbrauk šį sakinuką.

Dar norėjau Tau pasakyti – jei ir visi Jo draugai būtų Jo neverti, tai ir tada neturėtum teisės nuo Jo nusigręžti. Argi nepameni, kaip labai norėjau, kad Tu asmeniškai ***su Juo*** *susitiktum, o ne vien tik per tarpininką?*

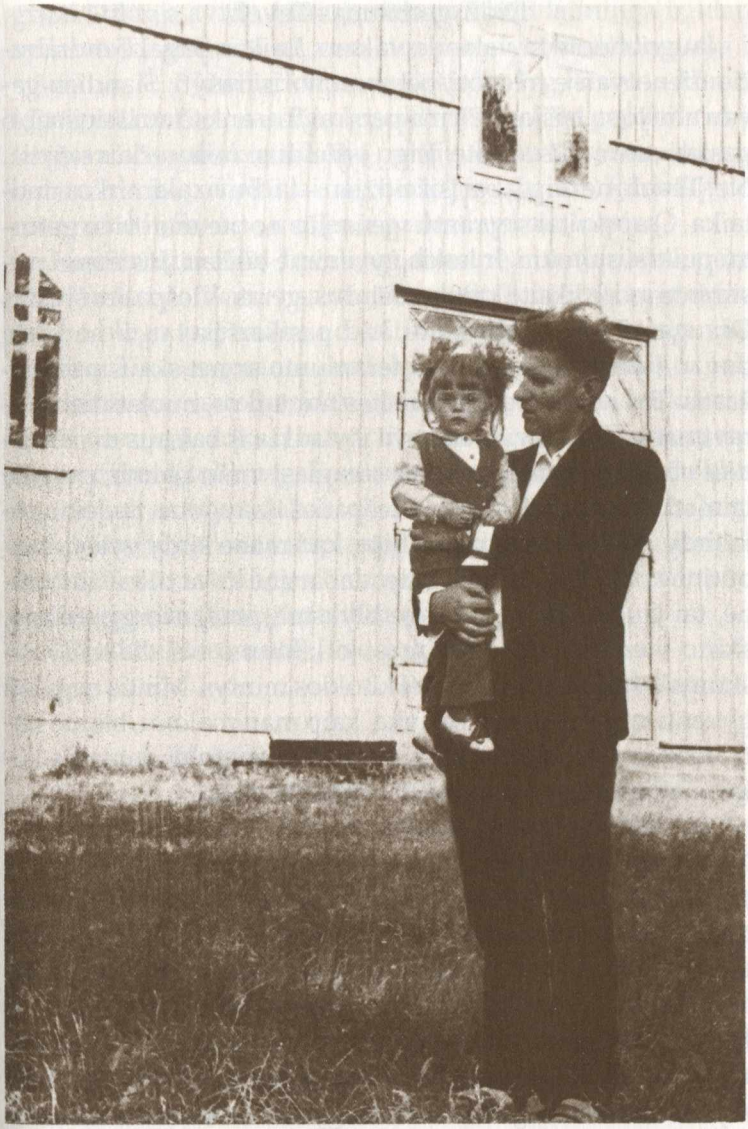
Bet ir dabar neatšaukiu savo minties: nusigręžus nuo Jo, aš Tau sakiau, į ką atsigręžiama ir kas laukia. Neturiu pavyzdžių, kurie kalbėtų kitaip.

Vis dėlto kažkas Tavyje formuojasi, kažkas žūtbūtinai kovoja, norėdamas Tave paglemžti. Kas laimės?

Nustebau pažvelgęs į laikrodį: pirma valanda! Tu tikriausiai jau miegi. Ar žinai, kad jau pavasaris? Neatsilikime ir mes! Mielas Vaikuti, jei įsižeidusi man ir nenorėtum rašyti, parašyk bent tiek – ar sutinki su šita mintimi: Tu neturi teisės būti tik eilinis žmogus! Ar atsakysi? Tikiu Tavo atvirumu.

Labanakt, Vaikuti, duokš ranką, susitaikykim. Kaip ir visiems, ir man atleisk...

KJ.

Su krikštadukte Evelyte. Šlavantai, 1975 m.
(Iš asmeninio archyvo)

1967 03 15

Didž. gerbiamas Tėveli,

Jau vienuolikta valanda vakaro. Laikas pagal bendrabučio dienotvarkę miegoti, bet man norisi rašyti. Šiandien gavau abu Jūsų laiškus. Pirma perskaičiau anksčiau išsiųstąjį, o paskui antrą. Jūs sakote, jeigu įsižeidusi nenorėčiau rašyti... Ne, Tėveli, ne taip labai įsižeidžiau – tai buvo akimirkos nuotaika. O apskritai suprantu viena: Jūs norite man vien gero – tai puikiai suvokiu. Ir kokia gyvenime būčiau, Jūs mano prisiminimuose liksite kaip nuoširdus, geras, Viešpaties siųstas Draugas, Tėvas... Atleiskite, kad pasikarščiavau ir ne kartą buvau Jums nemalonumų, neramumo ar net skausmo priežastis. Tos nuolat besikeičiančios nuotaikos, nuolatiniai svyravimai ir skaudi vidaus kova išplaukia iš baisaus mano širdies chaoso, kuriame vis dar stengiasi viršų paimti, pergalę laimėti tas trupinėlis gero, Viešpaties išsaugotas nedėkingoje širdy. Jūs teisingai pastebėjote, kad mano širdy vyksta žūtbūtinė kova. Kas laimės? Taip, dabartinė kova tikrai žūtbūtinė, tai jaučiu. Tarpais sieloje blyksteli praėjusio gyvenimo, skirto vien tik Jam, troškimas, jo kilnumo bei didžiadvasiškumo supratimas. Bet ir vėl kitokios mintys. Mintis negalėti gyventi taip, kaip man patinka, kaip man malonu, baimė būti kažkieno valioje, pamiršti pasaulį, o ir gyvenant jame laikytis religinėje aukštumoje – nustelbia viską.

/.../ Tėveli, tiesiog neįsivaizduoju, kuo visa tai baigsis. Nors taip neturėtų būti, bet aš lieku tik stebėtoja, o kartu ir arena, kurioje vyksta dviejų priešingų jėgų dvikova. Tėveli, prisipažįstu: kartais taip sunku būna, neišsilaikau neliejusi ašarų – net gyventi nesinori. Bet ir vėl suprantu: turiu būti dėkinga už tai, kad Jis leido gyventi – juk tai Jo dovana. Ir kodėl man norisi kartais ją numesti, nutraukti ryšius su dovanos Davėju? Iš tikrųjų nors ir tokia esu, bet širdies gilumoje jaučiu, kokia begalinė dovana gyventi, kokia dar didesnė dovana suprasti Jo meilę ir mylėti. Ir koks begalinis nedėkingumas viso to nevertinant paniekinti Jo meilę, neklausyti Jo

gailestingosios meilės balso, Jo, Gerojo Ganytojo, šaukimo grįžti į tikrąją avidę, kurioje siela gali būti laiminga ir, klausydama Jo, atsiteisti už visą Jam parodytą nedėkingumą ir atšalimą. /.../ Jaučiu, kaip vargšė širdis, lyg laisvės – kilnios idealios laisvės – pasiilgęs paukštelis, trokšta pakilti virš ją kaustančios aplinkos iš kūno pančių, kurie tarsi narvelio virbai trukdo jai pasiekti laisvę, varžo jos sparnus, kuriais ji norėtų pakilti į Saulę – meilės ir gailestingumo kupiną.

Nuoširdžiai ačiū, Tėveli, už dvasinę ir materialinę paramą. Prašau patikėti, visa yra taip, kaip Jums rašiau ir rašau. Nieko blogo tarp mūsų neatsitiko. Su juo išsiskyrėme visai gražiai. Tik nesuprantu, kodėl jis dabar taip pasikeitė: toks šiurkštus su visais pasidarė, baisiai rūko, geria, keikiasi. O gal iš tikrųjų jis toks ir buvo, tik visa tai slėpė? Tikrai, matydama dabar jį tokį, negaliu nesijaudinti, kad jis pamažu klysta – ir gali nuklysti labai toli. Bet nė kiek nesmerkiu. Jeigu jam būtų buvę leista suprasti tiek, kiek man, šiandien tikriausiai būtų toli nuėjęs šventumo keliu. O aš? Ar pateisinu tą daugybę malonių, suteiktų man? /.../

Visuomet laukiantis Jūsų pagalbos –

Vaikutis

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Kur veda visos mąstymų mintys šį kartą? – Čia tik momentas... Visai realu, kad bet kuris pradėtas darbas gali būti nebaigtas, bet kuris projektas gali likti neįgyvendintas... Kai kurie jų tikrai liks nebaigti – juk visą gyvenimą kas nors planuojama, ko nors siekiama – kuriuos nors vis tiek užtiks mirtis.

Paskui bus teisingumo valanda! – Už viską, ko nepadariau, ką padaryti turėjau. Kiek kaltas dėl kieno nors nuodėmių.

Kas naujo? – Vidutės apkaltinimas. Jei neteisingas, turi būti svarbus įspėjimas – nepasitikėti vien savo intuicija" (1967 03 28, mėn. rekolekcijos).

1967 04 21

Didž. gerbiamas Tėveli,

/.../ Mano gyvenimas eina sena vaga. Gyvenu, egzistuoju, bet tik egzistuoju, o gal teisingiau – vegetuoju. Dabar, šiuo metu nedarau nieko blogo, bet ir nieko gero. Nuo to laiko, kai išvažiavau iš Jūsų, taip ir neaplankiau Jo Namų nė karto. Į Prisikėlimo šventės nuotaiką tikrai neįsijungiau ir praleidau šią didžiąją Šventę taip abejingai, kaip niekada gyvenime. Tiesa, bažnyčioje buvau, bet kas iš to. Buvau nuvažiavusi pas draugę [į Dieveniškes]. Ten visos Prisikėlimo pamaldos, giesmės ir pamokslas buvo lenkiškai, taigi jaučiausi visai svetima. O kai įsikarščiavęs kunigas lenkiškai sakė pamokslą, prisipažinsiu, mane ėmė juokas. Nesužadinau nė vieno meilės ar gailesčio akto. To nedarau ir šiandien – nejaučiu jokio poreikio, jokio noro. Be to, visa tai man atrodo juokinga. Ir buvo pikta, kad mokslo metų pradžioje man buvo gėda nueiti į šokių salę, nes nemokėjau šokti. Maniau: kokia nesąmonė – juk visa buvo man uždrausta. Kas dėl to kaltas? Ar ne ta keista aplinka, kurioje gyvenau? Man atrodo, kad tai tik varžo visa tai, į ką jauna širdis turi teisę.

Taip, Tėveli, pasistengsiu išsilaikyti man prideramoje aukštumoje – neskinsiu vaisių, kol jie neprinokę. Bet aš turiu teisę būti laiminga tarp jaunų žmonių, šokių rately, gamtoje, moksle ir visur kitur. Stengsiuosi būti Žmogumi didžiąja raide, bet tai grindžiu kitais motyvais. Tokiu žmogumi man liepia būti mano sąžinė, vieta grupėje, dėstytojai – žodžiu, visuomenė. Aš neteigiu, kad nėra antgamtinio gyvenimo, nėra aukštesnės Būtybės. Bet nepajėgiu Ja tikėti, negaliu tikėti... Tai nesuderinama su XX amžiaus dvasia, su aplinka, kurioje gyvenu. Jeigu gyvenčiau atskirta nuo pasaulio, už storų vienuolyno sienų, tada – suprantama. O šiandien tai mane varžo. Aš noriu būti pati sau viršininkė, o ne nuolat klausyti negyvų įsakymų.

Tėveli, gaila man tik Jūsų rūpesčio. Bet mano širdis ir protas turbūt per daug užkietėję, kad Jūs pajėgtumėte tai

pralaužti ir palenkti norima linkme. Nors kartu ir nenorėčiau prarasti vieno tikro Draugo, kuriuo Jus laikau. Bet tai tikriausiai tik egoistiškas kito išnaudojimas ir nieko daugiau, kadangi jokios dvasinės pažangos prošvaistės man nematyti. Nežinau, ar verta gegužę atvažiuoti?

V.

1967 04 25

Vaikuti,

Norėjau Tau pasakyti, parodyti tas vietas, kur Tu ne taip manai, kaip iš tikrųjų yra. Pirmiausia iš Tavo minčių išplaukia, kad Kristus yra didelis jaunystės priešas ir Jo ištikimiesiems reikia galvą nuleidus vaikščioti; kad visa, kas prigimty glūdi, yra bloga ir pan. Ar žinai, kad šitos visos mintys yra jansenizmo erezija, kuri dar XVI amžiuje buvo pasmerkta aukščiausio Bažnyčios mokymo?

„Aš noriu būti nepriklausoma..." Ar pastebėjai, kaip yra gyvenime? Žmogus, atėjęs į pasaulį, turi išeiti pirmąją mokyklą: paklusdamas tėvams išmokti sau įsakinėti. Be klusnumo tėvams šito meno išmokti negalima. Tu būsi „nepriklausoma", bet tuo pačiu metu būsi savo jausmų vergė.

Įsižiūrėk į tuos „negyvus įsakymus". Kuris iš jų negyvas – IV, V, VI? Ar gali be šių įsakymų būti žmogus žmogui brolis?

Labai prašau, ir toliau nesidrovėk savo mintis parodyti raštu ar asmeniškai. Tavo laiškus turiu ir juos Tau parodysiu, kai šis maištingas procesas Tavo gyvenime bus pasibaigęs... Tada savo laiškuose rasi tas vietas, nuo ko prasidėjo siūlo galas.

Ką paskutiniame laiške reiktų pabraukti? – Tai aiškiai jaučiamą ***išdidumą****. Jis užkerta kelią malonės veikimui. Žmogus lieka natūralių galių ribotume... Taip nusiteikusiai net malda už Tave negali padėti, nes nėra Tavo pačios noro. Reiktų laikyti didele malone, jei tokioje būklėje atsidūrus būtų suteiktas didelis skausmas, nelaimė, nes tik skausmas išdidumą gali prablaivyti. Ar ši malonė Tau bus suteikta?.. Vaikuti mielas, drįstu prašyti: tegul nepraeina diena, kurią nesukalbėtum „Atsimink..." Kam to reikia? – Pamatysi!*

KJ.

1967 05 (?)

Vaikuti,

Labai norėjau paklausti, kaip mano Vaikelis gyvena? Tiesą sakant, norėjau prašyti, kad niekada į neviltį nepultum – atsimink, kad esi kaip pūkelis, nešiojamas vėjo. Tebūna tai stiprus motyvas Tavo nusižeminimui. Turbūt šis supratimas ir yra vienintelis pagrindas Tavo pastovumui – nuolankumas. Bet ar tai ne kažkas vergiško? – Ne! Teisingas nuolankumas yra ne kas kita, kaip tiesos apie save suvokimas. Išdidumas visada yra melas.

Taigi labai prašau, nenusimink, jei ne visa, ką kada nors gero esi maniusi, realizuojasi iš karto. Bet turi dėti nuolatines pastangas. Būk drąsi ir visko prašyk, kuo galiu būti naudingas. Taip Mokytojas reikalauja iš mūsų.

Nepamiršk visų, kurie Tave – vėjo siūbuojamą nendrelę – palaikyti gali. Bet turi pati išmelsti, kad Jis suteiktų tai, ko tikiesi, ko tikrai reikalinga esi.

Vaikuti, gegužis žydi! Ir mergaitės turi žydėti savo tyrumu! Melskime, kad mums visiems būtų leista rasti gyvenime tą vietą, kuri mums skirta.

KJ.

1967 05 (?)

Didž. gerbiamas Tėve,

/.../ Namie buvau visą savaitę. Bet namų nuotaika gerokai nuliūdino. Mamytės neradau – jau antras mėnuo guli ligoninėje. Tėtės sveikata nekokia: truputį padirba – ir vėl į lovą. Visi darbai ir rūpesčiai ant broliuko galvos, nors jam dar reikia ir į mokyklą eiti. Namie maža ką padėjau, nes pati vaikščiojau pas gydytoją dėl kojos. /.../

Tikriausiai Jums rūpi Vaiko gyvenimas, gal teisingiau – vegetavimas. Kodėl manyje nedega entuziazmo ugnelė aukai, aukštiems idealams? Kodėl jaučiu suglebimą, neryžtingumą, nuolatinį nepastovumą? Čia pakylu kaip erelis į beribes erdves, čia vėl kaip šliaužiojantis žemės gyvūnas... Tėveli, aš noriu, ryžtuosi nugalėti visa, kas riša prie žemės,

kas neleidžia pakilti ten, kur oras toks grynas, kur galima laisvai skrajoti ir mylėti – mylėti be galo ir amžinai... Mano širdy nuolat skamba šv. Augustino žodžiai: *„Sukūrei mane sau, Viešpatie, ir nenurims mano širdis, kol neatsilsės Tavyje"*.

Gražus gegužės šeštadienio vakaras. Vieni eina į filmą, kiti šoka, treti triukšmauja čia pat, bendrabučio skvere. Budžiu bendrabučio vestibiuly. Šiandien mintys prasiveržia pro visą šį išorinį triukšmą ir skrenda į tą nuostabaus gamtos grožio Kūrėją. Jeigu tokia nuostabi kūrinija, tad koks turi būti jos Kūrėjas?!

Vargšė širdis trokšta nuolat kilti, ir vėl kažkokia jėga ją nubloškia žemyn. Tėveli, ir vėl ryžtuosi stengtis pradėti naują gyvenimą, eiti išvien laikydamasi Gerojo Ganytojo rankos. O jei pasitaikys didelių kliūčių, juk Jis paims mažą vaikelį ant rankų ir perneš ten, kur tasai pats nepajėgtų pereiti. Vaikeliui nieko daugiau nebereikia, vien noro ir pasitikėjimo – begalinio kūdikiško pasitikėjimo savo geruoju Tėvu, kuris jį taip myli, tiek daug jam atleidžia ir laukia sugrįžtant ištiesęs rankas, kai Jo mylimas vaikas klysta. Nors ir kažin kiek gyvenime klydau ir klystu, bet žinau: pasitikėjimas Jo tėvišku gailestingumu ir meile nuves mane siauru aukos ir meilės keleliu į amžino Grožio ir Gėrio karalystę, kur jau nieks nebetrukdys Jo mylėti visiška ir nepadalyta meile, kokia noriu Jį mylėti ir dabar.

Turiu dar daug ką pasakyti, bet tegul liks kitam kartui, nes baigiasi popieriaus lapas. Nuoširdžiai Jums dėkoju už vispusišką pagalbą –

nevertas Jūsų *Vaikas*

1967 05 (?)

Vaikuti,

Rašau Tau beveik tamsoje – pas mus dingo elektra, – bent keletą žodžių.

Labai dėkoju už laiškiuką. Pasakysiu Tau, kas labiausiai mane nudžiugino jį skaitant: Tavo skundas dėl namų padėties... Gal

norėtum klausti kodėl? – Ne dėl to, kad tėveliai serga, bet dėl to, kad turėjai progos pajusti prislėgimą... Tokioje dvasios atmosferoje paprastai neateina išdidumo, „ateizmo" valandos. Skausmas mus išsaugo nuo didelių nuodėmės pavojų. O Tu iš prigimties išdidi. Tau reikia ypatingų, kartais skaudžių, priemonių, kad įveiktum savo išdidumą, kad pagaliau nugalėtų Tavyje slypintis kitas bruožas – vaikiškumas. Dvi priešingybės vienoje sieloje. Tu turtinga!

Bet vėl noriu klausti: ar mamytės gyvenimas ne ant ribos stojo? Ar yra kam pasirūpinti svarbiausiais dalykais? Žinok, kad tokioje padėty būtina pareiga yra aplankyti laišku ar, dar geriau, asmeniškai. Žinai, kad motinai tai geriau negu vaistai.

Labai prašau, nesivaržyk, jei reikia ko nors prašyti, jei galiu būti kuo nors naudingas. Jei negali ar nedrįsti asmeniškai, prašyk laišku. Kol Tavo siela tokioj audringoj padėty, negaliu palikti vienos. Tai mano atsakomybė!

Prisiminsime tėvelius Jo akivaizdoje!

KJ.

1967 06 09

Didž. gerbiamas Tėveli,

/.../ Leiskite kalbėti atvirai, kaip vaikui. Aną vakarą, kai parėjau iš bažnyčios, tikrai buvau nežemiškai laiminga ir taip norėjau, kad ir Jūs džiaugtumėtės mano laime. Bet iš Jūsų to nepajutau ir man pasirodė labai keista – tiesiog skaudu – kai Jūs gana abejingai buvote nusiteikęs šiuo atžvilgiu. /.../ Stengiausi suprasti, kodėl taip yra. Ir man pasirodė, kad šis žingsnis yra kažkoks nesąmoningas ir iš mano džiaugsmo Tėvelis galbūt širdy tik nusišypso. Pradėjau save kvailinti, kad darau visiškai vaikiškai. Ir tas nuvažiavimas pasirodė beprasmiškas, be tikslo, neturėjęs jokių aiškesnių perspektyvų ateičiai.

Bet šiandien, nors ir vėl paskendusiai pilkoje kasdienybėje, širdis nerimsta: ji nuolat veržiasi prie prarasto tikslo – mylėti Jį. Tik Jis – užmirštasis Dievas – yra mano sielos Su-

žadėtinis. Nuolat prisimenu anuos žodžius, kurie taip giliai įsmigo į širdį: *„Kiekviena siela turi savo grožį, kaip kiekviena gėlė savo kvapą. Tačiau yra tokių sielų, kurios yra gražesnės, patrauklesnės, į kurias Dievo akis žiūri meiliau ir kurias Jis pasilaiko tik sau. Kiekviena siela yra skirta Dievo garbei skelbti. Bet yra ir tokių, kurioms Dievas davė daugiau, kad jos galėtų dar labiau Jį garbinti ir mylėti. Ir iš šių sielų Jis nori, kad Jos priklausytų Jam ypatingu būdu. Jis nori, kad jos būtų tikros Jo meilės aukuro aukos arba kaip lengvas švelnus instrumentas Jo rankose. Jis duoda joms suprasti, kad tik arti Jo, vienumoje, toje dieviškoje Jo Širdies atmosferoje jos tikrai išsitobulins. Bet Jis visada palieka jas laisvas. Ir jei tos sielos neateitų pas Jį, jos vos ne vos gyventų. Jos eitų per gyvenimą be stiprybės, be džiaugsmo, be ramybės, be tų ypatingų malonių, kurių jų prigimties švelnumas ir silpnumas reikalauja. Ir galiausiai kas iš jų pasidarys? Ką jos pasakys Dievui, kai stos prieš Jo Sostą?"*

Ir mano tikrasis gyvenimo džiaugsmas bei prasmė glūdi atsiliepime į nuolatinį Jo meilės kvietimą. Kvietimą, kuris nuolat persekioja mane, nors siela būna pasinėrusi gyvenimo beprasmybėje. Šiandien ir vėl ryžtuosi būti tikrąja Jo meilės aukuro auka. Juk šiandien mano aplinkoje tiek maža meilės Jam, o gal ir visai nėra... O kur visas pasaulis, kur Rusija?.. Aukotis už save ir sielas – štai kur mano gyvenimo prasmė!

Tėveli, jeigu Jūsų neapsunkintų, labai prašyčiau nurašyti man iš Šventojo Rašto Jėzaus – kaip Vyriausiojo Kunigo – maldą: ji man daug daug ką pasako.

Prašau nuolat paremti Vaiko pasiryžimus ir norus, nes ką gi Vaikas gali vienas padaryti?!

V.

1967 06 12

Vaikuti mielas,

Į Tavo skundą: „Taip norėjau, kad ir Jūs džiaugtumėtės mano laime...", Tavo džiaugsmui, turiu pasakyti, kad tikrai džiaugiau-

si. Tik Tu, pasirodo, dar neįpratusi manęs skaityti. Tokiais dalykais negalima nesidžiaugti, bet ne visada turi būti vaikiškai entuziastingai tai parodoma. Be to, džiaugsmą kiek paralyžiuoja klausimas: o kitas kartas ar nebus vėl visko atsižadėjimas?.. Ir kai ilgai neatsiliepi, visada būna neramu: kur mano neramusis Vaikutis nuklajojo... Ačiū Dievui, mano viltis didėja. Tepadeda man Viešpats tikėti, kad Tavo gyvenimas pašlovins Jo Vardą...

Kai šiandien radau dėžutėje Tavo laiškelį, buvau jau parašęs ir užklijavęs. Reikėjo atklijuoti ir pridėti dar vieną lapą su Tavo prašoma ištrauka iš Evangelijos.

Vaikuti, kas Tu būtum, atsižadėk visam laikui šitos minties: būti tik eiliniu žmogeliu. Tu privalai jausti atsakomybę už visą aplinką, kurioje Tau gyventi leista! Pagaliau Tu privalai jausti kiekvieno žemėje esančio nedėkingumą Jam ir už visų nedėkingumą privalai Jam būti skolinga meilę!

Kada Tavo atostogos ir kokie projektai? Gal keliausi Dzūkijos keliais?

KJ.

1967 06 20

Didž. gerbiamas Tėveli,

Gerasis Viešpats stipriai laiko prie savo mylinčios Širdies Jūsų vaiką, ir Jo meilės padedamas vaikelis tikisi būti ištikimas, mylintis vien tik savo gerąjį Tėvą ir Sužadėtinį, besirūpinantis vien Jo reikalais. Jūsų žodžiai: *„Kur mano vaikutis nuklajojo..."* Jei ne Viešpaties gailestinga ranka, tas vaikelis galėjo be galo toli nuklajoti – nuklajoti tiesiai į pražūtį. Nes mano vargšė siela, kentėdama atsiskyrusi nuo Viešpaties, kūriniuose imdavo ieškoti laimės, meilės, be kurios negali apsieiti. O kūriniai jai laimės duoti negali, nes ji nuolat jaučia vidinį balsą, raginantį siekti aukštesnių dalykų, jaučia pašaukimą visais kūriniais naudotis tik tiek, kiek jie priartina prie Viešpaties, kiek padeda sielai tobulėti, siekti šventumo ir tuo teikti Viešpačiui garbę. Kūriniai mano kelyje tebus kaip priemonė augti Viešpaties meilėje!

Neseniai vaikščiojau po gražų mūsų parką, džiaugiausi Viešpaties teikiamu grožiu, slypinčiu gamtoje. Koks nuostabus žydinčių įvairiausių gėlių grožis! Nuolat ateina į galvą kažkieno pasakyti žodžiai: *„Gėlės žiedas – tai Dievo šypsena žmogui"*. Vaikščiojau dėkodama gerajam savo Tėvui, kad Jis leidžia suprasti ir skaityti Jo meilę kūrinijoje.

/.../ Koks geras mano dangiškasis Tėvas, kad Jis dar kartą suteikė malonę – suteikė jėgų išskleisti palūžusius sparnus ir pakilti virš to, kas žema, kas sielą priverčia blaškytis po žemės purvą – pabėgti iš tų nuolatinių pavojų, kurie gresia silpnai širdžiai. Pasaulis nenustoja manęs traukęs ir viliojęs. Bet /.../ šiandien puikiai pamačiau žemiškos laimės, meilės nepastovumą. Sielą apima džiaugsmas – kaip gera, kad mano širdies Sužadėtinis yra visų širdžių Kūrėjas, viso to, kas žmoguje ir pasaulyje yra gražiausio, Teikėjas! Ką reiškia mažutis žmogiškos meilės spindulėlis prieš begalinės Meilės saulę? Ar verta būtų išmainyti saulę į spindulį?!

Viešpats yra be galo geras ir gailestingas mano daliai. Aš lieku amžinai skolinga Jam, Jo brangiajai Motinai ir tiems, per kuriuos Jis vadovauja, per kuriuos teikia malonių.

Jums dėkingas *Vaikutis*

1967 07 (?)

Didž. gerbiamas Tėveli,

Tikriausiai neverta Jūsų trukdyti. Geriau palikti mane likimo valiai. Jau nė kiek nebepasitikiu savimi, nerandu nė trupučio jėgų. Ak, kodėl aplinkybės būtinai turi susiklostyti mano nenaudai?! Juk ir praeito sekmadienio vakarą buvau pasiryžusi viską nugalėti, žengti svarbų žingsnį, bet... viskas įvyko taip, kaip net nesapnavau... Kodėl negalėjau išgirsti tų kalbų vėliau, kai būčiau peržengusi slenkstį, kuris ir vėl iškilo prieš mane lyg didžiulė nepermatoma siena? Kur nuves mane tas begalinis blaškymasis? Ką ruošia man ateitis? Aš bijau pagalvoti... Tėveli brangus, man bai-

su, aš negaliu ramiai gyventi, kankina neaiški ateitis. Kartais krintu į nevilţį, bet vieną kartą galiu nebepasikelti... Kaip gali pakilti žemės kirminas aukštyn, jei jis neturi sparnų? Jeigu jis neturi jėgų tuos sparnus įsigyti? Dabar esu lyg ne savo valioje, negaliu sau įsakinėti ir, deja, tai, kas mane kažkur veda, veda mano nenaudai.

Tėveli, vargu ar Jūs suprasite tai, ką pasakyti noriu, nes nemoku, per daug komplikuota mano padėtis. Vienintelis kelias būtų visiškai iš čia išeiti. Bet kas iš to? Su mano būdu niekur nepasislėpsi: jis visur persekios ir visur bus sunku. Ir dabar suprantu ir matau, kas yra tikrasis grožis, tikroji meilė. Bet visa tai taip nepasiekiama, tolima, tartum miražas, rūkas, kurį vos palietus viskas išsisklaido ir lieka ta pati tamsa, silpnybė. Viskas sužlugo. Į kolūkį šiemet mūsų neveža, laisvų dienų neturėsiu. Visi planai veltui...

Jūsų *Vaikutis*

1967 07 (?)

Vaikuti,

Tu man rašai apie baimę dėl ateities. Kiekvieno mūsų akivaizdoje yra įvairių galimybių. Ne vien tik Tau ateina baimingų minčių, kuo būsi praėjus daugeliui metų... Bet viena aišku: mūsų likimas nėra visai nenumatomas. Jeigu einu keliu, prie kurio rodyklė „Alytus", tai aišku, kad nueisiu į Alytų, o ne į Kauną. Taigi, kuria linkme pasukame, ten ir atsidursime po daugelio metų. Mūsų didysis Geradarys paliko mums priemonių, taip nuoširdžiai mus įspėjo dėl daugelio atvejų. Jei nesinaudojame tuo, ką Jo meilė mums paliko kaip stiprybės šaltinius, tai aišku ir kur nueisime. Kodėl nesinaudojame? – Kad norime paimti džiaugsmą, kurį Jis siūlo, bet gaila ir to, kurį nuodėmė siūlo... O čia dvilypumo nebūna: arba vienas, arba kitas. Tos mūsų kovos akimirkos ir yra apsisprendimas – arba už Dangų, arba už pragarą.

Bet, Vaikuti, ir šv. Augustinas kovojo. Kai jis dar buvo miesto padauža, jį nustebino keista mintis: „Gali tas, gali anas, kodėl ne tu, Augustinai?" *Ir jis apsisprendė naudotis visomis priemo-*

nėmis, kurias paliko Kristus. O Tu ar apsisprendei? – Tai ir bus apsisprendimas už Dangų ar pragarą.

Praktikoje būdama ar matai, kokia nuostabi vasara? Juk tai Kūrėjo nusišypsojimas mums! Man rodos, kad kitaip tokioje aplinkoje negalima vaikščioti, kaip tik dėkinga širdimi, kaip tik Jį kartu jaučiant – Jį, kuris panorėjo, kad vasara mums žydėtų...

Tu prisimink maldoje kai kuriuos mano reikalus...

KJ.

1967 09 (?)

Vaikuti,

Ar Tu įsivaizduoji, kokia poezija prasideda mūsų krašte: tamsiai žaliame pušų fone vis labiau ryškėja auksiniai berželiai. Visa tai mums! Kokia nuostabi dovana, kokia didelė meilė!

Šiomis dienomis tiek dovanų patyriau. Buvo mūsų susikaupimo dienos. Noriu prašyti, kad ir Tu dėkotum. Mes neturime teisės dejuoti dėl silpnumo – mums duota šitokių priemonių! O mes žaidžiame ugnimi ir norime nenudegti.

Kaip Tavo tėvelių sveikata? Rašei, kad serga. Ar negalėčiau kokiu nors reikalu jų aplankyti? Juk tiek kartų pro šalį pravažiuoju raudonu motociklu.

Tikėk Jo gailestingumu! Tikėk, kol Jis dar mums ne Teisėjas. O bus tikrai. Jausdamas savo bejėgiškumą, sekmadienį prašiau visų žmonių, kad už Tave melstųsi. Tu pasimelsk už juos visus. Jie – Tavo geradariai, kurie už Tave meldėsi. Maldos, aukos, meilės vienybė daro stebuklus.

Vaikuti, labai gerai atsiminkime vieną tiesą, kurią tik prisiminus dingsta nuo veido šypsena kiekvienam žmogui ir priverčia susimąstyti. Tai Meilės paniekinimas, kitaip sakant – piktnaudžiavimas malone. Žmonių gyvenimo pavyzdžiai labai iškalbingai liudija, kad Meilė žmogų vilioja ligi laiko, kurio riba yra absoliuti paslaptis. Taip, kaip vienas žmogus sapnavo keistą sapną. – Jis pasijuto pragare. Mato, kaip nelaimingieji baisioje nelaisvėje, kažkokiose dėžėse kiekvienas. Mato, kad viena dėžė dar tuščia ir dar jai trūksta vieno šono. Kažkoks balsas į jį prabilo: „Čia tau".

Žmogus baisiai nusigando. (Ir sapne galima labai nusigąsti.) Ir tas pats balsas paaiškino, kodėl vienas šonas atviras: „Dar tavo gyvenimui trūksta kelių nuodėmių ligi reikiamos pilnatvės, tada dėžė bus užbaigta".

Kaip lengvai ir antrasis žmogžudys, ant kryžiaus šalia Jėzaus merdėdamas, galėjo laimėti atleidimą, bet jis nenorėjo... Visiems šimtams ir tūkstančiams metų nenorėjo... Man savo gyvenimo patirty teko matyti, koks baisus apleidimas būna tų žmonių, kuriuos malonė ypatingais būdais persekiojo. Vaikuti, ar ne toks būtų ir Tavo likimas, jei paniekintum Jo balsą?.. Niekada ne vėlu pas Jį ateiti, kol širdis dar plaka. Bet ar ilgai ji plaks, ar žinai tą laiką – kada?!

Labai prašau, neįsižeisk, jei pasakau visas mintis, kurios ateina galvon. Tikriausiai nemalonu gauti mano laiškus? Kažkodėl sekmadienio vakare šventovėje buvo taip, tarsi matyčiau Tave, Jam kalbančią... O šiandien trečiadienis, pirma valanda nakties. Mano maldoje buvo dalelė Jėzaus nuotaikos Alyvų kalno kančioje: begalinis ilgesys, gailestis visų, kurie Jo Meilę paniekina ir nueina... nueina visiems amžiams... Iš kur tokios mintys? – Nežinau. Bet juk, rodos, žinau, ką reiškia, kai mano Vaikelis nutyla, pasislepia...

KJ.

1967 10 13

Tėveli,

Džiaukimės: gailestingoji Meilė daro stebuklus! Juk aš, tokia silpna ir nepastovi, pagaliau – laisva! Po daugelio nuklydimų, bet kartu ir po ilgų kovų mano vargšė širdis galės mylėti Jį ir tiktai Jį vieną. Galės visa panaudoti tam, kad kiltų vis aukščiau virš to, kas taip rišo ją prie žemės ir, deja, niekada nepasotindavo. Ar skurdūs žemiškosios meilės trupiniai gali pasotinti širdį, sukurtą mylėti amžiną Meilę? Su begaliniu dėkingumu stebiuosi, koks geras ir gailestingas Viešpats mano daliai, kaip labai Jis myli mane:

juk tikrai buvau kaip ta paklydėlė avelė paveiksle virš Jūsų [Kapčiamiesčio] bažnytėlės sakyklos – jai taip maža betrūko ir... būtų įkritusi į baisią prarają. Bet kaip tik tą akimirką ji pamatė ištiestas Gerojo Ganytojo rankas. Dabar aiškiai matau, kad vienintelis mano sielos kelias – tai giliai širdyje seniai slypėjęs troškimas priklausyti tik Jam. Bet per daug jausmingas būdas nustelbdavo šį troškimą: jis vis būdavo užgniaužiamas. Dabar jaučiuosi lyg per kokius skausmingus tamsius vartus išėjusi į plačias lygumas, į naują gyvenimą. Pagaliau vėl sielos akims nušvito meilės, aukos horizontai. Dabar turiu tiek daug progų parodyti Jam meilę, dėkingumą, daug ką priimti kaip atgailą, kaip atpirkimo auką už savo klaidas, už tuos, kurie Jo nemyli. Tiek daug bus ką paaukoti Jam už tuos, kurie nieko nesigailėjo, kad tik atvestų tą vargšę širdį į tikrąjį tiesos kelią. Jums lieku labai daug skolinga. Bet juk Tas, kurį noriu visa širdimi mylėti, yra be galo geras ir turtingas – Jis atlygins Jums už Jam sugrąžintą sielą.

Tėveli, Jūs pakankamai mane pažįstate, todėl prisipažįstu, kad tikrai sunku palikti pasaulį, nors ir dėl aukštesnio tikslo. Jau ne kartą buvau besigailinti. Bet tokiu momentu visomis jėgomis keldavau sielos žvilgsnį į Jį, prašydama Jo paramos, ir Jis visada atsiliepdavo, padėdavo. Dabar visi gyvenimo kasdienybės įvykiai turės suktis tik apie Jį, bus pašventinti Jame. Viskas įgis naują prasmę. Žinodama savo didelį nepastovumą bijau, bet Jis – ir tiktai Jis – juk bus vienintelė jėga ir stiprybė. Jis ves už rankos mane kaip silpną kūdikį, o man reikės tik laikytis! Jis – gerasis mano Tėvas, kurio Širdis yra gailestinga ir be galo jautri. Koks geras Jis, duodamas man ir Tėvelio širdį, kuri visuomet suprasdavo vaiko paklydimus, sielvartus ir pastangas. Tai begalinė Jo dovana, už kurią esu labai dėkinga pirmiausia Jam, o paskui Jums.

Jūsų *Vaikas*

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Kas naujo? – Vidutės apsisprendimas. Labai labai dėkoju už jai suteiktą šviesą! Ar daugiau ši siela jau neklajos? Šv. Mergele, tai, kas priklauso Tau, negali priklausyti šėtonui. Juk visa, kas kokia nors prasme turi ryšį su manimi, neatšaukiamai priklauso Tau. Juk buvo leista net po sunkia nuodėme [įžadu] įsipareigoti priklausyti Tau..." (1967 11 07, mėn. rekolekcijos).

1967 11 08

Gerb. Tėveli,

Pirmiausia tūkstančius kartų dėkoju Jums, kad šiandien Jūsų vaikelis laimingas. Koks nuostabiai geras Jėzus, kad davė man šventą Tėvelį! Nebarkite, Tėveli, už tai, bet Jūs tikrai esate iš dangaus man siųstas šventasis – angelas. Bet Jūsų šventumas įpareigoja ir mane siekti to paties. Jeigu šventas Tėvelis, turi būti šventas ir jo vaikelis. Džiaukimės kartu – Jūs būsite didis šventasis, o aš – maža šventoji! Gal tai per drąsu? Betgi pats Jėzus pasakė: *„Būkite tobuli kaip ir Jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas"*. Tas aiškiai rodo, kad mes visi esame pašaukti į šventumą. Ir kops vaikelis į šventumo kalną, gerojo Tėvelio, dangaus jam siųsto, padedamas, prilaikomas, o kartais net už rankos vedamas.

/.../ Tėveli, labai prašau šį sekmadienį per Marijos rankas šv. Mišių metu naujai paaukoti savo vaikelį, kad jis nuolat degtų meile. Prašau palaiminimo...

Jūsų *Vaikas*

1967 11 (?)

Vaikuti,

Šį vakarą norėjau Tau kalbėti, bet dabar, kaip matai, tik keli žodžiai išeis ant popieriaus lapo. Bet kai turėsi galimybę, nepamiršk, ko prašiau.

Visų svarbiausia, tegul saugo Tave Dievas, kad nepasiduotum nevilties pagundai. Kad ir kas atsitiktų gyvenime, nėra tokios pa-

dėties, kurioje Gailestingumas būtų bejėgis. Yra tik viena tikra nelaimė – kai mes patys Jo meilę laikome ribota, kai patys atstumiam Jo ranką.

Vaikuti, nepamiršk, kad dideli apsisprendimai ateina tik maldoje. Jei jų nėra, tai arba nėra maldos, arba ji ne tokia, kaip turi būti. Nepamiršk, kad yra demonų, kurie nugalimi tik atgaila. Tai pats Mokytojas sakė – pameni? – tada, kai nusiminę Apaštalai atėjo pas Jį su nedrąsiu klausimu: kodėl jie negalėjo padėti apsėstajam.

Mielas Vaikuti, melskimės vieni už kitus – broliai Kristuje!

KJ.

1968 01 14

Mano Tėve,

Nuolatinis blaškymasis, nuolatinė kova ir neramumas, ateities netikrumas. Visa tai mane galutinai paveikė netgi fiziškai. Kodėl toks mano būdas, kodėl taip svyruoju? Kodėl gerieji troškimai, norai nepajėgia paimti viršaus? Aš tapau lyg arena, kurioje kovoja du gladiatoriai – šviesos ir tamsos. Visa tai man taip įgriso, aš tapau nelaiminga, nelaiminga... Ir šiandien, gulėdama ligoninės nervų skyriuje*, nuolat prižiūrima gydytojo, jaučiuosi tikrai nelaiminga. Dar penkias dienas pagulėsiu ir išleis. Bet reiks dar išlaikyti semestro dalykus – taip ir praeis pusė atostogų. Visi draugai jau išvažinėjo. Bet ne tai esmė. Mano širdis verkia ir kartu yra abejinga viskam...

Atleiskite, kad nepadėkojau už paramą. Taigi nuoširdžiai ačiū.

Jūsų *užmirštoji*

1968 01 (?)

Vaikuti,

Jau rytas, būtų laikas keltis. Jei dar miegi, tai būtinai pakelk galvelę ir pažiūrėk, kokia nuostabiai graži žiema! Ir visai nešalta

* Laiškas rašytas sergant arachnoiditu (galvos smegenų voratinklinio dangalo uždegimu), po kurio visam gyvenimui išliko galvos skausmai.

šiandien, gal tik vienas laipsnis, taigi kone pavasaris. O kaip Tavo padangėje – apsiniaukę ar saulė? – Ar sekasi reguliuoti atmosferą? – O vis dėlto yra priemonių, kurios padeda lėktuvams nutūpti ir pakilti bet kokiu oru. Laimingiausi žmonės pasauly – tai tie, kurie „neišvedami iš rikiuotės" bet kokiu oru, nesvarbu, ar jų sielos padangėje saulė – dainuoti norisi, ar niūri diena. Tu, rodos, žinai, kad šitie žmonės labai nori laimingą padaryti kiekvieną, tik užmiršta patys save, neturi laiko pagalvoti apie savo laimę. Ir įvyksta keistas dalykas: ***laimė pas juos ateina pati****. Ir priešingai: juo daugiau galvojama apie savo asmeninę laimę, juo toji laimė darosi bailesnė ir pasidaro visai nesugaunama. Kaip keistai dedasi! Čia viskas atvirkščiai: norint laimingam būti, reikia mokėti laimės nesiekti. Tai kodėl žmonės to nemoka? – Jie nežino motyvų, kodėl taip daryti reikia. Jiems atrodo, kad tada žmogus bus nelaimingas. Jie pažįsta tik vienos rūšies džiaugsmą – medžiaginį, juslinį. Jie net nežino, kad esama dar kitokios rūšies džiaugsmo.*

Yra keista magija: juslinis džiaugsmas visada įstengia žmogų taip paveikti, kad jis užmirštų, kokia laime jis buvo laimingas anksčiau. Juk nė vienas žmogus neatėjo į pasaulį negryna sąžine – visų akelės buvo nuostabiai tyros.

Norėčiau šį tą žinoti, kaip Tu gyveni. Bent kur gyveni – ligoninėje ar namie. Nors tai neesminė gyvenimo sąlyga. Žinau gerai, kad ir ligoninėje galima labai gerai gyventi. O Tu juk žinai, ką reiškia mūsų gyvenime skausmas? Kai būna sunku, vis noriu Tave prašyti, kad nepamirštum, nuo ko visa tai pareina, kad naudotum visas priemones, kuriose glūdi mūsų stiprybės paslaptis. /.../ Tau Viešpats leido daug pažinti, todėl jausk atsakomybę ir už tuos, su kuriais bendrauji. Tai vienintelė paslaptis!

Duok žinutę.

KJ.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Iš kur paskutiniu laiku ilgesys? – Vidutė kažkur dingo, nutilo. Paskutinį kartą kai mačiau Sesę – vėl pajutau nerimą dėl jos...

Šv. Mergele, kiek padarė šv. Jonas Bosko, šv. Pranciškus Ksaveras ir kiti! – O ar aš, pavyzdžiui, kad ir čia būdamas, patarnavau kieno nors sielos išganymui? Mano akivaizdoje merdėjo atsisakęs Dievo, ir numirė... Ar ką išmeldžiau kam nors, pavyzdžiui, Sesei? Tiek meldžiau! Daugelį metų" (1968 02 16, mėn. rekolekcijos).

1968 03 03

Tėveli,

Po ilgo tylėjimo trumpai prabilsiu. /.../ Manęs jau nebenori nei šis, nei anas pasaulis. Tokios pačios nuotaikos ir aš esu. Mat vos spėjusi sugrįžti iš ligoninės, netrukus vėl atsiguliau*. Savaitę papasninkavau, nieko nė į burną negalėjau paimti, negalėjau praryti, tris dienas negalėjau netgi gerti. Temperatūra laikėsi per 40°. Ruošiausi mirti... /.../ Dabar jau geriau, jau einu į paskaitas. Daug praleidau, dabar nieko nesuprantu. /.../

Laiškuose prašau nieko nesiųsti, nes aš seniai nieko juose negaunu. (Kartais ir laiškas dingsta, jei jame kas įdėta...) Nuoširdžiai dėkoju už viską.

V.

1968 m. Velykos

Vaikuti,

Būk mokytoja gyventi dideliu gyvenimu, gyventi kitiems, kad nė valandėlė nenueitų veltui, be naudos kam nors.

Pažiūrėk, kaip nuostabiai gražu lauke! Saulė, nauja gyvybė! Prisikėlimo šventė turi būti tik pavasarį. Prisikėlimo slaptingu džiaugsmu šypsodamasis, noriu paspausti ranką, tiesiai pažvelgti į neramias akis ir jose rasti atsakymą – apsisprendimą kovai, gyvenimui – tegul akelės spindi Prisikėlusiojo veržlia gyvybe!

KJ.

* Laiškas rašytas sergant sunkia forma reumato, kuris komplikavosi kombinuotomis širdies ydomis. 1984 m. prireikė širdies operacijos: buvo atlikta triburio vožtuvo plastika ir protezuotas mitralinis vožtuvas.

1968 08 11

Gerb. Tėveli,

Dėkoju už Jūsų tėvišką rūpestingumą, kurį galbūt tik dabar pradedu kaip reikiant įvertinti. /.../ Labai norėjau prieš važiuodama į Palangą išgirsti Viešpaties Valią, per Jo atstovą man žemėje. Bet aplinkybės susiklostė priešingai ir turiu sutikti su jomis. Pasitikiu Juo – Jis prakalbės man tiesiai į širdį, o ji pasiruošusi šventai klausyti. Klausyti To, kuris tiek nepaprastos meilės ir pasigailėjimo parodė savo nevertam vaikui. Tik Jis ir Jūs žinote, kiek daug kartų Jį buvau iškeitusi į menkaverčius, nykstančius malonumus, kurie juk niekada nepajėgs pasotinti širdies, vieną kartą jau patyrusios dieviško Grožio ramybę ir džiaugsmą. /.../

Mano gerasis Tėveli, nebedrįstu daugiau netgi norėti Jus pradžiuginti, nes puikiai žinote mano silpnumą ir nepastovumą. Bet tikėkime – nėra dalykų, negalimų Dievui. Juk ir iš paprasčiausio laukų akmens galima sukurti gražią skulptūrą. Taigi tegul Viešpats laisvai veikia mano sieloje – netrukdysiu Jam daugiau, vien stengsiuos padėti.

V.

1968 m. vasara

Vaikuti,

Nepamiršk, jog būtina ir pirmoji sąlyga, kad širdis jaustų vasaros nuostabumą, kad mokėtų su dėkingumu galvoti apie Menininką – sąžinė turi būti labai gryna.

Norėjau Tave prašyti, kad savo meile užstotum vieno nelaimingo ligonio likimą... Juk mergaitės visada moka užtarti.

KJ.

1968 m. rugsėjis (Vidutės laiškas – dienoraščio ištrauka)

/.../ Turiu būti dėkinga toms pasiaukojusioms širdims, kurios meldėsi ir aukojosi už mane. Ypač esu dėkinga už didžią dovaną – gerojo Tėvelio širdį, kuri be atvangos sekė kiekvieną mano žingsnį ir išgyveno daugiau negu aš pati.

Vidutė su vaikais pas ses. Loretą Teresę.
Vilnius, 1994 m. (Fotografavo Jonas Šeputis)

Vidutė ir Jonas Šepučiai su vaikais ir dviem vaikaičiais.
Tauragė, 1996 m. (Iš asmeninio archyvo)

Viešpatie, Tavo begalinis gerumas ir gailestingumas matyti iš Tavo kūrinių. Iš kur jie ima tiek pasiaukojimo, tiek nenuilstamo rūpinimosi, tiek švelnios meilės vargšei besiblaškančiai ir kas minutę besikeičiančiai sielai? Čia ji, suklupusi po kryžiumi, aprauda savo klaidas ir nori pabėgti iš tų klystkelių į tikrąjį kelią, žada gyventi tik Jam ir Jame, pamiršti kūrinius dėl Kūrėjo. Čia ji skraido lyg aras padangėmis, čia vėl šliaužioja lyg šliužas po žemę, lyg kurmis knisasi ir nori pasitenkinti menkais žemiškų malonumų trupiniais. Vis klysta ir vėl grįžta, ir vėl, ir vėl klysta... O Tėvelio tėviška širdis nuolat budi, lyg motina prie ligoje besiblaškančio savo vaikelio, nuolat aukojasi, pasiryžusi bet ką padaryti – paaukoti net savo gyvybę, kad tik laimėtų Viešpačiui šią sielą. Tėvelio širdis visada buvo šiai sielai užuovėja ir parama, nors kiti ją ir užmiršdavo. Jeigu ne ši Viešpaties dovana, šiandien galbūt būčiau amžinai žuvusi arba ir toliau tebeklaidžiočiau. Galbūt paklydusią širdį būtų nusiviliojusios apgaulingos gyvenimo pelkių žaltvykslės ir visiškai įklampinusios į aistrų purvyną, kur ji būtų kentėjusi vien gėdą, sąžinės graužimą jau šiame gyvenime, o ką kalbėti apie Amžinybę...

/.../ Netrukus ir vėl atsivers durys į pasaulį ir aš, lyg daigelis iš šiltnamio, vėl pakliūsiu ten, kur Tu, Viešpatie, esi nepažįstamas, nesuprastas, nemylimas... Ir vėl bus valandų – tamsių valandų – kai sukils daugybė abejonių, kai ir vėl galbūt viskas pasirodys kaip gryna nesąmonė, kai širdis nejaus maloniosios Tavo Rankos, Tavo Širdies pulsavimo... Gyvenimas ir vėl pasirodys tuščias, nedėkingas ir beprasmis. Širdį ir vėl užvaldys nusibostantis pilkos kasdienybės monotoniškumas, vilios nerūpestingas gyvenimas, jo teikiami malonumai, kai kils jausmų ir aistrų audra, o joje nematysiu švyturio, nerasiu kelio į tikrąjį Uostą. Pilka kasdienybė visaip stengsis išplėšti tai, ką čia išgyvenau, ką pasiryžau. Bus momentų, kai piktoji dvasia, kaip kriokiantis liūtas, eis aplink ir stengsis išplėšti mane iš Ta-

vo rankų. Bet Tu, mano Dieve, mano Kūrėjau ir Valdove, būsi jėga ir stiprybė, nes aš tik menkutis šapelis didžiuliame vandenyne – ir ką jis gali vienas padaryti, ištikus audrai? Bet Tu juk nepasitrauksi nuo manęs ir kreipsiuosi į Tave, tyliai gyvenantį mano sielos būste. Tau aukosiu kiekvieną skausmo ir liūdesio ašarą iš meilės, o Tu džiaugsiesi, kai matysi mane, bėgančią pas Tave, kad prisiglausčiau ir pasisemčiau meilės, jėgų ir visa atiduočiau Tau kaip meilės auką už tuos, kurie Tavęs nemyli. Taip, mano Jėzau, jau nieks nepajėgs išplėšti manęs iš Tavo rankų, nes esu Tau Tėvo duota. Kaip guodžia ta mintis mano sielą: *„Joks nusikaltimas neviršija meilės. Mano meilė yra didesnė negu jūsų kaltės"*. Tad, Jėzau, kūdikiškai pasitikiu Tavimi, o visa praeitis sudegs Tavo meilėje. Kam gi reikia vilkti paskui save tą nereikalingą praeities balastą, kai galima su pasitikėjimu pulti į dieviškojo Gailestingumo glėbį ir eiti per pasaulį nauju žmogumi?! Viešpatie, Tu apvilkai mane nauju žmogumi. /.../

Vidutė

1968 m. rugsėjis

Vaikuti,

Noriu prašyti – branginkime tai, kas tik kartą duota. Nes visa, ką siūlo pagunda, yra melas. Ar pameni, ką Jis mums kalbėjo? – Dėl vieno klydusio, kuris vėl pajuto meilės lašelį, bus daugiau džiaugsmo, negu dėl 99, kurie niekada neklydo.

Saldžių sapnų Vaikeliui ir visiems – visoms!

KJ.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Praėjusi savaitė tokia turtinga malonės dovanų. – Pas Ekscelenciją Vincentą dėl Vidutės įžadų atnaujinimo. Pas dvasios tėvą metinė išpažintis.

Ekscelencija neatsakė greitai, kaip daryti. „Reikia pagalvoti ir pasimelsti". – Truputį neįprasta! –

„Pagalvoti" – taip. Bet – „ir pasimelsti"! Visuose savo ir svetimuose reikaluose malda – išminties šaltinis. Svarbiuose reikaluose pirmas žingsnis – susikaupti.

/.../ Ši diena viena iš tų, kai atrodo (žinoma, jausmų pasauliui), kad prigimties balso patenkinimas – tai gyvenimo tikslas, gyvenimo laimė – visa, kas gyvenime gali būti įdomiausia. Paskui mąstymas apie likimą kunigų, patikėjusių šia pagunda. Prisiminimas iš knygos „Gylys". Paskaičiau Dantės „Pragaro" porą giesmių... /.../

Juk iš tikrųjų taip nedaug tereikia... Prisimenu akis, apimtas ekstazės... Vidutės dienoraštis – tokia nuostabi malda ir pasiryžimas ne sau gyventi, bet ir vėl širdis galingai nori liūdną N. [draugą] paguosti, ir vėl, būdama mieste, Mišias praleidžia. Vėl stoja gyvenimo kovon kaip darbininkas neprivalgęs. Ir vėl silpnos jėgos...

/.../ Viešpatie, uždek mūsų širdis ta meile, kuri yra Tavo dovana, Tavo dieviškojo gyvenimo dalis! Apie kurią prigimtinėmis galiomis net suvokti negalim, kurios tik Tu gali išmokyti ilgėtis, kurią tik Tu gali leisti pajusti" (1969 01 13, Valakbūdis).

1969 m. kovo mėnesį už Bažnyčios ir tikinčiųjų teisių gynimą kun. J. Zdebskiui KGB teikimu buvo atimtas kunigo registracijos pažymėjimas ir iki 1970 m. Velykų jis drauge su kun. Sigitu Tamkevičiumi, irgi netekusiu pažymėjimo, dirbo Prienų melioracijos statybos valdybos darbininku. Korespondencija nutrūko. Daugiau Vidutės laiškų kun. J. Zdebskio asmeniniame archyve nerasta. Vienas jos laiškas, parašytas kun. Zdebskiui į kalėjimą, yra buvusiame KGB archyve likusioje kun. Zdebskio byloje. Pateikiame to laiško fotokopijos nuorašą.

1972 03 24

Gerasis mūsų Tėveli,

Mes tikime, kad prisikėlęs Kristus, nugalėjęs nuodėmę ir mirtį, pirmiausia aplankys tuos, kurie daugiausia dėl Jo kenčia, kurie labiausiai Jį myli (argi Jis to neparodė pirmąjį Prisikėlimo rytą?). Tuos, kurie padeda Jam nugalėti blogį kituose ir patys dėl to turi atkentėti. Taigi pas mūsų Tėvelį Jis ateis pirmiausia ir, nepaisant aplinkybių, atneš didelį džiaugsmą. Tėveli, mes nesiruošiame guosti (be to, ir nemokame). Juk didelės sielos nereikalingos paguodos. Jos savo kančioje geba guosti dar ir kitus. Be to, Tėvelis pats mane mokė, kad suprasčiau mintį: *„Mums geriau, kad sunku"*. Mes didžiuojamės savo Tėveliu ir prašome kiekvieną dieną, kad Geroji Motina būtų nuolat su Jumis, kad paverstų neįkainojamais turtais kiekvieną Jūsų mintį, atodūsį...

Kaip seniai norėjau Jums parašyti ir štai tik kada gavau adresą. Labai norėtume ir aplankyti, juk taip netoli [Garliavoje] esame.

Tėveli, jeigu įdomu, šį tą ir apie save. Jūs visuomet susirūpindavote, kai Jūsų Vaikelis nutildavo, nors ir turėdavote begales kitų rūpesčių.

Mes* laimingi ir dėkojame kiekvieną dieną už tą laimę, kurią Gerasis Dievas mums davė. Dėkojame ir nesuprantame, už ką mus taip apdovanojo. Turbūt už nieką. Tiesiog – dovana. Ir tai Jūsų nuolatinio rūpinimosi manimi išdava.

Tėveli, kaip aiškiai matome, kiek daug tikėjimas duoda žmogui, kaip nuskaidrina meilę, kaip daug kartų padidina šeimos laimę. Tai trupinėlis tikrosios Betanijos... Ak, tegul mūsų meilė pašlovina jos Davėją. Tegul visas gyvenimas bus padėkos himnas Jam!

Tėveli, pasakysime Jums kaip vaikai, kokiu dideliu džiaugsmu dabar mes gyvename. Rugsėjo mėnesį į mūsų

* 1970 m. kun. Juozas Zdebskis Prienų bažnyčioje sutuokė Vidutę ir Joną Šepučius, o grįžęs iš kalėjimo 1972 m. rudenį tapo pirmosios jų dukrelės Evelytės krikštatėviu.

šeimą ateis dar vienas žmogus – mažytis žmogus... Koks didelis džiaugsmas jo laukti ir kokia didelė žmogui suteikta teisė: dalyvauti Kūrėjo darbe, pašaukti naują būtybę gyvenimui, amžinam buvimui! Dėl tos laimės jokia auka negali būti per didelė. Tiesą pasakysiu: dėl to teko kovoti ir ašarų išlieti. Mat gydytojai visokiais būdais bandė atkalbėti. Jie suinteresuoti mano sveikata, o ji ne per geriausia. Sako, kad rizikuoju gyvybe, kad širdis gali neatlaikyti. Bet, Tėveli, juk yra ir Amžinasis Gydytojas, yra Geroji Motina, kuri puikiai supranta mus. Argi neturiu jais pasitikėti? O pagaliau... Jo Valia. Nors, prisipažinsiu, sunku, labai sunku tai ištarti, bet – tebūna... Tik kad aš nieko gyvenime dar gero nepadariau...

Tėveli, tarp visų vargų, nuoskaudų, tarp viso to blogio, kurį tenka patirti, tarp visų savo maldų labai prašau prisiminti retkarčiais ir mus. Tegul Viešpats Jus stiprina.

Su dėkingumu ir meile –

Jūsų vaikai

Vidutė ir Jonas

1972 09 (?)

Sesele,

Tikiu, kad kiekvieną kartą, kai man rašei, kai sveikinai, ne vien tik man kalbėjai. Jei mokėjai man taip gražiai, giliai ir nuoširdžiai kalbėti, tikriausiai turėjai mokėti nepalyginamai gražiau kalbėti Jam, nuo kurio visa priklauso. Už tai labiausiai dėkoju! Nemanyk, kad tik dabar dėkoju. Kiekvieną kartą širdis tai jautė, bet tik dabar pasakau žodžiu...

Tikiu, kad pati žinai, jog pagyrimo žodžiai, kai juos kalba žmogiškos lūpos, gali būti apsirikimas. Tik vienas Dievas žino mūsų vertę, tik Jis apie mus neklaidingai pasakyti gali. Tik Jam garbė ir padėka už viską priklauso. Mes galime tik norėti ir melsti, o įvykdyti mumyse tai, kas kilnu, kas didinga – čia jau ne mūsų galiai.

Sesele, tebūna Jam garbė už viską! Dėkingumas – tai pirmoji sąlyga, kad malonės paslaptis mumyse galėtų veikti. Tai tarsi leidimas, kad savo dovanas Dievas mums galėtų teikti.

Turiu nuolankią viltį, kad Dievas leis vieną dieną Jus visus pamatyti. Pažvelgti į Jūsų angeliuką, kuris dar nepažįsta blogio, paimti ant rankų ir pakelti aukštai aukštai...

Jo palaima telydi!

KJ.

!

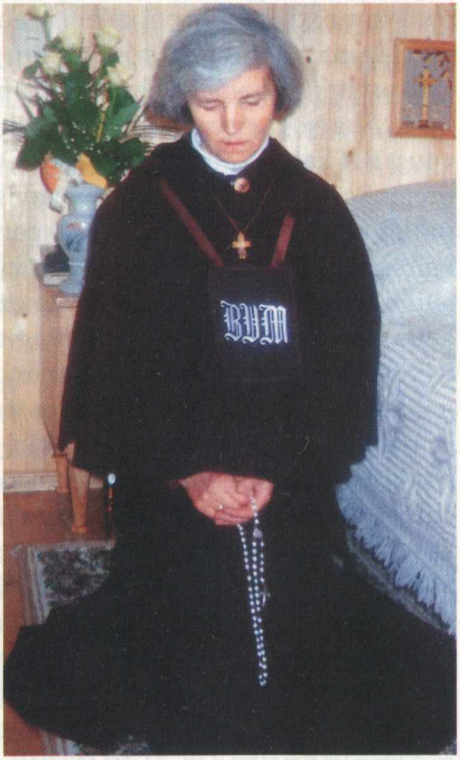
Skubėk, skubėk
prie gyvenimo
lenktynių tikslo,
nes pamatysi –
labai netikėtai
bus mūsų pastangų
finalinis švilpukas.

Tą,
kuris mus kviečia,
mes
labiau paniekiname
savo delsimu
atsiprašyti,
negu pačiais
neištikimumo
momentais.

Ką darytume, –
pirmasis žingsnis
į gyvenimą:

„Tu myli mane,
o aš buvau
nedėkinga..."

KJ.

Vidutė Šeputienė – Paštuvos Basųjų Karmeličių Ordino ses. Nukryžiuotosios Meilės Marija Končita. Tauragė, 1997 01 02. (Fotografavo Evelina Šeputytė)

* * *

Menu aną tolimą niūrų rudens vakarą prieš 30 metų, kai aš, sustojusi gyvenimo kryžkelėje lyg paklydęs vaikas, blaškomas audrų, vidinio chaoso, nevilties, dvasinės kančios kupina siela pasibeldžiau į Tavo, Tėveli, tuomet visiškai nepažįstamo, duris. Virpėjau pilna nerimo, baimės, bet labai trokšdama aiškumo, tikrų dvasinių gairių. Norėjosi būti iki galo atvirai, pagaliau sulaukti ir trupučio žmogiškos paguodos... Norėjosi atsiremti į kažką tvirtesnio, saugaus, pastovaus. Bet kaip išsakyti savo sielą? O Tu, Tėveli, buvai tikras mylinčio dangiškojo Tėvo atvaizdas – beveik be žodžių supratai besiblaškančią sielą. Kas per malonės stebuklas! Tu kalbėjai, aš tik patikslinau. Tavo tėviška meilė, gerumas, neeilinė išmintis – lyg anuomet Genezareto ežero audroje pakelta Viešpaties ranka – nuramino mano sieloje šėlstančias bangas, parodė švyturį. Likai mano sielos Kapitonas daugelį metų. Ypač penkerius pačius audringiausius, kupinus kraštutinumų, keisčiausių situacijų metus. Vedei mane lyg mažą vaiką, nurodydamas gresiančius pavojus, ištikimai stovėjai mano sielos tyrumo sargyboje. Kiek kartų patyriau Tavo pasiaukojamą meilę, kantrybę, ištvermę!

Privargai su manim, Tėveli... Kiek aukos ir maldų Tu sudėjai, kad mane išgelbėtum žemei ir Amžinybei! Mano širdis čia liepsnodavo begaline meile Dievui, trokšdama tik Jam vienam priklausyti, čia vėl puldavo į dvejones. Vėl užliedavo ją čia žemiškos laimės ieškojimo bangos, čia tikėjimo kritikos valandos. O Tu, Tėveli, matydamas mane klaidžiojant bedugnės pakraščiais, pajusdavai savo sieloje tikrą Alyvų kalno kančią. Kiek kartų, kai Tavo Vaikutis (Tu dažniausiai taip mane vadindavai) nutildavo, dingdavo iš

horizonto, Tu palikdavai savo ištikimąsias aveles ir leisdavaisi iš Kapčiamiesčio iki Širvintų – ieškodamas vienos paklydusios.

Menu... Atvažiavai tąkart raudonu motociklu šimtus kilometrų, suradai mane net laukuose, kur su būriu draugų atlikau praktiką. Kokios susirūpinusios buvo Tavo gerosios akys, kiek jose neišsakyto skausmo, nerimo!.. O aš? Vietoj dėkingumo pasakiau Tau, kad nenoriu atsilikti nuo draugų ir, palikusi Tave skausmingai parimusį ant motociklo, vėjavaikiškai, nedėkingai nubėgau. Tu dar ilgai lydėjai mus žvilgsniu... Ir tik dabar, po tiek metų, suprantu, kaip kentėjo Tavo tėviška širdis: juk nepavyko Tau surastos avelės išvaduoti iš erškėčių – gerai supratai, kiek pavojų jai gresia, o Tavo visos pastangos veltui... Žinau, kiek tokiomis valandomis Tu melsdavaisi, atlikdavai atgailą už mane. Ne kartą Tavo akyse sužibėdavo ašara... Taip brangi Tau buvo kiekviena siela!

Po šitokio mano nedėkingumo Tu vėl parašydavai – labai santūriai, bet jausdavosi didelis nerimas, tėviška meilė. Ir aš, supratusi savo klaidas, vėl rašydavau, važiuodavau pas Tave, kad per Tavo gerumą ir auką vėl sugrįžčiau į Amžinojo Tėvo rankas. Kiek kartų Tavo rankos vėl atverdavo man duris į Dievo gailestingumą. Atverdavai man didžiąsias dieviškosios Meilės paslaptis. Mano siela vėl verkdavo ir džiūgaudavo, išsivadavusi iš klaidų erškėčių. Ji vėl jausdavosi saugi dangiškojo Tėvo glėby, žemiškojo Tėvelio ten įkurdinta. Rodos, jau tvirtai pasiryždavo Tavo vaikelis, išvažiuodavo kupinas didelių troškimų, kilniausių įkvėpimų, – jausdavosi lyg erelio sparnus įgavęs. Bet... vėl ta pati aplinka, draugai, jaunystė, pasisekimas ir... vėl pamažu nutolstu, malda atšąla, meilė išblėsta, mąstymo ir aukos nė žymės... Ir vėl aš verpete, siela vėl blaškosi, vėl audra, vėl chaosas. Kurgi važiuosiu daugiau, jeigu ne pas Tave. Bet... važiuoju tik kažkokios vidinės jėgos stumiama, o širdy jokio pasiryžimo, jokio noro.

Prisimenu, atvažiavau vėlų vakarą į Kapčiamiestį. Tėveli, su nerimu manęs jau laukei. Bet vos pamatęs iš karto supratai, kad nėra tikro apsisprendimo, širdis kupina išdidumo, kažkokios pagiežos. Tarsi kokia nesuprantama demoniška jėga veikė mane. Gerai tai supratai. Jau tada (kaip vėliau man sakei) Tu išskaitei mano išdidų apsisprendimą. Lyg ne aš, o Tu būtum nusikaltęs, paprašei, kad ateičiau į rytines šv. Mišias, susitaikyčiau su Viešpačiu, neatstumčiau Jo lydinčios malonės... Kokia kova tuomet vyko mano sieloje! Deja, piktojo naudai... Atsikėlusi užrakinau duris, praėjau pro pat Viešpaties šventovę, sėdau į autobusą ir... išvažiavau. Ir nutilau ilgam. O Tu – net visą parapiją prašei už mane melstis – ir vėl parašei...

Tėveli, kiek Tavyje buvo kantrybės, aukos, meilės vargšei besiblaškančiai mano sielai! Tik vėliau, daug vėliau, kai didžiosios audros nurimo ir aš pasukau Apvaizdos man skirtu šeimos keliu, lankydamas mane ligoninėje, išsivedei į parką ir kaip kadaise, tarsi vaiką paėmęs už rankos, atsidusęs pasakei: *„Kaip brangiai tu man kainavai..."* Jokių priekaištų – vien atlaidi meilė, tėviškas džiaugsmas, kad pagaliau jo Vaikutis laimėtas Viešpačiui, kad jis eina tiesiu aukos keliu, nusagstytu kryželiais ir spygliais.

Tėveli, savo pavyzdžiu Tu išmokei mane kentėti, mylėti, gyventi nuolatinėje vienybėje su Viešpačiu. Tu išmokei tyliai nusileisti į nusižeminimo gelmes, išmokei, kad kančia – tai begalinė dovana, kad mažos širdys moka tyrai mylėti, kad meilė – tobuliausias ginklas, kad vaikus reikia mylėti ne pataikaujama, o reiklia meile. Tavo dėka ne tik mano, bet ir mano vaikų sielose ryškėja Tavo sielos meilės braižas.

Tėveli, ne kartą sakei, kad mirtis meilės ryšio nenutraukia. Tai tiesa. Taip aiškiai jaučiu Tavo buvimą, Tavo meilę iš Dangaus, ir kreipiuosi į Tave nuolatos. Jeigu Tu taip nuostabiai supratai mane žemėje, tiek daug atleidai, – dabar tuo labiau supranti.

Tėveli, padėk ir man atsivesti su savimi daugelį. O Tu būk laimingas, regėdamas Viešpaties Veidą, o Jo šviesoje – visas paslaptis, kurių mįslę įspėti taip trokšdavai gyvendamas žemėje.

Tėveli, truputį palauk, ir aš ateisiu amžinu taku pas Tave, vedina pulkeliu 13-os savo vaikelių ir vaikaičių, kuriuos man padovanojo Dievas. Tu žinai, kad erškėčiuotas mano gyvenimo kelias, kupinas palaimintos, įprasmintos ir su Jėzaus kančia ant kryžiaus suvienytos aukos, – užtat tikras ir viltingas.

Drįstu prašyti: kai ateis mano valanda, ateik ir vėl paimk už rankos, kaip kadaise, ir palydėk pas dangiškąjį Tėvą, kurio gerumo įsikūnijimas Tu buvai man žemėje, ir parodyk Jo mylintį Veidą.

Visuomet Tavo –

VAIKUTIS

Tauragė,
1995 m.

LORETA

„RENKUOSI KANČIĄ..."

Po kun. Juozo Zdebskio mirties, grįžusi iš laidotuvių, surinkau ir perrašiau mašinėle visą pusšimtį iš jo gautų laiškų bei sveikinimų ir perdaviau tuo metu Valkininkuose neoficialiai vikaravusiam kun. Jonui Borutai SJ. Netrukus man buvo atvežtas tvarkyti ir saugoti visas kun. Juozo Zdebskio asmeninis archyvas, kuriame šalia kitų radau kadaise kun. Juozui paliktus saugoti savo dienoraščius ir šimtinę abiejų kalinimų laikotarpių bei kitomis progomis jam siųstų mano laiškų bei sveikinimų. Tai pati gausiausia kun. Zdebskio archyvo korespondencija. Tikiuosi, kartu su prisiminimais ji padės geriau ir nuodugniau pažinti jo asmenybę.

KANČIOS PRASMĖS MOKYTOJAS

Gyvenome Kaune, Vilijampolėje. Tačiau 1956–1957 m. kun. Juozą Zdebskį Vilijampolės bažnyčioje mačiau ir jo pamokslus girdėjau gal tik porą kartų, nes giedojau Kauno arkikatedros chore ir stengdavausi nepraleisti savo dvasios vado kan. Juozapo Stankevičiaus pamokslų.

1956 m. prieš Kalėdas, kaip kasmet, pakvietėme į namus kunigą aprūpinti sakramentais nuo 1945 m. iš patalo nesikeliančią mano senelę. Atėjo kun. Juozas Zdebskis. Senelė po to dar ilgai vis iki ašarų graudindavosi atsiminusi, koks malonus buvo jaunasis kunigėlis. Jis pirmasis sugebėjo ją taip padrąsinti, paguosti, suteikti naują prasmę jos fizinei kančiai – ligos kryžiui. Ne tik tada, bet ir kiekvieną kartą iki

senelės mirties 1970 m. atsilankęs mūsų namuose kun. Zdebskis visada užsukdavo pas ją bent trumpai pasikalbėti, primindavo kančios ir aukos vertę, prašydavo jungti savo gyvenimą ir visas kančias su Kristaus kančia, melstis už kunigus, už jaunimą. Kartais paprašydavo pasimelsti kokia nors specialia intencija. Po to senelė visada labai iškilmingai pusbalsiu kalbėdavo Rožančių, jausdamasi reikalinga ne tik mums, namiškiams, bet ir dar kažkam daugiau.

Atsimenu, 1958 m. vasaros pabaigoje sielvarto prislėgta ieškojau ir negalėjau rasti atsakymo, kaip gelbėti nuo savižudybės artimą žmogų: vienas bandymas nepavyko, bet kas bus toliau?.. Net artimiausiai savo draugei Gražinai to negalėjau pasakoti – tai buvo svetima paslaptis. Dvasios vadas kan. J. Stankevičius patarė melstis. Ką gi daugiau būtų buvę galima padaryti?! Bet šito man atrodė taip nepakankama: juk meldžiuosi visą laiką, o maldos rezultatų nesimato...

Tada pirmą kartą nuėjau išpažinties pas kun. Zdebskį į Įgulos bažnyčią. Iškėliau ir šį klausimą – kad negaliu ramiai sėdėti ir laukti nelaimės. Kadangi laukiančiųjų išpažinties buvo susidariusi eilutė, kun. Juozas paklausė, gal galėčiau šiuo klausimu į jį kreiptis ne klausykloje.

Paskirtu laiku atėjau į zakristiją. Klebonas kun. Juozas Preikšas iš Įgulos „požemių", kur gyveno kunigai, pakvietė kun. Zdebskį. Buvo labai neįprasta ir nedrąsu kalbėtis su kunigu, pasakoti šeimos paslaptis... Tačiau kun. Juozas nuostabiai mokėdavo padrąsinti: maloniai šypsodavosi, pradėdavo kalbą klausinėdamas ir domėdamasis jaunimo bei studentų gyvenimu (tuo metu studijavau Kauno medicinos institute). Ir tik pašnekovui įsidrąsinus, prieidavo prie opesnių klausimų. Visada jis rasdavo kokią išeitį: niekada neleido pajusti, kad kas nors būtų buvę beviltiška. Visi gyvenimo ir net mirties klausimai jam aiškinant tarsi įgydavo naują prasmę. Atsirasdavo vietos ir asmeninei veiklai.

Šiuo konkrečiu man rūpimu klausimu kun. Juozas atkreipė dėmesį į galimas depresijos priežastis. Pabrėžė, jog

tai nelaimė. Tokio žmogaus jokiu būdu negalima smerkti: jo reikia tik gailėtis ir nuoširdžiai stengtis kiek įmanoma padėti švelnumu, atlaidumu, rūpestingumu, bet ypač meile. Kaip viena iš priemonių padėti artimo nelaimėje iškilo poreikis keisti bei tobulinti ir savo gyvenimą. Tada pirmą kartą taip aiškiai pajutau naują gyvenimo ir kančios bei aukos prasmę. Neaiškus ir dar nesąmoningas tobulumo troškimas įgijo ryškesnius kontūrus.

Nuo to laiko pradėjau eiti išpažinties pas kun. Zdebskį (paprastai pirmaisiais mėnesių penktadieniais). Išpažintys savaime tapo ne tik nuodėmių ar klaidų pasisakymu, bet ir naudojimusi dvasine vadovybe. Du ar tris kartus dar buvau nuėjusi grąžinti iš kun. Juozo gautas knygas ir pasiskolinti naujų. Knygomis dalydavomės su draugėmis, aptardavome, ką buvome skaičiusios.

1959 m. balandžio pabaigoje kun. Juozas buvo perkeltas vikarauti į Šakius. Atsimenu savo pirmąją – tokią romantišką – kelionę. Jau kelis mėnesius nebuvau buvusi pas jį išpažinties – prisirinko įvairių klausimų ir neaiškumų. Kadangi mano geriausioji draugė Gražina išvažiavo atostogų į tėviškę, nutariau pati viena leistis į „turistinį žygį".

Šeštadienio popiete „Raketa" Nemunu nuplaukiau iki Gelgaudiškio, tikėdamasi ten pernakvojusi iš ryto pasiekti Šakius. Pasirodo, blogai apskaičiavau laiką: iš laivo išlipau jau saulei leidžiantis. Prašytis nakvynės buvo sunkiau, negu vaizdavausi – taip ir neišdrįsau... Pavaikščiojau po miestelį ir grįžau prie Nemuno. Jau temo. Pievoje matėsi nupjauto šieno kūgiai. Viename iš jų patogiai įsitaisiau nakvynei. Naktis buvo šilta, kvapni. Kaip gera jausti Dievo didybę, žiūrint į žvaigždžių nusėtą dangaus skliautą! Dar niekada nebuvo taip lengva ir gera melstis. Nė į galvą neatėjo mintis, kad reikėtų ko nors bijoti, kad kas nors negero galėtų atsitikti. Atsibudau saulei tekant.

Tuo metu vieškelis iš Gelgaudiškio į Šakius buvo remontuojamas, todėl keleiviniai autobusai nekursavo. Leidausi pėsčiomis. Tik nužygiavus pusę kelio pasivijo sunkvežimis... Šakius pasiekiau kaip tik Sumai.

Po pamaldų kun. Juozas pakvietė užeiti pas jį. Tuo metu jis gyveno priešais bažnyčią kitoje tvenkinio pusėje privačiame name, mansardoje. Nedidelis kambarėlis kukliai apstatytas: prie lango – medinis aliejiniais dažais dažytas stalas, kelios kėdės, dešinėje – paprasta geležinė lova, etažerė su knygomis. Ant stalo vazelėje pamerkta puokštelė rūtų. Langą dengė tamsiai žalios (beveik juodos) satininės portjeros.

Kun. Juozas smulkiai išklausinėjo apie kelionę. Įsitikinęs mano neprotingumu ir gyvenimiškos patirties stoka, daug kalbėjo apie gyvenimo žiaurumą ir negailestingumą. Patarė, kad, susitikus su žmonėmis, ypač nepažįstamais, reikėtų pirmiausia pagalvoti: ką blogo tas žmogus galėtų man padaryti...

O man visa tai atrodė taip svetima ir tolima, – kad tai žmonių negerbimas taip galvoti. Verčiau nukentėsiu pati, negu tokiu galvojimu įžeisiu nekaltą žmogų! Tik daug vėliau supratau, nuo kokių baisių galimų pavojų išgelbėjo kun. Juozo tėviškas rūpestingumas ir jo pamokymai – leidžiantis į kokią kelionę, pirmiausia viską apsvarstyti ir apgalvoti, ar tai protinga.

Ir toliau abi su Gražina stengėmės naudotis kun. Juozo dvasiniu vadovavimu. Kas keli mėnesiai važiuodavome į Šakius išpažinties, skaitydavome ir dalydavomės iš jo gautomis knygomis, viena kitai smulkiai atpasakodavome išgirstus pamokslus ir pamokymus. Išorinio gyvenimo neaiškumus pavesdavome išsiaiškinti tai, kurios eilė būdavo važiuoti savo ar kitų reikalais. O tų reikalų iškildavo nemažai: kun. Juozas taip nuoširdžiai domėdavosi viskuo, taip gebėdavo rasti atsakymą į visas abejones, ne tik susijusias su tikėjimo dalykais, bet ir apskritai su mūsų gyvenimu,

kad savaime visuose sunkumuose kreipdavomės į ją. Jis nuostabiai mokėjo mintis ir paskatas kreipti kuo plačiau – kad gyvenimas, auka, malda apimtų ne tik artimuosius, bet ir visą pasaulį, ne tik šiuos laikus, bet ir visus amžius iki pasaulio pabaigos. *„Juo plačiau, juo prie tiesos arčiau"* – tai ne tik knygos pavadinimas, bet kartu ir šūkis, kurį jis dažnai kartodavo, pastebėjęs kokį nors siaurumą. Ypač akcentuodavo tikrojo krikščioniško gyvenimo vertę gyvenant nekrikščioniškoje aplinkoje: reikia *gyventi taip, kad ir neminint Dievo vardo mūsų gyvenimu būtų liudijamas Dievo buvimas.* Tai skambėjo kaip didžiulis įpareigojimas, kaip atsakomybė už tautos ir viso pasaulio ateitį.

Kun. Juozas buvo pirmasis mūsų sutiktas už mus vyresnis žmogus, su kuriuo buvo galima svarstyti mums, kaip ir visam jaunimui, taip rūpėjusias „pasaulinio masto" problemas. Suprantama, neliko aplenktas ir jaunam žmogui svarbiausias – meilės klausimas. Jau tada, norėdamas padėti kenčiančioms ir sužeistoms širdims, jis ėmė gilintis į meilės psichologiją. Ir mes stengėmės padėti jam: kaip psichologinių studijų medžiagą duodavome skaityti savo ir, gavusios leidimą, draugių dienoraščius ar laiškus.

Įsiminė kun. Juozo pamaldumas Švč. Mergelei Marijai. Sužinojęs, kad, būdama 15-os metų, padariau įžadą Nekaltai Pradėtajai, jis supažindino su pasiaukojimu Marijai pagal šv. Grinjon de Monforą (Grignion de Montfort), o 1960 m. Nekaltojo Prasidėjimo šventėje leido jį padaryti. Nuo tada visuose gyvenime pasitaikančiuose sunkumuose primindavo: *„Argi nepaaukota Jai viskas?!"* – Ir pasidarydavo aišku, kad viskas turi baigtis taip, kaip Dievas nori: Marija tikrai pasirūpins, kad įvyktų Jo Valia.

Tuoj pat prasidėjo išbandymai: ėmė silpti mano sveikata. Galvos skausmai, anksčiau tik retkarčiais užeinantys, pasidarė nepakeliamai stiprūs. Padidėjo rankų drebėjimas, nuolat jaučiau didžiulį silpnumą – buvo sunku vaikščioti, skaityti, sukaupti dėmesį. Vargais negalais išlaikiau žiemos

sesiją. Toliau mokytis būčiau negalėjusi, nors taip norėjau: studijos buvo vos įpusėtos. Jau nusibodau ir gydytojams. Pagaliau viena gydytoja pasiūlė pabandyti gydytis Kauno klinikų psichiatrijos skyriuje.

Nuvažiavau pas kun. Juozą pasitarti, ką daryti. Atidžiai išklausęs, patarė pasitikėti Dievu ir Švč. Mergelės globa. Reikia stengtis padaryti viską, kad tik galėčiau toliau mokytis. Papasakojo, kaip jam yra buvę besimokant seminarijoje: kaip buvo laikomas nerviniu ligoniu, kaip buvo iškilusi grėsmė negauti šventimų ir kaip viskas praėjo, pradėjus dirbti.

Tą dieną kun. Juozas ilgai kalbėjo apie kančios prasmę, apie tai, kaip yra reikalinga atlyginamoji kančia sieloms gelbėti. Atsisveikindamas paguodai iškėlė mintį, kad ir liga gali būti kaip Dievo siųstas išbandymas, kaip Dievo dovana mūsų bei kitų žmonių gyvenimui. Ligos, kaip ir kiekvienos kitos kančios, vertė priklausys nuo to, kaip ji bus pakeliama: ar dėkojant Dievui už viską, ar maištaujant prieš Jo Valią. Pasitaiko, kad sunkūs išbandymai gali būti ženklas, jog Viešpats kažką didaus yra numatęs nuveikti per tą žmogų, bet piktoji dvasia, pajutusi sau pavojų, ima smarkiai pulti įvairiais būdais. Be to, privalau neužmiršti, jog esu besąlygiškai pasiaukojusi Marijai: *„Argi ne viskas Jai priklauso?!"*

Ką būčiau dariusi be šito pastiprinimo ir paguodos?! Kaip būčiau pakėlusi visą kančią ne tik ligoninėje, bet ir tolesniame gyvenime?! – Šiandien, praėjus 35 metams nuo tų dienų, apima begalinis dėkingumas Viešpačiui ir tam Jo tarnui, per kurį buvo suteikta tiek stiprybės. Netikinčiam žmogui gal būtų sunku patikėti, kad ir psichiatrijos skyriuje galėjau būti laiminga. Tos laimės paslaptis buvo tvirtas tikėjimas, įprasminantis kiekvieną kančią. Ligoninėje rašiau dienoraštį. Vėliau tai padėjo realiai įvertinti tikrąją savo būklę. Nes tik daug vėliau – tik po aštuonerių metų – buvo diagnozuota liga: visos mūsų šeimos buitinis apsinuodijimas ilgą laiką veikusiais metalinio gyvsidabrio garais. O visus tuos metus turėjau progos kentėti ne tik kitų žmonių įtaru-

mą, pažeminimus, bet ir savyje nuolat iškylančią baimę: gal tai buvo kokia rimta psichinė liga?..

Tik kun. Juozas nei žodžiu, nei elgesiu niekada nėra leidęs bent įtarti, kad būčiau tapusi pasigailėtina ar kuo nors menkesnė. Dvasinis jo vadovavimas liko toks pat reiklus. Aplankęs ligoninėje, primindavo kančios prasmę, paragindavo visa, kas sunku, kentėti drauge su Kristumi už savo ir kitų kaltes, už pasaulio išganymą. Būtent tasai platumas – *„Už visus ir už viską!"* – suteikdavo jėgų sunkiausiomis valandomis. Nuoširdžiai galėjau sakyti: „Kaip gera kentėti!"

Ligoninėje buvo taikomas bendras stiprinantis gydymas. Nebeturėjau kontakto su Hg garais. Taigi aprimo ir galvos skausmas. Gydytojų komisija leido toliau studijuoti. Bet man pačiai atrodė, kad nebeturiu teisės mokytis, rengtis gydytojo profesijai, kurią supratau kaip tikrą savo pašaukimą. Prisidėjo ir materialiniai sunkumai. Išėjusi akademinių atostogų ir po jų kartodama kursą, negavau stipendijos: penkių žmonių šeima turėjo verstis iš mamos – buhalterės – nedidelės algelės.

Tik dabar, po daugelio metų, pradedu suprasti tai, apie ką anksčiau nė nepagalvodavau: kun. Zdebskis remdavo ir mūsų šeimą, bet taip subtiliai, kad nė nepajutome esą šelpiami. Iš kur jis žinojo apie mūsų materialinius sunkumus? Juk apie tai nekalbėdavome. Tačiau jis turėjo tikrai neeilinį talentą – nuostabų taktą, nepaprastą įžvalgumą ir jautrumą, gebėjimą pasidaryti atitinkamas išvadas ir efektyviai padėti. Kartą paklausė, gal žinau, kas galėtų vąšeliu apmegzti bažnytinius skalbinius: esą niekur negalima gauti žmogaus... Iš lovos nesikelianti mano senelė mielai apsiėmė atlikti šį nesunkų darbą. O kun. Juozas atlygino tikriausiai keleriopai daugiau, negu tas darbas buvo vertas. Jis mokėjo taip nuoširdžiai dėkoti, taip įvertinti ir pagirti darbą, jog atrodė, tarsi ne jis būtų geradarys, bet jam būtų buvusi suteikta ypatinga malonė...

Į religinės literatūros dauginimą mašinraščiu įsitraukė ir mano mama. Kelis kartus, kai slėgė didesni sunkumai,

kun. Juozas, atveždamas užsakymą, buvo davęs „avanso" sakydamas, kad tai labai skubu ir labai svarbu. Kartą, kai atsiimdamas užsakymą vėl davė darbo vertę atitinkančią sumą, mama nenorėjo imti, nes avansu buvo jau atsilyginta. Kun. Juozas ėmė įtikinėti, kad tai premija už puikų darbą, kad niekas kitas taip greitai nebūtų padaręs, kad jis nepaprastai dėkingas ir jaučiasi esąs skolingas. Dabar suprantu, kad visa toji kalba tikriausiai buvo kun. Juozo „diplomatinė gudrybė", norint padėti pagalbos reikalingiems žmonėms neįžeidžiant ir nepažeminant jų orumo. Jis niekada neleisdavo pasijusti elgetomis – nešelpdavo šiaip sau, bet išradingai stengdavosi rasti kokį darbą. Be to, nebuvo tekę girdėti, kad ligoniams, invalidams ar vargą vargstantiems nebūtų atlyginęs – gal net su kaupu...

Netrukus mūsų šeimos materialinė padėtis kiek pagerėjo: pradėjo dirbti šešiolikmetė mano sesuo. Tačiau ir vėliau – iki pat savo mirties – kun. Juozas tarsi pajusdavo, kai mus prispausdavo vargas, ir stengdavosi padėti: tai parūpindavo rašomąją mašinėlę, tai ją pataisydavo, tai surasdavo sveikatą ir jėgas atitinkantį darbą, tai iš kažkur gaudavo deficitinių vaistų...

Tik kun. Juozo dėka ryžausi tęsti studijas. Tiesa, sveikata kiek pagerėjo, bet prasidėjo nauja kančia: atmintyje vis iškildavo ligoninės įspūdžiai, labai slėgė savo menkumo suvokimas, skrupulingumas sąžinės dalykuose. Atrodė, neturiu teisės rizikuoti, imdamasi atsakomybės už kitų sveikatą, o gal net gyvybę...

Daug kantrybės parodė kun. Juozas, gydydamas nusilpusią mano dvasią, vis primindamas kančios vertę ir prasmingumą. Jis sakė, kad siekti tobulumo – taigi studijuoti, mokytis, gausinti savo žinias – yra kiekvieno kataliko pareiga. Sakė, kad tuometinėje mano sielos būsenoje vienintelis išsigelbėjimas – absoliučiai ir besąlygiškai pasitikėti dvasios vadu ir jo klausyti. Išpažintyje ir privačiuose pokalbiuose kartais pateikdavo galutinį argumentą: *„Būk rami ir pasitikėk: jei*

čia būtų kaltės, aš ją imu ant savo sąžinės!" Šitaip jis tiesiog įsakmiai liepė, palikus visas abejones, mokytis toliau. Taigi po vasaros atostogų tęsiau studijas: kartojau III kursą. Mokslas sekėsi neblogai – pradėjau atgauti pasitikėjimą savimi. Po III kurso, metus padirbėjusi felčerių punkte, 1963 m. persikėliau į Vilnių tęsti studijų universitete (pediatrijos specialybę). Kartu tapau vienos vienuolijos kandidate.

Kun. Juozas Zdebskis 1961 m. spalyje iš Šakių buvo perkeltas į Gudelius (Marijampolės r.) klebonu. Klebonija – paprastas pilkas medinis namas. Iš prieangio – durys į didoką, bet nepatogią virtuvę: tik po langu buvo vietos virtuviniam stalui, šalia kurio kampe stovėjo maisto spintelė (vėliau – šaldytuvas). Šalia virtuvės – nedidelis šeimininkės kambarėlis, kuriame tilpo dvi geležinės lovos: čia gyveno kun. Juozo mama arba šeimininkė ir nakvodavo atvykusios viešnios. Iš virtuvės kitos durys – į valgomąjį – pailgą tamsoką kambarį, kuriame stovėjo sofa, ilgas stalas, ilgas paprastas suolas be atramų, kelios kėdės ir paprasta tamsiai žaliais aliejiniais dažais dažyta rūbų spinta. Iš valgomojo durys vedė į klebono miegamąjį – kartu ir jo darbo kambarį. Virš sofos ant sienos kabėjo didelis Švč. Mergelės paveikslas. Vidury kambario stovėjo paprastas stalas su rašomąja mašinėle: čia kun. Juozas ruošdavosi pamokslams, rašydavo laiškus, skaitydavo knygas. Ir knygų lentynos buvo sukaltos iš paprastų obliuotų žaliais aliejiniais dažais dažytų lentų.

Kartą, atvykusi mašinraščio reikalais, kun. Juozo neradau ir turėjau nakvoti, laukdama grįžtančio. Klebonijoje buvo tik jo mama. Jau atsigulusios, užgesinusios šviesą, dar ilgai kalbėjomės. Toji griežta, rūstaus veido, retai besišypsanti moteris pasirodė esanti nuoširdžiai, giliai ir dvasingai mylinti savo vaikus, nors išoriškai to ir nerodė.

Tada ir keliomis kitomis progomis vėliau kun. Juozo mama pasiskųsdavo nesuprantanti sūnaus reikalų. Kartą ji pasakė nerimaujanti, ar sūnus visada deramai bendrauja su-

sitikdamas su moterimis. Laiminga buvau galėdama ją nuraminti, nes iš tiesų negalėjau nieko prikišti: jis visada būdavo labai nuoširdus, draugiškas, broliškas, tėviškas, bet be nepageidaujamo familiarumo. Dažniausiai kalbėdavomės prie stalo: kun. Juozas sėdėdavo šiek tiek pasisukęs šonu, kad geriau girdėtų (mat visai negirdėjo kairiąja ausimi). Ne kartą su juo esame kalbėję apie jaunuolių – vaikinų ir merginų – draugystę. Jis sakė, kad kilni draugystė gali išlikti tik tada, jei nebūna nieko, dėl ko būtų gėda vėliau susitikus; kad ir vieniems likus reikia elgtis taip, kaip būtų elgiamasi būnant tarp žmonių. Tai ypač lengva tikintiesiems, gyvenantiems Dievo akivaizdoje.

Ir pats kunigas Juozas visados taip elgdavosi. Tai pasakiau ir jo motinai. Padėkojusi ji pasakė:

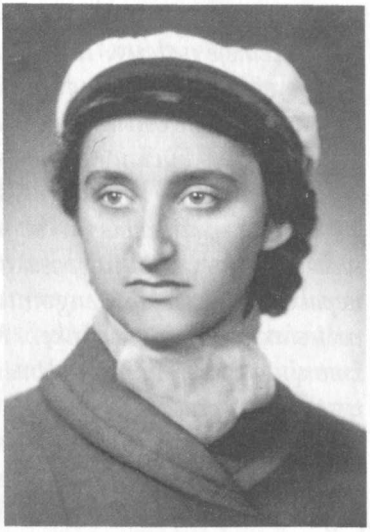
– Turiu viltį, kad niekada neįvyks nieko blogo. Juk visus savo vaikus dar mažus paaukojau Marijai. Visada prašiau Dievą, kad verčiau jie maži mirtų, negu išaugtų blogi žmonės. Ir kai mirė Zuzanėlė, ir kai paskendo Zitutė, buvo labai sunku, bet guodžiau save: gal Dievas išklausė mano maldas ir pasiėmė jas dabar... O jei užaugusios būtų nedoros?!

Iš pradžių toks jos nusiteikimas man atrodė nesuprantamas širdies kietumas... Tik daug vėliau supratau, kokia herojiška buvo tos kilnios motinos meilė savo vaikams.

Kun. Juozo nuoširdumas, dėmesingumas, kito žmogaus supratimas, neeilinė artimo meilė – visa jo asmenybė, taip artima susikurtam žmogaus idealui (su Gražina jį net vadinome Absoliutine Idėja), suprantama, negalėjo palikti jaunos širdies abejingos. Dar 1959 m. gegužės 12 d., po vakarinių pamaldų klūpodama Katedroje prieš Pažaislio Marijos altorių ir melsdamasi už visus pasaulio kunigus, staiga pajutau ypatingą nerimą dėl šio kunigo – tarsi jam grėstų koks didelis pavojus. Tą valandą supratau, kad širdis netuščia... Nuo tos dienos pradėjau kasdien melstis už kun. Zdebskį prašydama, kad jo gyvenime Dievo Valia įvyktų tobulai.

Man tai buvo be galo tyras jausmas, pripildęs širdį dar didesnės meilės visiems žmonėms. Keliskart iškilus kokiam nors nerimui, kreipiausi į vyresnio amžiaus kunigus klausdama, ar šiame jausme nėra ko nors nederamo, priešingo Dievo Valiai. Visada būdavau nuraminama, pamokoma, kaip ugdyti savo jausmus ir juos kelti Dievop.

Tačiau atėjo 1962 m. gegužės 22 d. – mano didžiojo skausmo diena, kai atsitiktinai sužinojau apie savo nemylimą meilę. Tada ir gavau pirmąjį kun. Juozo Zdebskio laišką.

KMI stud. L. Paulavičiūtė. Kaunas, 1959 05 09. (Iš asmeninio archyvo)

1962 – 1964 m. korespondencija

1962 05 26

Norėjau pavadinti vardu... Bet ne! Ar ne geriau tiktų Kūrėjo garbei pavadinti „Viešpaties dovana žemei"?

Perskaičiau. Beveik vienu atsikvėpimu. Ir juo toliau, juo nuostabiau darėsi. Žinote, dėl ko? – Koks nuostabus Kūrėjas, koks didis! Ypač dėl to, kad Jis geba net iš klaidų, iš blogio, kurį žmogus padaro, nuostabias gėles išauginti.

Kam šį momentą rašau? – Noriu, privalau Jums pasakyti nuostabų dalyką: aš Tikiu... Aš pradedu Tikėti. Kaip rytui švintant, daug kas ryškėja. Ne iš karto, pamažu. Bet tuoj, tuoj turėtų patekėti saulė! Tepadeda malonė suprasti, kokia didi Kūrėjo dovana šis supratimas! Savaime suprantama, šitoks tikėjimas ne žodžiais sukuriamas. Dievas visada pasinaudoja įrankiais.

Iš tikrųjų, kokios nuostabios gėlės, kurios tik kartą žydi! Turbūt jų žemėje nedaug. Turbūt dirva nepalanki. Tikriausiai Kūrėjas jas visas tokias pasodino. Bet dirva, matyt, nepalanki ir jos išsigimsta. Ir ne veltui skundžiamasi, kad žemėje nėra gražių gėlių... Gal ir aš būčiau nežinojęs, jei ne Viešpaties malonė, – taip, speciali malonė, – kad čia pat, šalia manęs, pražystų...

Bet šitas pažinimas turi svorį! Didelį, sunkiai jaučiamą! – Juk visa tai reiks pasauliui pasakyti! O, tikėkite, šitas svoris taptų nepakeliamas, jei jo nelengvintų (tikriausiai net ne vienas!) Viešpaties akivaizdoje susirinkę... Kokia neišnarpliojama gija surišti žmonių geri darbai ir nuodėmės! Ir tik vien Aukščiausioji Išmintis tos gijos pradžią žino.

Jums turbūt įdomu, kokia savijauta buvo skaitant [dienoraštį], ar sunku? – Tiesa, kai kur akys pasidarydavo kažko pilnos... Bet pagrindinis jausmas buvo: „O Dievo išminties ir meilės didybė!.." Ir tas su kiekvienu puslapiu vis augantis įpareigojimo svoris... Tik – keista! – toje vietoje, kur kalbama apie „piktnaudžiavimą širdimis" (gal kažko dar nesupratau?), beveik norėjosi klausti: kada tai buvo?.. Kodėl taip rodos, kad ir kiekviena klaida čia reikalinga buvo?..

Viena vieta, – Jūs prisimenate? – tai paskutinis lapas, – „... ir už tą mano Sesę, kurią myli..." – šitas paskutinis žodis suvirpino kažkokią paslaptingą stygą. Ir kuo ji suskambėjo? – Koks tai jausmas? Ar tikrai taip? Lyg Jūs būtumėte parodžiusi puikiausią rožės žiedą, o aš, vaikiūkštis, gėdyčiausi parodyti turįs tik skurdžią lauko ramunėlę... Lyg nebūčiau žinojęs, kad, be mažyčių lauko ramunėlių, žydi žemėje ir nuostabiausios rožės. O juk dovanojama tiktai gražiausios gėlės. Ir jei jų neturi, ar iš viso turi teisę dovanoti? O gal jos tik savose rankose skurdžios atrodo? O gal dar jos išaugs ir sužydės? O gal tikrai tokių žmonių gailėtis reikia? O gal atkreips gailestingas akis Kūrėjas? – Jis juk galingas, ir nepalankiausioje dirvoje išskleisti žiedus gali... Nežinau, kaip bus ir kaip turėtų būti, tik turiu nuolankią viltį dėl Šv. Mergelės visagalio užtarimo: įvyks JO VALIA mano ir visų, su kuriais Kūrėjas susitikti leido, gyvenime! Šios dienos mano gyvenime tokios neeilinės. Galbūt kas keisis ir mano gyvenime dėl šių dienų...

Kažkodėl dar prie to įpareigojimo grįžti noris... – Kodėl kaskart, kai slapčiausiose mintyse iš nebūties tamsios gelmės vaidentis imdavo kontūrai kažkokių romanų, kodėl man vis atrodydavo, kad jų negimusiems herojams vis lyg ko trūksta – dar vis ne laikas gimti, dar neverti išvysti buvimo šviesą... – Gal jiems kaip tik ir trūko tos žymės, kurią suprasti pradedu?.. – Bet kodėl apie tai kalbu? Juk tai nekuklumas! Ar ne gėda? – Ar daug kam apie tai kalbėjau? – Neprisimenu... Bet Jums – ką norėjau pasakyti: jeigu jie gimtų, savo gyslose jie turėtų ir Jūsų kraujo, ir Jūsų skausmo jie būtų pagimdyti. – Bet ar jie gims? – Melskime Aukščiausiąjį...

Vis dėlto man atrodo, kad širdis nesudužo... Jūs tiktai taip manėte, nes smūgis stiprus buvo. Gal būtų sudužusi, bet tikėjimas padaro širdis elastingas. Juk einant toliau tuo, kuo pradedu tikėti, reikia daryti išvadą, kad esama ir nedūžtamų širdžių!

Kažkodėl man šiandien gera. Tebūna garbė Aukščiausiajam už viską, kas mus ištinka! Prieš mane žydi alyvos. O kitame kambary toks keistas violetinis [tulpės] žiedas taip gražiai išsiskleidė... Šventose knygose pasakyta, kad broliai Kristuje turi būti vienminčiai maldoje.

KJ.

1962 05 26

Laudetur...*

Prašau nesirūpinti dėl manęs. Juk Viešpats, duodamas kryžių, duoda ir jėgų jį pakelti ir nešti. Esu laiminga, kad Viešpats suteikė šios kančios malonę. Jau nebeįsivaizduoju savo gyvenimo be jos. Įsitikinau, kad nesu tokia jau silpna. Jau nebebijau dėl savo galvos: mėginsiu ir egzaminus laikyti.

Baisu ir sunku buvo tik tol, kol nebuvo aiški naujos mano gyvenimo formos prasmė. O dabar jau tikrai nieks nebematys mano ašarų. Meldžiuosi už juos abu. Pasitikiu Viešpačiu ir viską aukoju Jam: Jis tikrai žino, ko reikia tiems, kurių laimės norėčiau savo gyvenimo kaina.

L.

* Garbė [Jėzui Kristui] (*lot.*).

1962 06 19

Loreta,

Naudodamasis proga, kad esu Kaune, noriu Jums keletą žodžių parašyti.

Dėkoju už laišką! Koks nuostabus Dievas savo planuose! Kaip lengvai ir be pasipriešinimo Jis vykdo neįtikėtiniausius dalykus!

Norėčiau žinoti, kaip sekėsi Jums pereitą šeštadienį, kaip baigėsi egzaminai?

„Unanimes in oratione..." – „Vienminčiai maldoje". – Tiesa?

KJ.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Perskaičiau paskutinį L[oretos] dienoraštį-laišką... Norėjau ten įrašyti, bet įrašysiu čia...

Veidu nusirito sunki ašara... Aš ją nupūčiau. Ji nutiško ant dviejų atverstų lapų: vienas buvo prirašytas, kitas – dar ne. Ten baigėsi jos dienoraštis. Norėjau nušluostyti ašarą nuo lapų, bet palikau...

Kaip keista! Ir man, kaip ir jai: rodos, dabar taip jaučiu, lyg stovėčiau kažkur toli toli nuo savo gyvenimo – gal net pačioje Amžinybėje. Ir žvelgiu į savo gyvenimą. Stebiuosi, kiek daug dabar matyti! Lyg stovint kažkur neprieinamoje erdvėje. Iš tos vietos, kur stoviu, kiek daug galima suprasti! Net ir šitas didis klausimas – kas yra Meilė?

O, Šv. Mergele! Koks keistas mano gyvenimas... Jame viskas nepaprasta: visi įvykiai dideli, visos klaidos. Ką daryčiau, jei nebūčiau Tavo?! Šv. Mergele, koks didis Dievas, kokios Jo Apvaizdos paslaptys!

Aiškiai jaučiu: prasideda naujas mano gyvenimo etapas. Kažin, kelintas jau iš eilės?.." (1962 06 22).

1963 10 05

Skubu pranešti Jūsų senutei [šeimininkei], kad jos valia [grigalinės Mišios] jau vykdoma. Prasidėjo šio mėnesio pirmą dieną. Būna vakarais, prasideda penkiolika minučių prieš aštuonias. Kartais būna ir rytais, bet iš anksto negaliu tiksliai pranešti, kuriom dienom. Manau, kad jai ne taip jau svarbu tiksliai žinoti.

Norėčiau, kad žinotų, kodėl mirusius reikia ilgai prisiminti. – Dėl to, kad ne visi mirusieji turi vienodą imlumą priimti jiems teikiamą pagalbą. Taip kaip ir gyvieji žemėje yra nevienodo imlumo, nevienodu dėmesiu priima jiems teikiamą malonę.

L., noriu prašyti tokiais atvejais, kai užeina koks neramumas, [blogas] nujautimas, prisiminti, kad visa visa priklauso motiniškai Jos [Šv. Mergelės] globai ir mums nieko nereikia neprotingai bijoti. Reikia tik vieno didžio nusiteikimo: kad visame įvyktų Jo Valia.

Pasveikinkite nuo manęs Seselę! Tegul Dievas Jums padeda!

KJ.

1963 10 21

Laudetur...

Vakar kamavo rūpestis dėl draugės. Bet kai ji atėjo su sūneliu – viskas nuskaidrėjo...

Šiandien ir vėl sunku. Vėl įtempti santykiai su Sesele. Kurį laiką nekalbėjo su manimi... Dėkoju Viešpačiui, kad nejaučiu jokio nepasitenkinimo, jokio revanšinio kaltinimo negalėčiau jai primesti. Tik jaučiu nepakeliamą savo menkumo naštą, vėl nepasitikiu savimi. /.../ Negaliu taip gyventi... Bijau, kad nepadaryčiau ko nors neprotingo... Po senuko [šeimininko] mirties viską dirbau, tvarkiau žinodama, kad ne sau, bet kiekvienas darbas teikė malonumo, pasitenkinimo, poilsio. O dabar – viskas taip nemiela, nes apnuodyta kažkokių bjaurių įtarinėjimų. /.../ Labai norėčiau viską palikti ir kur nors išeiti ar išvažiuoti taip, kaip stoviu, be jokio balasto, kuris jau pernai taip man buvo nereikalin-

gas ir taip slėgė. Visą laiką jaučiausi labai skolinga senutei. Buvo jos labai gaila ir visa širdimi stengiausi būti jai kaip duktė, kad ji pamirštų savo vienatvę. Seselę tai labai erzina. Bet kitaip nemoku – juk fiziologinis širdies [raumens] dėsnis: *„Viskas arba nieko!"*

Ką man daryti? Nerandu naujų elgesio bei tarpusavio santykių normų. Atrodo, lyg kur krintu... Prašau patarimo...

L.

1963 10 25

!

Ištraukiau iš mašinėlės nebaigtą lapą, įsidėjau švarų, pasirėmiau ranka, sėdžiu ir galvoju. – Geriausia atsakyti į laiškus tuoj pat, kai tik perskaitai pirmą kartą – tada gyviausias įspūdis, gerai prisimeni visas mintis. Čia guli Jūsų laiškas, kurį ką tik atnešė paštininkas. Taigi sėdžiu ir galvoju: daug rašyti ar tiek, kaip recepte? Kitaip sakant, ar tik Jūs skaitysite, ar daugiau kas? O juk artimiausiu laiku pats būsiu Jūsų padangėje. Gyvi žodžiai lankstesni.

Ant visų klaustukų norisi uždėti vieną ženklą: perbraukti, kaip ant dolerių dedamas brūkšnys. Kam taip spėlioti: „Gal tikrai slypi blogis?" ir t.t. Juk žmogus žino, ko jis nori. O jei kam nors kitaip atrodo – kas būtų, jei kieno mintys mus tokius ir padarytų! Jei Seselei taip atrodo, tai kas čia tragiško – visiems mums kartais atrodo ne taip, kaip iš tikrųjų yra kito žmogaus viduje. Juk žmogus – tai ne duonos kepalas: nepralauši ir nepažiūrėsi... Kiekvienas iš mūsų esame atskiras, kiekvienas turime bruožų, kurie nustebina ir labiausiai pažįstančius žmogų.

Kaip gerai! Jūs turėsite būti jai savotiška mokytoja ir priversite ją atkreipti dėmesį į meną pažinti žmogų ir atsargiai daryti išvadas apie kitus! Tuo padarysite jai nepaprastai daug gero. Tai įvyks savaime, be jokių Jūsų pastangų: man rodos, pats gyvenimas ją privers pagalvoti, ką reiškia apie žmogų susidaryti nuomonę. Bet ką darys tie žmonės, kurie yra tiesiog liežuvautojai, mėgstantys nuolat kitus apkalbėti, nors jų visiškai nepažįsta?..

Šiaip ar taip, bet visiškai negalima daryti jokių „kvailysčių", kaip Jūs sakote, t.y. kur nors išvažiuoti, ar panašiai. Juk yra bendras dėsnis: kai mūsų viduje siaučia audra, negalima daryti jokių svarbių reformų, apie kurias negalvota ramiais laikotarpiais, šviečiant saulei. Paprastai šviečiant saulei žmogus pastebi daug daugiau dalykų, kaip kad audros prieblandoje. Šiuo atveju, man atrodo, nereikia jokių žygių, nebent, jei tai įmanoma, abiem draugiškai papasakoti Mamai [vyresniajai] apie savo gyvenimo naujienas. Juk turbūt turite galimybę kartais ją aplankyti? Jei galit, perduokite Seselei linkėjimus!

Gaila, kad taip mažai papasakojote apie Gražiną. Rašote, kad atėjo... – atėjo, bet kaip paskui? Kažkodėl tikiu, kad tokie žmonės gyvenime nežūva: ji vis dėlto nepriklauso nendrių giminei, kuri nuo vėjo gali sulūžti arba nulinkti į tą pusę, kur kas nors įsigeidžia. O kad mūsų gyvenimas kartais visai netikėtai įgyja nelauktą formą – tai ne pirmas ir ne paskutinis kartas. Bet ką tai reiškia, palyginti su kontekstu **viso** *žmogaus gyvenimo! Tepadeda jai Dievas – pažvelgti į gyvenimą, kitaip sakant, pajėgti pažvelgti labai plačiai, visame jo kontekste. Tik tada viskas kitaip atrodo. O dauguma žmonių tokiais atvejais žiūri tik šios dienos akimis... Sutinkate? Prisiminsime ją reikiamais momentais.*

Tikiuosi pasirodyti turbūt jau po švenčių, nes labai nedaug laiko liko.

KJ.

1963 m. Kalėdos

Seselės,

Šios šventės proga nepamirškite padėkoti gerajam Kūdikiui, kad savo malone teikėsi išsaugoti Jūsų tyras širdis, nuostabiai vesdamas pro daugybę žemės purvo.

Jei Jis nebūtų gimęs, turbūt ir Jūs nebūtumėte, kuo esate... Leiskite šiandien ir su Jumis pasidalyti krikščioniško pasaulio nuotaika.

KJ.

1964 03 04

Laudetur...

Atleiskite, kad trukdau, bet radau tame aplanke kelis lapus, kuriuos norėčiau perrašyti draugei, tik nežinau ar galima? Jai būtų tiek pat džiaugsmo, kaip ir man, o naudos – gal net ir daugiau.

Ilgai galvojau apie jų visą šeimą: vien tik apie ją galvoti jau negaliu, nes ji – tai visa jos šeima... Žinau, kaip būtinai jai reikalinga visapusiška pagalba, patarimai, visa – kas bent truputėlį galėtų pakelti dvasią, sustiprinti. /.../ Tačiau yra dar kita pusė. Man atrodo, ne taip jau sunku įsivaizduoti save vietoj vyro, kai jis vis iš naujo pajunta, kad jo žmona nepamiršusi kito... Nejaugi skaudu būna tik tada, kai mylimo žmogaus kūnas dalijamas kitiems? Juk lygiai sunku žinoti, kad kažkam atiduodama širdis, kad apie kitą galvojama, prisimenama...

Gal visa tai kvaila... Bet žinau, kad tokiu atveju šeimos ramybę ir sugyvenimą gali išsaugoti tik Dievo malonė – jei ji stebuklingai pakeis tą, kuris į pasaulį žiūri žemiškomis akimis ir todėl negali būti smerkiamas dėl pavydo, dėl paprastai, žmogiškai suprantamos meilės. Kad jai tokios meilės neužtenka, tai jau kitas klausimas. Bet dabar laikyčiau nusikaltimu sakyti: galvok apie save, apie tai, kas tau gali padėti kentėti, nesvarbu, kad dėl to kankinsis jis ir nesvarbu, kaip tie jūsų tarpusavio santykiai paveiks mažąjį žmogelį...

Dabar šis klausimas nustūmė visus mano asmeninius reikalus. Tai man atrodo be galo svarbu. Nejaugi klystu? Jei taip, labai prašau išvesti iš klaidos. Dažnai turiu progų patarti ir kitiems panašiose situacijose. O jei neteisingai suprantu šeimos motinos ir žmonos pareigas, tai be reikalo įnešu nerimą į kitų širdis. Jei teisingai – tai dar griežčiau šito privalau laikytis.

Suprantu, kad kiekvienas žmogus privalo eiti vis pirmyn, kilti vis aukščiau, siekti tobulumo, šventumo. Tačiau, ma-

no manymu, į žmones reikia žiūrėti ne vien kaip į tokius, kokie jie privalo būti, bet kartu ir kaip į tokius, kokie jie yra dabar. /.../ Nors, tiesą sakant, aš juk nieko nesuprantu ir nieko nežinau... Gal gyvenime būna viskas kitaip, negu įsivaizduoju. Todėl ir melsdamasi niekada negaliu ko nors konkrečiai prašyti, nes nežinau, ko iš tikro kam reikia...

L.

1964 03 08

GJK!

Pirmiausia norėjau per Jus padėkoti tai gerajai senutei. Tegul jai Dievas atlygina. /.../ Na, ir dar norėjau šį tą atsakyti į Jūsų laišką. Jame jaučiu lyg kokį pasiteisinimą. Tačiau mano nuomonė, rodos, sutampa. Juk žinote, kad iš esmės čia nei ji kalta, nei kas kitas, o tik jos vyro nesubrendimas suvokti dvasinį pasaulį ir kartu visus žmonių tarpusavio santykius. Suprantama, kad į tai reikia atsižvelgti, nepuolant nei į vieną, nei į kitą kraštutinumą. Turbūt svarbiausia, ką šiuo reikalu mes galime ir turime daryti – melsti malonės. Ji visagalė, ji viską pajėgia sutvarkyti. Turėkime nuolankią viltį, kad visa tai ji įvykdys.

Ar kartais nesušalote, kai buvo užėję didieji šalčiai? Pas mus vieną rytą buvo 28,5. Visą žiemą tiek nebuvo. Bet šiandien jau tik 10. Rengiuosi truputį važiuoti, o dar turiu eiti – kur einu kiekvieną rytą. Ar žinote, kokia didi paguoda, kad mes galime visus reikalus ten prisiminti – papasakoti tai, ką patys bejėgiai sutvarkyti?..

KJ.

1964 03 11

Laudetur...

Po to, kai pradėjau gydyti Seselę, vėl iš naujo susidraugavome. O dabar ji jau išeina... Gerai, kad nors mes išsiskiriame ne piktuoju – kad šiuo kartu išeina ne dėl manęs... Bet... sunku... Po pusantro mėnesio prasideda egzaminai, o pasiliksiu viena. Dar ir šeimininkės sveikata blogesnė. Ne-

žinau, ar fiziškai pajėgsiu išvežti iki pabaigos – iki atostogų... Bet dėl to nesijaudinu, nes niekada nebuvau tikra, ar man tai reikalinga, ar turiu teisę ruoštis tokiam atsakingam [gydytojos] darbui. Noriu tik, kad įvyktų Jo Valia, o kokia ji – man nesvarbu.

Pas mus vakar buvo tikras pavasaris. Saulė ne tik švietė, bet ir šildė. O dangus buvo mėlynas mėlynas! Net pamiršau visus vargus, taip gera buvo matyti skaistų dangų ir jausti saulės šilumą. Bet šiandien dangus apsiniaukęs, o man vėl neramu ir negera... Tėve, man nė kiek nepaaiškėjo tai, kas kėlė nerimą, ką stengiausi perteikti raštu. /.../ Vėl grįžo senos mintys ir ankstesni įsitikinimai. Gal todėl, kad nesuprantu ir nežinau, kaip reikia objektyviai vertinti tokio pobūdžio jausmus. Gal man šito ir nereikia žinoti, bet vis tiek parašysiu kelias abejones.

Kaip reikia objektyviai (ne vien tik šiuo konkrečiu atveju) vertinti žmonos ir motinos meilę kitam – nors ir idealiausią, nors ir nenuodėmingiausią meilę? Ar kas nors gali turėti teisę į tokią meilę? Ar galima ją kurstyti – prisidėti prie to, kad ji vėl naujai ir dar labiau suliepsnotų po to, kai natūraliai po ilgų išsiskyrimo metų pasidarė rami – lyg šventas ir gražus prisiminimas? O jei būtų nauji šių dienų prisiminimai – nejaugi galima abejoti, kad nuslopintų viską, kad jais būtų gyvenama...

Ar iš tikrųjų kliūtis yra tik jos vyro nesubrendimas suvokti tuos dalykus? Tiesa, jei jis būtų tiek subrendęs, ji mylėtų ją be jokių rezervų ir neiškiltų jokių problemų, nes tada nebeliktų vietos jokiai meilei, kurią savo kvaila galva galėčiau laikyti neleistina šeimos motinai ir žmonai. Argi tik kūniškoji nuodėmė – blogybė? Ar kuo nors galima pateisinti ugdymą meilės – tegul net ir šventajam – po to, kai prieš altorių savo vyrui prisiekta ištikimybė ir meilė iki mirties? Aš šito nesuprantu – ne taip įsivaizduoju šeimą ir pareigas jai! Argi galima būtų lyginti ją ir, sakykim, mane? Aš niekam nieko neprižadėjau, niekam neįsipareigojau. Galiu my-

lėti ką tik noriu, ir tai mano asmeninis reikalas – dėl to tik aš viena nukentėsiu ar laimėsiu. Prieš nieką nereikia man slėpti savo meilės, nieks manęs nekeiks dėl to, nieks nepasijus baisiai įžeistas ir įskaudintas. Bet dar gerai prisimenu tą didelę nuoskaudą, kurią pajutau sužinojusi, kad mano mamytė jau myli kitą, ne tėvelį, nors tėvelis prieš 10 metų buvo miręs... Nenoriu, kad mažasis žmogelis turėtų progos tai pajusti, kad dėl to galėtų smerkti savo motiną – dėl to, kad ji mylėjo kitą šalia jo tėvo... Tik mylėjo... Bet tai juk baisiai daug! Sąmoningai ugdoma neteisėta meilė (nors tik platoniška), man atrodo, irgi yra didelis nusikaltimas. Juk jau seniai išaugome iš tų ribų, kai sąžinės tyrimui pakakdavo dekalogo. Tad nejaugi laikytume neleistina tik tai, kas yra mirtina nuodėmė? Nesutinku su tuo, negaliu pateisinti, nors susidaro įspūdis, kad Jūs būtent taip galvojate...

L.

1964 04 01

GJK!

Šiandien pirmas vakaras, kai baigėsi didysis įtempimas. Nors tai pakeitė kitas rūpestis: Dievas atsiuntė šį vakarą žmonių, bet jie visi jau sumigo ir aš likau vienas. Dar kartą perskaičiau abu Jūsų laiškus. Labai geros mintys. Matyt, Jums sekasi kitiems patarti daug geriau, kaip kad pačiai sau.

*Noriu atsakyti į visus Jūsų klausimus, tegul Dievas man padeda... Ar galima, nesilaikant dėsnių, išnarplioti atskirus gyvenimo įvykius? O koks gi čia pagrindinis dėsnis? Tai Viešpaties akivaizdoje ištarta priesaika: „...**ir tvirtai pasižadu tave**..." Jei pats žmogaus prigimties Autorius šito dėsnio reikalauja, tai tikriausiai jis yra galimas. Ne tik galimas, bet tiesiog būtinas žmogaus laimei. Žinokite gerai ir tegul žino kiekvienas, kad šitai priesaikai išsaugoti visada žmogus turi nebijoti aukos. Ar daug yra vyrų ir moterų, kurie nebūtų susidūrę su slapta vilione vienu ar kitu momentu apeiti tos priesaikos užtvarą? Tačiau visi šitai pabandę įsitikina, kad tokie bandymai skaudžiai keršija. Ir visa laimė, apie*

kurią kalbėjo kažkoks gundantis balsas, paskui kaip bailus paukštis dingsta: vietoj palengvinimo būna tik pasunkinimas. Šito mes negalime linkėti niekam, taigi ir jai.

Tačiau viso šito reikalo nereikia painioti su sąžinės reikalais. Viešpaties Jėzaus taip yra numatyta ir leista, kad ir vyras, ir moteris gali ir privalo turėti savo slaptojo pasaulio teisėją. Tam mūsų Mokytojas mus įgaliojo, specialiai parinko. Dėl tos formos ir srities, kuri Mokytojo numatyta ir leista, iš esmės niekas negali prieštarauti. Tai nėra joks privatus bendravimas.

Čia norėčiau padaryti vieną pastabą. – Turbūt moteris yra taip vientisa, kad ji šitokios distinkcijos nesugeba padaryti: jei ji kuriam reikalui atsiduoda, tai atsiduoda visa savo esybe. Jei iš tikrųjų sąžinės reikalai jos gyvenime niekaip neatsidalija nuo širdies reikalų, tai, be abejo, reiktų duoti pirmenybę moterystės priesaikai, turint galvoje, kad kur nors išpažinties eiti ji vis tiek gali. Ir šiuo atveju reikia turėti nuolankią viltį, kad dėl jos ištikimumo priesaikai Dievas jai suteiks malonę visur, kur ji atliks išpažintį. Ypač jei visas nemalonumas, elgimasis prieš savo valią pakeliamas kaip atgaila už save, jį ir kitus. Juo daugiau sąmoningos aukos žmogaus gyvenime, juo greičiau jis auga, juo daugiau bus tikros ramybės širdies gilumoje.

Be to, reikia paminėti dar vieną dalyką. Kartais dieviškoji Išmintis pasirenka labai savotiškus žmogaus gyvenimo kelius. Kartais Dievas padaro galima tai, kas normaliai, atrodo, niekaip negali įvykti. Kartais čia Jis parodo ir ypatingus ženklus, kad būtų aiškiau. Tai tiek apie bendruosius dėsnius. /.../

Ir tai, kas turėjo būti pirmiausia, atsidūrė gale. – Dėkoju už visus linkėjimus ir tikriausiai dar už kažką. Priimkite ir iš mano širdies ką nors šia proga, kai mes žavimės Jo – Prisikėlusiojo – pergale. Juk viskas, kas Jo, yra ir mūsų nuosavybė!

KJ.

1964 05 12

Šiandien man šventė – penkeri metai. Penki pavasariai. Atrodo, toji diena buvo taip seniai, o kartu – tarsi tik vakar...

Gražus vakaras. Prie Pažaislio Motinėlės kojų klūpodama pirmą kartą supratau ir pajutau, kad netuščia širdy... Man gera... Neprašau jokių permainų, tik vieno – kad ir po 25 metų, jei dar būsiu žemėje, ši diena būtų tokia pat gyva, kaip ir dabar, kad per visus mano gyvenimo metus pasiliktų širdyje tai, kuo gyvenu dabar. Noriu, kad ir paskutiniais savo gyvenimo metais gyvenčiau pavasario grožiu, kad pajėgčiau su džiaugsmu žvelgti į giedrą ar apsiniaukusį dangų, kad nebūčiau kurčia paukštelių čiulbėjimui ir viskam, kas dabar tokią laimę teikia. Dabar – kai netuščia širdy... Kaip gera! /.../ Žmogui, matyt, įgimta vis kažko laukti... Bet šis laukimas ramus, lyg rudens vakarai, lyg sidabro gijomis pasipuošęs derliaus nuėmimo metas. Radau gyvenimo prasmę ir be to, kas atimta, ko netekau, kas man nebus duota. Kad toji ramybė ateitų, reikėjo suprasti ir susitaikyti su tuo, jog mano laimė yra ne imti, bet duoti kitiems – atiduoti visą savo gyvenimą, viską... /.../

Teatlygina Jums Dievas už kantrybę, su kuria visada išklausydavote mano bėdas...

L.

[Neišlikęs L. laiškas]

1964 10 31

Sese in Chr[isto],

Per dieną šiandien dirbau prie savo stalo. Jau pavakarys, tuoj skambins [pamaldoms], bet dar valanda. Šiandien sekėsi dirbti. Pasirėmiau ant mašinėlės ir – gal nuvargęs, o gal kad neseniai po pietų – pradėjo sėlinti miegas. Atėjo mintis išsitiesti, dar yra laiko. Bet atėjo ir kita mintis (apie ją šiandien rašiau): jei ką gero galima gyvenime nuveikti, tai tik išmokus šito meno – dirbti ir elgtis ne vien taip, kaip nuotaika diktuoja. Pavyzdžiui, kad žmogaus galima būtų nevadinti tinginiu, jis turi mokėti imti dirbti pirma tai, kas jam mažiau malonu, kitaip niekada nesuras tokios nuotaikos, kuri būtų palanki nemaloniam darbui.

Taigi prisiminiau, kad rytoj būsiu mieste, galėsiu paleisti [laišką]. O šiuo laiku taip jau susidėstė, kad seniai buvau mieste. Juk kelios dienos – tai jau seniai. Šiandien noriu rašyti ir kartu nenoriu: juk vis tiek pasakysiu, kaip sugebu, kažką skaudaus. Kažin ar esama pašaukimo gimti kito skausmui? Tačiau ar mes tai galime spręsti?! Svarbu, kaip yra Jo plane.

Šiandien vėl pasiėmiau laišką, kurį gavau kitą dieną, kai jis buvo įmestas į laiškų dėžutę (keista, turbūt [kontrolieriai] nespėjo perskaityti, kad taip greitai) ir dar kartą perskaičiau. – Mes visada žavimės tais, kurie eina iškelta galva, kurie mato plačius horizontus! Vis dėlto kaip bus nuostabu, kai ateis laikas, kada išsivaduosime iš visų kūno poreikių, kurie mums kartais toks balastas būna, – nebent pakenčiama ir visai pateisinama kaip aukos priemonė, kaip herojiškumo išryškinimas.

Toji pabaisa Mirtis vis dėlto yra nuostabi! Dabar mūsų akys į kryžių miestus atkreiptos. Kartais pavydėti galima gyvenimui ten. Labai įdomu jų meilė be medžiagos trukdymų, jų žinojimas, praturtintas ano nuostabaus Žinojimo, kuris mums gali būti tik kaip dovana. Kažin ar mums dar daug laiko skirta tai didžiai šventei ruoštis?

Kažin ar tiesa? – man atėjo mintis: kodėl žmonės gyvenime nebūna tokie protingi, kaip būtų mirusieji, jei būtų leista jiems dar bent truputį tomis pačiomis gyvenimo sąlygomis pagyventi? – Ir, žinai, kokia išvada? – Taip gyventi galima tik gyvenant atsižadėjimo dvasia. Kitaip sakant, tik tie šitai pajėgia, kurie savo gyvenime pasirenka viena ar kita dirbti, siekti ir panašiai ne pagal nuotaiką, bet pagal aukštesnius motyvus, užsibrėžtus svarbius tikslus. O jei žmogus gyvena vien tik taip, kaip nuotaika diktuoja, tai jis ir mirties akivaizdoje kitaip nepajėgs jaustis: tik pagal tuo metu esamą nuotaiką. O kiek žmonių tik taip gyvena! Pasirodo, yra nuostabi sporto šaka – išsitreniruoti sąmoningai, ne prievarta iš šalies išlaikyti save tokios būsenos, kuri nepataikauja kūnui, pavyzdžiui, dirbti pirmiausia tai, kas mažiausiai malonu, neparodyti pykčio kam nors, ir panašiai. Šitie žmonės yra nuostabiai gražūs, ypač mergaitės.

Kodėl apie tai rašau? – Turbūt, kad apie tai šiandien daug galvojau. Kad apie tai visi žinotų!

Sese, kai kalbi su Juo, daugiau dėkok! Man rodos, kad mes daugiau gauname, kaip kad prašyti ateina į galvą. Būtų nemandagu vien prašyti ir niekada nedėkoti. Pati padėka jau yra šelmiškas prašymas, nes ji priverčia tą, kuriam dėkojame...

Kambary prieblanda. Reikia degti lempą. – Liki dėkinga Jam...

KJ.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Šiandien naujai supratau, kokia dovana man yra sutiktosios merginos su savo dėmesiu: juk leido pažinti nuostabų pasaulį! Turbūt be šios dovanos būčiau kaip Šiaurės ašigalis, nepažinęs saulės palaimos" (1964 11 03, mėn. rekolekcijos).

PIRMASIS KALĖJIMAS

1964 m. lapkričio 26 d. kun. Juozas Zdebskis buvo nuteistas vieneriems metams kalėti už vaikų katekizavimą. Gruodžio 6 d. sužinojau, kad jis suimtas. Mūsų šeima sielojosi dėl šios nelaimės. Mamos paraginta, gruodžio 13 d. nuvažiavau pas kun. Juozo seserį sužinoti, gal kuo galėčiau padėti. Kun. Juozo sesuo Marija Linkevičienė gyveno Naujienėlės kaime už Kalvarijos, prie Orijos ežero. Kartu gyveno ir kunigo motina.

Nakvojau močiutės (taip kartu su dukraitėmis Linute ir Gidute visi vadino kunigo motiną) kambaryje. Ilgai kalbėjomės. Mama vis verkė pasakodama apie sūnų, sielvartaudama dėl jo nelaimės. Sesuo sielojosi, kad dėl pablogėjusios sveikatos nepajėgia važinėti, rūpintis broliu: jau buvo pasnigę, slidžiu keliu sunku vaikščioti skaudama koja.

Kun. Juozas iki Aukščiausiojo teismo kalėjo Vilniaus Lukiškių kalėjime. Kadangi studijavau Vilniaus universitete,

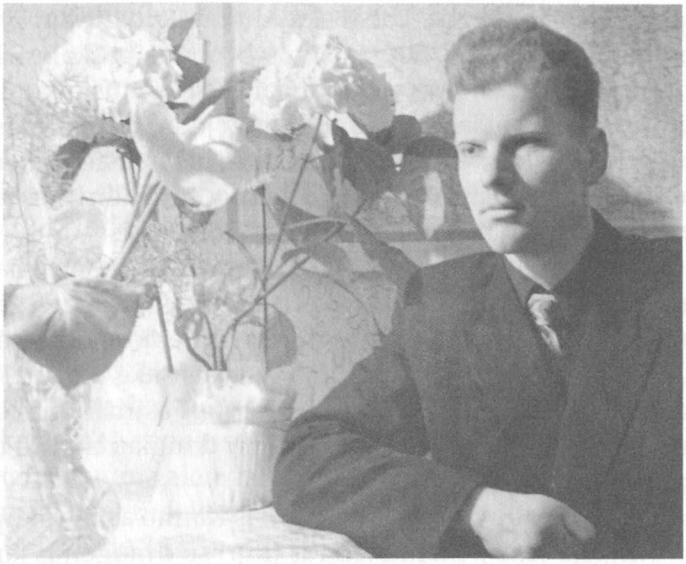
pasisiūliau, kiek pajėgsiu, sesers vardu pasirūpinti visais įmanomais buitiniais kalinio reikalais.

Sugrįžusi į Vilnių per pažįstamus sužinojau, kad kun. Juozas dirba maisto išnešiojimo brigadoje. Bent tiek ramiau, kad nebadauja. Pavyko šį tą perduoti. Gruodžio 29 d., po Aukščiausiojo teismo, į pasimatymą su broliu atvyko Marytė. Sausio 7 d. oficialiai perdaviau didelį siuntinį – gerokai daugiau negu leidžiamoji 5 kg norma.

Kadangi buvo žiemos sesija, tai tik po egzaminų, sausio 16 d., galėjau nuvažiuoti pas kun. Juozo artimuosius. Džiaugėmės, kad taip neblogai sekasi perduoti maistą. Po kelis kartus skaitėme iš jo gautus laiškus. Su močiute vėl ilgai kalbėjomės. Prašydamos globoti kalinį, prie Marijos paveikslo kalbėjome Rožančių. Tada ir visais kitais kartais, kai atvažiuodavau su naujienomis iš Vilniaus, kunigo motina daug pasakodavo apie sūnaus gyvenimą – nuo pat jo gimimo ir vaikystės iki pastarųjų metų.

Iš atsitiktinių kun. Juozo pasakymų buvau susidariusi vaizdą, kad jų šeimoje nebuvo įprasta rodyti jausmus ir švelnumą, kad vaikystėje jis neturėjęs progos patirti didesnio meilumo. Mama buvo griežta, reikli. Bet dabar pamačiau, kokia be galo didelė jos meilė. Visos jos mintys sukosi apie varge esantį sūnų. Pasisakė, kad ilgai negalinti užmigti, kad daug meldžiasi už sūnų kunigą, už dukterį ir jos šeimą. Prašė padėti kun. Juozui, kiek įmanoma pagloboti jį.

Kunigo sesuo suruošė siuntinį – jį perdaviau 1965 m. sausio 21 d. Sausio 25 d. kun. Juozas kalinti perkeltas į Vilniaus pataisos darbų koloniją, įsikūrusią Rasų gatvėje, buvusiame vizitiečių vienuolyne. Nuėjusi sužinojau siuntinių perdavimo tvarką, kalinimo sąlygas. Darbas buvo nesunkus – dirbo siuvykloje. Kiek blogiau su maistu: kaliniams dažniausiai tekdavo atliekos, netinkamos normalioms maitinimo įstaigoms. Tačiau turėjau galimybę kartą per savaitę perduoti banderolę (laikraščius, žurnalus, vokus, laiškams popierių ir... kas į juos telpa...), buvo galima imti į namus

Varduvininkas kun. J. Zdebskis. Kaunas, 1958 03 19.
(Iš asmeninio archyvo)

skalbti nešvarius kalinio skalbinius (taigi su švariais dar ką nors perduoti). Žinoma, visam tam reikėjo nemaža laiko – sėdėti priėmimo kambaryje ir laukti patogios progos, kada nėra žmonių ir budi kyšius imanti prižiūrėtoja... Finansinių sunkumų nebuvo, nes kalinį maistu ir pinigais pradėjo remti geri žmonės. Per visą kalinimo laiką buvo surinkta apie 500 rublių: kan. J. Stankevičius perdavė 100 rub., per kitus žmones iš kunigų Bronislovo, Leono ir dar vieno nepažįstamo kunigo gavau 60 rublių. Visi kiti pinigai buvo pažįstamų ir nepažįstamų žmonių suaukoti po 5 ar 10 rublių. Už tuos suaukotus pinigus, kiek liko nuo kalėjimo išlaidų, kun. Juozui buvo nupirktas paltas ir dvi – pilka ir juoda – eilutės: jomis ir vilkėjo ne vienus metus. (Paltas kabėjo spintoje ir po kun. Juozo mirties.)

Teko sutikti įvairių žmonių: vieni piktdžiugiškai sakė, kad ką norėjo, tą ir gavo – nereikėjo jam be reikalo rizikuoti

su tuo vaikų mokymu. Labai skaudu būdavo girdėti įvairiausius priekaištus – net šmeižtus ir piktas paskalas. Tačiau buvo daug žmonių, nuoširdžiai susirūpinusių kunigo likimu. Gaudavau laiškų kaliniui. Taigi jutau didžiulę atsakomybę ne tik kun. Juozo artimiesiems, bet ir visiems tiems žmonėms. O čia dar tokios puikios progos ir galimybės jam padėti – daugiau negu būtų buvę galima tikėtis!

Tačiau kun. Juozas nenorėjo naudotis lengvatomis: banderoles jis sutiko priimti daug rečiau, negu būtų buvę galima perduoti (kartą net grąžino atgal nepriėmęs), o nuo oficialiai leidžiamo skalbinių keitimo visai atsisakė. Kovo 21 d. į pasimatymą su broliu atvažiavo Marytė. Pasimatymas užtruko ilgiau. Kartu ji galėjo perduoti ir daugiau maisto bei kitų dalykų.

Kun. Juozas buvo prašęs sužinoti iš Kauno arkivyskupijos valdytojo kan. J. Stankevičiaus (kurį su draugėmis konspiracijos sumetimais vadinome Atu) apie galimybę celebruoti Mišias. Per kunigo seserį perdaviau valdytojo nuomonę, kad kalėjime Mišių laikyti nederėtų: Mišios esančios bendruomeninis aktas, taigi privatus jų aukojimas būtų profanacija... Kun. Juozas klusniai prisiderino prie bažnytinės vadovybės patarimo ir šio kalinimo metu Mišių neaukojo, nors nepaprastai to troško.

Reikėjo rasti progų perduoti ir iš žmonių gautus neoficialius laiškus: jie visi vienokiu ar kitokiu būdu pasiekė adresatą. Taip pat ir iš jo „kontrabandos keliu" gautus laiškus visus pavyko įteikti ar persiųsti tiems, kam jie buvo adresuoti. Kartais būdavo skaudu, kad tarp jų nerasdavau man skirto: visus laiškus man kun. Juozas siųsdavo paštu, adresuodamas senutei, pas kurią tuo metu gyvenau Užupy, Margytės gatvėje.

Kovo 26 d., norėdama perduoti kelis neoficialius laiškus, pabandžiau pasinaudoti dar viena proga. Tuo metu kun. Juozą su kitais tos kolonijos kaliniais veždavo į darbą už Vilniaus į naujai statomą Rudaminos paukštyną. Pasitaikė

šalta apsiniaukusi diena. Vėjas toks stiprus, kad akių negalima atmerkti... Plyname lauke šalia kryžkelės spygliuota viela užtvertas nemažas plotas, kampuose saugomas ginkluotų kareivių. Zonoje pastatyti keli barakai darbų vykdytojui ir civiliams darbuotojams. Kaliniai būriavosi prie sukrautų statybinių medžiagų, matyt, ieškodami užuovėjos (kažkodėl niekas nedirbo – gal buvo pietų pertrauka). Pavyko surasti gerą žmogų – darbų vykdytoją, kuris sutiko perduoti laiškus kaliniui. Palaukiau, kol jis grįžo. Sakė, kad laiškus perdavė ir kun. Juozas prašo mane prieiti prie tvoros. Išėjau iš zonos. Vaikščiojau vaikščiojau aplink tą spygliuotą tvorą, bet niekas nepriėjo. Iš tolo net negalėjau atskirti, kuris iš tų zonoje susibūrusių pilkais kalinių rūbais apsirengusių vyrų galėtų būti kun. Juozas. Grįžau namo džiaugdamasi bent tuo, kad laiškus pavyko perduoti...

Balandžio 18 d. – per Velykas – perdaviau visą siuntinį ne tik su įprastais maisto produktais, bet ir su velykiniais skanėstais. Kun. Juozas žinojo, kad už jį kas sekmadienį ir visais pirmaisiais mėnesių penktadieniais bei šeštadieniais įvairiuose Lietuvos kampeliuose yra aukojamos šv. Mišios, užprašytos jo artimųjų ir bičiulių. Už kalinį meldėsi ne tik jį artimiau pažinojusieji, bet ir nepažįstami žmonės.

Balandžio 1 d. dėl apendicito patekau ant operacinio stalo. Ligoninėje gulėdama buvau negavusi kelių kun. Juozo laiškų – jie kažkur dingo. Nežinau, kokie ten buvo nurodymai, bet, matyt, Velykoms siuntinio nereikėjo... Kun. Juozas parašė griežtą laišką. Žinoma, esant tik tokioms bendravimo galimybėms, kada ir per pasimatymus su seseria negalėjo atvirai kalbėtis (pasimatymų kambarys negalėjo būti be mikrofonų), sunku buvo suprasti kalinio reikalus ir tikrą padėtį, o jam – įsivaizduoti laisvėje likusiųjų galimybes padėti. Stengiausi elgtis taip, kaip buvau sužinojusi iš vienos mokslo draugės, kurios brolis vairuotojas, neseniai atlikęs bausmę toje pačioje kolonijoje, buvo išėjęs į laisvę. Tačiau tai, ko reikalaudavo iš savo artimųjų tasai netikintis

jaunuolis, ir tie metodai, kuriais jam padėdavo artimieji, buvo nepriimtini tokiam žmogui, kaip kun. Zdebskis.

Prisimindama visą tą sunkų laikotarpį, kuriame buvo tiek įvairiausių pažeminimų ir kančios, džiaugiuosi, kad visada elgiausi pagal savo sąžinę, kad galop išmokau gera daryti ne dėl žmogaus ar žmonių, bet aukštesniais motyvais. Gyvenimas palengva įpratino viską aukoti Dievui. Prie to daug prisidėjo ir kun. Juozas, nuolat primindamas, kad kiekvienas geras darbas turės vertę tada, kai bus daromas dėl Dievo meilės. Jau tada jis mokė melsti: *„Dieve, atlygink amžinosiomis gėrybėmis tiems, kurie* ***dėl Tavo Vardo*** *mums gera daro"*.

1965 m. birželio 4 d. kun. Juozas Zdebskis išėjo iš kalėjimo. Pirmiausia nuėjo į Aušros Vartus padėkoti Marijai. Pas mus atėjęs persirengė už gerų žmonių suaukotus pinigus sesers nupirktais rūbais ir tą pačią dieną išvažiavo pas seserį ir motiną į Naujienėlę.

Kun. Juozas buvo labai dėkingas visiems, kuo nors prisidėjusiems – malda, pinigais, maisto produktais, užuojauta. Tarp aukotojų buvo ir jam nepažįstamų žmonių, kuriems prašė nuoširdžiai padėkoti.

Po kun. Juozo mirties jo archyve buvo rasta ir abiejų kalinimo laikų korespondencija. Tarp laiškų – ir vadinamieji „Linos laiškai": išmokusi rašyti kaire ranka, juos siųsdavau jam į kalėjimą paštu jo krikštaduktės, vyresniosios seserėčios Linutės vardu. Tuose laiškuose stengdavausi perduoti namų naujienas ir tą meilę, kurią jam jautė jo motina ir sesuo: juk žinojau, kad jos to parašyti neišdrįs, o susitikusios – ir neparodys... Nors turėjau progos taip aiškiai pamatyti, kad niekas neįstengs jo taip mylėti, kaip myli motina ir tikra sesuo.

Paštu siųsdavau tik „Linos" laiškus – visus kitus perduodavau „kontrabandos" keliu. Tuos laiškus įterpiu tarp kun. Juozo laiškų chronologine eile.

Pirmojo kalinimo korespondencija (1964 11 26 – 1965 06 04)

1964 12 13

Mylimas Dėde!

Čia rašau aš, Lina. Šiandien sekmadienis. Mamytė su tėtuku išvažiavo į Kalvariją. Namie liko močiutė. Prie stalo sėdi Gida, bet ji dar nemoka rašyti. O man mamytė nupirko parkerį ir aš dabar rašau laišką. Močiutė sėdi ant mašinos [priepečkio, mūrelio] ir verkia, ir sako, kad aš rašyčiau gražiai ir aiškiai, nes, jei negražiai parašysiu, tai dėdė laiško negaus. Aš jau mokausi trečioje klasėje ir iš dailyraščio gavau 5. Bet dar be klaidų nemoku rašyti.

Brangus dėde, mes visi Jus labai mylim ir visą laiką Jus prisimename. Močiutė vis verkia ir rūpinasi ir laukia dėdės laiško. Ji sako, kad vyrai neatjaučia ir jiems ne galvoj nieko, kad mes, moterys, taip jaudinamės. Dabar kai rašysite laišką, parašykite nors porą žodelių specialiai močiutei, nes jinai Jus labai myli ir vis verkia ir sako: vargšas mano vaikelis. Mums labai įdomu, kaip Jūs gyvenate, ar nesušalote kojų ir rankų, ar nereikia ko nors nusiųsti, ar užtenka valgymo, o gal galima nusiųsti laiškams popieriaus ir vokų? Parašykite, ar gausite šokoladą: mamytė nupirko Kaune, ir kai aš nesiklausus paėmiau gabaliuką, tai sako, kad čia ne dėl smagurystės, bet kad dėdė būtų sveikas ir turėtų gerą atmintį.

Pas mus dabar žiema. Pereitą šeštadienį buvo didelė pūga, labai daug prisnigo ir sunešė dideles pusnis ir baisiai staugė vėjas kamine. Mamytė man nupirko slides, o Gidai virvutę šokinėti. Bet dabar sniegas aptirpo ir vėl matosi žali laukai, kur pasėti rugiai. Tėtukas jau su rogėm į plentą išvažiuoti negali, nes nutirpo sniegas. Šiandien truputį lynoja, bet lauke labai šalta, nes didelis vėjas. Orija pakraščiais jau užšalo ir mums su Gida labai rūpi nubėgti pačiužinėti, bet mamytė neleidžia, o močiutė sako: dar ko išsigalvosit.

Nepamirškite pasveikinti močiutės vardo dieną, ir ji labai nudžiugtų, jei parašytumėte jai porą žodžių. Man galite nerašyti nė žodžio, nes Gidai bus liūdna, kad man rašote, o jai ne. Jūs rašykite tik močiutei ir mamytei, tai bus kartu ir man. O aš Jums rašysiu kas sekmadienį nelaukdama atsakymo. Bet per Kalvariją laiško niekada nesiųsiu, nes tas paštininkas, kai buvome nuėjusios su mamyte, juokėsi iš manęs ir sakė, kad aš nemokėsiu laiško parašyti ir kad jis perskaitys, ką aš rašau, o aš nenoriu. Teta Albinutė važiuoja į Vilnių ir žada nuvežti mano laiškus ir sakė, kad greičiau gausite. Dabar baigiu rašyti, bet dar parašysiu tai, kas visų svarbiausia.

Dėdyte, saugokite savo sveikatą, kad tik nesusirgtumėte, tai viskas bus gerai. Nes močiutė sako, kad sveikata brangiausias turtas. Jei ko Jums trūksta, mes galime nusiųsti, kad tik būtumėte sveikas ir linksmas. Telaimina Jus Dievas!

Pagarbiai bučiuoju Jūsų ranką –

Lina

1964 12 29

Brangus Dėde,

Šį kartą rašau ne sekmadienį: ir pati nežinau, kur šis sekmadienis dingo. Šiandien, nors ir labai skauda galvą, man gera, nes šiandien mamytės ašaros ir džiaugsmo skonį turi, ir žinau, kad dėdei buvo gera pasimatyti su savo vienintele sesute. Manęs neleido, todėl laukiau išeinant mamytės. O už lango snigo ir man buvo gera.

Išėjusios į gatvę ėjom pėsčios ir linksmai kalbėjome ir juokėmės. Paskui užėjome į žaislų parduotuvę ir mamytė nupirko man ir Gidai po tokią dėžutę, o toje dėžutėje yra kartoninė lėlytė Nataša ir popierinės jos suknelės, kurias reikia iškarpyti iš lapų ir paskui galima aprengti lėlytę. Mes su Gida labai mylime lėles ir mėgstame žaisti su jomis. Kai dėdė grįšite, tada gal nupirksite mums didelę lėlę, kuri užmerkia akutes ir moka šaukti „mama". O mes su Gida išmoksime pačios pasiūti jai suknytę. /.../

Snigo. Gatvėse vaikai riteno senius besmegenius, o mes su mamyte paklydome ir vos radome kelią pas tetą Anelę. Paskui dar buvome univermage ir mamytė man nupirko gražų ružavą megztuką, o Gidai nupirks Kaune. Tai ir visos šios dienos naujienos. Namo važiuojame rytoj, o iš Kauno vėl Jums parašysiu.

Kam pasakėte mamytei apie mano laiškus*? Dabar man gėda ir daug sunkiau rašyti, ir dar kvailesnė jaučiuosi... Gal kai užaugsiu ir pasensiu – būsiu protingesnė... O kol kas – kitaip negaliu.

Prašau Dievulį ir tikiu, kad Jis tvarko mūsų dienas taip, kaip iš tikrųjų geriausia.

Lina

1965 01 01

Brangus Dėde,

Sveikinu su Naujaisiais metais ir linkiu daug laimės ir džiaugsmo, kad lietųsi į visus. Juk tikrojo džiaugsmo ir tikrosios laimės niekas negali atimti, nes ne žmonės ją duoda. /.../ Mes parvažiavome su nuotykiais. Po pasimatymo nakvojome pas tetą Anelę, o kitą dieną aplankėme įžymiausias Vilniaus vietas ir parduotuves. Mamytė nupirko visiems lauktuvių, o paskui teta palydėjo į stotį. Bet prieš šventes tiek daug žmonių važiavo, kad net į traukinį bilietų nebuvo. Mes jau nežinojome ką ir daryti, bet sutikome vieną pažįstamą ir kartu važiavome Kaišiadorių traukiniu. Žmonių buvo kaip silkių statinėje. Gerai dar, kad mamytei sėdimą vietą gavome. Nuo Vievio traukinys ištuštėjo ir galėjome patogiau įsitaisyti. Netoli mūsų sėdėjo dvi mažos mergaitės, kurios vienos važiavo iš Vilniaus į Kaišiadoris. Mamytė žiūrėjo į jas, kaip jos žaidė žaidė ir susipyko, ir papasakojo, kaip dar maži buvote ir kaip dėdė apkuldavote savo sesytę, ir kaip išsigandote žydo. Aš klausiau išsižiojusi, taip man viskas įdomu.

O paskui Kaišiadoryse laukėme Kauno traukinio. Parvažiavome laimingai, ir 9 val. vakare jau buvome Kaune.

* Kun. Juozas manė, kad tai iš tikrųjų rašo Linutė...

Aš dar pasilikau, o mamytė nuvažiavo namo, nes jau ir taip visi laukia nesulaukdami. Rytoj ir aš važiuosiu namo. Visi reikalai sutvarkyti. Vakar buvo atėjusi Nikodema* ir siunčia linkėjimus, taip pat ir Vandutė. /.../

Pro mažą plyšelį tarp pilkų debesų nusišypsojo saulutė ir iš karto kambarys pasidarė linksmesnis. Mamytė sako, kad žmogus savo širdy gali nešioti saulę. Tai aš linkiu, kad dėdės širdy visą laiką degtų saulė, kuri viską nušviečia ir visus sušildo. Su Dievu –

Lina

1965 01 29 (Gavimo data)

Geroji L.!

Noriu dėkoti už viską, suradęs tam šiokią tokią progą. Man rodos, pavykdavo išskirti, kur buvo Tavo gerosios rankos. Iš ko pavykdavo? – Iš rūpestingumo, kruopštumo. Už viską tegul atlygina! Tik labai neramu, kad nebūtų pridėta ir Tavo išlaidų...

Dar visą paskutinę dovaną turiu. Tiesiog prašyti norisi – nereikia brangių dalykų! Juk žinai, kad cibuliai, cukrus ir riebalai svarbu. Reikia taupyti svorį. Kieno gi sąskaita jie būna?.. Parašyk man tai – kas finansuoja? Rašyk kaip ir anksčiau taip gražiai. Žinai, aš papasakosiu kita proga, kokie Jo išminties stebuklai. Aš turėsiu visada dėkoti už tai, ko niekada neprašiau. Pabučiuok savo senutę!

(Paminėk, ar gavai šį laiškutį.)

KJ.

Vakar nepavyko išsiųsti, tai šiandien dar rašau. Noriu dar prašyti. – Visa tai, ką Tavo rūpestingumo dėka gaunu, tikrai nebūtina. Tikėk, maistas čia neblogas. Juo labiau kad nenormuotas. Man būtų labai skaudu, jei tai būtų Tavo sąskaita. Ir Tau būtų skaudu mano vietoje, jei tai žinotum. Labai prašau, parašyk apie tai.

Jei sutiktum Marytę kada, gal ji galėtų finansuoti tokią knygutę „Judėjimo taisyklės" – vieną man ir vieną švogeriui – mano

* Vardas pakeistas.

gerajam švogeriui... Jam lietuvių k., o man – nesvarbu. Ir dar kada pasitaikius progai gal galėtų perduoti šaukštą. Visa tai, ką perduodi, man būna naudinga daugiau tik kaip priemonė parodyti kam lašelį draugiškumo. Čia yra žmonių, kurie draugiškumo turbūt niekada nepatyrę. Jie didesni vargšai už ligonius.

Staselei [Gražinai] jaučiuosi skolingas. Perduok jai gimusio Kristaus ramybės pabučiavimą! Norėčiau, kad perduotum kiekvienam, ką sutiksi, ypač kam aš skolingas už jų gerumą. Norėčiau Tau parodyti, kokie nuostabūs vaizdai pro mūsų langus!

KJ.

1965 02 03 (Banderolėje paslėptas laiškas)

Mielas Brolau,

Dėkoju už laiškutį. Aš jo nelaukiau ir nesijaučiau turinti teisę gauti. /.../ Man viskas sekasi stebuklingai gerai. Ir kartais drįstu pagalvoti, kad malda – tai bumerangas: ji grįžta atgal, atnešdama gausius vaisius. Ir savo gyvenime jaučiu dalelę tos gausybės, kuri liejasi Jūsų sąskaita.

O dabar pasistengsiu atsakyti į tiesioginius klausimus.

Taip, jei turėčiau, laikyčiau didžiausia laime prisidėti materialinėmis gėrybėmis. Bet – esu... ubagėlis... Duodu tik tai, kas nematuojama rubliais. Esu laiminga, kad Viešpats mane išrinko menku įrankiu, per kurį reiškiasi daugelio rūpestis ir meilė. /.../ Žinau, kad tai Jo Valia – ir daugiau nieko nereikia. Bet taip pat žinau, kokia Jo Valia man. Žinau, kad Jis nori ir kitų aukos. Jis nori, kad visų meilė lietųsi ne tik maldomis, bet ir viskuo, ką kuris gali aukoti: reikia pasinaudoti viskuo, ką Jis siunčia žmonių rankomis. /.../ Juk viskas, ką Jis duoda, turi savo prasmę ir tikslą. Gal Jis šiandien reikalauja ne tik išsimiegoti ir pailsėti, bet ir sukaupti fizinių jėgų atsargas. O tam neužtenka košės ir svogūnų... Patikėkite, neįdedu nieko, kas nebūtų būtinai reikalinga. Kiekvienam gramui (ne tik kilogramui) panaudoju savo žinias, ir būtų protinga, kad jos nenueitų veltui. Gal ir tai Jo Valia... /.../ Viskas reikalinga ir viskuo reikia naudotis. Ne

dėl savęs, bet dėl tų, su kuriais gyvensite ir kuriems gyvensite. Taip pat dėl tų, kurie laukia grįžtant ir kurie savo prakaitu pašvęstas aukas duoda tam, kad būtų pasinaudota. To nori Viešpats ir kiekvienam leidžia tai suprasti kaip pareigą. Tai nėra labdarybė ar koks geras darbas. Tai paprasčiausia pareiga, už kurią net nereikia dėkoti ir jaustis skolingam. Dėkokime visi Viešpačiui: ir už tai, kad leidžia aukoti, ir už tai, kad galime priimti aukas... Gera bus gyventi toliau, dar labiau mylint kiekvieną žmogų ir apie kiekvieną galint galvoti, kad ir jis prisidėjo varge, ir jis parodė savo rūpestį ir meilę. /.../ Dėkoju ir aš už viską. Ypač už tai, kad Jis augina ir brandina ne tik javų sėklą, bet ir menkiausią žemės dulkelę, paklydusią Jo plačiuose keliuose. Jis duoda meilę – ir išaugina ją iki begalybės, pakelia iki šventumo...

Linkėjimus siunčia visi, visi jungiasi ir savo meile maldoje. Atrodo, kad taip pat meldžiasi Vilnia ir baltais pūkais apaugę jos skardžiai, kad mėlynas dangus ir balta žemė šypsosi Kažkam, atidengdami nuostabų Viešpaties pasaulio grožį. Noriu, kad įsilietų sielon visa, kas tyriausia ir gražiausia, ko negalima pamiršti ir ką kai kurios širdys geba išsaugoti Amžinybei. Linkiu džiaugsmo – tyro, nuostabaus, švento – kurio neatims nieks pasauly. Kankiniai buvo laimingi...

L.

1965 02 03

Brangus Dėde,

/.../ Dabar mane graužia rūpestis dėl močiutės. Gal todėl, kad ji man pasidarė brangi kaip mama, kad turėjau progos pamatyti, kiek daug meilės jos širdy, ir suprasti, kad iš tikrųjų pasauly nėra ir negali būti didesnės meilės už motinos meilę, kuri taip dažnai nesuprantama ir beveik visada per mažai vertinama. Šitai supratau neseniai – tik tada, kai pamačiau, koks milžiniškas kontrastas tarp motinos širdies ir tos, kuri niekada nebuvo motina... Dabar tikrai žinau, kad

didžiausias kiekvienos moters turtas – motiniška širdis, nes tik joje gali tarpti tikrai nuostabi meilė. Moteris tik motiniška širdimi tegali pasiekti šventumą. Ir jokia moters meilė nebus tikrai didelė, ištverminga ir tikra, jei joje neatsiras bent dalelės motiniškos širdies...

Apie močiutę neišsigalvoju. Kartą ji sapnavo, kad atėjo tėtė ir kvietė pas save ir sakė, kad vis tiek sūnelio nesulauks. Nors ir netikime sapnais, bet močiutė to sapno nepamiršta... Baisu ne sapnas, bet reali galimybė: tokio amžiaus ir tokios sveikatos apkūnus žmogus visada gali tikėtis infarkto ar insulto. Tuo labiau kad močiutė turi jėgų ir jų per daug netaupo: net sunkumus kilnoja. Žinoma, viskas Dievo rankose, bet reikia kaip nors įkalbėti, kad ji ir pati pasaugotų sveikatą.

Dėdyte! Negailėkite švelnių žodelių savo mamytei. Juk ji gyvenime tiek nedaug patyrė meilės – Jūs tai žinote... Ne visų meilė vienoda – bet ji į savo vaikus įdėjo visą širdį, ir dabar visas jos gyvenimas ir visas džiaugsmas – tai tie, kuriuos pagimdė ir užaugino. Gal man ir nederėtų taip kalbėti... Atleiskite... Bet praktiškai žinau, kad tik motinos meilei neįmanoma nė lašelio daugiau pridėti, nes ji pati didžiausia, kokia tik begali būti. O kiekvieno vaiko, ypač suaugusio, širdy dar lieka vietos, į kur galėtų didėti meilė motinai. /.../

Kartą kalėjimo laukiamajame sėdėjo sena čigonė ir tyliai verkė. Skausmo buvo daugiau negu ašarų... Pas jos sūnų įleido marčią, o jai niekas leidimo neparūpino. Ji sakė: „Aš jiems netrukdysiu, aš nieko nekalbėsiu – leiskite man tik iš tolo į jį pažiūrėti, tik jo balso paklausyti..." Kokia ji buvo laiminga, kai ją įleido!

Aš žinau, kad taip myli kiekviena motina. Ir močiutė tikriausiai neišdrįsta nė pagalvoti apie tokią galimybę, bet jos didžiausia svajonė būtų nors iš tolo pamatyti, nors balsą išgirsti... Po kelių savaičių galėčiau atvežti močiutę ir paskui palydėti atgal. Susisiekimas patogus: Alytaus trauki-

niu nuo Kalvarijos iki Vilniaus per tris su puse valandos, ir atgal. Tik jūs turėtumėte pasirūpinti leidimu pasimatymui ir parašyti namo.

Ar gavote laišką (šitą ir dar vieną)? Jei galėsite, parašykite, ko reikia. O gal jau siuntiniui laikas? Sudiev –

Lina

1965 02 07

GJK!

Dar valanda ligi eisime miegoti. Labai noriu dar parašyti savo angelui sargui. Padėkoti? Jaučiuosi nepajėgus tai vertai padaryti. Galima tik į Aukštesnes Instancijas kreiptis. Bet tebūna, kiek jis gali reikšmės turėti, ir žmogiškas žodis „ačiū"!

Vis dėlto aiškinamasis darbas reikšmę turi. Truputį šypsodamasis prisimenu visus argumentus, bet vis dėlto jau suvalgiau visą apelsiną! Antrąjį suvalgė mano kolega. Mes esam du! Manau, kad visa, kas man, tinka ir jam. Juo labiau kad jis už mane beveik dvigubai vyresnis. Bet, žinote, reikia prisiversti parodyti truputį žiaurumo. Juk aplink tiek daug veidų, kurie panašių dalykų metais nematę. Jų akivaizdoje aš neturiu jėgos parodyti ir pasiimti, o pasistengti, kad nematytų – tai truputį žiauru... Ar ne tiesa? Tik prisiminus, kad yra ir pareiga tiems, kurie, kaip sakote, laukia, pasidaro šiaip taip įmanoma. O, taip, duoti labai gera, bet kartu negalima pasirodyti, kad turi daugiau už kitus... Todėl prašau, kai jau artės reikalas, pasistengsiu parašyti.

Šiandien svarsčiau – galima valgyti apelsino žievę ar ne? Paskui prisiminiau, kadgi apelsino žieves į skanėstus deda ir pagaliau įsitikinau, kad apelsinas su žieve visai skanu!

Kai gavau pereitą kartą, jaučiau, kad reikia kažko ieškoti. Bet kur? Perverčiau visus lapus žurnalų, knygos, pagaliau radau!

Ir šiandien... Gal atleis Gražina, kad taip netvarkingai. Nespėjau perrašyti... O juk kita tokia proga gali ne taip greit pasitaikyti. Prašykite, kad ji neįsižeistų dėl netvarkingumo... Net minčių patikrinti nespėjau. Nesitikėjau šiandien. Dar norėjau apie meilės magiją daugiau parašyti. Bet gal kita proga. Žinote, dabar

praktiškai matau Dievo buvimo įrodymą. Šioje aplinkoje galima gražiausiai pamatyti, be jokių gudrių išvedžiojimų: juo toliau žmogus stovi nuo Kristaus meilės įstatymo, juo labiau jam nesuprantamas Dievas ir visa, kas su Juo siejasi. Ir negalima laikyti atsitiktinumu, kad gražiausia meilė yra Jo ištikimųjų monopolis. Tikrai čia reikia ne vien prigimtinės meilės, bet kažkokio aukštesnio energijos šaltinio. Kai atsidarau spintelę ir valgydamas prisimenu, kaip Jūs sakote, pažįstamus ir nepažįstamus, tai būna praktiškas įrodymas, koks nuostabus Kristaus mokslas, kokia paslaptinga jo galia.

Dar norėjau prašyti. Mano mamutė yra sugestijos tipo žmogus: tereikia jai patikėti gydytojo žodžiais, ir pasijunta daug geriau. Jei judvi susitiksite, pasistenkite nukreipti dėmesį nuo sapno...

Pabučiuokite savo senutę, kuriai aš rašau, Gražiną, pagaliau visus, ką sutiksite! Labanakt, geroji L.! Visus ir visa pavedu Šv. Mergelės globai.

KJ.

1965 02 09

Mielas Dėde,

Labai atsiprašau, kad taip nedailiai rašau, bet dreba rankos ir sukasi galva – matyt, čiuptelėjo gripas. Bet nebijokite, neužsikrėsite, nes nebekosčiu ir nebečiaudau, tik dar neišeinu iš namų. /.../

Neatsitraukdama baigiau skaityti „Brolius Karamazovus". Kažkodėl L. Tolstojus ir F. Dostojevskis mane ypatingai veikia. Žaviuosi jų talento jėga, jų paveikslų psichologiniu gilumu ir žmogaus sielos pažinimo dovana. Gal todėl, kad jų raštų veikėjuose kartais pamatau ir save... Norėčiau, kad pasinaudotumėte šia proga susipažinti su rusų literatūros lobiais, nes normaliomis sąlygomis, aišku, tam niekada laiko nebus.

Šį sekmadienį greičiausiai važiuosiu pas mamą ir pasistengsiu įtikinti, kad netikėtų sapnais. Bet ne sapnai esmė –

svarbiau tai, kas sukelia tokius sapnus, nes su tuo daug sunkiau kovoti... /.../

Lina

1965 02 10 (Maiste paslėptas laiškas kaliniui)

Pirmiausia perduodu nuoširdžiausius visų linkėjimus. Nereikia nė sakyti, kad labai daug kas prisimena ir nekantriai laukia grįžtant. Jokių ypatingų permainų visų mūsų gyvenime nėra: viskas eina senom vežėm. Tik Nikodema pakeitė darbovietę: dabar uždirbs mažiau, bet užtai laiko daug daugiau turės. Draugės padangėje – atrodo, papūtė kažkoks naujas vėjas: jis išvažiavo metams studijuoti, bet namo parvažiuoja kas savaitę sekmadieniais. Atrodo, labai pareigingas ir jautrus žmonai.

Kas mėnesį kiekvieną sekmadienį ir pirmaisiais penktadieniais bei šeštadieniais kur nors aukojama didžioji Auka. Todėl reikia tikėtis, kad malonių jūra paskandins Jus ir tikrai padarys šventą! Kokia didelė paguoda mums, čia likusiems! Gal ir mums bent lašelis nukris iš to, kas liejasi Jūsų gyvenimo taurėn... /.../

Kas savaitę lankysiu, tad produktų per daug taupyti nereikia. Labai norėčiau, kad perskaitytumėte knygas, kurias atnešiu – jos iš tikrųjų geros ir vertingos.

L.

1965 02 15 (Laiškas po to, kai kun. Juozas nepriėmė banderolės)

Mielas Brolau,

/.../ Atleiskite, negaliu susikaupti ir sugalvoti, ką rašyti. Viskas atrodo taip kvaila... Įlindo abejojimo dvasia ir gundo abejoti viskuo ir visais – atrodo, tarsi čia, žemėje, iš tikrųjų nėra nieko tikro, nieko, ką būtų galima suprasti... Sunku galvoti, kad tai, ką darau (nors ir geriausiais norais vadovaudamasi) – absoliučiai niekam nereikalinga, o savo nežinojimu gal net apsunkinu ar nepatogumų sudarau... /.../

Skalbimo mašina skalbti visai nesunku... Kodėl nenorite šiltų baltinių? Marytė viską atvežė – tikras sandėlis pas mane. Yra visko, kas tik galėtų būti reikalinga (net pagalvėlė!), bet nedrįstu nešti – nelabai patogu prieš žmones, kai grąžinama atgal... Juk nieko nežinau, nieko nesuprantu, o pasakyti – irgi negaliu...

Kurį sekmadienį važiuosiu namo. Gal atvežti mamutę? O gal abi su Maryte atvažiuotų vardinėm? Parašykite namo, kad žinotume, ką daryti.

Telaimina Dievas visus! Sudiev –

L.

1965 02 15

Geroji L.!

Mačiau dar ir neperskaitęs laiško, kad sielos gelmėje kažkas negero... Pagalvokite, ar ne per daug apsikrovusi darbu, ar nepervargusi? Kiek valandų miegate? Juk visa aukojate Jam, kad kiti laimingi būti galėtų.

Už linkėjimus su priedais visiems dėkoju. Visus juos perduodu savo Gerosios Valdovės globai, kad Ji atlygintų visiems už viską, viską!

Šį kartą turiu vieną prašymą, tiesiog įsakymą: naudokitės ir pati, kuo dalijatės. Neklauskite, kokia teise – remkitės mano įsakymu. Nuo paskutinio karto, kai buvo Marytė, aš pradedu po truputį susigaudyti, ką galiu liepti.

Keista, kad visur, net gera darant kitiems, Jus persekioja tas nelemtas „o gal?"! Jį reikia be ***jokios*** *atodairos perbraukti. Tik vienas pavojus turbūt visur gresia: kažkokia stabdžių stoka – turbūt kiekvienoj krypty esate linkusi į kraštutinumą ir, matyt, sunku nusileisti kito nuomonei.*

Reikia pasakyti, kad vis dar nelabai susigaudau, kokie judviejų santykiai su ta gerąja bobyte [siuntinius priimančia kalėjimo prižiūrėtoja]: ką ji leidžia Jums, ką draudžia. Jei tai vienodai, tuo pačiu laiku, pavyzdžiui, 5 valandą, gal būtų galima nė ***nekviesti*** *[per garsiakalbį į visą zoną]. Beveik iki to laiko aš*

dažniausiai būnu kine. Progai pasitaikius, man truputį paaiškinkite.

Marytei ačiū, bet tas visas sandėlis tegul stovi. Geriau turėti tik tiek, kiek reikia, nes nėra kur padėti. Dėl skalbimo, man rodos, geriau būtų, jei nereiktų duoti. Patogiausia keistis žurnalais – mažas formatas. Pradėjau skaityti „Brolius Karamazovus". Baigęs grąžinsiu. Gaila, kad „Ana Karenina" rusų k. toli liko, kažkur tarp knygų įsimaišiusi. Bet nieko.

Įdomu, kaip sugebi, L., atspėti, ko reikia? Pavyzdžiui, tokį sąsiuvinį seniai svajojau turėti. Dabar baigiu dantų miltelius. O jei ne milteliai, pasta būtų, tai tada ir futliarą šepetukui. Matote, jau į prabangą mušuosi! Tokią dozę vitaminų teisėtai tik tada galima duoti, jei ir pati tiek sunaudoji. Aš nė kiek neabejoju, kad visi tie argumentai, įrodinėjimas, kad man reikia, pirmiausia pačiai galioja.

Su įdomumu perverčiau visus žurnalus ir, keista, tai, kas įdomiausia, radau, kur visai nesitikėjau. Gal galima būtų, jei kas norėtų man prakalbėti – Jums parašyti?

Gražina jei turi ramybės laikotarpį, tegul sukaupia jėgas tiems momentams, kada kyla audra.

Gripu mes nesergame ir nežadame sirgti. Pas mus medicina gera: iš karto paskiepijo nosį nuo gripo.

Šiltų baltinių dvi poras turiu ir du megztinius. Kai reiks, paprašysiu. Šiaip dar visko turiu bent dviem savaitėm.

Mamą visada su džiaugsmu sutiksiu, jei tik ji nori, kai pasibaigs gripo karantinas.

Geroji L., pasižiūrėk, šiandien tikras pavasaris, net žvirbliai linksmi. Ar gali būti sieloje kitaip? Juk visi tie mūsų sunkumai tokie juokingai maži, palyginti su kitų žmonių vargu, ypač tų, kurie savo viduje tokie neturtingi, nes... nepažįsta Meilės Šaltinio ir nejaučia jos palaimos.

Pabučiuok savo senutę, kur gyveni, ir visus, ką sutiksi!

KJ.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Šiandien turėjau progos išgyventi taip daug kartų girdėtą iš moterų, bet paties nepatirtą jausmą „norisi verkti"... Grįžus po pietų – jie visi tarp savęs šiurkštūs, dažnai barasi, keikiasi... Visa taip svetima – jų veidai šalti, jokio jautrumo vienas kitam. O dar visur pilna, nėra kur atsisėsti... Lukiškėse buvo gera, kad ant savo lovos jauteisi „namie"... Taip tarp jų besimaišant širdy susikaupė kančios jausmas. Akys pritvino ašarų... Bet jas galima valdyti, gal net juoktis. Tai turbūt ir yra moterų pasaulio ypatybė, kai „norisi verkti"...

/.../ Laiškas kalėjime kažkas panašaus kaip kino filme atsidūrus – pajunti kito gyvenimo dvasią. Toji permaina jau yra poilsis. Be to, laiškas yra meilės dvelktelėjimas. Tai leidžia užmiršti slegiančią meilės nebuvimo atmosferą.

Laisvėje ne nuolat būni su tais, su kuriais yra meilės jaukumas. Bet tas žinojimas, kad ***gali*** *pagal savo valią, kad pats tvarkai buvimą kartu, yra visai ne tas pats, kaip čia žinoti, kad už sienų yra kas myli ir ką myli.*

Sese, kaip gera, kad mes apdovanoti siela, ne vien kūnu, ir toji siela neįspraudžiama į jokius rėmus! Kaip gera, kad kovoje galim jausti šalia savęs, kartu, nors ir nepadavus vienas kitam rankos fiziškai. Bet dvasinis [rankos] padavimas yra daug tikresnis už fizinį. Tegu širdys plaka dėkingumu Jam už visa tai. Kaip galima manyti, kad žmogus neturi dvasios, jei jis bendrauja pirmiausia dvasia?!" (1965 02 18).

1965 02 21 (Knygoje paslėptas laiškas kaliniui)

Po pusvalandžio reiks bėgti į stotį, tai greitosiomis rašau. O, kad Dievulis leistų viską perduoti – surinkau krū-

vą laiškų! Vienas laiškas turėtų būti ypač protingas... Pirmiausia – jos laiško man ištraukos:

„Tas laiškas buvo man baisiai reikalingas. Jis tarsi užbaigė tai, kas manyje seniai formavosi. /.../ Žinai, norisi pasakyti Tau tai, ko labai seniai nebesakiau: kad gyventi gera. Kažkaip tikiuosi, kad išeisiu iš tos abejingumo balos ir gyventi vėl bus tikrai gera. Juk gyventi gera tada, kai jauti, jog atlieki savo paskirtį gyvenime, kad kažką padarai. Svarbu būti kovotoju – kiekvienam savo fronte".

Gražina ir Loreta. Kaunas,1959 m. (Iš asmeninio archyvo)

/.../ Namie viskas taip pat: mergaitės mokosi, švogeris dirba, o Marytė su mama laukia grįžtant... Visi sveiki (bent ne blogesnė sveikata kaip anksčiau), bet, tikiuosi, Marytės laiškas pasakys daugiau. Greit gausite ir Linos laišką (neperdavė per mane, nes dar nebaigtas rašyti).

Labai atsiprašau už savo „agitacinę veiklą"... Pasirodo, kiekvieną žmogų reikia matuoti jo paties matu, o savas matas negali visiems tikti. Nuoširdžiai norėjau, kad pasimatytumėte su mama, bet... pamiršau, kad dabar žiema ir kad toli važiuoti, ir apie sveikatą pamiršau... Gerai, kad viską esu pavedusi Aukščiausiojo globai – Jis neleidžia įvykti mano neprotingiems norams.

Po trijų savaičių atvažiuos Marytė (turbūt šeštadienio vakare ateisim). Po savaitės pamatysiu Vandutę, Nikodemą ir kitas. Šį kartą tenka visur labai skubėti ir dar truputį nera-

mu dėl praleistos [mokslo] savaitės. Nuo rytdienos įsijungiu į gyvenimo ratą.

Šiomis dienomis ypač ryškiai prisimenu ligoninėje praleistus savo du mėnesius. O čia – jau nebe du mėnesiai... /.../

Sudiev, nes jau mama barasi, kad pavėluosiu į traukinį...

L.

1965 03 04

GJK!

Šiandien tikriausiai atstovavote pas šv. Kazimierą! Ir diena šiandien Jo tyrumo verta. Kai atsikėliau, išėjau pirmiausia į mūsų sodą ir mačiau, kaip nuostabiai didingai tekėjo saulė. Ji visą šventąjį Vilnių nudažė tokia švelnia aukso spalva. O! Kad ir mūsų pasirodymas visur, kur atsidurtume, nužertų visus meilės spinduliais! Juk tai Dievo slaptingosios šviesos spinduliai.

Norėjau Jums pasakyti, kad čia būna ir džiaugsmo. Savo dovanas Jis teikia neįtikėtiniausiomis sąlygomis. Visai nereikia lyginti su tais Jūsų praleistais [psichiatrijos skyriuje] dviem mėnesiais. Be to, žinokite, jei kada būna gyvenime negera, tai būtinai kartu ateina ir slaptingas džiaugsmas. Turbūt čia panašu į gimimo paslaptį. Juk skausmas yra gimdymas kitų džiaugsmo! Argi niekada negalvojote apie Jėzaus skausmą, Jo Šv. Motinos? Ar tuo negimėme mes visi? Jūs turbūt dar nemokate aukoti kitų skausmo...

Kol kas gyvenu viskuo aprūpintas. Matote, mes du kolegos gyvename „komunizme": kai vienas baigiam, turim kitas. Dar kokias dvi savaites (o vieną tai tikrai) bėdos nebus. Kuria nors proga (tik neskubu) gal galėtumėte dantų pastos. Ji, kaip ir žurnalai, į karantiną neįeina. Patogu, kiek lenda į kišenę, tik ne kas šviežiai iš virtuvės, kaip, pavyzdžiui, kiaušiniai.

Kai rašysite, jei galite, keletą pašto ženklų. Norėčiau žinoti, ar jau sveika? Juk sirgote. Marytei rašau, ir Jums primenu, kad dar karantinas neatšauktas. Gal kartais nuo 15-os, bet tikrai nežinau. Parašysiu.

Gerai darote, kad ateinate į „normą": juk jau bus dvi savaitės. O dar palaukus kokią savaitę būtų gerai tik žurnalų, kad nurimtų

mūsų bobytė. Kada vėliau, pamiršau Marytei parašyti, būtų gerai atsargai kamuoliuką siūlų. Bet dabar dar nereikia. Vokai, ypač maži, labai patinka.

Prašau Jus ir visus – dėkokite Dievui! Kiek daug Jis man duoda neįtikėtiniausiomis sąlygomis! Turbūt tai Jums atrodo nerealu, nes kitaip tikrai džiaugtumėtės kartu.

Vienminčiai maldoje... taip pat ir Jūsų senutė!

KJ.

1965 03 (?)

Brangus Dėde,

Ar matėte vakar, kaip deimantai nuklojo visą žemę? Man buvo visą dieną labai liūdna, nes niekur negalėjau eiti... Bet vakare, kai sužibo elektros lempos, visas kiemas ir kelias sumirgėjo deimantais, tarsi pasakų karalaitės vestuvinė suknelė. Taip norėjosi, kad ir Jūs tuo metu pamatytumėte, kokia graži ir puošni sniegu nuklota žemė. Bet vis tiek – kažko labai liūdna... Nors žiema ir labai graži, bet labai laukiu pavasario, o paskui vasaros... /.../ Gal galėtumėte kuo greičiau parašyti apie savo vyresnį draugą, kuriam – atsimenat? – davėte apelsiną. Mums labai įdomu, ar jis turi giminių, ar jį kas aplanko, ar atneša valgyti? Nors aš ir nedidelis „žmogus", bet gal ką galėčiau padaryti? Tikrai galėčiau, ir pasirūpinčiau kaip Jumis, nors ir nedažnai. O jei kas juo rūpinasi, gal reikia jiems padėti? Juk kai nori – viskas įmanoma, o aš labai noriu. Tik pamiršome pavardę. Labai gerai būtų viską kuo greičiau sužinoti, nes kitą sekmadienį gal pamatysiu Atą [kan. J. Stankevičių]. Ir parašykite, kurioje pamainoje dirbsite per savo vardines. Mamytei gal geriau atvažiuoti po 23-ios? O močiutė kol kas neatvažiuos...

Kai Jums bus ko nors liūdna ir negera, prisiminkite, kad mes visi Jus labai mylime ir laukiame grįžtant.

Lina

1965 03 (?)

GJK!

Labai noriu miego. Jau vėloka kaip pas mus – tuoj 9 val., bet kartu labai noriu, kad būtumėte rami. O ramybė yra tik dovana. Žinau tai ir meldžiu. O kiek nuo mūsų vargingų pastangų pareina, noriu pasakyti, tiksliau pagirti, už praėjusį kartą. Jau didelė pažanga gyvenimo gudrybių, orientacijos srity! Dėkoju Jums ir Vandutei už gražius žodžius! Kodėl klausiate, ar Gr[ažinos laišką] gavau? Juk rašiau – gavau ir dėkoju. Įdomu, kad ten visada jaučiasi tam tikra išmintis. Bet rašiau, ar negavote dviejų lapų laiškiuko?

Sakykite, kas riešutavo? Labai norėčiau žinoti. Jums turbūt tik lukštai liko? Man labai negera taip galvojant. Juk prašiau, tiesiog liepiau gyventi „komunizme", bet kažin ar yra tiek klusnumo? Taip. Klusnumo! Ne juokais taip sakau. Kitaip – kaip Jūs mano vietoje jaustumėtės?

Tik pagalvokite! Mes irgi pažangą darome. Išmokome išlaikyti šviežią sviestą. Sudedame į stiklainį ir šaltai labai gerai stovi. Yra maistui šaltas sandėlis.

Būtų beveik geriau, kad Marytė po 23-ios atvažiuotų, tada gal ir visą maišą (5 kg) galėtų atvežti. Dabar po kelių dienų draugą aplankys. O šiaip tai labai gerai, kai lenda į kišenę – tada be vargo. Skaityti kuriam laikui turėsiu, nes „Anos Kareninos" perskaičiau dar tik porą šimtų [puslapių]. „Brolių Karamazovų" I tomą kuria nors proga grąžinsiu.

Žinote, kuo šį kartą džiaugiuosi? – Jūs, nors ir neturite ribos jausmo, bet ir čia pažangą daryti, pasirodo, galima, tik reikia klausyti. Tai Jums ne visai lengva.

Dar džiaugiuosi, kad gyvenimas čia nėra laiko veltui leidimas. Visai galimas kūrybinis darbas, pažanga. Be to, turiu viltį ir dėl to, apie ką užsiminė Vandutė. Tikiu, Viešpats išklausys Jūsų visų maldų. Melskitės, kad visada pajėgčiau pasitikėti, kaip ta nuostabi eilutė: „Tikiu, Viešpatie, padėk mano netikėjimui..."

Šito ir Jums reikia. Pasitikėjimo tada, kai labai neramu, kai nieko negali žinoti... Ir pasitikėjimo Juo, ne savimi, kai vienai no-

risi viską nuveikti, viską nuversti. Jums maždaug tiktų taisyklė: paimti pusę ir kiekio, ir dažnumo atžvilgiu, t.y. dukart rečiau, perpus mažiau kaip norisi. (Aš truputį juokais kalbu.)

Na, ligi pasimatymo! O senutės nepamirškite pabučiuoti!

Jau kišenėje buvo Jums parašytas laiškiukas, kai gavau nuo Jūsų. Tada dar reikia prirašyti kai ką.

Žinote, man labai įdomu žinoti, kai valgau, kokios šeimininkės. Pavyzdžiui, paskutinė dešra, nežinau kodėl, atrodo, labai panašaus skonio, kaip buvusioje darbovietėje – tokios Elzbietėlės. Nežinau, kodėl taip pamaniau... O jei taip – kaip čia galėtų būti?

Kada grįšiu – nežinau tikrai, bet Dievas turi galimybių skaičių neribotą.

Gražinos laišką gavau. Labai dėkoju, tik siųskite taip, kaip savo, kurį rašėte prieš kelionę, kai barė mama, kad nespėsite į traukinį. Mergaitės visos savo laiškus turbūt laiko už aplankų, kai nešasi į mokyklą. Norėtųsi pasakyti: mokykimės gyvenime ir geriausiais žmonėmis nepasitikėti, ypač kurie labai [pernelyg] geri...

Su savo draugu kalbėjau apie Jūsų gerą širdį, bet jis turi ir savo artimų. Jo ir vardas ir pavardė tokia, kaip mano viršininko, kai buvau Šakiuose. Jis dirba II brigadoje.*

Per vardines dirbsiu nuo 3 val. po pietų, bet tai nesvarbu. Juk mes mokame būti kartu kitokiu būdu.

Gal galėtumėte Atą paklausti – girdėjau, kad yra kažkokių palengvinimų Aukos [šv. Mišių] atžvilgiu šių dienų sąlygomis. Rodos, net mažytis vadovėlis [mišiolas] yra? Jam dėkokite!

Žinoma, atvažiuoti Marytei geriau kovo 23. Taigi dabar galite dar neskubėti, dar visko užtenka. Geriausia, kai Marytė atvažiuos.

Man skaitant Jūsų mintis truputį neramu, kodėl jos kartais būna tokios maištingos prieš Jo Valią? Ar gal man taip tik atrodo? Yra tikra vidinė palaima visus sunkumus su vaikišku atsidavimu ir ramybe, pasitikėjimu pakelti. Žinokite, visko, kas sunku, kaip Gražina rašė, kažkam reikia!

KJ.

* Kun. Juozas Matulevičius.

1965 03 14

Mielas Dėde,

Kokia graži diena šiandien! Saulutė taip skaisčiai šviečia ir jau pavasariškai šildo. O man ir liūdna, ir gera kartu. Juk žmogus tiek daug turi rūpesčių, kad nenorom vis pagalvoji, ir gana: ar viską gerai darau, ar viską padarau, ar per savo kvailumą nepadarau ar bent nepasakau, ko nereikia? Ir truputį sunku ant širdies, bet tai turbūt ir yra sąžinės sąskaita. Ir gerai, kad sąžinė rami, net kai neramu. Šiandien pati sau pasakiau: na ir tegu! Tegu užuot apsidžiaugęs dėdytė grįžęs išpers man kailį (kaip nuoširdžiausiai pranašauja močiutė!). Čia jau bus pagal jo sąžinę. O aš elgsiuosi pagal savo sąžinę, ir tegul čia nors dangus griūva, o aš kitaip negaliu, ir gana! Tik Jūs, būkite geras, kai grįšite – nelabai barkitės, jei kas bus ir nelabai gerai...

O dabar bėgu gerti kavutės, nes mamytė jau pradeda kantrybės netekti, kad negali prisišaukti. O vardinėms ir Jūs ką nors skanaus gausite, nes specialiai taip ilgai laukėme ir nė vieno siuntinio Jums nesiuntėme, kad gautumėte Vardo dienoje ir kad būtų šventė. /.../ O dėdė Atas sako, kad negalima profanuoti (ką tas žodis reiškia?) bendruomeninių dalykų, ir kas skirta daugeliui, negalima naudotis tik vienam, o jei ne – tai užtenka tik duonos ir tų eilėraščių, kur mintinai moki*.

Visi siunčia linkėjimus ir didžiausią krūvą sveikinimų. Juozapo šventės ryte gal prisijungsite prie tų, kurie aukoja už Jus taip, kaip kiekvieną sekmadienį.

Dabar sakau sudiev ir įdedu į laišką saulutės spindulėlį, mėnulio gabaliuką, mažytę žvaigždutę ir pašto ženkliukų.

Lina

1965 03 15

GJK!

Greitosiomis keletą žodžių. Norėjau pasakyti, kad nesu tikras, ar rytą šią savaitę būsiu. Vakare prieš 7 tai gal tikriau. Jei ką gal-

* Tai apie šv. Mišias be mišiolo.

vojate, tai gal geriau būtų sekmadienį įprastu laiku. Labiausiai dėkoju už penktadienio rytą ir visus sekmadienius! Tuomsyk nieko netrūksta, mano draugas dabar labai turtingas, tai užtenka.

Šiandien gavau Jūsų žodelius. Man pasidarė labai įdomu, už ką reikės „kailį perti"? Apskritai klausykite vyresnių žmonių. Jums kartais pavojinga vien savaip elgtis (dėl neišlavėjusios „ribos juslės").

Dėkokite už viską Jam! V[andutė] man rašė apie pergalę. Žinote, tai Jūsų visų pergalė. Ir Jūs džiaukitės. Mano dalis čia gal bus paskutinėj vietoj (jei jos iš viso yra) – pamatysime tai Anoje šviesoje kada nors. Šiandien apie tai rašau V[andutei], tik šiandien neišsiųsiu.

Būtų įdomu įjungti magnetofoną ir duoti paklausyti, kaip įdomiai vyrai kartais kalba. Mane ima išdidumas – koks aš turtingas su savo mintimis!

KJ.

1965 03 22

Geroji L., ačiū! Jūs menininkė kulinarijoje.

Norėjau papasakoti, kas naujo buvo šią dieną. Gal ne tai, kas naujo, bet kokia buvo nuotaika. Dabar aš jau lovytėje, bet dar neguliu, o sėdžiu ir rašau. Kai atsiskyrėme su sesele, buvo labai negera. Žinote, kodėl? – Žinojau, kad ir Jums labai negera... Man sakė, kad judvi nedrįsote prašyti dar vienos malonės – kad [į pasimatymą Jums] įeiti leistų. Taigi iškeitėte savo dėl mano patogumo – kad daugiau gaučiau... Ir buvo labai negera. Kažkaip ryškiai pajutau žmogaus laisvos valios reikšmę. Kokia tai nuostabi dovana – valios laisvė! O žmonės dar klausia: „Kam Dievas leidžia žmogui viena ar kita daryti?" Juk visiškas laisvės nebuvimas ir yra pragaras (taip pat ir visiškas negalėjimas mylėti). Štai kas liktų iš žmogaus, jei Davėjas jam atimtų laisvę.

Išėjau į kiemą. Taip nesinorėjo nieko sutikti. Instinktyviai jaučiau, kad reikia susikaupti. Kur čia pabūti vienam? – Nuėjau į gimnaziją, susiradau tuščią klasę ir pradėjau mintyse ieškoti tvarkos. Tikrai nuostabus Jėzaus pavyzdys, kad skausme reikia ***susi-***

kaupti, taip, kaip Jis Alyvų kalne ieškojo stiprybės. Tik dvasios tyloje, tik susikaupus ateina pačios geriausios mintys, kurias, rodos, žinai, bet vis iš naujo nustembi per mąstomąją maldą lyg pirmą kartą sužinojęs... Taip ir man buvo. – Juk tam ir gyveni, kad atsvertum – pridėtum ir savo dalelytę už tuos, kurie valios laisve naudojasi piktam – ne gero siekdami, bet piktnaudžiaudami. O jų daug. Pažiūrėk pro langą, kiek jų vaikščioja, o ar tai visi? Pagaliau ir savo... tie momentai, kai dovanos buvo ne tam panaudotos, kam jas Davėjas numatė... Prieš sielos akis Šv. Motina aukojanti, Jėzaus Auka... Kuo mes panašūs į Jį? Ryškiausiai tada, kai su kryžiumi.

Į sielą grįžo tvarka. Žinau, kad ir Jūs aukojate. Ir pasidarė gera. Su Gražina susitarėme tokius momentus dėti į bendrą lobį. Žinau, kad ir Jūs taip darote ir nuoširdžiai dėkoju.

Su dėkingumu galiu pasigirti: aš nuostabiai sveikas. O Jūs? – Man Marytė sakė... Aš beveik tikras, kad nusikalstate ***įsakymui****: suvartoti tiek pat vitaminų ir tų gerųjų dalykų! Tikriausiai senutė pristatys laišką ir į ligoninę? Dėkoju už sveikinimus. Marytė sakė mačiusi kažką kaspiniuku perrištą, bet ji tikriausiai apsiriko. Na, tokie dalykai bobytei [siuntinių priėmėjai] būna labai įdomūs ir būtinai perskaito (!). Bent aš taip manau. Žinoma, jei tik pamato.*

Marytė pasakojo vasaros planus. Aš džiaugiuosi. Žinote, dėl ko? – Jums sekasi vaiku būti. (Aš vaiku niekada neturėjau laimės būti ir dabar nemoku...) – Jūs papasakosite mergaitėms [Linutei ir Gidutei] apie Jį – apie bendravimą su Juo, apie gyvenimą dėl Jo – iš dėkingumo, – apie aukos už kitus dvasią.

Pabučiuokite senutę! (Kiek supratau, dėdė Atas nerekomenduoja, taip?)

KJ.

1965 04 01

Brangus Dėde,

Šiandien apgavysčių diena, bet aš nesiruošiu apgaudinėti ar meluoti, o šiaip panorėjau truputį paplepėti su Ju-

mis, nors ir nežinau, kada galėsiu išsiųsti laišką. Kaip džiaugiuosi, kad dienos tokios gražios, nes po penktadienio pūgos [kai aplankiau paukštyno statybose] tikrai buvau pasiryžusi prašyti Marijos gražaus oro... O sekmadienis irgi buvo gražus. Mačiau, kaip už tvoros kieme vyrai būreliais šildėsi prieš saulę pypkiuodami, keli net ant stogo užsilipę buvo. O aš galvojau, ką tuo metu gali veikti mano dėdė?

O dabar jau ketvirta diena iš lovos pro langą žiūriu į gretimo namo sieną ir lopelį žydro dangaus, ir džiaugdamasi galvoju, kad tokią gražią dieną daug geriau dirbti laukuose, negu gulėti lovoje. O ir valgyti gaunu daugiausia tik porą šaukštelių kokios košės. Bet man užtenka, nes ir tos negaliu suvalgyti. Truputį liūdna, kad toli nuo namų. O kai mamytė toli, tai ir nėra kam aplankyti, pagailėti, paglostyti galvytę. Laukiu sekmadienio – gal mamytė atvažiuos... Matote - - - - - Tėveliuk – baigta! Atėjo chirurgas, reiks operuoti – apendicitas...

Vakar tokiu laiku gulėjau ant operacinio stalo. Ši para tokia sunki... Negaliu nė pajudėti. Kaip gera būtų, kad kas pagalvę pataisytų... Tamsu akyse – sudiev, iki bus bent truputį geriau...

Pagalvokite tik – mamytės nenorėjo įleisti, tai ji, vargšelė, ir nuėjo verkdama laukti lankymo valandų. Kaip blogai, kai žmogus nemoka kovoti... Aš jau išmokau būti įžūli ir dabar tuoj, jei tik išdrįs kas ką pasakyti, pakelsiu skandalą.

Nežinau, ar įskaitysite, tai, kad būtų įdomiau, siunčiu kažkokios Nikodemos mažytį laiškiuką, kurį, matyt, kažkas ilgai nešiojo saujoj...

Labai dreba rankos ir rašau gulėdama. Tik ką perrišo. Žaizda po operacijos gyja gerai, nors temperatūra dar aukštoka. Šiąnakt galėjau miegoti ir dabar skauda jau nebe taip kaip pirma, kad žalia akyse darėsi... Sudiev –

Lina

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Vakar darbe bandžiau ant lapelio rašyti atėjusias mintis. Ir ką parašiau, ant kojos kelio pasidėjęs? Buvo nuostabiai graži ir šilta diena. Ir tas paskyrimas dirbti lauke man pasirodė dovana. Juk artyn vasara. Gal ir skaityti per pertraukas bus įmanoma. Dažnai mes, Viešpatie, Tavo dovanų neatpažįstam. Juk viskas – dovana! Viskas turi kokią gilią prasmę, kurios mes nesuprantam ir būnam nepatenkinti. Ir kančia turi savo uždavinius. O, leisk visada suprasti Tavo paslaptingąją kalbą! Juk mes daug ko norim, siekiam tik dėl nesupratimo. Ir atvirkščiai. Ir tuomet, kai nesuprantam Tavo planų – kaip aš dabar, – teisingiausia ***nusižeminti****. Confiteor..." (1965 04 04).*

1965 04 12

Brangus Dėde,

Jau aš namie pas mamą ir jau galiu vaikščioti, nors dar daugiausia guliu ir pro langą žiūriu į mėlyną dangų, ir džiaugiuosi, kad lauke taip gražu. Pro vieną langą matau, kaip anksti rytą teka saulė, o pro kitą – saulėlydžio žaros siunčia rausvus atšvaitus. Kaip man gera pas mamytę, kur visi lenktyniauja, kaip kuo daugiau parodyti man savo meilės! Tačiau kartu – tarsi kažko trūktų... Ir nors keista, bet – turbūt stinga didelio skausmo, kančios. Tiesa, kai jos buvo, tai negalėjau nieko galvoti, net melstis. Dienos buvo pilnos savo tuštumo. Ir jaučiausi turinti teisę prašyti ir būti išklausyta. Lengva buvo bet ką iškentėti, nes kažkodėl tikėjau ir tarsi jaučiau, kad Viešpats dviem žmonėms yra davęs vieną gyvenimą. Ir drįsau prašyti, kad iš to gyvenimo man Jis skirtų visą skausmą, o kitam – tai, kas šviesiausia ir geriausia... Žinau, kad Šventoji Motina su džiaugsmu paimtų kryžių nuo savo Sūnaus pečių ir didžiausias Kalvarijos skausmas nenutrintų nuo Jos lūpų džiaugsmo šypsenos, jei Ji žinotų, kad kenčia vietoj Sūnaus. Tokia yra Meilė. Net papra-

stučių, silpnučių žmonių meilė tokia. Žinau, kad mano mamytė su mieliausiu noru vietoj manęs gultų ant operacinio stalo, jei tik būtų įmanoma pavaduoti. Ir man kentėti buvo lengva: ir aš mielai sutikčiau „kai ką" pavaduoti bet kokioj kančioj, gerti padugnes iš jo gyvenimo taurės. Gyvenimas toks prasmingas, kai gali aukoti ir turi ką aukoti. Koks tai didžiulis džiaugsmas, kai jis randamas sielvarte ir skausme! /.../

Dabar man gera, nes suprantu, jog kiekvienas žmogus, kad ir koks menkas atrodytų, iš tikro yra vertas didžiausios meilės, kurios taip ilgisi ir alksta žmogaus prigimtis, jo mažytė bedugnė širdis. Kiekvienas žmogus vertas didžiausios meilės jau vien dėl tos Meilės, kuria jį myli Dievas. Ir gal nereikia trokšti žmogaus meilės, o tik stengtis suprasti Meilę tos Širdies, kuri mirė iš Meilės ir kuriai neprilygsta nė vieno žmogaus meilė. Bet tam suprasti gal reikia ypatingos malonės. Teesie Jo Valia!

Lina

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

*„**Velykos** – pirmos tokios mano gyvenime. Jaučiamos tik dvasia, tik širdy, o išoriškai – kaip ir visi sekmadieniai. Nėra margučių... Bet pabudau dar tamsy ir negalėjau užmigti, mintys buvo su visais, kurie meldžiasi šiuo metu. Žinau, kad meldžiasi manieji, mama, gal ir namie likusi, Gražina, Nikodema. Kažin ar meldžiasi ir Sesė?..*

Tekėjo graži saulė, ir aš išėjau į sodą su rožančium rankoje „dalyvauti" Mišiose.

Kėlėsi ir mano draugai. Ryškiai pajutau, kokie jie vargšai... Jie visai nejaučia to, ką mūsų širdys. Jie kėlėsi su tuo pačiu „bl..." lūpose... Jie nepažįsta Tavęs, Mokytojau... Siųsk darbininkų į savo pjūtį!" (1965 04 18).

1965 04 18 (Siuntinyje paslėptas laiškas kaliniui)

Sveikinu ir aš. Kaip visada, baisiai skubu. Jau grįžau. Jei ko reikia, parašykite – netrukus bus Marytė.

Linkėjimai nuo visų, taip pat ir nuo brolių Broniaus ir Leono.

Nikodema prašė perduoti linkėjimus, tris gražiausius margučius su kaspinėliu ir pasakyti, kad „čiut neišėjau laimėtoja". Bet dar reikia paramos.

Ponia Anelė [Pundzienė] taip pat siunčia linkėjimus ir prašo pasakyti, kad džiaugėsi, nes buvo įsitikinusi, jog Viešpats ruošia kažkam didžiam.

Vandutė – kaip visada nuoširdi ir labai rūpinasi, kad ko nestokotų. Labai norėtų, kad Jums būtų galima atnešti Jį.

Kaip rašėte, kad norėtumėte žinoti, kam turi dėkoti skrandis – šį kartą tedėkoja Gražinai – už kumpį, vyniotinį, pyragą ir dar (pamiršau iš greitumo)... O visa kita – mano mamytės ir tetos mylinčios rankos suruošė (ne be mano pagalbos!). Figos tik ką nuplautos, todėl gerai būtų jas kur nors padžiovinti, kad nesupelytų.

L.

PS. 1965 m. kovo 24 d. 20 val. 15 min. žiniose iš Vatikano pranešė: *„Gudelių klebonas nuteistas kalėti vien dėl to, kad mokė vaikus katekizmo".*

1965 04 21

GJK. Aleliuja!

Geroji L.,

Sveikinu dar šių dienų nuotaika! Tegul ir visos dienos būna kupinos didžio dėkingumo Jam. Kai dėl mūsų Jis tiek padarė, mes jau neturime teisės manyti, kad Jo išrinktiesiems per daug kas nors dėl kitų. Turbūt tik iš šito taško žvelgiant įmanoma suprasti Jo reikalavimą daryti gera ir tiems, kurie to nesupranta ar suprasti nenori. Kokiu pagrindu šitą įsakymą būtų galima vykdyti vadovaujantis kitokia pasaulėžiūra – aš nežinau. Nustelbti kokio nors fakto (pavyzdžiui, nedėkingumo) įtaką galima tik kitu faktu

(pavyzdžiui, meile), kuris mus veikia dar stipriau. Taip yra su mums duotu meilės įsakymu matant nedėkingumą. Dėl to, kad Išganytojas parodė mums šitokią meilę, mes esame skolingi meilę kiekvienam.

Buvau nustebintas praėjusį sekmadienį. Juk dar nė dviejų mėnesių nėra, o šitoks kiekis! Pabučiuokite Gražiną ir visas, kurios talkino! Kaip keistai Apvaizda sutvarko. Niekada nemaniau, kad taip moteriškai man padėsite. Ir sunku būtų nustatyti, kuri iš judviejų geresnė šeimininkė. Tokio kumpio turbūt dar nebuvau valgęs! Ir visa kita... Aš labai dėkoju ir už tą informacinį laiškutį. Jo dėka negyvas daiktas (pavyzdžiui, kumpis, skanumynai) įgyja dvasią, tampa meilės išraiška ir meilę ugdo. O be tokios informacijos būna tik negyvas daiktas, slepiantis kažkokį klaustuką, paslaptį. Žinant ir dėkingumas įgyja konkretumą.

Nedrąsiai noriu Jums papasakoti... Kai pamačiau, iš karto lyg norėjau pykti, bet, rodos, nedrįsau dėl tokio rūpestingumo, tiek širdies įdėtos, ir dėl šventės didybės. Ir, ačiū Dievui, viskas buvo laimingai... Jūs turbūt skaitote ir ne viską suprantate. Vis dėlto man stiprėja toks klausimas: ar gaunate laiškus? Kodėl neatsakote į klausimą, kurį, rodos, triskart pakartojau? Ir, jei gaunate, kodėl nekreipiate dėmesio į tai, ko prašiau? Juk darant gera galima ir bloga padaryti dėl nežinojimo... O jei visa skaitėte, tai nejaugi būtų toks nelaimingas atvejis, kada išsigimsta švelnus motiniškas rūpestingumas ir tas, kuriuo ji rūpinasi, lieka tik vaikas, o ji – įsakinėtoja ir, kaip motina vaikelio, turinti teisę neklausyti? Gyvenime kartais taip būna... faktiškai ji valdo įstaigą, valstybę. Valdo ne švelnia meilės įtaka, bet kažkokiu išsigimusiu būdu. Žinokite, jei šituo įsitikinčiau, kartu baigtųsi bendravimo galimybė... – Atleiskite, labai prašau, už tokias mintis! Pavedu Šv. Mergelės globai – tegul Ji atlygina!

Dar, jei galima, vienas žmogus labai norėtų parkeriuko, tokių nedengta plunksna, rodos, už 90 kapeikų yra. Ir ką nors panašaus į apdariukus laiškų popieriui (be vokų ir popieriaus). Bet tik ne skubiai – kada nors, kai bus proga. Apskritai ypač dabar palaukite, kol prašysiu ko nors!

Džiaukimės Viešpatyje ir dėkokime Jam už viską, nes Jis geras! Aleliuja Jūsų senutei!

KJ.

1965 04 25 (Knygoje paslėptas laiškas kaliniui)

Matyt, tikrai ne visus laiškus gavau – nuo paskutinio iki šio, „koneveikiančio" – lygiai mėnesio tarpas. Tuo turbūt ir reikia paaiškinti tai, kad ne visai supratau Jūsų laišką... Savo džiaugsmui, galiu nuoširdžiausiai pasakyti, kad mano sąžinė absoliučiai rami. Tik nesmagu, kad gal kuo nenorom įžeidžiau, įskaudinau ar apsunkinau Jus...

Jaučiu, kad dabar Jums sunkiau negu anksčiau... Norėčiau pasikeisti vietomis – nes aš juk tokia rami dabar... Aukoju savo gyvenimo kiekvieną valandą – viską, ką duoda Dievas. Kol kas daugiau nieko negaliu...

L.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Prieš pietus buvo labai negera sielos gelmėje. Ir kaip tik tada padovanojai man, Šv. Mergele, tokią mintį: sunkiais momentais reikia prisiminti, kad gyvenimas yra ne vien ši sunki valandėlė. Prieš ją buvo daug šviesių, ir po jos vėl Viešpaties gailestingumas suteiks... Žmonės žudosi tik dėl to, kad nepajėgia įveikti ***šitos*** *sunkios valandėlės. Ir nusideda, manydami, kad visas gyvenimas – tik* ***šitas*** *momentas.*

/.../ Sekmadienis. Pavakarys. Gali ateiti L[oreta]. O gal ir Sesė kokiu nors stebuklu?! Meilė leidžia visas utopijų rūšis...

Kaip gera, kad viską galiu išsakyti Tau, Šv. Mergele, kaip Draugei, kaip savai, kuriai neturiu paslapčių. Aš nenoriu, kad jų būtų – Tu visa privalai žinoti!" (1965 04 25).

1965 04 25

Mielas Dėde,

Tuoj pat atėjusi sėdu rašyti Jums laiško. Stovėjau už langelio tylutėliai kaip pelytė: taip norėjosi nors balsą išgirsti, jei jau pamatyti negalima... Kai taip pasidairai tame kambarėly už langelio į laukiančias moteris, tai darosi ir graudu, ir kartu kažkoks išdidumas apima: vyrai niekada nesugebėtų taip rūpintis, taip kantriai laukti ilgas valandas, taip nuolankiai maldauti, kad priimtų bent gramą daugiau, ir parodyti tiek daug meilės. Džiaugiuosi žinodama, kad ir aš taip galiu!

Ar geras naujas parkeriukas? Norėjau tušinuką gauti, kad nereiktų traukti rašalo, bet jų jau niekur nebėra. Taip pat nėra ir tokių aplankų laiškų komplektams. Tas žalias, kurį dabar nunešėme, gal griozdiškas, bet kitokių niekur nėra. Gal bus geras – prikimšau kišenes vokų, popieriaus, pašto ženklų.

Sandalų taip ilgai nenešėme, nes reikėjo pagal senuosius nupirkti naujus, kad nereiktų vasarą išėjus važiuoti su kailiniais batais... Kai bus žieminė apranga nereikalinga, gal galėsite ją grąžinti, kad nesivoliotų be reikalo. Kokius puikius sandalus gavome! Įklotas minkštas, švelnutėlis – neiškenčiau nepašlepsėjusi po kambarį...

Labai visi laukiame Jūsų grįžtant. Dabar mamytė ieško reikalingų popierių. Pažymėjimus iš visur jau turime, reikia tik gauti nuosprendžio nuorašą ir charakteristiką iš kur nors. Nežinau, kaip bus, bet greičiausiai į pasimatymą nevažiuos, kol gaus visus dokumentus. Visą tvarką jau šiaip taip sužinojome – o dar guodžiamės viltimi, kad tuoj bus pusė metų – gal administracine tvarka paleis?

Tiesa, dar perdaviau B. Sruogos „Dievų mišką" – turbūt verta paskaityti.

Dėdyte, man galite nerašyti ramiausia sąžine, nes jau truputėlį išmokau kantrybės kentėti ir laukti. Tik paprašysiu, jei nepamiršite, prisiminti mane kitą penktadienį – tą dieną

„drebinsiu kinkas"... O mano atostogas pratęsė dar dešimčiai dienų, nes Velykų pyragai pasirodė per sunkūs mano skrandžiui... Liūdnoka, nes jau prasideda pavasario darbai. Bijau, kad šį kartą „per tvorą" galiu neperlipti [neišlaikyti egzaminų], dėl to truputį liūdna ir todėl prašau Jūsų užtarimo. Esu pasiruošusi viskam, tačiau ramybės nepajėgia sudrumsti nė pačios juodžiausios mintys, nes žinau, kad bus taip, kaip turi būti!

Sudiev –

Lina

1965 05 02

Geroji L.,

Netiesa, kad man dabar sunkiau. Priešingai! Keista, bet aiškiai jaučiasi Kažkieno globa.

Tas vokas Gražinai. Perskaitykite ir Jūs ir pasveikinkite nuo manęs jos Šventėje [Vardo dienoje]. Ir aš dėkoju už Jūsų egzaminus!

Už barimą dovanokit, bet klausyti reikia – kol paprašysiu ko nors! Matot, didžiausia problema ne priimti, bet realizuoti paskui...

Kaip gera, kad esama visur šventos vienybės – broliai sesės Kristuje!

Jei Nikodema turi naujų knygų, tai perduokite p. Anelei. Ten naujiesiems mano įpėdiniams priklauso. O jei nebaigta, tai tiek to.

Visiems visiems Jo palaima! Vienminčiai maldoje...

KJ.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Šv. Mergele, Tu išklausei mane – porą kartų taip ryškiai leidai pajusti: Nikodemos ryžtas [vienuoliniam gyvenimui], L[oreta] gavo penketą [t.y. „labai gerai" iš egzamino] visai nesitikėdama... Ačiū Tau! Tai padrąsina melsti, atsiduoti. Ačiū Tau! Melski už mano nepasitikėjimą..." (1965 05 05).

1965 05 20 (Žurnale paslėptas laiškas kaliniui)

Nebeatsimenu, kada kalbėjomės – atrodo, praėjo keli šimtmečiai... Jau nė nebežinau, ką rašiau paskutiniame laiške. Šiandien – gal pirma giedresnė diena, kada galiu truputį atsitiesti. Visą tą laiką buvo labai sunku. Prieš tris savaites labai susirgo mano kauniškė senelė. Gydytojai ligoninėje nustatė širdies infarktą ir pasakė, kad nėra jokios vilties. Buvo daug sielvarto, daug rūpesčio ir vargo, bet dabar senelė po truputį taisosi, nors beveik stebuklu reiktų laikyti, kad išliko gyva.

O ir aš pati tik nuo gegužės pirmos pradėjau dirbti. Labai atsilikau, ir dėl visų bėdų kartais buvo tiesiog neįmanoma mokytis. Visas tas dienas užpildė rūpestis, nerimas, sielvartas ir kasdieniniai įvairios rūšies smulkūs nemalonumėliai. Tik šiandien sužinojau, kad leis laikyti egzaminus, nes buvo tam tikrų „komplikacijų". /.../

Kartais pagalvodavau, kad turbūt jau seniai rašiau Jums. Bet buvo per daug sunku. Nieko gero parašyti būčiau negalėjusi, o ir šiandien – gal dar nereiktų rašyti, nes mintys sukaustytos ir nuovargis ne tik kūne, bet ir dvasioje... Visos bėdos užgriuvo vienu metu – gal todėl taip sunku. Po truputį atsigausiu. Egzaminus gal kaip nors išlaikysiu – tada iš karto nukris didelė dalis rūpesčio... Senelė gal dar pagyvens. O visa kita – daugiau ar mažiau įprasta. Ateis vasara, daugiau laiko praleisiu gryname ore, darže – ir sveikata sustiprės. Laikas juk gydo visas žaizdas ir po operacijos lieka tik randas...

O dabar turiu sėsti prie knygų. Sudiev –

L.

1965 05 23

Loreta,

Gero pasisekimo egzaminuose! Girdėjau, Jūsų senelė serga... Atleiskite, kad tokio dalyko klausiu – ar nepamiršote pasirūpinti jos vidine ramybe? Net jei būtų be sąmonės, tada labai svarbu

Patepimo sakramentas, o paskui, jei sąmonė grįžta, reikia vėl pakviesti. O jei negalima, nespėjama – bent pažadinti tobulą gailestį... Pasitikint Dievu priimti visa, kas sunku, atgailos dvasia už save ir kitus. Pavyzdžiui, į ausį pasakyti ligoniui: „Dieve, tebūna Tavo Valia! Tu myli mane, atleisk mano nedėkingumą, kurį parodžiau savo nuodėmėmis..."

Loreta, ačiū ir už šią dieną! Taip norėčiau, kad pagyventumėte pas Marytę. Juk bežaisdama su mergaitėmis pasakytumėte ką nors, kaip mylėti Jėzų, pasakytumėte, iš kur žinome, kad Jis myli mus.

Jūs galite pavydėti man – kasdien būnu gryname ore ir matau, kokie nuostabūs būna debesys. Ir horizonte miškų juosta taip derinasi! Ypač melstis, mąstyti daug geriau atsigręžus ne į plytų krūvas, bet į tuos nuostabius reginius, kur taip labai artima Dievo didybė ir grožis.

Reikia jau eiti, juk apie 5 val. susitarėme laukti. Dėkokime Dievui už Jo Valią. Turėkime viltį, kad Jis įvykdys, nors mes ir nesuprastume iki galo, kam tai.

KJ.

1965 05 23 (Siuntinyje paslėptas laiškas kaliniui)

Ir vėl rašysiu labiausiai skubėdama. Per tas dienas nieko blogo neįvyko ir gal net truputėlį pailsėjau. Be to, su Maryte duodame valią „kultūrinių poreikių" tenkinimui – tad galima įsivaizduoti, kad nuotaika kuo puikiausia. Tik... labai prašyčiau (jei nepamiršite) prisiminti gegužės 26-ą, birželio 9-ą ir 16-ą – tas dienas bus sprendžiamas artimiausias likimas (mano asmeniškas). Žinoma, daugiausia – tai bus man laimės bandymas [egzaminuose]... Bet nėra kitos išeities, todėl sąžinė rami, nes padariau visa, ką galėjau.

Noriu truputį apsistoti prie savo draugės reikalų. Kai taip iš visų pusių „šturmuojamas dangus", tai galima nenusiminti ir turėti didelę viltį. Tai sakau iš dalies būdama to [konflikto] priežastis: viskas iškilo dėl to, kad daviau jai pasiskaityti visus jos laiškus, kuriuos ji buvo rašiusi man. Proga – pati juos surūšiavau, perskaičiau ir negalėjau viena išlaiky-

ti tokio turto. Tuo labiau kad jie turėjo būti duoti Jums skaityti (leidimas gautas prieš pusę metų). Žinoma, tuose laiškuose ji buvo atviresnė negu gyvais žodžiais. Suradęs jis perskaitė paskutinius laiškus ir kai kuriuos sulaikė. Tą pačią dieną likimas atvedė mane pas juos – tad visą savo sielvartą jis išliejo man, prisaikdinęs, kad nieko jai nesakyčiau. Pasakodamas verkė... Ir aš vos neapsiverkiau – kaip man lengva suprasti jo išgyvenimus: dar pati kažką panašiai skaudaus nešioju... Bet buvo ir džiaugsmas – pamatyti, kad jis tikrai ją myli. Juk Jums neateitų į galvą – jis atsiuntė jai laiške vardinių proga tris sudžiovintas gėlytes... Buvau tada pas juos, kai ji gavo tą laišką – ir galėjau suprasti. Ar žinote, kokią didžiulę reikšmę moterų gyvenime turi visos smulkmenos? Iš jų mes išskaitome viską: ir kas mūsų sielvarto, ir kas džiaugsmo priežastis.

Susitarėme, kad su juo dar abu turime susitikti ir rimtai pasikalbėti. Bet dabar neturiu jokios galimybės, nors pasiruošiau ir prokurorišką, ir advokatišką kalbas išrėžti (žinoma, juokauju). Iš jos laiško negavau, bet paskui mačiau jos ašaras, kai pasakiau jo liūdnumo ir melancholijos priežastį.

Sudiev...

L.

1965 05 23

L.,

Kai perskaičiau, iš karto buvo skaudu, bet, valandoms bėgant, po mąstomosios maldos minčių pasidarė kartu ir gera. Gimė didelis noras jį prakalbinti. Visų maldoms pavedu jį ir visus panašiame nesupratime gyvenančiuosius. Jei Jūs turite galimybę su juo susitikti, draugiškai išbarkite už jo nemokšiškumą širdies reikaluose. Atrodo, jis pats nemato tų klaidų, kurias daro savo taktikoje. Juk taip atsitinka – jis ilgisi jos meilės ir pats jai užverčia kelius barikadomis. Kokiomis pastangomis ji nori mylėti ir... nusigąsta išvydusi tas barikadas. Galima net spėti, kas gali būti toliau. – Jei pastangos priversti atsisakyti aukštos dvasios pasaulio

kultūros siekimo pasieks savo tikslą, tai kartu įvyks joje tokia permaina, kad jis negalės, nepajėgs jos gerbti. Tada nė kalbos negalės būti apie siekiamą laimę. Melskime, kad įvyktų kita alternatyva! Savo žmonos asmeny jis turi praktišką įrodymą, kad egzistuoja dvasios pasaulis. Ir jis turi susidomėti tuo pasauliu, jei nori, kad realizuotųsi šeimos laimės ilgesys. Be abejo, atkreipti dėmesį – jam tai reiškia sunkią kovą su savo išdidumu. Iš visko galima spręsti, kad jis – žmogus gerų norų, tik tas nežinojimas... Pavyzdžiui, drausti skaityti – juk panašiomis priemonėmis tik kalėjime žmogus tvarkomas. Juk šeima nėra kalėjimas. Nejaugi jis nemato, kad iš viso tokia moteris, kaip jo žmona, – reta brangenybė pasaulyje – yra nepalenkiama fizinėmis priemonėmis. Ir kažin ar pajėgs jį giliai mylėti, jei jis nepajus reikalo susidomėti tuo jam nepažįstamu pasauliu – žmogaus dvasios kultūra, ne vien tik medžiagine. – Žinote, keista mintis man atėjo – taip norėtųsi, kad jis manęs nebijotų, norėtųsi kaip su jaunesniu broliu pasitarti visais šitais, matyt, jam dar nepažįstamais klausimais. Tikiu, kad jis moteris pažįsta, bet tokio tipo moteris, kaip jo žmona, matyt, jam dar paslaptis, gyvenime turbūt pirmą kartą sutikta. Tikriausiai čia kažkoks Apvaizdos planas. Juk ne veltui dieviškoji Išmintis surišo jų gyvenimą. Melskime, pasitikėdami Šv. Mergelės globa, kad Šviesa paliestų jį, kad jam malonės šviesoje būtų suprantama, kaip jis padaro ją nervingą ir kokiu būdu jis neužpildo jos asmenybės savimi.

Jai – ką jai galima prikišti? – Argi ne herojiškos jos pastangos atsiduoti jam (pavyzdžiui, kad leido pažinti jam savo vidaus paslaptis)?! Visa širdimi linkiu, kad ir visą gyvenimą galėtų nebūti tarp jų paslapčių. Man rodos, kad ji pagarbą laimi ne bandydama slėptis, bet būdama drąsi ir teisinga jo akivaizdoje. Svarbu viena, kad prieš sąžinę jaustųsi teisi, kitaip sakant, kad būtų tikra, jog vykdo Dievo Valią. Tai nėra stagnacija, nėra savo asmens praradimas, bet, priešingai – aukščiausios laimės sau ir kitiems ilgesys. „Jo Valia" čia išplaukia iš supratimo, kad Dievas yra begalybė išminties ir meilės mums, o mes dėl savo ribotumo niekada tobuliau už Dievą negalime žinoti, kas labiausiai mūsų ir kitų laimei

patarnauti gali. Mes dėl savo nežinojimo daug kartų geidžiame to, kas naikina mūsų tiesos ir laimės siekimą. Tai daug kartų patvirtino pats mūsų patyrimas. Todėl mes visko norime su sąlyga: jei ir Tu, Dieve, to nori, t.y. jei tai tikrai patarnaus mano ir kitų laimės ir tiesos siekimui.

Žmonos atvirumas ir tiesumas vyrui nereiškia, kad ji neturi teisės turėti savo vidinio pasaulio, savo problemų. Ir dėl vidinio – dvasios pasaulio ji turi teisę rūpimais klausimais kreiptis tinkamu būdu, nes vyras gali nebūti tos srities specialistas. (Pavyzdžiui, kreipiamasi į siuvėją – vyras gali nebūti siuvimo specialistas.)

Bandyti užgniaužti vidinį pasaulį, pavyzdžiui, nieko neskaityti, yra tiesiog nusikaltimas sau, panašiai kaip savižudybė.

L., paaiškinkite jam, kad ji yra tokia, kokia jis žavėtis ir didžiuotis gali kaip tik dėl to, kad turi savo turtingą vidinį pasaulį. Jei ji turi klaidų, tai daugiau herojiškumo klaidos, nes gyvenimas iš jos reikalauja kartais tiesiog viršžmogiškų pastangų. Vieni kitiems privalome linkėti ir melsti herojiškumo!

Norėčiau perduoti jam gražiausius linkėjimus ir prašymą susidomėti šia slaptinga sritimi: juk vyro gebėjimas, menas yra jos akivaizdoje parodyti tikrą vyriškumą. Vyro menas palenkti, užpildyti savimi jos asmenybę, pačiam būti turtingam savo viduje. Tik tada, kaip į saulę, palinks žiedas... O visos barbariškos priemonės (tebūna atleista už tokį pasakymą) visada duos priešingus rezultatus.

KJ.

1965 05 26

Brangus Dėde,

Pirmų pirmiausia – atėjusi pavalgiau ir sėdu rašyti Jums, nes noriu labai padėkoti: pagalvokit – šiandien gavau 5 iš egzamino, nors kai kiti atsakinėjo, atrodė, kad nieko nemoku... O manęs klausinėjo tik to, ką žinojau, ir net jokios gėdos neturėjau, nors tai buvo tas pats mokytojas, su kuriuo susidūriau išeidama iš [Aušros] Vartų...

Kaip man gera visas dienas nuo sekmadienio! Nieks nepasikeitė, ir net dabar jaučiuosi labai nuvargusi, bet taip ramu ir gera. Jau nebekamuoja „širdies skausmas". Gal todėl, kad apmąsčiau prasmę žodžių „broliai Jame [Kristuje]" – ir pirmą kartą taip netikėtai pajutau, kad tai kažkas be galo didelio, ko turi užtekti (ir ko iš tikrųjų šiandien taip džiaugsmingai užtenka!). Šiandien be mažiausio kančios šešėlio prisimenu save prieš trejus metus, kai verkdama skaičiau... /.../ Viskas atrodo tolima ir menka. Gyvenimas Amžinojo akivaizdoje įgyja tokią didingą prasmę, kad įžūlumas būtų jį skaldyti į kažkokias mažas daleles, nors tai būtų ir pati meilė. Kažkokie kontūrai (gal – žmogiškos didybės?) po truputį ryškėja, bet dar nemoku pasigauti ir pasilaikyti kiekvienai valandai tų spindulių, kurie kartais taip aiškiai nušvinta. Noriu būti klusni ir gyventi tokį gyvenimą, kuris būtų tobuliausias Jo Valios vykdymas.

Šeštadienį važiuosiu pas draugę – prašau Jūsų pagalbos, nes, kai lieku viena, labai dažnai prarandu kalbos dovaną... Truputį neramu, kad negavau nė vieno jos laiško... Ar galima jai duoti pasiskaityti paskutinį Jūsų laišką mums? Aš juk nemokėsiu taip gražiai pakalbėti. Be to, visada kažkodėl pradedu iš kitos pusės... Jau dabar pradedu bijoti, ką reiks kalbėti su juo (ypač baisu, kad dėl savo „liežuvio nelaikymo" nepasakyčiau ko nereikia) – prisiminkite mus tas dienas. Būsiu ir pas visus kitus bičiulius.

Atleiskite – labai nuvargusi... Su Dievu –

L.

1965 06 04

Sese in Chr[isto],

Šiandien būtinai norėjau spėti Jums parašyti, nes jau seniai reikėjo ir vis nespėdavau pagauti dienos galiuko. Matote, šalia darbo dar buvo šoferiams kursai. Labai įdomiai juos vedė automokyklos dėstytojas ir - - - - -*

* Šiuo momentu buvo pranešta, kad išleidžiamas į laisvę.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Šv. Mergele, šventosios mano Seselės Danguje, dėkokite dieviškajai Meilei už begalinį gailestingumą. Juk aš rašau jau ne už spygliuotų vielų!

Vargšas Tėvelis! Jo veidas stovi akyse, kai mane, jau išsipuošusį su laisvės drabužiais, palydėjo ligi geležinių vartų, o pats liko liūdnu veidu ir tomis pilkomis drapanomis... Kai nuėjęs į gimnaziją rašiau laišką Loretai, jis pirmas pranešė man Viešpaties dovaną: „Tave paleidžia!" Supratau iš karto tik tiek, kad kažkas ieško. Ir nariadčikui [darbų skirstytojui] reikėjo nemaža įrodinėti, kol pradėjau lyg ir tikėti – vis maniau, kad gal čia kas ne taip...

Reikia eiti į pamaldas..." (1965 06 30, Alytus).

TĖVELIO KAPO BEIEŠKANT

Dėkingumas atkuria prisiminimuose dar vieną kun. Juozo geradarybę. 1965 m. liepos pabaigoje atvykęs paklausė, ar nenorėčiau pabandyti ieškoti savo tėvelio kapo. Mat kelis kartus buvau jam minėjusi, kad labai norėčiau bent žinoti, kur palaidotas mano tėvelis, žuvęs 1945 metais. Buvau net prašiusi kun. Juozą, kad, važinėdamas po Lietuvą, gal galėtų apie tai pasiteirauti kunigų (žinojau, kad anų laikų vienas jaunas kunigas turėjo žinių apie tą tragediją). Kun. Juozas nepamiršo mano prašymo. Vėliau net prasitarė, kad besiteiraudamas buvo sukėlęs kitiems įtarimų: ar ne provokatorius?..

Atrodo neįtikėtina: jam pavyko rasti neseniai iš Sibiro grįžusį bausmę atlikusį partizaną, kuris prieš 20 metų buvo padėjęs užkasti nušauto mano tėvelio kūną.

Nuvykome pas tą žmogų į Ukmergę, sužinojome daugiau smulkmenų. Žmogus prisiminė, prie kurios sodybos buvo nušautas tėvelis ir sutiko parodyti. Tačiau per 20 me-

tų viskas buvo jau neatpažįstamai pasikeitę: pelkė nusausinta, krūmokšniai išaugę į didelius medžius... Buvo galima orientuotis tik pagal sodybos padėtį.

Kitą dieną atvykę su kun. Juozu apvaikščiojome visą pievą toje vietoje, kurią buvo nurodęs tos nelaimės liudytojas: ieškojome, ar nebus kur vešlesnės žolės kapo vietoje (sakė, kad kapo duobė buvusi negili – tik truputį aukščiau kelių). Deja, pieva visur atrodė vienoda.

Apėjome aplinkines sodybas, klausinėdami senesnių žmonių, ar neprisimena tų įvykių. Žmonės išsigandę nė kalbėti nenorėjo: dar nebuvo praėjusi toji pokario laikų baimė. O gal bijojo provokatorių...

Buvau labai nusiminusi. Atrodė: tėvelio kapas čia pat – gal net vaikštau po jį! Kaip išvažiuoti nieko tiksliau nesužinojus? Kun. Juozas paklausė, gal norėčiau pabūti viena. Taip, norėjau kiek pabūti bent toje vietoje, kur buvo žuvęs mano tėvelis...

Nežinau, kiek laiko praėjo... Kun. Juozas grįžo ne vienas: atvažiavo su buldozeriu. Pasirodo, jis nuėjo pas kolūkio pirmininką, papasakojo, kad ieškome kapo, kad maždaug žinome vietą. Buvo gautas leidimas buldozeriu išrausti keliasdešimties arų plotą kultūrinėje pievoje...

Buvo saulėta, šilta vasaros diena. Buldozeris pradėjo darbą: iš pradžių nustūmė velėną, paskui gilino vagą... Abu su kun. Juozu atidžiai stebėjome išraustą žemę, eidami abipus buldozerio. Verkti negalėjau: pro ašaras nebūčiau mačiusi, ką išraus mašina... Kiekvienas šiekštas, kiekviena parudavusi šaknis ar apipuvęs medgalis atrodė – o gal?.. Gal griaučiai jau anksčiau kokių nors žemės darbų suardyti?.. Kun. Juozas, matyt, pastebėjo, kad nebetenku jėgų: nuo didžiulės įtampos ir kelionės nuovargio vos vilkau kojas. Neišverktos ašaros smaugė gerklę. Kai pasiūlė pailsėti, sutikau: pasitikėjau, kad kun. Juozas stebės buldozerio darbą taip pat atidžiai, kaip ir aš pati. Deja, nieko neradome... Toliau ieškoti buvo beprasmiška. Grįžome į Vilnių.

Buvo labai sunku – juk tą ieškojimo dieną iš tikrųjų laidojau savo tėvelį, nors jo kapo ir nesuradome. Kartu pajutau, tarsi kun. Juozo asmeny būčiau radusi tikrą tėvą. Nuo tada taip lengva buvo jį Tėveliu vadinti! (Taip jį ir vadinau iki mirties.)

Kun. Juozas rado dar vieną tos prieš 20 metų įvykusios tragedijos liudytoją partizanę. Sužinojome daugiau smulkmenų apie paskutines mano tėvelio gyvenimo dienas.

Tėvelio kapo ieškojimas, toji kančia davė progų kun. Juozui labiau sustiprinti mano tikėjimą, atsidavimą Dievo Valiai. Nuo to laiko jis taip ir liko man atmintyje susimąstęs, tarsi ir pats kažką nepaprastai sunkaus išgyvenantis. Nuo tada pastebėjau kažkokį jo ypatingą – gilesnį negu ligi šiol – kančios prasmės supratimą: atrodė, kad jis stengiasi ne tik kitus, bet ir save įtikinti, kad gerai, jei yra progų kentėti, jei galima aukoti už žūvančias sielas – idant bent viena paklydusi siela būtų grąžinta Viešpačiui. Dar labiau pabrėždavo mąstomosios maldos – patikimiausios priemonės išvengti sunkių nuodėmių – būtinumą žmogaus gyvenimui. Jis sakydavo, kad ir nukunigėjimas prasideda ne dėl moterų (paprastai juk manoma, kad metė kunigystę dėl moters), bet tada, kai kunigas pradeda apleisti mąstomąją maldą ir kitas pareigas, kai kunigo gyvenime atsiranda tuštuma, kurios nebeužpildo Dievas...

Atsimenu, niekaip negalėjau suprasti tos mąstomosios maldos: bandžiau net raštu mąstyti, bet išeidavo tarsi kokie pamokslai... O kun. Juozas reikalavo, kad mąstymas būtų konkretus, numatantis galimus dienos įvykius, susitikimus su žmonėmis, elgesį su jais. Kartu, kad tai būtų pokalbis su Dievu, savo gyvenimo pajutimas Dievo akivaizdoje. Taigi paprašiau, kad parašytų man kaip pavyzdį bent trumpą fragmentą jo mąstomosios maldos. Gavau kelis mašinėle rašytus lapus. Tai buvo kun. Juozo mąstomoji malda prieš mūsų kelionę ieškoti mano tėvelio kapo ir dar viena mąstomoji malda apie kančią (šią maldą vėliau panaudojo pa-

mokslui). Tik po kun. Juozo mirties, stengdamasi tarsi nuo Amžinybės slenksčio pažvelgti ir į savo gyvenimą, supratau, kad tai, kas tuo metu man pačiai atrodė visai neaktualu ir nereikalinga, buvo tikrai gyvenimo išminties padiktuota.

Kun. Juozas stengdavosi priartinti Dievą per nuostabius Jo kūrybos šedevrus. Avirio, Gausto, Dusios, Šlavanto ir Ančios puikieji krantai – juos pamatė visi, kurie juo pasitikėjo ir kuriems jis tiek daug gero padarė. Didingas gamtos grožis savaime žadino sieloje visa, kas tyra, šviesu, kilnu. Kun. Juozas kas kartą visų mintis kreipdavo į Dievą. Žinau, kad čia niekada negalėjo būti vietos niekam, kas bent truputį būtų sutepę sąžinę. Tai gal buvo todėl, kad kun. Juozas gyveno savo mąstymų mintimis.

Štai jo mąstomoji malda prieš mūsų kelionę:

1965 07 28

Geroji Apvaizda suvedė mudviejų kelius šiam momentui, šiai kelionei. Mes būsime dviese kartu. Mūsų kelias ves per laukus, per miškus. Mums bus leista žavėtis Dievo kūrybos grožiu, miško slaptinga kalba ir ežero tyromis akimis. Ar iš šios kelionės bus Dievui garbė? Kam geroji Apvaizda leido mums šitokias aplinkybes? Juk kiekvienas gyvenimo įvykis Jo plane nėra bereikšmis: visa, kas mūsų gyvenime atsitinka, yra Jo meilės prakalbinimas mums. Dažnai per gyvenimo įvykius Jis leidžia pažinti savo Valią.

Į ką aš kreipsiuosi pagalbos galimuose sunkumuose? Juk panašiomis aplinkybėmis daugelis nusideda... Jei Dievas tokias aplinkybes leido, tai tikriausiai ne tam, kad Jį įžeisčiau.

Prieš dvasios akis iškyla mielas vaizdas. Įdomus. Smalsiomis akimis seku jį.

Nazaretas. Krūvelė iš molio drėbtų namų, panašių vienas į kitą. Tai daugiau apytamsės lindynės, vienos švaresnės, kitos ne tokios, vienos nelabai tvarkingos, kitos tvarkingesnės viduje ir nedideliame kiemelyje. Viename iš tų namelių gyvena tylus ir pa-*

* Prie Nazareto idilijos prijungiamas ir Betliejus.

prastas žmogus Juozapas, miestelio gyventojų pažįstamas sąžiningas dailidė. Ir jo žmona (tikriausiai taip manė miestelio gyventojai), tyli ir paprasta. Gal tuo ir išsiskirianti iš savo kaimynių, kad niekas nematė Jos piktu veidu, niekas negirdėjo Jos liežuvaujant apie kitų ydas. Jie turėjo vieną Vaikelį, kurio vardas buvo Jėzus.

Savo vaizduotėje prislinkime tyliai tylutėliai prie jų namelio ir pro slaptą plyšelį stebėkime, kaip slenka jų gyvenimo diena. Abu Jie dirba. Ji namų ruošos darbus ir visa, kas moters pasauliui ir jos pareigoms priklauso. Jis prie savo įrankių palinkęs. Motinos dėmesys nuolat prie savo mielo Kūdikio. Kaip Jiedu, šitie du darbininkai, jaučiasi būdami kartu? Tikriausiai gyvenimo reikalai Juos verčia kalbinti vienas kitą. Tikriausiai ne kartą nejučiomis susitinka Jų akys, kuriose spindi meilė ir didelė pagarba vieno kitam. Įdomu, kokiais žodžiais ir kokiu tonu Ji praneša, kad jau paruošta pietūs ir pakviečia valgyti... Turbūt ne kartą Juos abu galima sugauti susimąsčiusį žvilgsnį sulaikius prie Vaikelio. Ar Jie kalba tik eiliniais gyvenimo reikalais? – Sunku patikėti. Juk abu ***Jiedu slepia savy gilias paslaptis****, kurių niekas iš kaimynų nežino. Nejaugi Jiedu niekada apie tas paslaptis vienas su kitu nepasikalba?*

Diena eina vakarop. Pagaliau vakaro prieblanda pakviečia ramybės poilsiui. Ar ir tada galima slapta sekti Jų elgseną, Jų veiksmus? – Tikriausiai Jiedu meldžiasi. Turbūt suklaupia, jausdami pagarbą Aukščiausiajam. O širdys ir akys ar nekrypsta į savo mielą Kūdikį? Kaip paslaptinga, kaip džiugu turi atrodyti Jiems! Tik Jiedu žino, ką slepia to mielo Kūdikio išvaizda. Tikriausiai per visą dieną ir maldoj, ir nakties poilsy visas Jų dėmesys skirtas Jam. (Ar mes taip elgiamės ir jaučiamės savo šventovėse, Švenčiausiojo Sakramento paslapties akivaizdoje?)

Betgi reikia eiti nakties poilsio. Gyvenimo realybė. Šv. Juozapai, ar Tavo jausmai ne tokie, kaip daugelio vyrų, kurie turi pakelti gimtosios nuodėmės padarinius? Ar Tavęs negundo smalsumas kai kuriais gyvenimo realybės momentais, kurie neišvengiami po vienu stogu gyvenant? Šv. Mergele, ar Tau ne drovu kai

kuriais momentais, ar Tu gali taip visiškai be sąlygų pasitikėti savo šv. Globėju? Ar Tu tikra, kad jo žvilgsnis nepažemina Tavęs, kad jis tik kilniai apie Tave galvoja? Kaip Tu jautiesi, kai reikia maitinti Kūdikį? Argi kiekvieną kartą slepiesi?..

Ak, tiesa, tarp Judviejų Kūdikis! Judviejų visas dėmesys skirtas Jam. Ir šitas dėmesys Jam pagarbos aureole apgaubia viską.

Štai, mano sese, kuriai Apvaizda šiandien leidžia būti arti manęs, kur yra paslaptis: tarp Jų buvo Jėzus. Ir su mumis Jis kartu. Ir tu, ir aš šiandien vienybėje su Juo. Ir kai mano akys sustos prie tavęs, prisiminsiu, kad tavo kūnas, kaip ir mano, šventas Švč. Sakramento palietimu... Jis – pagrindinė gija, kuri mus vienija – broliai Kristuje! Juk abu mes norime, kad įvyktų Jo Valia visame. Abu mes norime Jo neįžeisti, neparodyti nedėkingumo Jam už Jo meilę. Mes abu jaučiame pagarbą tvarkai, kurią Jis yra įvedęs gamtos paslaptyse, taip pat ir žmogaus kūno paslaptyse, abu pripažįstame Dievo Kūrėjo planą ir tikslus. Žinau, jog tu manai, kad vyras taip pat kilniai galvoja, kaip ir mergaitė. Tai mane įpareigoja net savo mintimis tavęs neapgauti, kad ir mano mintys iš tikrųjų būtų tokios, kaip kad tu manai, pasitikėdama manimi.

Šv. Juozapai, Tavo elgesys, Tavo mintys man yra vyriškumo pavyzdys. Tavo pašaukimas – pavyzdys ir padrąsinimas man, kad ir vyro gyvenime malonė gali nuostabiai tyrus žiedus išauginti. Dar Tu nežinojai apie Jėzų, o jau sutikai saugoti ir nepaliesti Šv. Mergelės skaistumo. Meldžiu Tave tos malonės, kuri Tave padarė nuostabų, tvirtą – išmelsk Dievą. Tu saugok mano akivaizdoje ir mano sesę. Šv. Mergele ir visos, kurios laimėjote šią kovą, melskite malonės man ir mano sesei, kuri mano globoje ir mano artumoje, kad niekada nebūtų gėda dėl slapčiausių minčių, kai Amžinybės šviesoje jos bus nebe paslaptis.

Kaip keista! Kokia tai didi Aukščiausiojo Išmintis, kad skaistumo idealas mums yra ne vyras ir mergelė kur nors tyruose, bet nuostabiame artume, bendrame gyvenime. Tai mums įrodymas, kad malonės dėka visa įmanoma. Ir jei žmogus būna silpnas, tai tik dėl malonės išsekimo sieloje – dėl visų priežasčių, kurios nualina vidinio gyvenimo gilaus susikaupimo kultūrą.

Pagaliau, suvaldydamas savo jausmus, savo smalsumą, aš kažkam padedu, gal net laimiu kažkieno kovą – gal dėl to kuri nors sesė bus apsaugota nuo jai gresiančio pavojaus!

TVM

1965 m. liepos 29 d. kun. Juozą Zdebskį palietė skaudi kančia dėl artimo žmogaus nelaimės – suklupimo. Štai dar viena kun. Juozo mąstomoji malda, panaudota pamokslui per votyvą Šv. Kryžiaus Išaukštinimo atlaiduose:

1965 09 19

Žemaičių Kalvarija. Laiptai eina aukštyn virš didžiojo altoriaus. Kryžius. Jėzus tik ką miręs: akys beveik užmerktos, lūpos praviros, pamėlynavusios. Dar tebestovi šv. Jonas. Jo žvilgsnis kažkur tolyje sustingęs sunkiame susimąstyme. Kitoje pusėje – Šv. Motina. Jos akys dar negali atsitraukti nuo mielo veido. Jose spindi ašarų perlai. Burna skausmingai pravira. Toks mielas veidas Tavo, o Skausmingoji Motina...

„O žmonės, žmonės – visi einantys pro šalį, pažvelkite į mane, ar begali būti didesnis skausmas už mano..."

Žiūriu į Tave, geroji Motina... Prisimenu teologų mintį: jei ir būtų turėjusi galios Jėzaus skausmą atimti, Ji to nebūtų padariusi, nes mus visus savoje Širdy jautė – mus, kurie, nusigręžę nuo Gyvybės Šaltinio, atsigręžėme į nebūtį, išnykimą, mirtį. Jėzus sutiko mirti, kad mes galėtume iš naujo gyvenimui gimti. Šv. Motina, tai Tavo skausmas, kuriame mes visi naujai užgimėme iš mirties tamsos į amžino buvimo Šviesą.

Žiūriu į Tave, Skausmingoji Motina, žiūriu su šitomis mintimis į Tavo akis, kuriose skausmo perlai spindi, ir mano širdis...

mano nedėkinga širdis – ar gali ji, nors ir šalta, nepajusti dėkingumo, meilės Tau, geroji Motina, ir Jam, į kurį nukreiptos Tavo mielosios akys?..

Mano ir daugelio, daugelio gyvenimas... Kaip siaubinga būtų leisti dienas ir kažko baisaus laukti, jei niekada nebūtume girdėję atleidimo žodžių po tų nelaimingų savo gyvenimo akimirkų, kurių patys suprasti negalime: kodėl taip buvo...

Kokia savijauta žmogaus, kuris nuteistas mirti už baisų nusikaltimą – žmogaus, kuris mato tik išnykimą, kuris neturi jokio supratimo apie Aną gyvenimą? Panaši savijauta turėtų būti kiekvieno iš mūsų, jei ant kryžiaus nebūtų miręs Jėzus ir po kryžiumi nebūtumei stovėjusi Tu, Skausmingoji Motina.

Į Tave po kryžium stovinčią žvelgdamas, nejučiom suvirpu atsiminęs: koks neįsivaizduojamai didingas dalykas yra žmogaus laisvė! Turbūt tik kalėjime galima daugiausia pajusti, kokia neapsakoma dovana žmogui laisvė. Koks begalinis skirtumas tarp dviejų žmonių, kurių vienas kalba, ką nori, dirba, ką nori, eina, kur nori, susitinka, su kuo nori, o kitas eina ten, kur vedamas, dirba tai, kas jam liepiama, kuriam neleidžiama kalbėti to, ką jis jaučia, susitikti su tais, kurie jam brangūs. Kokia nesąmonė priekaištauti Dievui: kam Jis davė žmogui laisvę, kad tasai galėtų nusidėti! Kas tada liktų iš žmogaus?! Vienintelė kalinių idėja, už kurią jie viską atiduotų, – išeiti į laisvę. Ko ilgėtųsi žmogus, kuris turėtų protą, bet laisvės neturėtų? Jis nieko negalėtų mylėti. Jis niekieno nebūtų mylimas. Kartu su laisvės neturėjimu kalėjime sunkiausias yra meilės nebuvimas. Jei žmogų Kūrėjas pastatytų ten, kur nėra laisvės ir meilės, – juk tai pragaro nelaimingųjų padėtis! Ar tai būtų Kūrėjo meilė mums, jei būtume tokioje būklėje? Ar taip būtų įvykdytas Dievo noras padaryti ir mus laimingus? Ar tuo įvykdytume meilės dėsnį: dalytis su visais savo laime?

Tikrai kažkas didingo yra laisvė, jei Dievo begalinė Išmintis, kuri nesuklydo tiesdama žvaigždynų kelius, kuri žino visus kosmoso atomų milijardus, nieko kito nerado žmogaus laisvės akivaizdoje, kaip prašyti žmogų (Kas, ką?!) – savo kančia prašyti, kad tasai sutiktų nebūti išdidus ir priimtų jam siūlomą laimę –

priimtų jam siūlomą meilę, kvietimą būti mylimam ir kartu laisvai mylėti.

Štai mano skausmas Tavo, Skausmingoji Motina, akivaizdoje. Žiūrėdamas į Tavo kenčiantį veidą, ar neturėčiau džiaugtis, jei ir aš turiu ką nors skaudaus ir galiu su Tavimi po Jėzaus kryžiumi, tuo pačiu jausmu kaip ir Tu, vienyti su Jėzaus, ant kryžiaus kenčiančio, mintimi: laisvai išgyventi nuodėmės padarinius – savo ir kitų – išgyventi mirtį ir skausmą kaip mirties įžangą, ir tuo prisidėti prie Jėzaus geradarybės mums visiems nusidėjėliams! Ar ne džiaugtis turėčiau, jei galiu išgyventi skausmą kaip smūgį savo puikybei ir tuo pajusti nuolankumą Tam, kuriam iš teisingumo pagarba priklauso? Pagaliau ar galiu ramiai žiūrėti į tuos, kurie iš puikybės nusigręžia nuo Gyvybės Šaltinio ir sąmoningai renkasi mirtį? Ar ne džiugu, jei ir aš turiu ką skaudaus ir tuo galiu išgyventi kančios pažeminimą, kaip Jėzus išgyveno, kad tuo prisidėčiau prie jų neprotingo išdidumo atsvėrimo, taigi prisidėčiau prie jų išgelbėjimo?! Ar ne vienintelė tikriausioji geradarybė kitiems – ir kartu neįkainojamas turtas – yra kryžius mano gyvenime?..

TVM

1965-ųjų ANTRASIS PUSMETIS

Kun. Juozas Zdebskis iš kalėjimo išėjo 1965 m. birželio 4 d. ir apsistojo Alytuje. Rugpjūty paskirtas vikaru į Leipalingį – pirmąjį pamokslą čia pasakė per Žolinę.

Leipalingyje gyveno privačiame bute Druskininkų gatvėje: buvo du nedideli, plona lentine pertvara perskirti kambarėliai – iš vieno išėjimas per nedidelę verandą į gatvę, iš kito – per šeimininkų virtuvę į kiemą. Čia kun. Juozas gyveno iki 1966 m. lapkričio, kai buvo paskirtas klebonu į Kapčiamiestį.

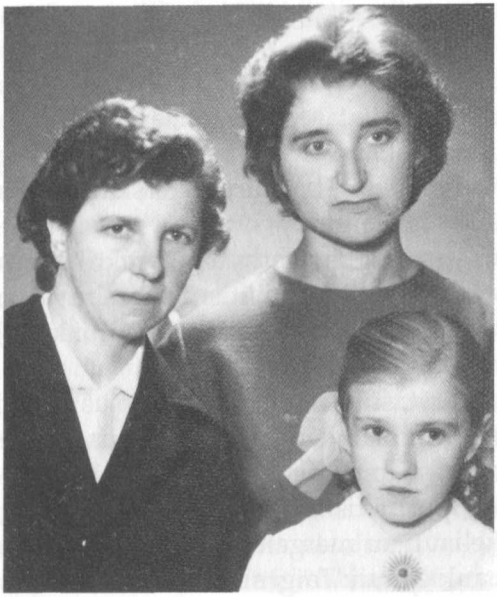
Tėveliui išėjus iš kalėjimo, sumažėjo rūpesčių ir man. Kažkokiais stebuklais išlaikiau egzaminus penketais, gavau

padidintą stipendiją – taigi ir materialinė padėtis pagerėjo. Tačiau tas be galo įtemptas pusmetis – rūpinimasis kaliniu, kelionės kiekvieną savaitgalį, sunki mylimos senelės liga, mano pačios nesveikata, egzaminai, didžiulė emocinė įtampa ieškant tėvelio kapo – visa tai mane taip išvargino ir nualino, kad vėl prasidėjo baisūs galvos skausmai, silpnumas ir astenizacijos reiškiniai.

Liepos mėnesį užėmė gamybinė praktika Vilniaus ligoninėse. Poilsiui liko tik rugpjūtis. Tačiau buvau pažadėjusi padėti pasiruošti Sutvirtinimo sakramentui kun. Juozo jaunesniajai seserėčiai Gidutei.

Tėvelis, matyt, suprato, kad nepailsėjus man bus sunku toliau mokytis. Juolab kad jau rugsėjy bus pirmasis valstybinis egzaminas – prasideda paskutinis pediatrijos specialybės studijų pusmetis. Žinodamas, kad myliu gamtą, paragino pakeliauti su mergaitėmis, o keliones panaudoti ir religiniam auklėjimui. Taigi su abiem Tėvelio seserėčiomis kelias dienas buvome apsistojusios pas jį Leipalingyje. Iš čia vieną dieną važiavome į Druskininkus, kitą dieną į Gardiną. Buvo dar dvi kelionės prie Avirio ir Dusios ežerų; čia jau lydėjo mus ir Dėdė, neleidęs vienoms keliauti miškais laukais. Iki rugsėjo buvo likusios kelios dienos, norėjau pakeliauti viena, tačiau Tėvelis vienai keliauti neleido – pats lydėjo.

Nepamirštama buvo kelionė į Gausto ežerą. Oras neįprastai gražus. Gerte gėriau nuostabų gamtos grožį, jausdama begalinį dėkingumą Viešpačiui ir už poilsį, ir už globą, ir už tuos neįkainojamus dvasios lobius, kuriuos laimėjau tose kelionėse. Kiekvienas susitikimas, kiekviena kelionė pas Tėvelį ar su juo suteikdavo daug naujo sielos gyvenimui. Tėvelis reikalavo įprasti mąstyti, pagilinti maldos gyvenimą. Kalbėdamas apie kančią, mokydamas aukos gyvenimo, jis ypač pabrėždavo, kad kančia turi vertę ne pati savaime, bet dėl jos nuopelno, kurį čia, žemėje, – ir tik čia! – galima aukoti už kitus: už tuos, kuriuos tik savo pasiauko-

Su Maryte Gidutės Sutvirtinimo dieną.
Kaunas, 1965 m. rugpjūtis.
(Iš asmeninio archyvo)

jimu ir kančia įmanoma išgelbėti. Kuo daugiau kančios, tuo ji darosi lengvesnė, jei ją įprasmini, paversdamas savo gyvenimo auka už daugelį. Jis mokė, jog kančia – tai dovana, kurios reikia melsti, kad ji būtų suteikta, kartu meldžiant malonės, kad būtų suteikta jėgų viską pakelti. Kai būna sunku, reikia atsiminti, kad kiekvienas skausmas, jei jis aukojamas ta pačia intencija kaip Jėzaus, – tai kūryba, tai panašu į gimdymo skausmą: man sunku, bet aš gera darau kitiems, kažką duodu sieloms.

Po egzamino, turėdama laisvą dieną, spalio 2-ą nuvažiavau pas Tėvelį. Kai pokalbio metu palinkėjau jam kuo didžiausios laimės, kokia tik Viešpaties gali būti skirta žmogui, Tėvelis nepaprastai rimtai, su giliu skausmu veide pasakė:

– Žinok, aš nenoriu, kad man būtų gera...

Tada gal pirmą kartą taip aiškiai supratau, kad tikroji žmogaus gyvenimo laimė – tai ne ta žmogiškoji meilė, kuri, kaip ir kiekvienam jaunam žmogui, man atrodė esanti pati didžioji vertybė, o didžiausia kančia – tai ne nemylima ir neatliepta meilė. Gyvenimas savo didžiąją prasmę įgyja būtent per visa, kas tinka aukai, taigi ir per kiekvieną kančią, kurią galima aukoti už kitus, už sielas. Palengva ėmiau suvokti, kad amžinųjų gėrybių atžvilgiu geriau, kai žmogiškoji meilė nemylima: juk tai kančia, kurią galima aukoti už visus Didžiosios Meilės – Dievo – paniekinimus, už visą Viešpačiui rodomą nedėkingumą. Kaip sakė kun. Juozas, tada gyvenimas būna vaisingas tuo nematomu vaisingumu, savo vaisius renkančiu Amžinybėje. Bet, anot jo, tai galima suprasti tik mąstomąja malda, tik labai trokštant kažką atsverti, atpirkti. Tada ir prieinama išvada, kad geriau, kai sunku. Tačiau tai įmanoma tik kai ilgimasi kančios, kai gyvenime nebelieka nieko, kas viliotų žmogiškąją prigimtį.

Kun. Juozas sakė:

– Matant žūvančią artimą sielą, savaime kyla vienintelis troškimas: skausmo, kančios! To norėjo ir Jėzus Alyvų kalno tamsoje. Tada pajuntama, kad ankstesniame gyvenime būta per maža aukos. Kai žodžiai žmogaus neveikia, jam padėti ir jį išgelbėti galima tik savo gyvenimo auka, tik kančia... Taigi – **renkuosi kančią**!

Prašyti kančios kitų išgelbėjimui – toks apsisprendimas kun. Juozo buvo padarytas 1965 m. per Nekaltojo Prasidėjimo šventę, atnaujinant pasiaukojimą Švč. Mergelei Marijai ir papildant 1965 m. liepos 29 d. paaukotą didžiąją savo gyvenimo auką. Visa tai buvo ne vien gražūs žodžiai: kun. Juozas tikrai pats tuo gyveno. Jo pavyzdys taip uždegdavo, kad ir manyje įvyko kažkoks stebuklingas pasikeitimas: tarsi naujai supratau gyvenimo, kančios, aukos, meilės prasmę. Supratau, kad ir meilė žmogui savo vertę semia tik iš to, kas pasilieka Amžinybei.

Tuo metu gyvenimas rodė skaudžius pavyzdžius. Knygynuose pasirodė ekskunigo Jono Ragausko žmonos knygelė „Skraidykit kaip paukštės". Buvau skaičiusi ir anksčiau išleistas J. Ragausko knygas. Svarsčiau, kodėl taip nusiritama, viską pamiršus ir paniekinus? Kaip apsaugoti gyvenimą nuo panašios tragedijos? Po tų mąstymų Švč. Sakramento akivaizdoje sau prisiekiau, jog jei kada pajusčiau kokį kūnišką geismą ar netyrumą savo širdy ir jausmuose, tada, kad ir kaip sunku būtų tai įvykdyti, daugiau niekada nebesusitikčiau su kunigu, kurį be galo gerbiau.

Turėjau ir kitokių progų pajusti savo menkumą: labai vargino žinojimas, kad kalbu pro miegus – bijodavau nakvoti pas svetimus; bijodavau, kad jei tektų pakliūti „už grotų", nepridaryčiau bėdų ir neužtraukčiau nelaimių kitiems žmonėms. Ir Tėvelio prašiau, kad nesakytų man jokių paslapčių, idant nenorom neišpasakočiau jų pro miegus.

Tėvelis rodė labai daug kantrybės ir takto, nuramindavo, patardavo naudotis natūraliomis priemonėmis – poilsiu, atsipalaidavimu, savitaiga. Sakė, kad tai gali praeiti. Ir tikrai – visas šis nemalonus kalbėjimas pro miegus praėjo po pirmojo unitiolo kurso, kai buvo diagnozuotas apsinuodijimas gyvsidabriu ir pradėtas radikalus gydymas.

Ir vėliau gyvenime turėjau progos stebėti, kiek rūpestingumo, kantrybės ir tėviškos meilės Tėvelis rodydavo kiekvienam „atstumtajam", gyvenimo nuskriaustajam, ligų ir negalių prislėgtam žmogui. Jis globojo tas vargšes ligotas mergaites, kurioms būtų pristigęs kantrybės ne vienas kitas kunigas, o gal ir gydytojas. Kai dar Kaune į jį kreipdavosi vargo, sielvartų, įvairių problemų kamuojami žmonės, jis iš tiesų buvo ne tik sielų ganytojas, bet ir sielų gydytojas – tikras psichoterapeutas. Tai, kas Lietuvoje oficialiai praktikuojama pastaruosius 15 metų kaip psichologų ir sociologų patarimų kabinetai, kun. Zdebskis praktiškai ir sėkmingai vykdė jau prieš 40 metų, panaudodamas jam Viešpaties suteiktas malonės dovanas ir talentus.

Kun. Juozo palaimingą įtaką sielos brendimui gal geriau parodys to laikotarpio korespondencija ir kelios mano dienoraščio ištraukos.

* * *

1965 07 17 (Iš dienoraščio)

Dieną dar šiaip taip buvo galima gyventi. Bet atėjo vakaras – ir vėl nerandu sau vietos... Ką daryti? Kur pasislėpti nuo savęs, nuo savo niekam nereikalingos meilės?..

Meilė? – Kai kam tai juk tik teorinė sąvoka... O man tai gyvenimas, didžioji jo prasmė, be kurios neįmanoma egzistuoti. Jaučiuosi lyg išlukštentas kevalas. Tuščia aplinkui, vien tik skausmo sienos uždarė nelaisvėje širdį ir nerimstančią sielą. Jau nebepakeliu to sunkumo! Noriu mirti...

Dieve, šiandien tikrai išgirsi mano maldą! Prašau vėl: Dieve, kuris esi visagalis, padaryk jį šventą daugelio išgelbėjimui – prašau to savo kančia, savo gyvenimu!..

Pasirodo, kančiai, kuri turi prasmę ir tikslą, nėra pakeliamumo ribos. Kančia sunki ir baisi tik tada, kada ji atrodo beprasmė, niekam nereikalinga: kančia nepakeliama gali būti tik žmogui, kurio širdyje nėra Dievo. Nes Tu, Viešpatie, įprasmini kiekvieną kančią, duodi viltį – net tada, kada žemėje nebelieka jokios vilties – Tu mūsų didžiuosius lūkesčius nukeli į Amžinybę. Tik Tavyje didžią prasmę įgauna ir žmogiškoji meilė, kurią tik Tu gali padaryti amžiną ir begalinę.

1965 07 30 (Iš dienoraščio)

Dieve, koks Tu geras! Ieškodama tėvelio kapo, suradau Tėvą!

1965 10 04

Tėveli,

Dar gyvenu didele gausybe nuostabių įspūdžių ir tiek esu pertekusi džiaugsmo, kad būtinai jis turi kur nors išsi-

Prie Gausto ežero. 1965 10 02.
(Fotografavo kun. J. Zdebskis)

lieti. Todėl rašau Jums, kad ir Jūs pasidžiaugtumėte tomis malonėmis, kurias man suteikė Viešpaties gailestingumas.

Buvau turistiniame žygy – galite įsivaizduoti, koks tai man džiaugsmas! Kokia graži Lietuva! Koks gražus pasaulis! Visą laiką stovi prieš akis tie nuostabūs vaizdai, verti menininko teptuko. Lyg filmo juosta prieš akis slenka tie keleliai, kuriais ėjome... Jaučiuosi, tarsi tas krištoliškai skaidrus ežero vanduo būtų nuplovęs visa, kas vargina ir slegia. Dabar taip gera, taip lengva, kad jau pradedu ilgėtis kokios nors kančios... Dievas šį kartą duoda tiktai džiaugsmą. Viešpats kaip dovaną davė ir tą nuostabų gamtos grožį, ir tyrą širdies džiaugsmą, lyg atspindį giedro dangaus skaidriame veidrodinio ežero paviršiuje. Mintyse tebeklajoju tais pačiais takeliais ežero pakrantėje, tebesižaviu saulėlydžio varsų ir sidabrinio mėnulio atspindžiu ežero vandenyje. Jaučiuosi tokia turtinga: juk nieks negali atimti to nuostabaus grožio, kuris nuskendo širdies bedugnėje gelmėje. Šiandien dar karščiau noriu kartoti: teesie pagarbinta Jo Švenčiausioji Valia kiekvieną gyvenimo valandą! Jaučiuosi tokia mažutė ir menka Viešpaties didybės akivaizdoje, tačiau tas savo menkumo supratimas dar labiau pakelia prie To, kuris tokiais turtais apiberia men-

kiausią žemės dulkę, savo visagalybe ir malone pakeldamas į silpnam žmogui savo jėgomis nepasiekiamas aukštumas. Šiandien nuoširdžiai sakau: man nieko nereikia. Jau nebetrokštu to, ko žmogiška širdis turi teisę ilgėtis. Teesie Jo Valia!

L.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Nuostabi toji turistinė (spalio 2-oji) diena prie Gausto ežero. – Loreta, kad tu žinotum, kaip aš tau dėkingas už mintis, tą gražų vakarą pasakytas! Kaip gera, kad tu pagaliau tiek išaugai, jog aukos gyvenimą keli aukščiau už meilės laimę. Mes priėjome išvadą, kad geriau, jei nemýli, nes jei mýli, tada nelieka vietos aukai gyvenime – tada neturi ką aukoti. Žinoti, kad jis nemyli – turbūt pats didžiausias skausmas, sunkiausia auka.

Kaip lengvai sekėsi giliausias temas gvildenti, kai žemę gaubė prieblanda ir mes ėjome pėsti, atlikę mąstomąją maldą prie to nuostabaus [Snaigyno] ežero, kurio kitoje pusėje snaudė miškai, o ramiame vandens paviršiuje maudės jau vakarė žara, vis labiau ryškėjantis mėnulis. Žvelgti į visą šią pasaką pro auksinius lapus, rodės, kažkaip nežemiška, mistiška.

Loreta, dėkoju Dievui už tavo mintis! Už apsisprendimą aukos gyvenimui. Po to pokalbio turbūt negalima nemylėti... bet kažkokia kitokia, ne žemiškąja meile. Tebūna Jam garbė! Kaip slaptingai siekia dieviškoji Išmintis savo tikslų! Juk tas subrendimas tikriausiai įvyko tik dėl tos begalinės kančios, kurią suteikė neatliepta meilė. Ir aš tą naują gyvenimo formą – gyventi aukai – rodos, tik tą vakarą taip supratau. Bet supratau kažkaip naujai, praktiškai, tikroviškai – iš paties gyvenimo. Ir negalėčiau tikrai pasakyti, kada

susiformavo man tai, ką pratariau tada, vakarui vis labiau šešėlius tiesiant: „Žinok, aš nenoriu, kad man būtų gera...." – ar klūpant prieš Švenčiausiąjį liepos 29-ą, ar tą gražų vakarą?" (1965 10 17).

1965 10 07 (Iš dienoraščio)

Perskaičius Ragauskienės knygutę, buvo pasidarę neramu. Iškilo senasis „o gal?": gal nepažįstu savęs, gal nežinau, kas yra blogis?..

Mano Dieve, dabar dėkoju už viską, kas buvo skaudžiausia ir sunkiausia. Dabar taip ramu. Ir gaila tų vargšų, kurie savo amžinąją laimę ir amžiną meilę savanoriškai iškeitė į trumputį šio gyvenimo džiaugsmą... Sąžinė rami.

Žmogaus pilnatvei reikia meilės. Jos neatsižadu. Viešpatie, leisk mylėti žmogų taip, kaip iki šiol, tik nuolat taurindamas ir augindamas bei iškeldamas iki Amžinybės jausmus ir tą, į kurį jie krypsta. Širdis kyla į Tave, trokšdama meile atsilyginti už tuos, kurie Tave žeidžia meilės vardu, piktnaudžiaudami Tavo suteiktomis dovanomis ir visu tuo, kas žmogui duota brangiausio, švenčiausio, tyriausio, kas jį iškelia aukščiau gyvulio.

Šiandien kaip didžiausią brangenybę laiminu savo didįjį skausmą: kad mylėjau tik aš. Ir kad mano širdy įvyko tokia permaina. Nenoriu būti mylima! Noriu būti laiminga amžinai ir ilgiuosi amžinos meilės, nes tik Amžinybė gali pasotinti ribų nežinančią širdį. Trupinių nereikia: niekada neužtektų to, ką gali žadėti kūnas, kuris gal jau rytoj Viešpaties valia virs beformiu mėsos kalnu...

Kokia skurdi abiejų Ragauskų filosofija, kai stengiamasi sofistiškai pateisinti savo žmogišką silpnybę! Kokie trumparegiai būna žmonės, savo kūno apakinti! Jie pasirinko šiandieną, šios dienos malonumą, o Amžinybei nieko nepaliko... Viešpatie, už jų pasirinktą šį gyvenimą – leisk man atkentėti šiame gyvenime!

1965 10 05

L.,

Atleisk, kad taip netvarkingai. Rašau autobuse. Ir ką labiausiai norėjau pasakyti? – Žinai, nuostabiai gražūs miškai! Ypač dabar, kol dar audros nenudraskė lapų. O jie visi auksiniai. Ypač kur susimaišę su eglėm, kaip pas mus. Tik nemanyk, kad siūlau į Ukmergės pusę miškų pažiūrėti! Dabar, kol laikai egzaminus – jokiu būdu ne... Jau greit važiuosim, reikia baigti.

Tegul laimina!

KJ.

1965 10 07

Tėveli,

Labai dėkoju už laiškutį. Jau vakaras, tamsus ir šaltas, nors diena buvo nuostabiai graži. Bėgdama iš mokyklos takučiu, pažvelgusi aukštyn į dangų ten, kur kalvos viršūnė, net nustebau: dangus buvo toks mėlynas, švarus, koks būna tik giedros žiemos dienomis spiginant šalčiui. O žemė jau rengiasi pačiais spalvingiausiais rudens rūbais: ir beržas pasipuošė auksu, klevų viršūnės paraudo, o takas po senosiomis drebulėmis pakvipo neapsakomai maloniu sutrešusių lapų kvapu. Įsivaizduoju, koks dabar gražus ir kvapnus lapuočių miškas Aukštaitijoje!

Esu be galo dėkinga, kad išmokėte mąstyti, tačiau 15-os minučių man neužtenka. Gyvenimas per dieną vis ką nors naujo iškelia, kas verčia ieškoti pagalbos ir atramos mąstant. Koks nuostabus kančios ir aukos gyvenimas, kurio ilgiuosi ir kurį trokštu aukoti už visus tuos nelaiminguosius, kuriuos apakino žemė ir jų kūnas! Gera sakyti, kaip Jūs išmokėte:

„Viešpatie, renkuosi kančią šiame gyvenime už tuos, kurie už šio gyvenimo džiaugsmus pasirinko kančią Amžinybei... Viešpatie, sutinku kentėti iki mirties, kad tik išgelbėtum juos!"

O sunkumų pakanka... Mano vargšė senutė pasidarė liguistai jautri ir įtari. Vis jai atrodo, kad per maža pagarbos

jai, kad ji niekinama... Turiu nuolat klausytis, kokie geri buvo žmonės anksčiau ir kokie blogi dabar... Turiu progos ugdyti savo kantrybę, nors ištylėti darosi vis sunkiau... Šiuo metu senutė su manimi nesikalba – tiksliai net nežinau dėl ko... Kartais nė pati nežinau, kaip elgtis. Suprantu, kad visa tai tik dėmesio nevertos smulkmenos, tačiau tai panašu į lašų kapsėjimą ant galvos...

Noriu su Jumis pasitarti. Jau kelios dienos, kai nežinia iš kur iškilo nenusakomas nerimas: o gal kas naujo girdėti apie tėvelį? Gal kas surado ką laukuose? Juk adreso nepalikom: ir norėdami geri žmonės negalėtų pranešti! Rytoj eisiu pas tą moteriškę [grįžusią iš Sibiro partizanę]. O paskui važiuosiu. Buvau galvojusi važiuoti per Vėlines – toje vietoje bent žvakelę uždegti... Neramu – tarsi kas šauktų... Saviesiems nieko nesakysiu – net per Vėlines su manim važiuoti nesutiko... O aš jau nebegaliu laukti – pareiga tėveliui dar neatlikta. Man pačiai tas planas atrodo labai protingas ir tikslas šventas, bet lauksiu, ką Jūs patarsite.

Teesie Jo Valia – tai pati didžiausioji laimė ir tyriausias džiaugsmas! Su Dievu –

L.

1965 10 (?)

Mielas Vaikuti,

Tau visada kyla genialių minčių, projektų. Tačiau noriu prašyti: nevykdyk to projekto! Dievas suteiks kitą progą. Kelionės išlaidas sutaupyk šv. Mišioms. Tai bus jam dovana vietoj žvakelės. Juk pati supranti – reikia surasti daugiau žmonių, kurie prisimintų tą vietą. Iš turimų duomenų – padarėme, ką galėjome. O toliau tikslinti žinias kol kas nėra galimybės. Melskime, kad būtų suteikta! Kad nepalikome adreso – kol kas gal net gerai. Nemanyk, kad kam nors labai rūpi mums padėti (tegul atleidžia žmonės, kad taip rašau...). Nepamiršk, kad dabar jau ne vasara – 7 valandą tamsu. Taigi šiam projektui niekaip negaliu pritarti.

Visa, kas iškyla dėl senutės, tikėk, – tai smulkmenos, palyginus su kitų žmonių kančia. Tik pati tų smulkmenų neišpūsk ir savo sąžinę palik ramybėje, taupydama brangią energiją, kuri reikalinga egzaminams.

Jei turėsi reikalą į mane arba jei rengsiesi pasirodyti kaip miela viešnia, taikyk, kad ne per revoliucijos šventes, nes tomis dienomis, kai laisvi žmonės, dažnai pasitaiko ir kitų svečių.

Rašau ne namie, užtat toks negražus raštas. Šiuo metu pavaduoju kaimyną. Bet komandiruotė jau baigiasi.

Šį vakarą būtinai išeik laukan ir pažiūrėk, koks gražus dangus – kiek žvaigždžių! Ir miškai – vis turtingesni darosi, vis daugiau aukso...

Tegul laimina!

Dėdė

PS. Seneliui [kunigui kaliniui] – pagal galimybes – tik vaisių ir vitaminų. Riebalų gavo neseniai.

1965 10 20

Gerasis Tėveli,

Šeštadienį aplankiau senelį, po šio sekmadienio vėl kurią dieną užbėgsiu.

Anas dienas buvo taip neramu, tarsi slėgtų neįvykdyta pareiga. Tai gal ne atsitiktinai: kelias savaites taisė kelią ir kas rytą ėjau pro šalį, kur dirbo buldozeriai... O bulves kasdama iškasiau kelis senus kaulus... Ir daug mąsčiau...

Nelabai sekėsi ir su senute sugyventi. Nors ir pati suprantu, kad visa tai smulkmenos, bet keliskart pristigo kantrybės... Pirmąkart Dievulio gailestingumas išgelbėjo neįtikimiausiu būdu: kažką šnekėjau pro miegus ir sugraudinau senutę taip, kad ji ne tik pradėjo kalbėtis, bet kelias dienas buvo tarsi rojus žemėje...

Šiuo metu viskas sekasi kuo puikiausiai, tik vis skauda galvą. Matyt, reikia dar porą dienų pagulėti (mano sąžinė nuo sekmadienio niekaip negali išspręsti galvosūkio: ar tingiu, ar nesveikuoju...). Sekmadienio vidurnaktį buvau nu-

alpusi – turėjau progos dėkoti Aukščiausiajam negalėdama atsistebėti, kokia gera močiutė ir kaip rūpestingai ji mane prižiūri ir slaugo. Stengsiuosi savo gyvenimu kaip nors atsilyginti už jos parodytą gerumą.

Jau ruduo. Vakar pro langą mačiau mėlyną dangų ir auksinius medžių rūbus. Ir staiga – vos tik pašalo naktį – lapai nukrito, spalvingasis grožis tirpsta akyse. Širyt mėginau mąstyti. Savaime kilo mintis apie nuostabų nesuteptos sielos grožį. Vėl prisiminiau daugybę puikių vaizdų, veidrodinį ežero paviršių, kuriame atsispindėjo mėnulis. Dievo sukurtas grožis yra duotas žmogaus džiaugsmui: juk Viešpačiui patinka džiaugsminga padėkos malda.

Ir šio ryto vaizdas: ledukas ant balučių, nukritę spalvingi lapai, plikos medžių šakos... Tai tarsi nuodėmės įvaizdis – ten, kur paliečia ledinis pikto šaltis, nuvysta gražiausi jaunystės žiedai ir nuostabus grožis išnyksta lyg nebuvęs, palikdamas tik žmogų menką, skurdų ir pasigailėtiną... Gera dėkoti Viešpačiui už pavasarį širdy! Šiandien vėl noriu pasiryžti: verčiau mirti, negu leisti piktajam sunaikinti pavasarį! Nuodėmė, kokia ji būtų, per daug atima, kad vargšas ubagėlis galėtų sau leisti tokias išlaidas Amžinybės sąskaita...

Tesaugo Jus Viešpats nuo viso pikto!

L.

1965 10 22

Gerasis Vaikuti,

Tik paklausyk, kaip Tavo dėdei šiandien išėjo. Po pietų krapštau motociklą (!), ogi žiūriu, ateina mergaitė, kurios paprastai visi žmonės labai laukia ateinant – paštininkė – ir paduoda man! Tuoj pat metęs krapštytis einu į kambarį ir imu skaityti: matai, labai įdomu buvo, ar dar iš šio pasaulio rašo, ar jau iš ano. Ir tikrai, negaliu ir aš nedėkoti Dievui už tai, ką ten rašo...

Tau gal įdomu, kaip čia yra, kad aš krapštau motociklą? Labai paprastai. Matai, šiomis dienomis vakarais turiu pavaduoti vieną

savo kaimyną [Kapčiamiesty]. Ir vakar, kaip tyčia, autobusas, kuriuo reikėjo grįžti namo, visai į miestelį neužsuko, o nudūmė tiesiai plentu. Ir likome visi keleiviai. O tų keleivių buvo vienas vyras ir viena mergaitė, dešimtos klasės mokinukė, su drauge, palydėjusia ją į stotį. Bendras reikalas savaime padarė visus pažįstamus ir pradėjome ieškoti po visą miestelį, kas galėtų mus pavežinti. Ir visi, kaip tyčia, neturėjo benzino. O jau buvo po dešimtos.

Mergaitė buvo tvirtai pasiryžusi eiti pėsčia devynis kilometrus namo. Draugė niekaip negalėjo jos įtikinti, kad eitų pas ją nakvoti. Bandėme atspėti kodėl: ar ji mamą labai myli ir niekaip negali leisti, kad ši visą naktį nemiegos baisiuose spėliojimuose, kas galėjo jos dukrelei atsitikti, ar mama ją labai myli ir bus pasirengusi eiti jos ieškoti? Draugė išsprendė teisingai: jos abi viena kitą labai myli...

Ką reikėjo daryti jų bendrakeleiviui? Jis pasiūlė užeiti dar į vieną vietą. Abi truputį nustebo ir tarė, kad nujautimas sako, jog neduos. Vietinė žinojo, kuriame name motociklo savininkas gyvena, bet pridūrė pastabą: „Turite žinoti, kur gyvena, jei ketinat eiti prašyti". Nors abiejų merginų nujautimas ir nekaip sakė, bet manėme taip: gyvenime ko nors siekiant, reikia panaudoti visas galimybes, nes kartais laimima kaip tik ten, kur visai nesitikėta. (Jų bendrakeleivis tik vienas žinojo, kad nėra namie to, kurio turėtų prašyti, ir kad leidimas duotas prieš kelias dienas, o taip stropiai ieškota susisiekimo priemonės tik todėl, kad, jei galima kitaip, svetimu daiktu geriau nesinaudoti.) Didžiausiam merginų nustebimui – davė! Ir tai labai greit: tik spėjo nueiti ir jau užburzgė motoras.

O sėdant prie vairo mintyse buvo tokia kalba: „Tu juk žinai, kokiu tikslu naudojuosi šita priemone: juk jei nebūtų tos neprotingos mergaitės ir jos meilės mamai, sau niekaip neleisčiau tokio patogumo... Tikiu, kad Tavo palaima lydės!"

Vargšelei buvo labai nedrąsu, kai reikėjo už liemens apkabinus laikytis...

– Kuo tu vardu? – paklausė jis.

– Irena.

– Turi daugiau brolių, seserų?

– Turiu penkis brolius.

– O seserų nė vienos?

– Nė vienos.

– Tai turbūt tave broliai ant rankų nešioja?

– O ne, dar kai kuriuos man reikia panešioti. Vyriausias šeštoje klasėje.

Buvo graži mėnesiena. Tokia pati stebuklinga naktis, kaip tada matei. Kai kur klajojo rūkas. /.../ Nejučiom slydo kilometrai vienas po kito.

– Kaip tau sekasi mokytis?

– Neblogai.

– Tai kuo būsi, baigusi gimnaziją?

– Būsiu gydytoja.

– ...

– Va, prie šito kelio mano namai.

Dar kelis šimtus metrų motociklas pavažiavo tuo keliu, kurį parodė.

– Va čia. Ačiū! – buvo jau beeinanti.

– Palauk truputį! – Ji sustojo. – Mergyt, tu dar neturi gyvenimo patirties. Žinok, kad kartais žmogaus reikia bijoti labiau, kaip vilko... O buvai pasiryžusi eiti viena. Ar žinai, ką gali sutikti? Ką mama labiau rinktųsi: ar vieną naktį be miego, nežinant, kur dukrelė, ar... žinai, kas gali atsitikti – apie ką gyvenime viešai nekalbama?.. Ar supranti?

– Suprantu...

– Tu būsi gydytoja. Žinok, kad gydytojo pašaukimas yra saugoti žmogaus gyvybę. Tu niekada nepakelsi rankos prieš žmogaus gyvybę, prieš tuos, kurie dar šviesos nematė?

Ji tylėjo.

– Ar supranti?

– Taip...

– Na, tegul padeda Dievas! – tas, kuris ją barė, padavė ranką. Ir ji ištiesė savąją.

– Ačiū...

– Jei tau kada bus negera, padaryk kam nors gerą darbą: ypač jei tai sau reikalaus aukos, širdin visada grįš ramybė.

Motociklas padarė ratą apsisukdamas. Ramiai, vienodai ūžė motoras. Naktis buvo nuostabiai graži. Ir širdy buvo kažkas nuostabiai gražaus...

Dieve, palaimink visus, visus...

Dėdė

1965 10 23

Tėveli,

Štai jau savaitė, kai guliu, baisiausiai tingėdama net apsiversti. Bet, atrodo, nebūtų sunku taip išgulėti metų metais. Guliu ir mezgu. Ritmiškai caksi virbalai, ir tas monotoniškas darbas – geras vaistas įtemptiems nervams.

Jau lyg pailsėjau ir galvą nebe taip skauda, jau pradedu galvoti. O iki tol galva buvo tuščia ir net mąstymą pamiršau. Tik nepamiršau aukoti Viešpačiui visų savo dienų. Buvo gera. Žvelgdavau į prie lovos kabantį kryželį ir į kenčiantį Jėzaus veidą iš „Ecce Homo" paveikslėlio, bet visas tas dienas lyg saulė švietė vienintelė mintis – begalinis dėkingumas. Esu be galo dėkinga už visą savo gyvenimą. Bet šias dienas nuvargusią galvą užvaldė vienintelė mintis: dėkingumas už žmogų. Toks begalinis sušildantis dėkingumas – Dievui, kuris globoja ir veda, ir Žmogui, kuris sąmoningai saugoja nuo atsiminimų, kurių galėtų būti gėda. Dėkinga esu už tai, kad gyvenimas nebuvo tuščias, kad turiu ką šviesaus prisiminti, kad sugebu pasitikėti žmonėmis.

Iš kur tokios mintys? Ogi atvažiavo iš Ukmergės p. Zosė (pas kurią tada nakvojome) ir su ašaromis pasakojo apie Danutę – pasakojo su tikrai neeiliniu sugebėjimu pasitikėti žmogaus kilnumu. (Ar tai nėra geriausias įrodymas, kad ir pats tas žmogus yra vaikiškai tyras ir nekaltas?) Mudvi gynėme Danutės garbę, o močiutė be dvejonių ją pavadino pasileidėle...

Esu be galo laiminga, kad Viešpats apsaugojo mano gyvenimą nuo tokių nusivylimų, po kurių jau nebeįmanoma pasitikėti nė vienu žmogumi. Tegul Viešpats laimina tuos žmones, kurių dėka į pasaulį žvelgiama atviromis, pasitikinčiomis akimis, o ne su žeminančiu nepasitikėjimu ir įtarumu... Bet kai kurie žmonės kitaip nemoka: jie kiekvieną pasitinka pirmiausia pagalvodami, ką tas žmogus blogo gali padaryti... Kažin ar tai žmoniška, juo labiau – ar krikščioniška?.. Juk naudos iš to gyvenime ir ypač Amžinybėje – tikrai nedaug! Ar ne geriau, pasitinkant net ir žinomą niekšą, pirmiausia pagalvoti, ką gero jis galėtų padaryti? Tegul protingieji, gyvenimo pamokytieji žmonės nepamiršta, kad visi, ypač jaunimas, ilgisi pasitikėjimo...

P. Zosė (gindama Danutę) papasakojo, kad jaunystėje trejus metus artimai draugavo su vienu vaikinu ir per tą laiką jis nė rankos neuždėjo ten, kur nereikia. Tas tyras prisiminimas lydi ją visą gyvenimą ir ji pajėgia neįtarinėti net tikrai įtarimo vertų...

Telaimina Dievas visus, ir ypač tuos, kurie moka saugoti kito sąžinę ir būti ta Saule, kurią vien prisiminus darosi šilta ir gera, o akys su dėkingumu krypsta į tyrą mėlyną dangų.

Su Dievu –

L.

1965 10 28

Mielas Vaikuti,

Jau grįžtant (tuoj pavijo lengvoji mašina) kaip rūkas išsisklaidė tos negeros mintys apie tą mažą mergytę. Turiu būtinai ir Tau papasakoti. Tai didelis džiaugsmas. Jei jau kiekvienam žmogui tai būtų džiaugsmas, tai juo labiau tam, kuris paprastai skaudžiai apviliamas tų, kuriais labiausiai pasitikėjo, ir tai su pagrindu pasitikėjo! Pasirodo, ta mergytė gerai nupasakojo. Iš tikrųjų tas ežeriukas ir yra nuo jų namų už kitos sodybos už kalniuko. Tereikėjo tik paeiti ne į mišką, bet truputį pamiške, kokius du šimtus metrų.

Nesuprantu, kaip mes ten apskaičiavome porą kilometrų? Ji tik nelabai mokėjo nupasakoti, bet už tai jos negalima kaltinti – ne kiekvienas žmogus turi vienodas prigimties dovanas. Bet gera įsitikinti, kad ji tikrai norėjo gero.

Taip, gera pasitikėti... Ir aš džiaugiuosi Tavo mintimis laiške, ir aš dėkoju Dievui. Bet nepamiršk, kad pasitikėjimas gali egzistuoti tik akivaizdoje aukštesnės Būtybės, kurią gerbia tas, kuriuo pasitikima! Gal sutiksi gyvenime ir tokį žmogų, kuris nepažįsta tos Būtybės, bet kadangi siela sukurta kilni – kiekviena iš Kūrėjo rankų išeina kilni! – tai, jei tik gyvenimo blogio ji nepaliesta, gali būti, kad ja pasitikėti galima. Tačiau ar daug tokių laimingųjų, kurie gyvenimo blogio nepaliesti?.. Todėl nors dėkoju Dievui ir Tau kartu už tokias mintis, kaip paskutiniame laiške, tačiau drįstu prašyti – vis dėlto...

Kokiu pagrindu galiu drįsti Tavo džiaugsmą drumsti? – Bet argi aš kaltas? Man niekas nesakė tos nedoros taisyklės – sutikus žmogų klausti, ką jis gali blogo padaryti. Kam mane Dievas taip vedė per gyvenimą, kad savaime susiformuotų tokia baisi taisyklė?.. Ir aš niekaip kitaip negaliu galvoti, kaip tik šitaip: pasitikėjimas gali būti tik kaip savo paties malda ir aukos gyvenimu išmelsta malonė. Taigi tarp nepažįstamų žmonių – vis dėlto... Ir kartu taip nenoriu griauti Tavo gerųjų minčių. Dėl to net pergalvojau: ar nepasakiau truputį neatsargiai – pameni, Tau atrodė keistas tas pasakymas: „Ne visada būnu patenkintas savimi". Argi ne taip ***turi būti****? Ir tai nuolat! Juk žmogus niekada negali taip tobulai pasielgti, kad jau negalėtų dar tobuliau. Man rodos, reikia dėkoti už malonę, jei mes pajėgiame nuolat jausti tas gyvenimo akimirkas, kada matome pažangos galimybę, kada ilgimės dar didesnio tobulumo. Nepalaikyk to pasiteisinimu. Tačiau kartu norėčiau, kad visada turėtum už ką dėkoti Dievui. Kažin ar ne per drąsus būtų toks savęs rekomendavimas, jei įsivaizduotum pavyzdį – sakysim, Tau pačiai taip būtų – kaip Tau atrodo, ar nelaikytum beveik įžeidimu, jei kas nors nakvotų „00", bijodamas pas Tave nakvoti?.. Žinau, kad Tu nepajėgtum taip nepasitikėti. Bet tas džiaugsmas pasitikėti gali būti tik kaip atlyginimas už aukos*

gyvenimą, tiksliau – kaip atlyginimo pradžia už aukos gyvenimą, skiriamą kaip meilės dovaną tiems, kuriais pasitikėti norima... Tai mūsų paguodos ženklas, kad malda priimta!

Mielas Vaikuti, nebijok ramiai miegoti savo namuose. Kad ir ką kalbėtum pro miegus, jei tai pačiai nemalonu, – juk tai tinka aukai! Kad ir kaip nemaloniai užsisapnuotum, – tai kas? Jei daugiau bus nemalonumo, daugiau ką turėsime Viešpačiui aukoti, pridėti prie Jo Aukos. Juo labiau kad Tavo poilsis reikalingas kaip pareiga, kad būtum aktyvi daryti gera visiems, kurie Tavęs laukia pasiilgę. Turi saugoti, kad neskaudėtų egzaminų laikymo įrankio – galvelės.

Su džiaugsmu noriu tikėti, kad paskutinėje kelionėje tikrai buvai protinga – juk numatei net valandą, kada būsi lovytėje! –

Dėdė

1965 10 28

Tėveli,

Vėl keliavau! Ir noriu pasidalyti savo džiaugsmu iš turistinio žygio. Apie gamtą – nėra ko šnekėti, nes koks gražus ruduo – kiekvienas gali pamatyti. Šiandien man didžiausią džiaugsmą teikia tai, kad pagavau esmę mąstomosios maldos ir kaip ją reikia atlikti. Pirmą kartą galiu pasakyti, kad mąsčiau! Taip gera ir lengva! Manau, kad net mano nenormalus miegas keisis, specialiai jį turint minty mąstant. Viskas atrodo daug lengviau, nieko nėra nepakeliamo: juk neįmanoma stovėti vietoje, nežengiant pirmyn ir nekylant aukštyn. Į mąstymą savaime įeina visa tai, kas svarbiausio gyvenime: ir kas gera, ir kas bloga, ir kas kelia aukštyn, ir kas smukdo. Pirmąkart supratau, kad toks mąstymas ne tik reikalingas bei naudingas, bet ir nepamainomas, kad be jo jokia pažanga ir joks augimas neįmanomas – be jo apskritai neįmanoma gyventi taip, kaip reikia. Tas supratimas man dabar brangesnis už visus pasaulio turtus. Tačiau kol nebuvau supratusi bent tiek, kiek dabar, savaime aišku, nebuvo net paprasčiausio noro pačiai to siekti. Reikia apčiuopti paties mąstymo esmę, kad

suprastum jo vertę ir reikšmę žmogaus gyvenimui. Tas suvokimas man atėjo tik vakar. Visa, kas geriausia, Viešpats man leidžia suprasti gamtos prieglobsty. Gal tada žmogaus imlumas padidėja? Dievo sukurtam grožiui atsivėrusi siela daug lengviau ir greičiau suvokia kiekvieną gėrį. Tada ateina didieji sielos vidinio gyvenimo atradimai. Tada daug geriau įmanoma suvokti geriausių minčių esmę. Gamtos grožis neblaško. Priešingai – tarsi dar labiau sukaupia. Tarsi tai, kas eina kartu su nuostabiais regimais vaizdais, labiau plėstų širdies ir proto ribas, tarsi iš tikrųjų daugiau galėtų sutilpti negu paprastomis, įprastomis sąlygomis. Tai gal net ir natūraliai galima paaiškinti: pailsėjusios smegenys kūrybingesnės, imlesnės, lengviau suvokia ir įsimena. Tai nuostabūs Viešpaties planai! Visi tie turistiniai žygiai yra verti tiek, kiek gebama iš jų pasiimti naudos sielai. Net ir netikinčiųjų gyvenime: kas nepajėgia pajusti gamtos grožio, tas mažiau prideda prie savo dvasios lobyno.

Kodėl taip mėgstu gamtą, muziką, meną? Ką jaučiu grįžusi iš ekskursijos, koncerto, dailės parodos? Kas yra mano džiaugsmo priežastis? – Ogi visada pasijuntu turtingesnė pasidariusi. Grožis naujai pažadina gėrio troškimą, norisi kiek įmanoma sumažinti disharmoniją tarp matyto grožio ir gyvenimo realybės ir daug lengviau būna bent kelias dienas būti geresnei. Net kol nemokėjau mąstyti ir nieko nežinojau apie mąstymą, kiekvienas grožis savaime pažadindavo gėrio troškimą, versdavo galvoti apie ką nors gera. Taip turbūt būna kiekvienam žmogui – net blogam, jei jis geba atkreipti dėmesį ir pamatyti grožį. Todėl visai natūralu, kad tai, ką anksčiau vadinau ekstaze, kildavo ne namie: grįžtant sutemose iš bažnyčios, einant paupiu ar per tiltą, prie Pažaislio Motinėlės altoriaus, klausantis muzikos ar perskaičius kokią gerą mintį. Nebuvo man nė karto, kad po dangaus skliautu nebūtų nurimęs net ir didžiausias skausmas. Matyt, todėl visada, kai būna nepakelia-

mai sunku, stengiuosi eiti pėsčia bent kelis kilometrus – ir visada palengva grįžta ramybė.

Privalau ir kitiems padėti susirasti tuos lobius. Ypač tiems, kurie jau arti mirties iš dvasinio bado – amžinosios mirties...

Su Dievu –

L.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Nelabai seniai nustebino viena mintis. – Juk nėra svarbiausia, kad gyvenime tai ir tai nuveikčiau, kad pats pamatyčiau savo pastangų vaisius. Kas iš mano darbų, jei Jo nebus suteikta jiems magiška slaptinga galia veikti sielas?! Sesės nelaimė pakankamai parodė, kad ir gražiausios pastangos gali neturėti jokios reikšmės... Kokia paslaptis laisva žmogaus valia! Ir ką mano Mokytojas prieš laisvą žmogaus valią pavartojo? – Matyt, joks kitas ginklas neveiksmingas, kaip tik Kryžius! /.../ Pradedu ir praktiškai suvokti, ką reiškia ilgėtis kančios..." (1965 11 05).

1965 12 05

Tėveli,

Jau kelios dienos, kai pirmasis žiemos šaltis nuskaidrino orą ir išryškino spalvas, o žemę apklojo baltas sniegas. Tebesidžiaugiu šio ryto nuotaika. Skubėjau prie stotelės ir kryžkelėje pamačiau priešais važiuojantį savo autobusą. Priartėjęs prie manęs staiga sustojo, atsidarė durys – vos susipratau, kad reikia įlipti... Dabar jau vakaras, o aš tebedėkoju Dievui už vairuotojo jautrumą ir tą džiaugsmą: gera prisiimti dar vieną dėkingumo skolą – kad daryčiau gera kitiems.

Prisimenu savo kelionę į Naujienėlę. Vakarą praleidome linksmai. Mergaitės piešė (Linutė turi gabumų!), rodė savo lėles. Močiutė iš vakaro negalavo, todėl buvau reikalinga

(bent psichoterapiškai...). Išrankiojome visus vaistus, bet neradome tų, kurie patys gerieji – nuo kurių vienos tabletės pasveikdavo. Bet močiutė pasijuto sveikiau pasikalbėjusi ir pasiguodusi. Kad taip nors truputį arčiau gyventume!..

Daugiausia reikalų turėjome su Maryte: abi mokėmės naujų mezgimo raštų, pasikeitėme darbais. Gavau pavedimą apsidairyti, kur būtų galima gauti gerą kailinį paltą – dabartinę didžiausią Marytės ir močiutės svajonę. Jos mane irgi nudžiugino: padovanojo mamutės verptų vilnonių siūlų suknelei. Koks tai turtas! Mamutės – auksinės rankos, ir gal tik ji temoka taip plonai suverpti: niekas negali patikėti, kad tai ne mašinos verpti siūlai. Net mano senelė prisipažino, kad tik linus taip plonai mokėjo verpti, nors buvo gera verpėja.

Kiek daug džiaugsmo pasauly! Norėčiau, kad jis didėtų geometrine progresija ir sklistų visiems, kam jo reikia labiau negu duonos...

Jei norėsite pradžiuginti mergaites – Seirijų parduotuvėje prieš autobusų stotį yra mažulytis lėlių kavos servizas už rublį su kapeikom. Pati kol kas tuose kraštuose būti nežadu, o pas mus tokių daikčiukų nematyti.

Pas mus viskas gerai. Mamytė nesėdi be darbo, nors man darosi baisu dėl jos sveikatos, kad taip daug turi dirbti. Kol kas ir aš – dar tik nuostolių darau...

(Išsiunčiau vataliną. Sunaudokite viską, kas yra, jei bus reikalinga. Vilnoniai – Jums priklauso.)

L.

1965 12 05

Mielas Vaikuti,

Rašau Tau šį kartą priverstas tokio rimto reikalo. Matai, kai išvyniojau vataliną, pasirodė, kad tas visas vatalino paketas stebėtinu būdu pavirto į kojines ir pirštines, o vatalino nebeliko nė gabaliuko. Matyt, du panašūs paketai kažkur stovėjo greta ir į eksportą pateko ne tas, kuriam reikėjo. Nors labai pravertė ir šitas. Vienas kojines šiandien jau pranešiojau, nežinau, ar kas už tai bars ar ne.

Taigi jei dar kur nors yra kitas panašus paketas, ar nebūtų galima užrašius adresą paleisti jį paštu? O jei jo nėra, tai tiek tos ir bėdos – įdėk į voką žodį „nėra". Visa tai ne taip skubu, nes šeimininkas dar turi pabaigti vieną darbelį, tada žiūrėsime. Dabar nuostabiai pasirėdęs vaikštau, visur daug didesnis autoritetas. Kai nuėjau pirmą kartą į įstaigą, visi taip ir permetė akimis, mane net juokas ima. Kiek daug gyvenime turi reikšmės „vanitas vanitatum"*.

Įdomu, kaip tada sekėsi. Man tai labai gerai – pati pirmoji mašina, kurią sutikote, pavėžino ir mane. Labai įdomu, kaip ten buvo su tuo džiaugsmu namie [Naujienėlėje]. Jų nėra kaip paklausti, geriausia pati papasakok.

Na, o šiandien nepamiršk pažiūrėti, kaip gražu! O gal pas jus ne?.. Bet tikriausiai „o gal" negalioja ir man – šiandien ir pas jus turi būti visur balta, lygiai taip, kaip pas mus. Šiandien tikriausiai šv. Teresėlė labai džiaugiasi – ji labai mėgo sniegą.

Gerasis Vaikuti, Tu būsi jau didelė mergaitė, kai būsi tiek užaugusi, kad galėsi be gailesčio, be pasigailėjimo nubraukti visus klaustukus. Aš tiesiog negaliu prisiminti nė vieno pavyzdžio, kur Tavo klaustukas būtų buvęs vietoje padėtas. O juk matau Tavo gyvenimą nuo pat kūdikystės [dvasinės]. Žinau, kad šitoms pastangoms reikia tikro didvyriškumo! Tačiau tai būtina, savotiška, bet tikra klusnumo mokykla mažiems vaikeliams. Gal kartu net ir negailestingas ambicijos lamdymas. Pabandyk tiek nusižeminti, kad patikėtum šitokiu „pavojingu" pasakymu: visi klaustukai tikrai nereikalingi! Kol to neįvykdysi, tol vis dar bus atviras klausimas: ar tikrai pasitikėti pajėgi? Tai, kas žodžiais, gražiais žodžiais ne kartą tvirtinama, tikra tampa tik tada, kai tai pajėgiama įrodyti gyvenimo praktika. Savaime suprantama, man bus labai džiugu, jei galėsi parašyti, kad ir šituo atveju pasitikėti pajėgi. Tada tikrai iš Tavęs bus galima mokytis pasitikėjimo.

Kad iš tikrųjų sveika nuovoka iš Tavęs neatimta, galima dar taip įrodyti. Juk nedrįstum kelti klaustuko „o gal?", jei kas bandytų įtikinėti, kad reikia pavogti svetimą daiktą, kad galima kan-

* Tuštybių tuštybė (*lot.*)

kinti nekaltą žmogų ir pan. Nė į galvą neateitų mintis: „O gal iš tikrųjų nekaltą žmogų kankinti galima?" – Matai, ten, kur spręsti reikia, tikrai sugebi geriau net kaip daugelis kitų. Taigi be jokių pasiteisinimų ir išimčių – jokio klaustuko! Juk tai Jo Valios vykdymas! Argi atsisakysi?

Dėdė

1965 12 06

Gerasis Tėveli,

Aš būsiu gerutė ir klausysiu – prižadu. Ir pasitikėti mokėsiu – patikėkit. Bet visus klaustukus ir „o gal" pajėgiu užbraukti tik kai žinau, kad esu vedama, kad Dievas globoja ir per tarpininkus – kad man bus neleista suklysti. Ne kartą esu įsitikinusi savo silpnumu ir menkyste. Nesu tiek išdidi, kad galėčiau save laikyti neklaidinga: visada rezerve pasilieka galimybė suklysti. Bet dabar iš tikrųjų nebeliko nė vieno klaustuko, nė vieno „o gal". Nuo tada, kai išgirdau, kad jokia klaida ar nukrypimas į negeistiną pusę neliktų nepastebėtas, jaučiuosi lygiai saugi ir rami, kaip keliaudama mišku Tėvelio globojama. Žinau, kad amžinasis Tikslas padės neklystamai vesti ir vedamai būti. /.../

Svarsčiau, kam Viešpats davė man šiomis dienomis tiek daug džiaugsmo. Ir kasdienybės pilkuma tuoj pat atsakė į šį klausimą. Jei nebūtų tos šildančios saulės spindulėlio, kurį atsinešiau iš miško į šiuos niūrius namus, nepajėgčiau išlaikyti pusiausvyros... Vėl įtempta „šaltojo karo" atmosfera. Vėl turiu visomis jėgoms stengtis prisiversti nekreipti dėmesio į sklerotiškai kūrybingą fantaziją... Nuovargis sekina jėgas nuo tokio gyvenimo... Kai senutė pyksta, man net negaila jos – tik protu ir valia prisiverčiu pasimelsti už ją... Norisi tik kur nors išsmukti iš namų... Kaip gera, kad geros mintys ir įspūdžiai padeda susikaupti ir mokytis!

L.

1965 12 09

Išdykęs Vaikuti,

Tavo dėdė „užsiprovino" didelį lapą ir ruošiasi į filosofijas remdamasis dviem dideliais laiškais: vienas rašytas dėdei, kitas – Gražinai. Abiejuose tas pats reikalas, kuris kaip tik paaiškina vieną man vis įtartiną klausimą: apie augintinę ir jos senelę. Girdėjai tokią pasaką?

Iš ilgo laiško Gražinai aiškiau pasidarė, kas ten per reikalas tarp jų. – Žiūrint į tą reikalą iš arti, be perspektyvos, be šalutinių vaizdų (kaip paprastai žiūrima mąstomosios maldos metu), be abejo, kalta ji (remiantis argumentais iš laiško Gražinai). Bet ji – senoji – kalta kaip tik dėl to, kad irgi žiūri ne iš perspektyvos, o siaurai, atitrūkusi nuo viso konteksto ir mato tik tą gyvenimo ruoželį, kur yra ji pati. Kai jaunoji į visą tą reikalą taip pat žiūri tik siaurai, irgi temato tik gyvenimo – plataus gyvenimo ruoželį, ir jame mato tik save.

Iš žmogaus, kuris moka mąstomąją maldą, reikalaujama, kad į viską žiūrėtų plačiai, matytų visą horizontą, visą kontekstą. Tai koks tas horizontas? Antai prokuroras kiekvienoje byloje randa aibę kaltinančių argumentų, o advokatas toje pačioje byloje visada randa aibę teisinančių argumentų.

Norėčiau Tave paklausti: ar buvo tokia mąstomoji malda – bandyti pateisinti senąją, bandyti pajusti užuojautą jai? Kaip? – Paprasčiausiai. Labai galimas daiktas, kad ne ji pati kalta. Gal kaltės šaknys toli toli, protėvių kartose, kurių kaulai jau seniai į dulkes pavirtę ir kurių vardų jau seniai niekas nebemini. Gal tai paveldėjimas bendros šeimai kokios ydos, kaip ne kartą būna gyvenime. Net jei ir ji pati bent iš dalies kalta, tai tokiam žmogui kaip Tu, kuris į artimą žiūri taip, kaip Mokytojas žodžiu ir pavyzdžiu kalbėjo, tikriausiai turi kilti tik vienas jausmas – motiniška užuojauta. Juk tai žmogaus nelaimė. Ar galima pajusti neapykantą nelaimėje esančiam žmogui?

Ir dar ne viskas. Štai čia praktiškai pasirodo, kaip giliai, kaip sąmoningai buvo pasakyta tą nuostabiai gražų vakarą, kai mėnulis spoksojo į du keleivius, negalėdamas niekur kitur savo dė-

mesio nukreipti, – kad vienintelis tikras gyvenimas yra aukos gyvenimas. Štai dabar tos išvados pritaikymas gyvenime – įrodymas, ar tą vakarą buvo tiesa kalbėta. Senosios gyvenimas – tai neišsemiamas medžiagos mąstomajai maldai šaltinis: štai kas išeina iš žmogaus gyvenimo, kai nėra aukos supratimo, kai žmogus gyvena tik sau, galvoja tik apie save. Ir čia gal ne ji pati arba ne vien pati kalta. Čia norėtųsi baudžiamojon atsakomybėn patraukti dar kažką: ar ji buvo negabi mokinė, ar jis [ilgametis dvasios vadas kun. Vladislovas Toločko] negabus mokytojas, kad per daugelį metų neišmokė aukos gyvenimo meno. Juk tai visa žmogaus auklėjimo paslaptis, visa žmogaus didybės paslaptis. Tai kaip tik ir yra tas menas būti tokiu žmogumi, kokio ilgisi žmonija, kokio siekia įvairiausiais keliais, tačiau iš visų vadų, kiek istorija žino, tik vienas Mokytojas šį meną parodė ne vien žodžiu, bet ir pavyzdžiu. Pameni knygą „Juo plačiau, juo prie tiesos arčiau"? – Pasirodo, ne taip jau paprasta žiūrėti plačiu horizontu – tokiu plačiu, kad jame tilptų ne vien tik „aš", bet ir kiti žmonės, ne vien tik ši diena, bet ir buvusios, ir būsimos – net visi milijardai metų ateity!

Ar Tu niekada nepagalvojai, kad tokia gyvenimo atmosfera – tai dovana?! Juk tai galimybė išmokti aukos gyvenimo praktiškai. Tik pagalvok, kuo aną vakarą stebėjosi mėnulis, jei žmogus, kuris taip nuostabiai kalbėjo tada, neturėtų tokių aplinkybių ir negalėtų praktiškai įrodyti savo žodžių tiesos?! Pagaliau ar žinai, kad Mokytojas kartais leidžia mums su kuo nors susitikti, idant jie mums pažadintų užuojautą – tą pačią kaip ir Jam, ir kad mes Jo vardu, iš meilės ir dėkingumo Jam, taip pat turėtume ką nors atiduoti Teisingumui, kad jų – tų nelaimingų žmonių, kurių mūsų akivaizdoje atsiranda, – byla lengviau praeitų... Be mūsų, gal jau niekas žemėje jais nesusidomės ir nemokės jausti jiems to panašiai, kaip kad Mokytojas žodžiu ir pavyzdžiu mus mokė... Be to, argi nėra daug svarbesnių dalykų gyvenime, kad tiek dėmesio skirtum tokiems kasdieniškiems, nereikšmingiems? Ar manai, kad yra žmonių, kurie tokių ar kitokių „dalykų" savo gyvenime neturi? Kituose namuose tik kitokia forma, kiti dalykai, bet kiekvienuose

jų yra. Ir kaip keista! Vieniems tie „dalykai" būna kaip kančios ir prakeikimo priemonės, kitiems – kaip geradarybės įrankiai.

Noriu pasigirti – su Maryte buvome Gardine. Ir nieko neradome. Vargšelė, labai pavargo, sakė, kad nenori nė palto. Ji laukia, kad atveztum jai kažką megzti.

Kažkur mačiau citrinų. Vargšas mano senelis [kalinys] taip jų nori! Ar kartais nebūtų galimybės? Kuo kitu jį pradžiuginsime gruodžio 25-ą?

Na, o prieš paduodant ranką „ligi pasimatymo", norisi priminti apie rytdieną [Marijos iš Loreto, lakūnų globėjos dieną]... Galvojau dėl Tavo priekaišto tiems, kas vardą išrinko [kad nėra šventosios Loretos...]. Tavo vardas, man rodos, jau savaime reiškia Marijos Vardą, tik čia pabrėžiamas jo atspalvis – lakūnų globėja (ir Tau turbūt labiausiai tiktų lakūnu būti pagal visą prigimties sandarą...). Taigi visai teisėtai privalai Mariją jausti savo Globėja, nes Loretos kaip asmens nėra – tai vietovės pavadinimas ir jis prasmę ima tik iš Marijos. Rytoj šį Vardą prisiminsiu vieną momentą – tegul šis didis vardas žymi didį žmogų!

Dėdė

1965 12 12

Tėveli,

Ir vėl tinginiauju... Koks geras Viešpats, iš savo neišsemiamo malonių lobyno skiriantis kiekvieną dieną! Tik Jis gali duoti nepajudinamos ramybės pagrindą, ant kurio pastatytas gyvenimas negali būti traktuojamas kaip nepakeliama našta.

Pasikeitė mano gyvenimas. Gal toji džiaugsmo jūra, kurioje skendau visą pastarąjį gyvenimo laikotarpį, iš tiesų buvo Viešpaties gailestingumo malonės priemonė suteikti kažką neišmatuojamai brangaus sielai? Tokia laiminga dar niekada nebuvau buvusi... Iš praeities iškyla tik skausmas, kančia... Bet dabar – gera žinoti, kad nėra beprasmių kančių. Liko tikra ramybė – nes viskas paaukota ir visko laukiu tik iš

Viešpaties rankų. Vakar atsižadėjau net kelionės [į Lenkiją] – atidaviau kelialapį. Viskas taip lengva! Atrodo, tarsi pati prigimtis reikalauja aukos...

/.../ Jau kuris laikas, kai galiu sėkmingai tylėti, meldžiuosi už savo senutę... Man jos nuoširdžiai gaila. Iškyla prieš akis jos gyvenimas: nuolatinis sunkus darbas, vienišumas, aplink – nė lašelio meilės. Kitoks žmogus ir negalėjo susiformuoti... Labai gaila, kad net dabar ji nemoka išnaudoti džiaugsmo...

Gavau draugės laišką – tai nuo jo buvo taip sunku. O, kad būtų galima jai atiduoti bent tiek, kiek dabar suprantu! O dabar tik aš viena džiaugiuosi, kad ji turi ką aukoti... Kažin ar gali kitas vietoj jos pačios paaukoti jos gyvenimą? Žinau, kad ateis laikas ir jai, kai sąmoningai rinksis kančią. Juk ir man taip savaime – be pastangų lengva gyventi tik neseniai... Tik skaudina kažkoks mūsų nutolimas. Mudviejų išsiskyrusioji draugė laukiasi vaikelio ir jos abi džiaugiasi būsima laime. O man sunku... Dėl jų žmogiškos laimės negaliu rasti pakankamai svarių argumentų. Suprantu, kad tik savo gyvenimu įmanoma kuo nors įtikinti ar paveikti... /.../

Kartais taip norisi sunkiai susirgti – kad mano pašaukimas būtų prie lovos prikaustyto gyvenimo auka. Tada žinočiau, kad kitaip negalima. O dabar... Energijos užtenka tik trumpam... Pilnavertė ir stipri jaučiuosi tik tose Viešpaties dovanotose valandose Dievo padangėje... Jei nebūtų tų poilsio dienų – apskritai ar pajėgčiau ateiti iki egzaminų?.. Gal ir vėl reiktų kelių mėnesių sunkaus ir kankinamo gydymo...

Pas Marytę dabar važiuoti negalėsiu, todėl turbūt reiks Jums nuvežti tą megztinį, kad jai perduotumėt. O kodėl ji nieko nerašo? Vakar net galvojau: „o gal" ko nors pyksta? Juk du laiškus parašiau...

L.

1965 12 14

Mielas Vaikuti,

Kad galėtume drąsiai kalbėti apie aukos gyvenimą, visada reikia pridėti tai, ko šv. Augustinas mus išmokė: ***„Suteik malonę, o paskui reikalauk, ko nori"****. Nes kitaip mūsų drąsa, žiūrint į ateitį, kurios skausmo dar nejaučiame, būtų panaši į šv. Petro drąsą: „Jei ir mirti reiktų su Tavimi, aš Tavęs neišsiginsiu!" – O kas buvo paskui...*

Taip, Viešpatie, suteik malonę, net jei būtų kada taip, kad savo protu negalėčiau spręsti, galvoti, kaip kad nelaimingieji beprotčiai, – kad visada galiotų dabar daromas apsisprendimas visiškai paklusti Tavo Valiai atlyginant už kitų nepaklusnumą.

Ką pasakyti draugei į jos nuotaiką? Man rodos, abi su Gražina būkite draugės jai ir dabar, kai jos tokia padėtis, bet tegul žino, kad jūsų sprendimas kitoks kaip jos. Natūraliai kiekvienai moteriai džiugu lauktis... Bet čia irgi galioja tas pats menas, kaip ir visur – žiūrėti į dalyką plačiai. ***„Juo plačiau, juo prie tiesos arčiau"****! Kaip plačiai? Juk yra ne tik dabartinis laukimo džiaugsmas. Tegul prisimena: ar daug motinų šiandien, kurios savo vaikų nebūtų keikusios (!). Ką tai reiškia? – Juk tai ženklas – atvirkščiai keliant klausimą – ar daug šiandien yra vaikų, kurie savo motinoms nepadarę be galo daug skausmo? Tiek daug, kad savo motinas jie priveda prie kažkokio lūžio ir jos, vargšės, jau nebepajėgia būti motinos ir savo vaikams meta prakeikimą. Keikti savo vaiką – tai kapituliuoti, atsisakyti būti motina. Motina turi norėti gero, o jei ji keikia savo vaiką (!) – šiaip ar taip, tai kreipimasis į šėtoną. Į tą kreipimąsi jis visada atsiliepia. Ko galima į šėtoną kreiptis? – Vien tik blogio. Kitko jis neturi. Ir į tą kreipimąsi jis visada atsiliepia tik blogiu – tarsi įgyja teisę gundyti, kenkti, painioti gyvenimą. Toks motinos kreipimasis į šėtoną yra tragiškas vaiko likimui, nes jos teisė į savo vaiką yra ypatinga ir jei ji leidžia šėtonui veikti prieš savo vaiką, tai gali pražudyti visą jo gyvenimą. Tik pagalvok! Jėzus mirė ant kryžiaus, kad šėtonas tos galios neturėtų, o motina pati tą šėtono galią leidžia savo vaikeliui! Tai siaubinga! Ar tam motina jį pagimdė, kad pati atiduotų jį praga-*

rui į rankas?! Be to, jei motina už savo vaiką meldžiasi (motinos malda taip pat turi ypatingą galią!), tai, keikdama savo vaikelį, ji sunaikina savo maldos palaimą, tarsi atšaukia tą palaimą. Siaubinga! Bet iš to galima suvokti, kiek skausmo vaikai šiandien padaro savo motinoms. Ir kokiu būdu? – Pagal bendruosius prigimties dėsnius. Tai sumaterialėjimo padarinys. Tai nebuvimas aukos dvasios vaikų gyvenime (pačios motinos to jų neišmokė). Žmogaus sumaterialėjimas – tai ėjimas per gyvenimą ieškant tik pasitenkinimo. O kai pagrindinis tikslas būna pasitenkinimas, tai būtinai žmogus šito siekia kankindamas kitą, nesvarbu, kas tas kitas būtų – kad ir pati motina. Žmogus tai daro visai nepastebėdamas, jausdamasis turįs teisę savo laimės ieškoti – juk jis aukščiausias. Materialistiškai galvojant – jokio kito pagrindo nėra, kodėl žmogus turėtų gyventi aukos gyvenimą. Juk viskas – čia. Ko nepagriebsiu, tas praeis visam laikui. Juk tai jūsų mokytojo Kazio Daukšos išmintis. Arba: „Juk pinigus parnešu, ko gi dar?"*

Ir kas iš to? Štai kas! Visos motinos, kurios pačios nemoka aukos gyvenimo, nemato jo prasmės, nepažįsta jo džiaugsmo, – neišmokys to ir savo vaikelių. Taigi jos pačios augina ir ruošia sau budelius, kuriuos pačios (kaip gyvenimas vienbalsiai liudija) paskui keiks. Štai koks pasityčiojimas iš laukiančios motinos laimės! Tegul atleidžia už tai, maldauju, tegul nelaiko kokia pranašyste, bet tegul pagalvoja, ar lygiai taip, kaip dabar, manytų tada, ***jeigu*** *prieitų išvadą, kaip daugelis motinų prieina: „Kad tu nebūtum gimęs, kad tu būtum mažas numiręs!" ir pan.*

Pagaliau kad ir kokia būtų dabartinė laimė, kas iš to: ji kada nors praeis ir iš jos nieko nebeliks... Kodėl bijoti aukos gyvenimo? Juk tuo laimime tai, kas nepraeis, o tai, ko, mums rodos, atsižadame, vis tiek praeis. O jei praeis, kokią tai turi vertę?

Ypač apie tai turi pagalvoti Gražina. Juk ji pripažįsta amžinąsias vertybes. Kodėl ją taip vilioja tai, kas dūžtama? Kas iš to, jei šiandien vadinsiu save laiminga, o rytoj jau nejausiu šios dienos? Juk tik skausmo fone galima panašiai pasakyti: „Dieve, aš noriu,

* Ateistas chemijos profesorius, skaitydavęs viešas paskaitas neva moralės klausimais, kur skelbė egoizmo primatą.

kad (pavyzdžiui) jis būtų amžinai laimingas, labiau kaip kad savo šios dienos džiaugsmo". Juk tai ir yra visų aukščiausia meilė Dievui – norėti Jo įvestos tvarkos labiausiai – labiau už visus kitus norus.

Tai tiesa. Gražina, vis delsdama realizuoti aukos gyvenimą, delsdama apsispręsti, kaip galės perduoti šią dvasią savo vaikeliui? Jei nepaveldės iš savo motinos aukos supratimo palaimos, koks jis bus gyvenime? Kada nors kuri nors mergaitė aukos jam savo gyvenimą. Greičiausiai ji pasauly jau gyvena. Ar jo motina nenusikalstų jai (kurios gal dar nepažįsta), jeigu jis nemokėtų būti toks, kokio ilgisi moteris? O ar tai galima be aukos dvasios? Lygiai ir dėl kiekvieno žmogaus, su kuriuo jis susitiks. Čia lyg sėja, kur viena sėkla turės daugintis. Bet ir atvirkščiai! Ne vien tik blogis turi galią daugintis, bet ir gėris, ir meilė, kaip aukos vaisius. Gražina, pasakyk, ar tai nevilioja? Ar tai ne didelė laimė? – Būti motina daugelio laimės! Visų, kurie kada nors dėkos Tavo vaikeliui, padėka priklausys Tau! Ir priešingai... Ar jūsų draugei tai vis tiek pat? O jei ji semia ***savo*** *laimę be aukos dvasios, ar išmokys ko nors kitaip vaikelį, kurio laukiasi?*

Pusryčiai Šlavantuose.
1977 m. (?)
(Iš asmeninio archyvo)

Atsiprašau, paskendau į filosofiją. Jau laikas miegoti. Kodėl nepaminėjai, kada bus ta absoliučiai laisva diena? Aš pas Marytę

žadu būti prieš Kalėdas – prieš Kūčią. Jeigu manei, „o gal" pyksta, tai įrodymas, kad tikriausiai nepyksta. Aš jai parašiau, kad viso kaltininkas aš, jog išardžiau planą. Bet ji man labai protingai atsakė, kad nevargčiau ieškodamas palto, sakė, kad per laiką pasitaikys, o kol kas taip labai neskubės. Saldžių sapnų!

Dėdė

1965 12 16

Laudetur!

Nežinau, ar sulauksiu. Norėjau užsukti į Veisiejus, bet žiūriu, kad bus jau vėlu. Todėl einu pėsčiom į Gerdašius, o paskui panemuniais į Druskininkus – kol Dievulis laikys ant kojų ar kol pavys koks transportas. Kelionė pėsčiomis – ne dėl malonumo, o iš reikalo. Iš egzamino su Dievo pagalba gavau 5. Bet beveik trys naktys be miego. Tad pirmadienio ankstų rytą galėjau dėkoti už erškėčių vainiką: pirmą kartą po ligoninės buvo toks baisus galvos skausmas ir nieko nemačiau.

Šiais metais daugiau laisvų dienų neturėsiu, o kitą egzaminą visi prašome, kad leistų laikyti gruodžio 31-ą – tada liktų laisvos kelios dienos, o gal net savaitė. Bet įtempimas bus labai didelis. Sąžinė sako, kad tiesiog neturiu teisės neišnaudoti šios dienos. O kad Jūsų neradau namie – teesie Jo Valia.

Tas pakas, kur ant stalo – mano mamytės darbas, įkainotas 25 rub. (kadangi 5 rublius jau buvote davęs, tai, pasitaikius progai, gal nuvešite mamytei 20 rub.). Ant kėdės visokiom virvutėm sandariai suraišiotas paketas – Marytei. Ten yra mezginys, mergaitėms knygutės „Pinokio nuotykiai" ir „Gilės nuotykiai", sveikinimai. Labai norėčiau, kad Kalėdoms visos tos gėrybės nukeliautų į Naujienėlę. Pati nuvežti jokiu būdu negalėsiu, nes vėl prasideda ruošimasis valstybiniams egzaminams.

Dėkoju už paramą egzaminuose! Dėkoju už viską – Dievui ir Jums. Sudiev –

Loreta

1966 m. vasario pabaigoje išlaikiau paskutinį egzaminą. Per skirstymą pasirinkau vietą, kur žadėjo iš karto duoti butą, kad iš Kauno galėtų persikelti visa mūsų penkių žmonių šeima. Pasitaikė Varėnos rajonas, kuriame tais metais buvo didžiausias Lietuvoje vaikų mirtingumas...

Dirbti pradėjau be atostogų kaip rajono centrinės ligoninės vaikų skyriaus vedėja. Tuo metu siautė sunkaus gripo epidemija. Kūdikius veždavo silpnus, užleistus – keli mirė vežami į ligoninę ar priėmimo kambaryje. Kelis vaikus pasisekė reanimuoti – vienas iš jų po gripinio encefalito vėliau augo iki 6 metų aklas, kurčias ir nevisaprotis... Skyriuje dirbau viena – niekas iš pediatrų nesutiko dirbti, tik rajono vyriausioji pediatrė kartais pakonsultuodavo. Darbo krūvis buvo didžiulis – kadangi butą gavau prie pat ligoninės, tai, arčiausiai gyvendama, turėdavau konsultuoti atvežamus vaikus ne tik per savo budėjimus, bet ir bet kuriuo paros laiku – ir dieną, ir naktį. Taigi visas ankstesnes vadinamąsias „bėdas" išstūmė realūs nelengvi rūpesčiai. Laimė, kad kun. Juozas ir čia su savo tėviška pagalba bei parama buvo nesunkiai pasiekiamas.

Atsimenu, vykau pas jį po pirmojo kūdikio mirties. Tai buvo 4 mėnesių graži mergytė iš dvynių: tėvai ją atvežė jau be sąmonės, beveik parą išlaikę namie su temperatūra per 40°... Ji mirė po keliolikos valandų, reanimuoti nepavyko.

Ta pirmoji mano praktikoje kūdikio mirtis taip sukrėtė, kad nepajėgiau tą dieną dirbti toliau. Autobusu nuvažiavau iki Merkinės, toliau ėjau pėsčia Leipalingio link, kol pasivijo ta kryptimi važiuojantis sunkvežimis. Akyse vis stovėjo toji rubuilė mergytė... Rankose jutau jos suglebusį negyvą kūnelį... Širdį spaudė baisus sielvartas, kad nepavyko išgelbėti, kad nieko negalėjau padaryti...

Tėvelį radau namie. Tylėdamas išklausė visas mano abejones: o gal kitas mano vietoje būtų išgelbėjęs kūdikį? gal neturiu teisės dirbti tokio atsakingo darbo? gal privalau at-

sisakyti diplomo – juk geriau būti gera felčere, negu bloga gydytoja?..

Tėvelis smulkiai išsiteiravo apie darbo sąlygas: ir kad skyriuje dirbu viena, ir kad darbas labai apleistas, ir kad nei rentgeno kabinetas, nei laboratorija neparuošti vaikų tyrimo specifikai, ir kad vaikams (ypač kūdikiams) iš viso nedaromi rentgenologiniai bei kiti specialieji tyrimai.

Kaip visada, Tėvelio patarimai buvo konkretūs – skirti to meto sąlygoms. Į visas mano abejones kategoriškai atsakė, kad, kaip visada, reikia nubraukti visus „o gal": neturiu teisės bėgti nuo sunkumų! Juk pasitikiu Dievu ir Jo Valios tetrokštu, taigi ir visus sunkumus privalau priimti iš Jo rankų. Jei Viešpats skyrė į šią vietą, davė tokias sąlygas, tai Jo Valia, ir turiu padaryti viską, kas įmanoma, – padėti ne tik tiems vaikams, dėl kurių bus į mane kreipiamasi, bet ir visiems rajone gyvenantiems ir pagalbos reikalingiems. Reikia gerai apgalvoti, ką pirmiausia daryti – reikia stengtis iš pagrindų pakeisti padėtį. Nes kad ir kiek plėšyčiausi, viena visų darbų neaprėpsiu, visų vaikų neišgelbėsiu. Privalau būti reiklesnė, nebijoti sugadinti santykių su viršininkais, griežtai reikalauti, kad pagerintų darbo sąlygas (ne mano darbui palengvinti, bet vaikų labui), jei reiktų – net ministeriją pasiekti.

Sielvartaujančiai dėl kūdikio mirties Tėvelis pagarbiai priminė jo motinos nusiteikimą, kai ji aukojo savo mažus vaikus: verčiau tegu jie maži miršta, negu užaugę būtų nedori. Priminė pareigą labiausiai rūpintis tuo, kad visi kūdikiai (ypač naujagimiai), kuriems gresia mirties pavojus, būtų pakrikštyti. Dar kartą pamokė, kaip krikštyti namų ir ligoninės sąlygomis, kaip krikštyti su sąlyga – abejojant, ar naujagimis gyvas, krikštyti tariant: *„Jei tu esi gyvas, aš tave krikštiju vardan Dievo Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios"*; gimusį su labai didelio apsigimimo žymėmis krikštyti su sąlyga: *„Jei tu esi žmogus, aš tave krikštiju..."*

Vėl kalbėjo apie pareigą visomis galimomis priemonėmis – paskaitomis, pokalbiais su tėvais ir mokiniais bei kitomis pro-

gomis – stengtis apsaugoti moteris ir ypač mergaites nuo pačios didžiausios nelaimės – savo dar negimusių kūdikių žudymo. Jo žodžiuose girdėjau ne smerkimą, tik didžiulę kančią, begalinį atlaidumą, gailestį visiems nelaimingiesiems.

Ir vėl mano gyvenimo kryžius pasidarė lengvesnis – viskas tarsi grįžo į savo vietas. Darbui ir gyvenimui buvo duotas naujas impulsas, naujas įpareigojimas, nauja prasmė, padedanti pakelti visus sunkumus.

Nepamiršiu tos laimės, kurią pajutau pirmąkart ligoninėje pakrikštijusi naujagimį. Vietoj mikropediatro buvau iškviesta į gimdymo skyrių prie sunkaus gimdymo. Kūdikis gimė asfiksijoje, su apsigimimo žymėmis. Pavyko reanimuoti. Valandėlei likusi viena su gimdyve, pasakiau, kad jei kūdikis liktų gyvas, nešdami krikštyti turi pasakyti kunigui, jog dėl mirtino pavojaus jis jau pakrikštytas vandeniu. Deja, kūdikis kitą parą mirė. Apie mano „žygdarbį" sužinojo ligoninės personalas: mat atvykęs pasiimti marčios mirusio kūdikio senelis klausinėjo akušerių, kuri gydytoja gaivindama pakrikštijo naujagimį – jis norįs padėkoti... Tas dėkingumas buvo man didžiulė paguoda visuose to laikotarpio sunkumuose. Už tai tik kun. Juozui turiu būti dėkinga: be jo pamokymų ir priminimo pačiai tikriausiai nė į galvą nebūtų atėję reanimuojant pakrikštyti...

Be Tėvelio patarimų tikriausiai nebūčiau išdrįsusi ryžtingai imtis priemonių gerinti darbo sąlygas, manydama, kad neturiu teisės to reikalauti, kad tai nedraugiška. Mat su ligoninės valdžia susitarti nepavyko. Nieko doro nepešiau ir Vilniuje iš mus inspektuojančio organizacinio metodinio kabineto. Ryžausi pasiekti ministeriją. Vyriausiajai pediatrei išdėsčiau apverktiną rajono padėtį (ir pati verkdama...). Pažadėjo nedelsiant, dar iš tų metų laidos, skirti rajonui Leningrade mokslus baigusį pediatrą vyrą. Po kelių mėnesių buvo paruošti laborantai vaikų tyrimams. Tiesa, santykiai su vyresnybe pašlijo ilgam – gal net visam laikui: vadovybė negalėjo atleisti sukelto šurmulio...

Atėjus vasarai ir gydytojams išvažinėjus atostogų, kelias savaites buvau likusi ligoninėje vienintelė pediatrė. Vėl užgriuvo darbas ištisomis paromis, įtampa tarsi fronte. Nelaukdama beldimo į langą naktį atbusdavau, kai tik pro šalį į ligoninę važiuodavo greitosios pagalbos mašina...

Vėl įsiterpė Tėvelis. Sužinojęs, kad beveik nemiegu, griežtai įsakė: arba susitvardysiu ir suimsiu save į nagą, kad galėčiau normaliai pailsėti, arba atsisakysiu gydytojavimo! Bijodama, kad neprarasčiau darbo, be kurio jau nebeįsivaizdavau savo gyvenimo, pradėjau ir miegoti geriau, ir nebejusti tos perdėtos atsakomybės. Tėvelis liepė melstis, kad Viešpats rastų išeitį – kad atsirastų darbas, neviršijantis jėgų. Pusmetį padirbėjusi rajono centrinėje ligoninėje, gavau pasiūlymą persikelti į Valkininkų apylinkės ligoninę. Tikriausiai tai ir buvo toji Tėvelio išmelsta „išeitis". Darbo krūvis ir čia buvo nemažas, tačiau vaikai jau nemirdavo: kadangi visus vaikus iki 3 metų guldydavau į ligoninę su motinomis, tėvai nebebijojo kreiptis ligos pradžioje ir užleistų kūdikių nepasitaikė.

Suprantama, nebeliko laiko nei dažniau išvažiuoti, nei laiškams rašyti. Pas Tėvelį išpažinties važiuodavau kas keli mėnesiai. Kartais, važiuodamas į Vilnių, užsukdavo jis pats aplankyti mūsų šeimos. Mat 1967 m. visa šeima atsikraustė gyventi pas mane į Valkininkus.

1966 m. lapkritį Tėvelis buvo paskirtas klebonu į Kapčiamiestį. Čia klebonija buvo atokiau nuo bažnyčios – miestelio pakrašty paskutinis nedidelis namelis netoli kelio iš Leipalingio į Gardiną. Kambarių išdėstymas toks pat kaip Gudeliuose, tik beveik perpus mažesnio ploto.

Dvasiniame vadovavime Tėvelis ir toliau ypatingą dėmesį kreipė į mąstomąją maldą, reikalaudamas jos neapleisti, kasdien skirti bent 15 min. susikaupimui.

– Jei susikaupimui neturi penkiolikos minučių – skirk pusvalandį: tada, kaip sako patyrę žmonės, gyvenime nebeliks nieko per sunkaus ar nepakeliamo, – kartą pasakė šypsodamasis.

Įsiminiau vieną įdomią Tėvelio mintį apie vaikų auklėjimą. Išgirdęs nuomonę, kad besąlygiškas klusnumas gali žlugdyti vaiko asmenybę, Tėvelis užginčijo:

– *Kas labiau ugdo vaiko asmenybę: įsakyti sau pačiam, ar įsakyti mamai?! Tik absoliučiai, besąlygiškai paklusdamas tėvams, vaikas išmoks įsakinėti sau – ir tai visam gyvenimui. Kitaip neįmanoma išugdyti valios. Kiekvienas neklusnumas reiškia, kad vaikas įsakinėja motinai.*

Darbo krūvis nepalikdavo laiko specialiam vidinio gyvenimo ugdymui. Pasiskundžiau Tėveliui, kad neramu – jaučiuosi tarsi tolčiau nuo Dievo ir baisiai neužtenka tokio gyvenimo, nors kiekviena jo valanda atiduota artimo meilės tarnybai. Tėvelis pasiūlė išnagrinėti vieną kurią tipišką dieną: kaip ji praeina ir kokia turėtų būti.

Stengdavausi laikytis Tėvelio patarimų: poilsiui panaudodavau tarnybines keliones – vykdama į iškvietimus, vežd ama vaikus konsultuoti, važiuodama kokiais reikalais stengdavausi atsipalaiduoti, pasigrožėti pro langą slenkančiais vaizdais.

1967 m. vasaros atostogų savaitę praleidau Kapčiamiestyje, įsikūrusi pas Tėvelio šeimininkę Monikutę ant gražiųjų Ančios skardžių. Tėvelis buvo nusipirkęs pirmąjį savo magnetofoną „Daina-2". Klausydamasi jo įkalbėtų konferencijų (jau tada buvo pradėjęs vesti rekolekcijas pasauliečiams), atlikau trijų dienų rekolekcijas.

Pagaliau atėjo laikas, kai visa, ką gali duoti žemiškasis gyvenimas, pradėjo taip nebepatenkinti, jog ryžausi žengti kitu keliu – stoti į vienuolyną. Tėvelis pritarė tam ryžtui ir pats rekomendavo vienuolijai: mat mano pabuvimas psichiatrijos skyriuje 1961 m. pradžioje galėjo tapti neįveikiama kliūtis priėmimui. Iškilo dar vienas „stiklo kalnas": vienuolijai pageidaujant, reikėjo aprūpinti vyresniuosius šeimos narius ramiai senatvei. Su namiškiais apsvarstėme visas finansines galimybes ir nutarėme statytis namą. Statybos rūpesčiai surydavo

ne tik visas lėšas ir jėgas, bet ir visą laiką. Tėvelį pasiekti galėdavau ištaikyti progą jau tik porą kartų per metus. Bet jis pats domėdavosi mūsų šeimos gyvenimu, rūpindavosi ir nuoširdžiai globodavo dvasiniuose reikaluose.

Viešpats visados priima nuoširdžiai aukojamas aukas: dabar, matyt, Jis prisiminė, kad kuo nuoširdžiausiai buvau prašiusi kančios... Gavau tai, ko prašiau... – labai nusilpo sveikata: po kelias savaites ar kelis mėnesius išgulėdavau Vilniuje reumatologijos skyriuje dėl kažkokių neaiškių, į reumatą panašių, negalavimų. Tik 1969 metų pradžioje profesinės patologijos skyriuje buvo pagaliau diagnozuotas ir pradėtas gydyti unitiolu lėtinis buitinis apsinuodijimas metalinio gyvsidabrio garais. Begydant paūmėjo intoksikacija, sustiprėjo visi negalavimai. Tas niekam naudos neatnešęs apsinuodijimas atrodė toks apmaudus: būčiau mieliau sutikusi daug labiau kentėti, jei, pavyzdžiui, būčiau susirgusi gelbėdama kokį žmogų ar šiaip ką gera darydama... O čia... Viskas atrodė tuščia, beprasmiška...

Ir vėl padėjo Tėvelis: jo pamokymai, jo gyvenimo pavyzdys turėjo tokią didelę įtaką, kad net iš tolo tarsi paveikdavo sunkiausiomis valandomis. Kartą ligoninėje, kankinama nemigos, prisiminiau Tėvelio dažnai kartotą Didžiosios Teresės devizą: *„Kentėti arba mirti!"* Gyventi jau nebenorėjau... Bet kai pro ašaras pratariau: „Viešpatie, pasigailėk ir duok kuo daugiau kančios..." – staiga pasidarė lengviau pakeliama ir toji, kaip tada įsivaizdavau, juoda tuštuma praeity ir ateity. Juk pats faktas, kad gyvenu – tai kančia. Kartu – tai gyvenimo prasmė, kaip priemonė bent maža dalele atsiteisti už žmonijos nuodėmes, gelbėti amžinai žūvančius. Kai labai sunku, tada lengviau patikėti, kad auka bus priimta. Ir bus kažkam duotas amžinasis Gyvenimas, grąžintas mano kančios, kurią, kaip mokė Tėvelis, prijungiu prie Išganytojo Aukos. Tada nebeslegia savo negalia, nebejauti, kad savo bejėgiškume esi niekam nereikalingas.

Viso to išmokė Tėvelis. Kažin, koks būtų buvęs ligų, skausmų ir nelaimių pertekęs mano gyvenimas be tų Tėvelio pamokų?! Tai pati didžioji jo geradarybė mano gyvenimui.

* * *

Iš šio laikotarpio yra išlikę keliolika laiškų ir sveikinimų švenčių proga.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Kaip nuostabiai dabar gražu! Sodai žydi. Kodėl man kiekvienas šio meto grožio stebuklas užlieja širdį kažkokia skausmo banga?

Šiandien mąstomosios maldos mintys – kankinystė iš tikrųjų yra begalinė malonė. Jei tiek nuodėmių... Taip, tik mirtis, kaip aukščiausia auka, turi būti atiduodama. Bet dažniausiai Viešpats leidžia mirti lėtai – po truputį, kasdien. Tai kasdienės aukos, smulkmenos, nuobodulys dienų pilkumos..." (1966 05 21).

1966 05 26

Gerasis Tėveli*,

Kol kas dar esu gyva, bet jaučiuosi taip nuvargusi, kad nuleipusi sėdžiu ant suoliuko aikštėje ir rašau. Labai liūdna ir visai nieko nesinori... Tikriausiai viskas praeis. Bet šiandien, nors ir šviečia saulė, gyvenimas atrodo baisiai juodas.

Nieko ypatingo neatsitiko. Ir „iškalbos" nebuvau praradusi, ir visai nieks nesibarė. Bet tik pasijutau vienui viena. Pasirodo, jaustis vienai tarp žmonių daug sunkiau, negu, pavyzdžiui, esant vienai miške ar kur nėra nė gyvos dvasios. Aplink daug žmonių, bet visi svetimi. Niekam nerūpi kito bėdos: kapstykis, kaip pats išmanai... Kažkoks nusivylimas... Šiandien pajutau, kad niekas neužtars, niekas ne-

* Laiškas, rašytas po patologinės anatomijos konferencijos Vilniaus klinikose, apsvarsčius į vaikų chirurgijos skyrių mano atvežto kūdikio mirties atvejį. Tą dieną ryžausi pasiekti ministeriją.

pagailės, niekas nepateisins... Nežinau, ar išdrįsiu kreiptis į tą įtakingą ponią [ministerijoje] su savo bėdom.

Atrodytų, kas man tas pasaulis?! Juk buvo leista suprasti daugiau, negu supranta tie vargšai... Bet jaučiu vienatvę. Atrodo, kad ir Jis paliko... Šiandien nebejaučiu Jo palaikančios Rankos, kuri taip saugiai vedė visais gyvenimo keliais. Sausra, tamsa ir tuštuma – nuovargio vaisius. Nieko nesinori. Kokia geradarybė būtų mirtis!

Gera turėti ramią sąžinę ir nebijoti mirties. Vakar taip gera buvo tylutėliai susigūžti prie Aušros Vartų Motinėlės kojų. Dėkojau už viską ir aukojau viską. O šiandien pasilikau viena su savo silpnu nuvargusiu kūnu... Kaip greit išsenka energijos atsargos... Jaučiuosi kaip mažas vaikelis, pasiklydęs dideliame nepažįstamame mieste. Kaip tada, kai dar mažytė, viena išėjusi į bažnyčią, pasiklydusi neradau kelio namo... Tada verkiau stovėdama gatvių sankryžoje, o dabar – verkti gėda...

Nežinau, ką daryti... Bijau žmonių – jų išdidumo ir šaltumo... O gal tai mano kryžius, kurį reikia tyliai ir kantriai nešti? Juk aukoju visą gyvenimą – net ir tada, jei pati jau nebepajėgsiu aukoti. Viskas paaukota...

L.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Iš kur šiandien, kalbėdamas Danutei apie vienišos moters gyvenimo prasmę, žinojau, ko moters laimei reikia? – Juk vyras gali būti laimingas ir turėdamas medžiaginių dalykų – technika ir pan. lyg įprasmina vyro gyvenimą. Pavyzdžiui, mokykloje berniukams – vien inžinerija. Tuo tarpu mergaitės gyvenimas prasmingas tik ryšiais su žmogumi. Net mažos mergytės, ir tos mintys tik apie žmogų – lėlę. Be žmogaus negali būti įkūnytas motiniškumas. Moteriai tik tada prasmingas gyvenimas, jei ji gali pasijusti motina. Vienos fizine prasme tampa motinomis, kitos – dvasine. Bet vis tiek

turi būti žmonių, nors ir ne jos pačios gimdytų, kuriuos ji jaustų kaip savo šeimą, kaip savo vaikus – kaip tuos, kuriais ji privalo rūpintis" (1966 08 31).

1966 10 26

Laudetur...

Rašau Jums laiškutį ir laukiu nors poros žodelių atsakymo. Pirmiausia turiu perduoti mamytės linkėjimus [t.y. užsakytoji knyga jau perrašyta]. Jau visi mes Jūsų pasiilgome ir laukiame, kada pasirodysite mūsų padangėje.

Šiaip pas mus nieko naujo. Dienos plaukia vienodai, be jokių ypatingesnių nuotykių. Sveikata taisosi, bet nežinau, kiek dar gali tekti pagulėti ligoninėje. Kol kas labai gera ilsėtis. Tik... norėčiau nors truputį kančios patirti, kad galėčiau aukoti už visus kenčiančiuosius. Trokštu kančios iš Viešpaties rankų – su Jo pagalba. Gera viskas, kas pagal Jo Valią!

L.

1966 11 03

L.,

Tik pagalvok koks stropumas! – Tik ką parvažiavau iš komandiruotės (pavaduoju kaimyną), žiūriu – laiškas, ir jau rašau atsakymą. Tik nežinau, kaip čia padarius, kad išeitų kaip tik pora žodžių.

Taigi norėjau pasigirti, kad šiomis dienomis labai daug darbo. Ir ligi lapkričio 9-osios būsiu daugiausia ne namie. Gali būti, kad išvis darbovietė gali pasikeisti, bet dar tikro nieko.

Labai nesididžiuok noru kančios. Šitai pakelia tik tie, kuriems duodama ir pagalba. /.../ Mamytę pirma pasitaikiusia proga aplankysiu. Ir aš pasiilgau... Taigi linkiu sėkmės. Kai jau labai prireiks ko nors, tai ir Tu „porą žodžių" parašyk.

KJ.

1966 11 04

Laudetur...

Turiu didelį prašymą: melskitės už Irutę... Mūsų [palatos] Irutė jau visai silpna – gal jau jos nebebus gyvos, kai gausite šį laišką. Dvi paros, kai pasidarė visai kitokia, nepanaši į save. Visi ją prisimename švelnią ir kantrią, o dabar...

Per tas dvi paras gavau daug medžiagos mąstymui. Kaip tik pabaigiau skaityti L. Tolstojaus „Karą ir taiką" – tai buvo tarsi įžanga Gyvybės ir Mirties didžiojo Slėpinio apmąstymui. Knygoje viskas jau gatavai pateikta: žinai, ką galvoja ir išgyvena mirštantysis, žinai visų aplinkinių mintis ir nuotaikas. Mirtis man niekada, rodos, nebuvo baisi. Viliuosi savo mirčiai visada surasianti prasmę. Bet dabar – baisu... Baisu dėl to begalinio bejėgiškumo. Tarsi pasiklydau... Niekada neįsivaizdavau nieko taip beprasmiško...

Visų sunkiausia – matyti žmogaus nelaimę ir nieko negalėti padaryti. Jos kančioms niekas negali padėti. Kodėl turi taip beprasmiškai kentėti toji šešiolikmetė mergaitė?! Negailėčiau, jei tas kančias būtų galima įprasminti. Bet ji – rusaitė, nors ir gerai kalba lietuviškai. Paruošti ją Didžiajai Valandai nėra jokios galimybės. O ir apskritai ji dabar nieko nenori girdėti, nieko nenori klausytis, į viską atsako su pykčiu ir nekantrybe. Pirmomis dienomis palatoje visos jautėme tarsi kokį iškilmingumą, žinodamos, kad artinasi kažkas didingo. Tačiau matant pyktį ir nekantrumą visiems, kurie stengiasi kuo nors padėti, – dingo ta iškilminga nuotaika ir visų užuojauta. Būtent dėl šito ir manyje kažkas apsivertė. Ieškau prasmės jos mirčiai. Trokštu tik vieno: kad ji sušvelnėtų ir nurimtų... Tada, rodos, savaime jos kančia būtų įprasminta – tarsi taptų jos amžinosios Laimės garantija...

Galiu tik aukoti savo gyvenimą... Ir turėti didelę viltį, kad Tas, kuris viską gali, bent paskutinę minutę gal ir jai apšvies tamsą. O gal toks baisus merdėjimas duotas dėl to, kad to reikia kitoms septynioms moterims mūsų palatoje? Visa savo esybe trokščiau atsidurti jos vietoje. Tačiau dabar

kiekvieno ypatingesnio mano troškimo būtinoji sąlyga: jei Tu, Viešpatie, padėsi...

Pirmąkart pamačiau, kaip neatpažįstamai gali pasikeisti žmogus kančios ir mirties akivaizdoje. Ir jei pati kada būsiu kitokia, negu Irutė, – tai tik dėl savo tikėjimo – jei Viešpats gelbės, padės ir saugos nuo tamsos... Ačiū Dievui! Už viską. Ir už tai, kad nebijau mirties!

L.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Kur veda visos mąstymo mintys šį kartą? – Čia tik momentas... Visai realu, kad bet kuris pradėtas darbas gali būti nebaigtas, bet kuris projektas gali likti neįgyvendintas... Kai kurie jų tikrai liks nebaigti – juk visą gyvenimą kas nors planuojama, ko nors siekiama – kuriuos nors vis tiek užtiks mirtis. Paskui bus teisingumo valanda!" (1967 03 28, mėn. rekolekcijos).

1967 04 10

Laudetur...

Atvežiau megztinį ir mano senelės mezginukus bažnyčios altoriėliams. Šiandien iš Kauno turėjau parsivežti savo senelę, bet mašinos [greitosios] sankabos jungtuvas nulūžo. Buvau nuvažiavusi pasakyti namiškiams, o rytoj anksti turiu būti Merkinėje – tik ten vienintelė viltis gauti greitąją (parsivežti senelę gulomis). Kadangi iš Kauno jau nebespėjau į jokį kitą autobusą, sėdau į Druskininkų ir iš Veisiejų [į Kapčiamiestį] atžygiavau lygiai per dvi valandas! Bet kojas jau reiks pakabinti... Tuo labiau kad turėsiu keltis prieš keturias, kad spėčiau į Vilniaus autobusą... Tebus Dievo garbei tas mažytis kryžiaus kelias...

Telaimina Viešpats ir Jus kelionėje.

L.

1967 m. gegužė

S. in Chr[isto],

Norėjau pranešti labai svarbų dalyką: aš jau vakar maudžiausi! Užvakar buvo labai šilta, įšildė vandenį per dieną ir, mano džiaugsmui, vakar taip pat buvo šilta, ir saulutė buvo. Bet kai nuvažiavau prie ežero, tuo momentu atėjo toks išdykęs debesėlis, bet aš į jį nekreipiau dėmesio ir nelaukiau, kol jis, toks tinginys, vėžlio žingsniu nukeliaus toliau.

Pasirodo, už poros kilometrų nuo mūsų Kažkas, mūsų džiaugsmui, miške paliko tokį pat nuostabų ežerą, kaip ir ne vienas jų čia. O vienas krantas net toks kaip Dusios! O kad Tu žinotum, koks bebrų pliažas! Tikriausiai su visa šeimyna statytum čia vilą, kaip ir visi žymūs žmonės...

KJ.

1967 m. vasara

GK!

Labai dėkoju už rūpestį [ieškant vargoninko], už laiškutį ir kartu lyg ir atsiprašau... – Ten buvo paminėta greitai, o man susidarė tokios aplinkybės, kad nežinojau, ką sakyti. Matai, susvyravo sostas. Bet dar, pasirodo, truputį nusitęs, taip kad, jei tik galima, su džiaugsmu priimsime. Šeimininkė mielai sutinka išnuomoti dvarą.

Viskas [Betliejuko perdažytos statulėlės] gerai išdžiūvo, taip kad jau buvo galima nuvežti į nuolatinę jų gyvenimo vietą. Bet jautis ir asilas dar liko!

Žinai, beveik stebėtis reikėjo. Pasirodo, Tu turi dėkoti dar ir už šitą dovaną: sugebėjimą derinti spalvas. O gal moterys visos turi šitą sugebėjimą?

Norėčiau pasveikinti visus tavuosius! Ir palinkėti visiems saldžių sapnų.

KJ.

1967 07 31 (Atlikus rekolekcijas iš kun. Juozo konferencijų fonogramos)

Tėveli,

Žodžių trūksta!!! Telaimina Jus Viešpats ir tepadeda! Keista, kad daugelis žinomų dalykų, bet būtent tokia forma pateiktų, visai naujai veikia. Knieti ir pačiai bent maža dalele prisidėti prie Dievo buvimo parodymo savo gyvenimu.

Pastaruoju metu labai kankinausi dėl savo menkumo. O dabar – gal reikėtų kaip į šaltą jūrą audroje išdrįsti šokti užsimerkus... Tebus kaip Dievas nori! Jei Jam patiks dar kartą parodyti, kas esu viena be Jo pagalbos – tebus... Bet gal Jis panorės pats veikti – pasinaudoti kaip įnagiu?.. Teįvyksta Jo Valia! Jei Jis norės – duos ir jėgų. /.../

Tepadaro visagalis Dievas Jus šventą daugelio išgelbėjimui –

L.

1968 05 12 (Po viso gyvenimo išpažinties prieš postulatą)

Tėveli,

Nors ir pavėluotai (dėl to kalta mano sklerozė!), sveikinu, įžengus į 40-uosius gyvenimo metus. Šiandien geriausias linkėjimas man atrodo toks: kad mirties diena būtų Gimimo Dangui Diena. To Jums linkiu, prašydama Viešpatį, kad Jis pats papildytų visa, ko trūksta. Teįvyksta Jo Valia – kad būtume šventi.

Koks nuostabus Katalikų Bažnyčios skelbiamas tikėjimas! Ir mano sielai ramybę grąžino žodžiai: *„Dievo suteikta galia atleidžiu visas viso tavo gyvenimo kaltes"*...

Kaip nuostabiai gera! Tik skaudu matyti kitų nelaimes – ir Onutės... Ir nieko padėti negaliu. Nes ten reikia ne pinigų, o Dievo malonės, kurios ji užsispyrusi nenori priimti...

L.

1968 m. Kalėdos

!

„... ir ramybė žemėje ***geros valios*** *žmonėms".*

Be geros valios nėra ramybės žemėje. Tai reiškia, jei nėra širdy ramybės, kalti tik mes patys. O taip nedaug tereikia – teisingai pajusti santykį tarp Kūrėjo ir mūsų: Tu myli, Viešpatie! Į pasaulį atėjęs, savo mažomis rankelėmis nepasiėmiau nieko pats, o tiek kartų Tau būnu nedėkingas...

KJ.

1969 m. Kalėdos

„Ramybė geros valios žmonėms!"

Loreta,

Kokie mes turtingi! Kas iš pinigo, iš aukso, jei neturi ramybės... Kad visi ramybę turėtų – mūsų gyvenimo tikslas.

Noriu Tave prašyti, kad ramybės pabučiavimą perduotum Mamytei, Sesutei, o gal ir Staselei [Gražinai]?..

KJ.

1970 m. Velykos

GJK!

Loreta,

Prisikėlimo šventės nuotaikoje sveikinu! Labai linkiu, kad ir Tavoj širdy būtų Velykos! Jų niekas neišgyvena, kas nesutinka išgyventi Didžiojo penktadienio, kas nesutinka visa priimti tokia mintimi, kaip Jis – už visų nedėkingumą kaip pelnytą bausmę, ir visiems atleisti, kaip Jis: „Atleisk, nes nežino, ką daro..."

KJ.

1971 m. rugpjūčio 26 d. kun. Juozas Zdebskis buvo suimtas už grupinį vaikų katekizavimą Prienų bažnyčioje, o rugpjūčio 30 d. išvežtas iš Prienų į Vilniaus Lukiškių kalėjimą.

Apie suėmimą sužinojau rugsėjo 1-ą, kitą dieną nuvažiavau į Naujienėlę pas Tėvelio artimuosius. Motina ir sesuo buvo labai nusiminusios dėl suėmimo, o kartu jautėsi įskaudintos: kažkas lyg ir rūpinasi kalinio likimu, bet nepavyksta sužinoti, kas; kažkas lyg pasamdė advokatą, bet nieko nepraneša namiškiams, taigi neaišku, ką joms reikia daryti... Visi ūkio ir rudeniniai laukų darbai gulė ant Marytės ir pradėjusio negaluoti jos vyro pečių. Taigi rūpintis kaliniu ėmėsi kunigo motina, kuri tuo metu jautėsi kiek sveikesnė.

Rugsėjo 3 d., grįždama iš Naujienėlės, užvažiavau į Vilnių. Lukiškių kalėjime nieko tikslaus nesužinojau. Tądien priėmė tik 10 rub. perlaidą kaliniui. Siuntinį motinos vardu perdaviau rugsėjo 7 d. – kitą siuntinį bus galima perduoti tik kitą mėnesį.

Rugsėjo 22 d. kalėjime pas kun. Juozą buvo advokatas ir tardytojas. Advokatas nuramino, kad pagal taikomą straipsnį galima tikėtis ne trejų (kaip buvo manyta), bet vienų metų kalėjimo. Spalio 25 d. kun. Juozo Zdebskio byla buvo perduota teismui. Kada bus teismas, dar buvo neaišku.

„Kontrabandos" būdu išsiųstame laiške namiškiams kun. Juozas prašė aprūpinti jį Mišioms laikyti reikalingais dalykais. Nors kalinimo sąlygos ir maistas buvo geresni negu prieš 7 metus, pirmojo kalinimo metu, tačiau prieš teismą siuntinių perdavimo tvarka griežtesnė – reikėjo laukti perdavimo laiko ir sukti galvą, kaip galėtų būti praleistas vynas (arba džiovintos razinos) ir komunikantai. Pagaliau viskas buvo suruošta. Siuntinį nuvežiau spalio 1 d., deja, pavėlavau – prieš kelias valandas kažkas jau buvo

perdavęs maistą. Bestovint prie langelio, dar viena nepažįstama moteris atėjo teirautis dėl siuntinio. Pasigavau ją išeinančią ir paprašiau pačią įsiminti ir įspėti kitus pažįstamus, norinčius padėti Tėveliui, kad palaikytų ryšį su namiškiais. Juk prieš teismą nei į kalėjimą, nei iš kalėjimo oficialių laiškų rašyti negalima. Jei pasitaiko nelegali galimybė, kaliniui patogiausia rašyti namiškiams, jų adresu. Laiškuose į namus kalinys prašo, kas jam tuo metu reikalinga. O jei kas neprašytas, nors ir geriausių norų skatinamas, užšoka į priekį su siuntiniu, kalinys jau visą mėnesį nebegalės gauti to, ko prašė. Norėdami padėti kaliniui, žmonės kartais nepagalvoja, kad gali pakenkti. O šį kartą buvo tiek norinčių padėti kun. Juozui, kad susidarė siuntinių perdavimo eilė.

Spalio 12 d. Tėvelis parašė man laišką, prašydamas Mišių laikymui reikalingų dalykų ir pavedė nuvykti pas kun. Sigitą Tamkevičių ar kun. Alfonsą Svarinską. Laišką gavau tik spalio 27 d. ir tuoj pat atlikau pavedimą.

Lapkričio 3 d. siuntinyje pavyko perduoti jo prašomus dalykus, tik kalendorėlį su perrašytu Mišių tekstu prižiūrėtojai surado ir grąžino atgal. Sužinojome, kad netrukus turėtų būti teismas.

Teismas įvyko lapkričio 11 d. Kaune. Po teismo kun. Juozas vėl buvo atgabentas į Lukiškių kalėjimą. Lapkričio 16 d. buvo leista pasimatyti su motina. Pasimatymo metu perdavėme perrašytą Mišių tekstą, o kun. Juozas motinai slapta padavė teismo kalbos rankraštį. Kitą dieną tą rankraštį perrašiau, nuvežiau kun. Alfonsui Svarinskui, o vieną egzempliorių Vladas Lapienis per užsienio turistus tuoj pat išsiuntė į Vakarus.

Motinos vardu buvo paduotas kasacinis skundas į Aukščiausiąjį teismą – posėdis įvyko gruodžio 9 d. Dalyvavome su kun. Juozo seserimi Maryte, buvo atvykę ir keli kunigai, bičiuliai. Deja, kun. Juozo į teismą neatvedė. Nuosprendį paliko tą patį.

Lukiškių kalėjime kun. Juozas siuntinius dar gavo lapkričio 23 d. ir gruodžio 6 d. Ištaikiusi patogią progą ir žmoniškesnį siuntinių priėmėją, gruodžio 22 d. motinos vardu perdaviau ne tik leidžiamą banderolę – šiltus baltinius ir žieminę kepurę, bet ir didoką maišelį su Kūčių ir Kalėdų vaišėmis, o svarbiausia – su kalėdaičiais (kad ilgesnį laiką užtektų komunikantų).

1972 m. sausio 3 d. kun. J. Zdebskis buvo išvežtas į Pravieniškių bendrojo režimo vyrų lagerį, kuriame išbuvo iki kalinimo pabaigos. Į laisvę išėjo 1972 m. rugpjūčio 25 d. Kadangi lageris buvo netoli Kauno, toliau kaliniu rūpinosi arčiau gyvenantys geradariai. Ligoninėje dirbau viena, sunku būdavo ištrūkti, palikti sunkius ligonius. Taigi tik retkarčiais galėdavau nuvažiuoti į Naujienėlę aplankyti kun. Juozo artimųjų. Su juo susirašinėdavome laiškais. Kun. Juozas labai rūpinosi saviškiais, seserėčių religiniu ugdymu. Rūpinosi ir mano dvasiniu vadovavimu, juo labiau kad rengiausi noviciatui, o po jo – rengiausi daryti pirmuosius vienuolinius įžadus.

Antrojo kalinimo korespondencija (1971 08 26 – 1972 08 25)

Prie savo korespondencijos prijungiu ir vienintelį išlikusį kun. Juozo laišką iš kalėjimo krikštaduktei Linutei (visi kiti jo laiškai namiškiams žuvo kartu su kita korespondencija per kelis kraustymusis).

1972 m. (pavasaris)

GKr!

Linute,

Ar pastebi, kaip nuostabiai gerai rašo mano pieštukas? Kai išsiskyrėme [po pasimatymo], kai išbandžiau Tavo dovanas, tik tada susiprotėjau, kodėl Tavo tas gražusis pieštukas buvo be vi-

duriuko. Tikriausiai išėmei ir man atidavei. O ar turi namie kitą? Dabar man daugiau nieko nebelieka, kaip tik atsiprašyti už savo nepastabumą ir džiaugtis, kad gerai rašo.

Dažniausiai, Linute, taip būna gyvenime – džiaugdamiesi tuo, kas patenkina mūsų norus, nejučiom nepastebime, kad, sau teikdami malonumą, kažką atimame iš kitų, o gal net įskaudiname kitus.

Ką daryti, kad netaptume kitiems kančia, patys to nepastebėdami? – Man rodos, jautrumo kitiems kitaip neišsiugdysime, kaip tik per prievartą sau – ne viską duoti, ko mūsų norai geidžia, – jie visada besočiai, jiems niekada negana; kaip negalima pavyti savo šešėlio, taip negalima pasotinti ir savo norų.

Ar girdėjai, kaip nuostabiai mergaitė gali apaštalauti, t.y. gera daryti, ne pamokslus sakydama, bet savo akelėmis, savo veido išraiška, savo išore – visa savo laikysena, tiesiog pačiu savo buvimu? Ar tai ne keista? Man rodos, kiekviena mergaitė norėtų turėti šitą paslaptingą galią daryti gera, deja, taip maža yra tokių, kurios tai geba. O reiktų čia tiek nedaug: kad mergaitė sutiktų būti kukli, paprasta, kitaip sakant, kad ji jokiu būdu – nei savo elgesiu, nei apranga – nepažeistų drovumo. Man rodos, kad šitai padaryti pajėgs tik tos mergaitės, kurios savo gyvenime kur nors jau moka nugalėti save. Pavyzdžiui, visada klauso tėvų, nugali nenorą dirbti, bet svarbiausia – nugali norą savo išore pralenkti karalienes.

Vienas vaikinukas parodė savo simpatijos nuotrauką. Antroje pusėje buvo užrašyta: „Gyvenimas ne kiekvieną grožiu apdovanoja, – čia paprasti veido bruožai ir paprasta plaka širdis". Atsiverčiau kitą nuotraukos pusę. – Nepasakyčiau, kad negraži. Bet jei apie save geba taip kukliai manyti, – tai nuostabu! Tai reiškia, kad ji graži savo siela. O tai ir yra tikrasis, amžinasis mūsų grožis, tas, kuris net į karstą neuždaromas, kuris gražų padaro ir žmogaus kūną.

Šią nuostabią sekmadienio popietę per Tave noriu pasveikinti ir Močiutę, Tėvelį, Mamytę, Tavo Sesytę Gidutę –

Dėdė

1971 10 12

L.,

Nuoširdžiausi sveikinimai! Gal galėtum parašyti mamai, jei dar neparašei, kad mano sveikata puikiausia ir ***tikrai*** *nieko netrūksta, išskyrus „Missa de BMV"* teksto (su kanonu), na ir dar dviejų dalių – kurias gamina iš kviečių ir vynuogių.*

Tokius dalykus, kaip dantų milteliai ar pasta, kojinės, – žinai, celofaniniuose maišeliuose, – galima bet kada perduoti. Užeik į Onkologinę ligoninę (Užupio g.) ir padėkok s. Kaulinskaitei, ji papasakos kur.

Parašyk mamai, kad nemėtytų pinigų. Kai jau ko trūksta, tai nusiperku.

Telaimina!..

KJ.

Sigitui arba Alfai

*Salutem Fratribus!** [Liudo] Simučio advokatė Geda Levi. Jos adresas mano žaliam kalendorėly. Ji prašė apie Simučio šeimą duomenų, ypač už ką taip atsitiko jo tėvui***.*

Galima ją surasti ir be adreso informacijos būdelėje arba kiekvienoje jų kolegijoje turi sąrašus. Jai apie 50 metų.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Trys karaliai. Pas mus niekas nė puse žodžio neprimine, kad šiandien šventa. Dievas yra tobuliausias pavyzdys nemylimos meilės. Mes pirma įpratę gera darydami laukti dėkingumo, įvertinimo. Gerasis Kristau, Švč. Sakramento paslapty ar daug yra tų, kurie Tave myli?.." (1972 01 06).

---

* Švč. Mergelės Marijos Mišios (*lot.*).

** Sveiki, Broliai! (*lot.*)

*** Liudo Simučio tėvas Adomas prasidėjus karui 1941 m. birželio 24–25 d. buvo nukankintas Rainių miškelyje drauge su kitais 73 lietuviais kaliniais, bolševikų laikytais Telšių kalėjime.

1972 01 08

GJKr!

Loreta,

Sveikinu iš naujos gyvenvietės! Sveikinu visomis progomis, kurių nemažai jau neseniai praėjo – Vardinės, Kristaus gimimo džiaugsmas, Nauji metai. Tegul Jo malonė padeda ir šiais metais pasiekti vieną iš pagrindinių visų laimės šaltinių – įvykdyti Viešpaties Valią!

Ta naujoji mano gyvenvietė – Pravieniškės. Dar nedaug galiu papasakoti apie naująją gyvenvietę – dar labai neseniai čia atsiradau bendrojo režimo lagery. Pirmi įspūdžiai – kaip ir visur panašiose vietose – tūkstančiai jaunimo. Žiūrint į juos, man jų gaila, bet patys jie, atrodo, nesuvokia savo tragedijos. Jie visi arba neturėjo tėvų, arba jų negerbė, neklausė... Ir tai, ką vaiko gyvenimui sukuria klusnumas, bandoma gauti šiuos vargšus patalpinant čia tokiomis sąlygomis, kai prievarta reikalaujama klusnumo. Jie ir klauso tik taip, kaip neprotingoji tvarinija – tik iš baimės ir dėl naudos.

L., nelabai drąsiai norėjau klausti – gal žinai, kas tvarkydavo „peredačius" [siuntinius] kalėjime, kad nesusigrūstų, kad būtų reikiamu laiku, pavyzdžiui, per Kūčias ir pan.? Iš turinio buvo galima spręsti, kad jie būdavo ne iš vienos vietos, ne visi iš namų. Taip pat kas atnešdavo į patį kalėjimą?

Dabar jau galima gauti ir rašyti laiškus per lagerio vadovybę. Laiškas, kaip ir telefonas, labai netobula bendravimo priemonė, bet vis tiek geriau kaip kalėjime – ten laiškų visai nebuvo.

Jei galima, pasveikink ir savus, ypač Mamytę, tegul Dievas laimina Naujaisiais metais.

KJ.

Savo namiškiams šį kartą jau pats parašiau. Labai dėkoju už kalendorių!

Adresas: Kaunas, OČ 12/8, Zdebskis Juozas, Vinco.

1972 01 26

Tėveli,

Ačiū už laišką, kuris tik šiandien atėjo. Ir Dievui ačiū už visas Jo malones. /.../

Pas mus dabar tik baigiasi gripo epidemija. Labai daug žmonių serga, todėl ir darbo padaugėjo: reikia ir už kitus dirbti. Nei paskaityti, nei susikaupti nėra nei laiko, nei sąlygų. Tad galiu įsivaizduoti ir Jūsų gyvenimą. Bet Dievas galingas – teikia malonių Jis Pats, kai negalime savo jėgomis jų siekti. Juk viskas laikina, viskas reliatyvu, viskas praeis. Jau seniai jutau tą gyvenimo reliatyvumą ir nepastovumą. Žemiškosios gėrybės nebevilioja – norisi kažko pastovaus, nekintamo, amžino. Dabar gi – materialūs rūpesčiai atima visą laiką ir jėgas... Dar reikia laukti [įžadų], nors jau tiek metų laukiu... Gerai nors tiek, kad, jei Dievas padės, Velykoms persikelsime į naują namą.

Pas mus jau tikra žiema. Ar matote, kokie gražūs saulėlydžiai ir kokios šviesios naktys? Dievo sukurtas grožis gražina jėgas ir padeda viską pakelti – ačiū už tai, kad išmokėte jį vertinti ir juo naudotis!

Klausiate dėl siuntinių – kas tvarkė. Ką gi, turime dėkoti Dievui, kad jau šioje žemėje leidžia pamatyti savo darbų įvertinimą – jau vien iš to, kiek žmonių Jumis rūpinasi, galite su dėkingumu Dievui matyti, kaip esate visiems reikalingas. Šį kartą siuntiniams buvo eilės. Nors gal ne viskas išėjo visų geriausiai, bet reikia įvertinti gerus žmonių norus: ne kartą pasitaikė, kad tą pačią dieną būdavo atvežami Jums keli siuntiniai, ir, aišku, priimdavo tą, kuris buvo pirmesnis, o kiti grįždavo atgal... Taip, teatlygina Dievas visiems, kurie dėl Jo Vardo mums gera daro. Bet protingiausia turbūt būtų tuos visus reikalus tvarkyti per Jūsų Mamą ir Marytę. Ką pavyko sutikti – visiems tai sakiau. Reikia gerbti ir jųjų jausmus. Ar bereikia kalbėti, kaip rūpinosi Mama ir kaip išgyveno Sesuo, kad dėl nesveikatos pačios negalėdavo važiuoti? Kadangi man buvo arčiau, dažnai jų pra-

šymu važiuodavau sužinoti naujienų. Kas mėnesį jos suruošdavo siuntinius, bet ne visada spėdavome paduoti. Kūčioms iš jų priėmė rūbus, o Naujiems metams – siuntinį už sausio mėnesį, nes žadėjo greit išvežti į kitą vietą. /.../

Taip, iš tikrųjų – Jūsų dabartinė padėtis – tai triumfas. Už Jus paaukota jau šimtai šv. Mišių. Kartais norisi prašyti Dievą specialios malonės, kad apsaugotų Jus nuo puikybės... Dabar sunku, žinoma... Bet tai Dievo garbei ir galbūt daugelio išgelbėjimui. Argi galima gailėti tokios Dievo dovanos? Gal tik pavydėti (jei ne nuodėmė...) ir prašyti Dievą malonės bei jėgų viską pakelti. Telaimina Jus Dievas!

L.

1972 01 30

Loreta,

Ar gali įsivaizduoti, kokioje poetiškoje aplinkoje esu: sėdžiu mokyklos klasėje ir rašau, o už lango visai flegmatiškai skraido snaigės, už penkiaeilės tvoros – nuostabus miškas! Miškas! – tai visų svarbiausia. Lygiai tokios nuostabios pušys – pameni? Miškas mano gyvenime visada nuteikia paslaptingai – užtenka tik pažvelgti iš tolo, ir sielą apima šventiška nuotaika: būtinai norisi garbinti, dėkoti, džiaugtis. Ir štai kasdien turiu laimės matyti mišką taip netoli, už kokio šimto metrų. Ar gali įsivaizduoti, kokia tai dovana!

Ir kaip suprasti jaunystę, kuri visiškai nepastebi meilės šypsenos? Jie nesidžiaugia mišku, ežerais, gėlėmis...

Aukštas, dailiai nuaugęs. Jam dar tik 18 metų. Bet veidas liūdnas liūdnas.

– Apie ką taip svajoji? – užkalbinu.

– Nuobodu...

– Argi neturi ką skaityti?

– Turiu iš bibliotekos. Neįdomu.

– Kas gi tau įdomu?

– Niekas.

Aštuoniolikos metų jaunystei niekas neįdomu!.. Ar gali įsi-

vaizduoti, kokia tragedija? Jie viską išbandę – viską, ką tik padiktavo jų norai. Ir dabar ieško priemonių, kurios juos priartintų prie jų įsivaizduojamo mirties būklės nejautrumo. – Geria degtinę, kodeiną, acetoną, ligi tirštumo stiprią arbatą, kad nors valandėlę galėtų išeiti iš tos baisios padėties, kai žmogui viskas nusibodę, nieko įdomaus nebėra žemėje... Kokia tragedija! Kūrėjo plane ir jiems buvo numatyta kūryba žemėje: jie savo rankomis turėjo ją gražinti, puošti.

L., ar Tau taip nebūna kartais kaip man? – Atrodo, kad tik veikla gali statyti. Mes dažnai pamirštame mąstymą apie tylųjį Jėzaus gyvenimą, apie kurį tik vienas sakinys yra parašyta: „Jis buvo jiems klusnus". *O mums kartais atrodo, kad tada Jis nieko neveikė.* „O neišmanėliai, argi nereikėjo..." *Štai tiesa iš tylaus Jo gyvenimo, kurią mūsų puikybė taip nenoriai supranta:* ***norint garsiau prakalbėti, kartais reikia nutilti****. Kad Jis tylėjo ir buvo klusnus, Jį žavingą, nuostabų padaro visų Jo kūrinių akivaizdoje. Šituo Jis nugalėjo puikybės šėtoną.*

Žinau, kad maldos vienybė yra didelė jėga. Kartais atrodo, kad nėra nieko sunkaus, net priešingai, čia tiek įdomaus! Štai ir dabar pro langą – miškas! Ir pro pušų viršūnes rausvas vakaro dangaus fonas.

Ar gavai po Naujų metų laišką? Reiktų sveikinti, jei nerašytum iš klusnumo.., bet tikriausiai taip nėra. Rašant mums, atbulinis adresas nebūtinas.

KJ.

1972 02 10

Laudetur!

Šiandien tokia pilka diena, dulksnoja lietus. Kai ramu širdy ir sąžinėje, viskas nusidažo dangaus spalvomis. Taip kaip ir miške, kaip ir prie Dusios Kryžių – visada gražu, bet kokiu oru ir bet kuriuo metų laiku.

Džiaugiuosi, kad galite matyti mišką! Dabar naktinėje pamainoje naujame name kūrenu centrinio šildymo krosnį, tai kartais išbėgu į lauką pažiūrėti į žvaigždes. Vėl kaip jau-

nystėje – net trumpą akimirką pažvelgus, Dievas leidžia kone apčiuopiamai pajusti beribės Visatos didybę, jos grožį ir Tą, kuris viską sukūrė. Kambariuose kvepia tinku ir dažais, greit gal bus galima apsigyventi. Kartu jaučiu ir savotišką pasididžiavimą, žinodama, kiek čia įdėta triūso, prakaito ir štai – vaisiai. Dabar pagrindinė mąstymo tema – pasirengimas netekti visko, jei tokia būtų Dievo Valia. Gera! Gal tikrai esu pasirengusi. Kartais pamanau, kad tam tikras praktinio pasirengimo [vienuoliniam gyvenimui] rodiklis gali būti sapnai, kaip mūsų pasąmonės apraiška. Anksčiau, jei kartais prisisapnuodavo kas nelabai tyro, labai grauždavausi, manydama, kad ir gyvenime, neduok Dieve, kada nors nesąmoningai taip nepadaryčiau. Bet dabar net sapnuose nebūna gaila ko nors materialaus. Ačiū Dievui! Pagaliau ir aš bebaigianti įkopti į paskutinį stiklo kalną [beįvykdanti vienuolijos vyresniųjų reikalavimą aprūpinti namiškius]. Gal nuo gegužės galėsiu pradėti naują gyvenimą. Dabar darbo krūvis labai didelis – kartais nebelieka nei laiko, nei jėgų rimtiems dalykams skaityti. Bet juk viskas tik laikina!

Žinote? Įvyko stebuklas – niekaip negaliu natūraliomis priemonėmis paaiškinti! – vakar iš Vatikano baigė skaityti [Jūsų] gynimosi kalbą! Iš tikrųjų – mylinčiam Dievą viskas išeina į gera: ir bet kuri nelaimė, ir liga, ir bėda, ir net kalėjimas! Žmogiškai žiūrint atrodytų, kad tik veikla iki paskutinių jėgų atidavimo gali ką nors padaryti. Bet jau nebe jaunystė – jau taip nebegalvoju, nes gyvenimas ir savo šeimos pavyzdys pamokė, kad be Dievo malonės pagalbos mes esame niekas ir nieko negalime. Turbūt visų svarbiausia – laimėti tą malonę, nepastatyti užtvaros jos srautui. Apie tai kalbėjomės neseniai, kai draugė pas mane nakvojo (dabar ji kursuose Vilniuje). Ji labai išgyvena dėl savo skyrybų, kaip dėl neišnaudotos Dievo malonių gavimo progos (ar įsivaizduojate, kaip džiugu iš jos išgirsti būtent tokį formulavimą?!), ir dėl savo užsispyrimo jokiu būdu negrįžti gyventi kartu, nors šiaip pasiruošusi priimti Dievo Valią, kokia ji

būtų (neseniai teismas priteisė išmesti ją iš buto, o naujo nedavė specialiai vien dėl tų specifinių aplinkybių [jos religingumo]).

Rašau tik trečią laišką, nors žinote, kokia esu plepė ir turėčiau ką pasakyti net kasdien rašydama. Tik bijau: gal ten ribotai laiškų priimama, o juk daug yra norinčių Jums dėkoti.

Tesaugo Jus Dievas nuo puikybės (nes dabar yra už ką jos įgyti!)

L.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Gerasis Kristau, kai atėjai pas mane, – koks mielas jausmas, – juk nuo Tavęs pareina duoti man dienas pagal mano norą, ar priešingai. Žinau, kad esi Meilė, kad myli mane. Žinau, kad turiu už daug ką atlikti atgailą! /.../ Taip, jei skiria į nepatinkamą vietą, jei kas nors būna prieš mano norus, juk tai dovana, panašiai kaip Šv. Mergelei leidimas po kryžiumi stovėti. Tai viltis, kad Viešpats priartina mano didžiųjų prašymų išsipildymą. O laikas „veltui" leidžiamas tame darbe – juk aš neturiu savo laiko, viskas priklauso Tau, Šv. Mergele. Jėzus taip pat leido „veltui" laiką dirbdamas staliaus darbą, – galėjo juk anksčiau pradėt mokyti žmones...

Kad ir kas būtų mano gyvenime, jei suvienijama su Jėzaus kančia šv. Mišiose, – jau nėra veltui leidžiamas laikas" (1972 02 10).

1972 02 23

Tėveli,

Grįžtu iš Jūsų namiškių. Pirmadienį į pasimatymą rengiasi atvažiuoti pati Mama. Atveš kartu ir siuntinį, bet gali būti jau paduota iš kitur, nes jau trys siuntiniai laukia eilėje. Kad taip būtų galima, tai, ko gero, pusę lagerio per Jus žmo-

nės aprūpintų skanėstais – taip daug norinčių kuo nors prisidėti...

Namuose viskas po senovei. Mama tikrai didvyriškai laikosi. Dievo malonė, besiliejanti į Jus, matyt, ir jos neaplenkia. Dabar ir Dievo Valią taip gražiai priima, palyginus su Gudelių teismo laikotarpiu. Tik Marytės sveikata neina į gera. Labai sielojasi dėl Jūsų, bet taip daugiau žmogiškai... Ir koja pablogėjo (ypač po to, kai buvo prispaudusi karvė), ir kraujospūdis labai padidėjo, ir širdis vis labiau negaluoja. Ko gero, Marytė didesnė ligonė už Mamutę, bet, nenorėdama jaudinti, jai daug ko nepasako (juk ir Jūs taip darote!), o Mama paskui pasidaro savotiškas išvadas...

Mergaitės mokosi gerai, tik Gidutę paguldėme trims dienoms lovon, nes gavo stiprų bronchitą. Dėl mergaičių tarsi kirminėlis mane graužia – norėčiau paprašyti Jūsų maldos ir aukos jų intencija. Jos kažkaip tarsi slysta iš rankų, nebegaliu rasti kontakto... Čia žodžiais nepaveiksi: artimo pavyzdžio gal nebuvo, o tolimesnis ne taip veikia. Juo labiau kad nesimato jaunatviško entuziazmo ir didelių dalykų ilgesio.

Su baime žiūriu į savo [sesers] berniukus ir drebančia širdimi laukiu, kas juose paims viršų: jei tėvų charakteris ir būdo bruožai, tai sudie visoms svajonėms ir gražiems planams... Draugės dėl savo vaikų irgi panašiai išgyvena – kol kas jiems visai nerūpi tos problemos, kurios kaip sparnais kėlė mūsų jaunystę. Kaip reikia aukos! Vis labiau tai jaučiu, žiūrėdama į aplinkinį pasaulį, į vaikus ir jaunimą, kurių širdies takai pasidarė neįžengiami. Kartais atrodo, kad tik stebuklas, tik Dievo malonė gali juos išgelbėti. Ir ne vien tuos, kurie kalėjime... Reikia aukos! Ar Dievas priims mane kaip auką? – Prašykite, Tėve, tos malonės ir mano gyvenimui, kurio motto: *„Dieve, daryk su manim, ką nori – tik gelbėk sielas!"*

L.

1972 03 01 (Gavimo data)

S.,

Įsivaizduoju Tave kūrenant centrinį. Tikriausiai jautiesi kaip generolas tarp savo kariuomenės. Ačiū Dievui už nuostabius psalmės žodžius: „Jei Viešpats nestatys namų, veltui darbuojasi tie, kurie juos stato; jei Viešpats nesergės miesto, veltui budi jo sargas". *Tegul ši psalmė visada primena mums, kas yra tikrasis Statytojas!*

Turiu porą prašymų. Žinai, aš truputį bijau vieno dalyko. – Tie gerieji žmonės, kurie padėti nori, man rodos, gali visai ne antgamtiniais motyvais tai daryti... Tai būtų didelis jų ir mūsų pralaimėjimas. Juk čia labai lengvai gali įsibrauti paprasčiausias noras pasirodyti.

Dar vienas prašymas, bet jau nelabai rimtas. – Yra išėjęs iš spaudos „Automobilistų kalendorius". Ar neturėtum galimybės nupirkti ir nebūtinai atsiųsti, nes čia taip ir nuskaitytų mėgėjai (tada nebent du – vieną palaikytum pas save).

Labai dėkoju už [mamos vardu į lagerio biblioteką nusiųstą knygą] „Kalahario smėlynus". Toks būdas neblogas. Dėl literatūros, nebadaujame. Šis tas reikalingo yra ir bibliotekoje.

Labai norėčiau nedrąsiai paklausti, ar nepavyksta kartais su Maryte įsileisti į pokalbį, kad ji pati geriau suprastų aukos paslaptį. O kartu ir mergaitės... Man rodos, šito negalima žmogui perteikti be šv. Mišių – taip pat Kryžiaus kelias, šv. Rožančiaus kančios paslaptys.

Kaip keista! – Aš beveik su džiaugsmu seku jos ligą... Juk per tai, man rodos, Viešpats ją kažkur veda. Be abejo, tas paslaptingasis „kažkur" negali būti puikybės linkme, o priešingai. Kartu toji negalė priverčia mergaites bent truputį pajusti darbo poeziją, kai jos kuo daugiau užimtos. Vaikai gyvenime niekada nesigaili to vargo, kurį teko tėvų namuose pakelti „kovojant už būvį". Tai, kad daugeliui vaikų dabar nereikia dirbti, nereikia piemenio vardo nešioti, nieko gero nežada mūsų sąlygomis. Žinau, kad moterys tokiuose reikaluose sugeba rasti aukso vidurį ir nepersūdyti, kad tie, kuriems gero norime, neįgytų savotiško imuniteto.

Noriu dar pasidžiaugti – mąstymas apie mirtį yra nuostabus vaistas nuo baimių. Juk tai mūsų laimėjimas! Net vieši pažeminimai taip pat tos pačios rūšies laimėjimas, kaip po kryžiumi stovėti, kaip atsistoti šalia „Ecce Homo".

Sese, už viską teatlygina Dievas. Žinau, kad Tau labai daug skolingas ir dar vis prašau...

KJ.

1972 02 29

Tėveli,

Šiandien tikriausiai pas Jus Mama – nors namų kvapo ir beribę savo meilę įneš į tuos niūrius namus. Kaip kartais mes nesugebame įvertinti savo motinų meilės... Dažnai reikia kokios nelaimės, kad pajustume, koks tai begalinis turtas, kurio nieks neatstos, nieks nepavaduos. Iš tikrųjų bet kuri – ypač moters – meilė tiek tegali būti didelė, kiek joje telpa motiniškos širdies.

Dabar Mama verpia siūlus Jūsų megztiniui – koks jis turės būti šiltas ir tarsi šarvai saugantis nuo visko – jame bus įpinta motinos meilė. Dievas žino, ką daro! Gal žmogui – Jums – buvo tiek daug duota aplinkinių meilės, kad padarytų atsparų ir neįveikiamą dabartinio į pragarą panašaus gyvenimo. Kokie mes visi trumparegiai su savo žmogiškomis išvadomis, planais, svajonėmis! Kaip gera tikėti ir absoliučiai pavesti save ir viską visagaliam Dievui, kuris mus tikrai myli!

Dabar man vėl sunku – kartais atrodo, kad jau mirtinai pervargau, nebeužtenka jėgų, dažnai absoliučiai nieko nesinori. Sekmadienį net šv. Mišias apleidau – neturėjau jėgų pasikelti iš lovos... Bet ir kažkokia ramybė – net neįtikėtina dabartiniame darbų ir viršnorminių pareigų sūkuryje. Dirbu viena, o darbo tiek daug, kad jau vien jo užtektų (juk beveik kasdien tenka padaryti keturių žmonių darbo normą)... O dar namai... Galvą vėl skauda, ir kojos kartais nenori klausyti...

Šiandien užėjau į kapines. Tik kelioms minutėms. Bet staiga apėmė tokia ramybė. Mirusiųjų miestas... Kiek čia tokių kaip aš, kaip mes visi, rado poilsį! Pirmą kartą aiškiai pajutau, kad jie visi – mano draugai: ne tik tie, kuriems akis užmerkiau – kurie mirę per tuos kelerius metus, bet ir tie, kurių kaulai jau sutrūniję prieš šimtmečius. Kažkas begalinio, neaprėpiamo, nesibaigiančio ir amžino, kaip žvaigždėtas dangus. Mėgstu skaityti knygas apie archeologiją, apie priešistorinę senovę – panašus jausmas, kaip žiūrint į žvaigždėtą dangų. Praėjo viskas. Praeis ir mūsų laikai, ir mūsų pėdsakų nebeliks. Bet liks siela – nemirtinga, amžinam džiaugsmui ir laimei sukurta...

Į gamtą išeiti neturiu nei laiko, nei jėgų. Bet įsivaizduoju skarotas egles, samanotus pušynus su smėlio keliukais ir ežerą, kurio pakrantėje buvo parimę kryžiai... Juk grožis – Dievo dovana mums. Kaip gaila tų, kurie jo nemato ar nepastebi! Norisi už juos aukoti save ir gyvenimą, kad visos širdys atsivertų Dievo malonei ir meilei... Atrodo, tarsi kalėjimo ar ligoninės gyvenimas būtų vertesnis už tą, kuriame galiu pati rinktis ir, suprantama, klysti... Matyt, kažką ne taip darau, kad taip nepakanka to gyvenimo, kuriuo gyvenu... Kad Viešpats nors Jums duotų jėgų, sveikatos, aiškumo ir dieviškos ramybės. O ligas ir visokį silpnumą sutikčiau paimti savo daliai...

Telaimina Jus Dievas!

L.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Ar ateis toks laikas, kad ir ir savo svajonėse ilgėčiausi tikrųjų vertybių – kančios iš meilės, o ne vien to, kas mano norus patenkins? Turbūt visada šis klausimas bus taip išgyvenamas kaip Alyvų kalne: „Tėve, jei galima, tepraeina /.../ tačiau tebūna ne mano, bet Tavo Valia!" (1972 03 05).

1972 03 05 (Gavimo data)

S.,

Nedaug liko, kokia valanda, bet labai noriu Tave paklausti ar gal išbarti – nežinau. Dirbi už keturis, o reikia žinoti, kad tikrosios pareigos yra dirbti tik už vieną. Sakyk, ar negali būti, kad gundytojas, nesitikėdamas suvilioti, pavyzdžiui, apsileidimu, tingėjimu, pabando kitą taktiką: gundyti į kitą kraštutinumą. – Tikėk, gundytojas moka taip padaryti ir padariniai iš tikrųjų būna tie patys – vis tiek gerai neatliekama tiesioginė pareiga, kuri yra Dievo Valia, kurios reikalauja klusnumas.

Šitaip atsitinka paprastai tiems žmonėms, kurie linkę manyti, kad jie gyvenime turi viską padaryti. (Kažin, ar čia negali būti ir lašo puikybės? Ar visas tas noras tikrai meilės diktuojamas?)

Kažin, ar nebūtų naudinga šitiems žmonėms pabūti, pavyzdžiui, kalėjime, ir pamatyti, kad be jų pasaulis nesubyra į dulkes, visas gyvenimas vyksta toliau, tarsi aš ir nereikalingas būčiau buvęs tame gyvenime. Tokiomis aplinkybėmis visu ryškumu pasirodo, kad pats tikrasis Veikėjas yra Dievas! O mes visi? – Tai tik Jo meilės sprendimas su mumis pasidalyti kūrybine galia, kad būtų kuo daugiau dalyvių Jo pergalėje.

Kartu neturime užmiršti, kad Jėzus pats išmokė maldos: „Siųsk darbininkų į savo pjūtį". Gali būti taip, kad darbininkų stoka yra padarinys pasaulio nuodėmių tvano, sulaikančio, paralyžiuojančio malonės veikimą. Tada lieka vienintelis teisingas elgesys, kurio išmokė Jėzus: Aukščiausiojo Teisingumo akivaizdoje atgailakančia prijungiama prie Jėzaus Atgailos, ir savo ribotumo, savo negalės jautimas – kaip nuolatinė nusižeminimo mokykla.

Man rodos, jog, pavyzdžiui, kun. Ragausko tragedija ir buvo ta, kad daugybė blogio, kurį jis vaizduoja „Ite, Missa est" knygoje, nevedė jo į nusižeminimą ir nevertė įsijungti į Jėzaus elgesį, kaip Šv. Mergelę – po kryžiumi stovėti ir savo dalį prijungti prie Jo Aukos. Kitų nuodėmės nevedė jo į atgailą.

S., tegul Dievas Tave saugo nuo šitokios klaidos! Pagal mūsų prigimties dėsnius, kurios autorius yra Dievas Kūrėjas, poilsis tiek pat svarbus, kiek ir darbas. Geriausiai visa tai išsprendžia klusnumas.

Kaip gera pajusti, kad nieko negali – ar patyrei šitokios laimės jausmą? – Tada būtinai telieka tik pasitikėti, – ir gera lygiai taip, kaip vaikui [prie mamos] prisiglausti, nuo žąsino pabėgus.

Būtų labai įdomu, jei būtų kada galimybė prie pasimatymo Tau prisijungti... Čia, rodos, ypatingai nekreipiamas dėmesys į giminystės artimumo laipsnį, – bent tokį vaizdą susidariau, nes pasimatymai dar tik prasidėjo.

Telaimina Dievas! Visus, visus!

KJ.

1972 03 05

Tėveli,

Šiandien esu pilna įspūdžių ir, kaip matote, laiškas užplanuotas ilgesnis... Vakar – šv. Kazimiero diena, tad šiandien šv. Mišiose dalyvavau prie Jo karsto. Kaip visada panašiais atvejais, prieš akis stojo tų laikų gyvenimas, žmonės, pati Šventojo asmenybė. Kiek jau amžių praėjo! Ir vėl pajunti tą laiko ir viso gyvenimo reliatyvumą, norisi vėl iš naujo perkainoti visas vertybes ir viską sustatyti į tinkamas vietas.

Viduramžiai. Jie kažkodėl mane traukia nuo jaunystės. Jų tamsa, niūrumas, proga kiekvienam pajusti savo menkumą. Ir, kita vertus, – tie šviesūs žmonės, kuriuos mes gerbiame kaip šventuosius.

Keičiasi laikai, gimsta ir miršta žmonės, eina šimtmečiai. Ar pasikeitė žmogaus prigimtis, jo esmė? Kartais atrodo, kad tik rūbai ir papročiai (neskaitant technikos ir gyvenimo išorės) tėra pasikeitę. Karjeristai, padlaižiai, niekšai, bailiai, fanatikai – jų buvo visais laikais. Ir mūsų laikais – pasikeitė tik forma ir epocha. O žmonės liko kaip viduramžiais... Tai suvokus, rodos, įsilieji į visą visų amžių žmoniją ir norisi aukotis ne tik už šių dienų, bet ir už praėjusių bei būsimų amžių žmonių išgelbėjimą. Savo asmeninis gyvenimas – kaip tai maža ir menka! Negaliu pamiršti įspūdžio, kurį paliko šv. Teresės Avilietės gyvenimo storulė knyga (tėvų bolondistų leista) lenkų kalba. Didžioji Teresė mane traukia

net labiau už Teresėlę. Gal tą knygą skaitydama ir pajutau taip aiškiai viduramžių dvasią.

Visais laikais reikia šventųjų. Kaip jų reikia – ir mūsų dienomis, ir mūsų sąlygomis! Jie – kaip šviesuliai, rodantys kelią, teikiantys jėgų, įkvepiantys savo gyvenimo pavyzdžiu. Galima pamiršti didžiuosius Egipto faraonus, Aleksandrą Makedonietį ar Napoleoną, bet šventieji – nesvarbu, kurių amžių jie būtų! – šviesūs, brangūs, artimi gal todėl, kad tik meilė padaro šventą. Šventasis – tai Meilės didvyris! Kaip toji Marija iš Magdalos (kurios Ticiano tapyto paveikslo reprodukciją iš Ermitažo paveikslų pašto ženklų serijos įdedu į laišką). Šiandien pamoksle kalbėjo apie Judą. Iš tikrųjų tai žmogaus prigimties tragiškumo įkūnijimas – žmogaus be meilės, kuris juk ir pasitikėti negali, jei neturi meilės...

Ko reikalauja gyvenimas ir ši diena iš manęs, kad ne tik įrodyčiau, bet ir tikrai gyvenčiau vien tik meile Dievui? Juk taip to trokštu! O viskas daugiau ar mažiau palikta savieigai, atsakymas į klausimus panašios prasmės: „Daryk, kaip išmanai..." Todėl taip jaučiu savo bejėgiškumą ir nuolatinę baimę, kad savo „išmanymu" neapsieisiu be klaidų. Vienintelė paguoda – kad beveik neturiu progos pati rinktis. Visą krūvį užkrauna gyvenimas, o ne pati jo imuosi. Mūsų įstaigą išplėtė, o dirbu vis tiek viena. Toks jau darbas, kad neturiu teisės pasiųsti kitur, nes ir nėra kur. O gal tam žmogui, kurį atsisakysiu priimti, kaip tik labiausiai ir bus reikalinga pagalba?! Sako, viskas tik laikinai. Po mėnesio žada atsiųsti viršininką, tada jam padėti bus lengviau. O kol žada, neturiu teisės nė reikalauti. Tik Dievas apsaugo nuo to, kad neišsipildo kai kurių viršininkų lūkestis – turėti konkretų pretekstą svarbesniems dalykams negu dabar... Gal tai dar labiau vargina, negu tas (beveik kasdien!) šimtas žmonių, su kuriais turiu susitikti kaip pagalbos teikėja. Vienintelis poilsis ir atsipalaidavimas – tai darbas name: dar liko pats malonumas – puošti, gražinti, tvarkyti.

Bet Jūs mane geriau pažįstate negu aš save – gal tikrai

kur klystu? Bandžiau tartis – nieko neišeina... Gal nemoku tiksliai pasakyti, o gal nepajėgiu perduoti savo vidaus. Bet sąžinė rami – taip ramu ramu... Dažnai prisimenu Viešpaties žodžius: *„Morta, Morta, rūpiniesi daugeliu, o reikia tik vieno..."* Kad tik ir aš nebūčiau kaip toji Morta (pati jaučiu, kad toks pavojus realus!). Bet šiuo metu neturiu ko rinktis, o reikia tik spėti vykdyti tai, ką gyvenimas krauna... Bet Dievas taip iki mažiausios smulkmenos viską sutvarko mano gyvenime (net ūkiniuose reikaluose!), kad man belieka tik nesirūpinti ir pavesti Jam viską tvarkyti. O Jis jau žinos, ką ir kaip geriau padaryti. Gal tik reikia daugiau pasitikėti Juo. Juk ir Judas būtų buvęs išgelbėtas, jei būtų patikėjęs Dievo meile asmeniškai jam.

Įsidėmėtini Jono Auksaburnio žodžiai: *„Ar gali kibirkštys uždegti jūrą?! Ne! Nes jūra jas užgesins!"* Ir mūsų nuodėmės – tai juk tik kibirkštys Dievo begalinio gailestingumo ir meilės Vandenyne. Taip gera tuo tikėti! Ir pasitikėti Tuo, kuris tikrai mus myli kiekvieną asmeniškai ir savo visagalybe gali mums duoti tik pačias geriausias dovanas. Viešpatie, tik leisk, kad pati neužkelčiau vartų Tavo malonės srautui!

„Kaip gera pajusti, kad nieko negali!" – Ačiū gerajam Dievui, kad ir mano gyvenime daug kartų leido patirti tą žmogiškai nesuvokiamą džiaugsmą. Tik tada geriausiai pajėgdavau pajusti, kad jei aš negaliu – tai juk Dievas viską gali. Ir būtent toji negalia, kurią davė kartu su begaliniu godumu aprėpti visą visų laikų pasaulį, atrodo, tarsi įpareigoja Dievą, kad Jis Pats padarytų tai, ko aš nepajėgiu. Jau seniai tai jaučiu: kad maža vieno gyvenimo, kad dviejų rankų per mažai, kad per trumpa para ir pats gyvenimas. Visose gyvenimo srityse nearti dirvonai – ir vaikų auklėjimas, ir ligonių slaugymas, ir senelių globa, ir apleistos bažnyčios – visur visur trūksta darbininkų. Norisi visur būti pačiai! Kai ligos sukaustyta gulėjau, jaučiausi tarsi patenkinusi tą godulį: kai neturėjau jėgų net tai vienai sričiai, kurią pajėgčiau apžioti, prašiau Pjūties Viešpatį darbininkų į visus tuos

barus. Ir to būtų visai užtekę. O dabar – per daug užimtos mintys ir visos kūno galios tuo kasdieniniu krūviu.

Vėl apėmęs godulys padėti žūvančioms sieloms. Laukiu, ką toliau Viešpats darys su manimi. Ačiū Dievui, kad leido suprasti, jog ne tik Mortos ir Petro, bet gal net ir Judo vietoje būčiau tinkamas kandidatas, jei ne Jo Paties duota meilė... Kaip išmokėte, nuolat prašau: *„Dieve, Tu Pats sukurk manyje tai, ką matyti nori!"* Esu tikra, kad nieko gudriau sugalvoti neįmanoma – juk Jis geriausiai žino, ko mums reikia. Ir dar supratau, kad reikia išmokti laukti. Viskas ateis savo laiku. Kiekvienai Dievo malonei savas metas. Gal nereikia forsuoti: kiekvienam darbui reikia kiek įmanoma pasiruošti pačiam, ne vien tik laukiant Dievo pagalbos. Šventųjų pavyzdys juk tai rodo!

Gal ir savo giminių atžvilgiu turime prisisemti kantrybės ir laukti. Kaip įsitikinau – visi namiškiai vienodi: jie iš mūsų pirmiausia laukia žmogiško supratimo ir šilumos, o ne sausų pamokslų (pavyzdžiui, laiškuose į namus!), kurių suprasti jie dar nepasirengę... Kartais nebetenku vilties su savo namiškiais rasti bendrą kalbą. Ir būtent tai – net labiau už bet kokį pažeminimą ar nesėkmę! – labiausiai leidžia pajusti, kiek mažai galiu (tiksliau – be Dievo pagalbos nieko negaliu). Ir čia turbūt reikia labiau pasitikėti Dievo meile ir gailestingumu.

Telaimina Jus Dievas!

L.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Aną naktį Apaštalai paliko Mokytoją kaip tik dėl to, kad pasijuto vieni. Kai tik Jis paslepia nuo mūsų akių savo galybę, mums ir ima rodytis, kad Jis nieko negali. Čia ir yra ***meilės egzaminas. Meilė visa tiki. Meilė niekada nesijaučia viena. Užtat ji visagalė"*** *(1972 03 12).*

1972 03 26 (Gavimo data)

S.,

Norėjau pasakyti Tau nuostabų dalyką: kelinta diena jau tikras pavasaris! Net vieversį girdėjau. Ir jau tikrai šilta. Visus tinginius baigia išvilioti iš kambarių į lauką. O tinginių, pasirodo, nemaža. Nuolat tenka matyti tūnant kur nors koridoriuje su papirosu dantyse, kai lauke gryniausias oras, kurio taip labai reikia kiekvienam žmogui. Tai labai daug apie juos pasako. – Vadinasi, jokio rūpesčio savo vidine ir išorine kultūra...

S., gabalėlis iš vieno mąstymo minčių. – Tu, be abejo, esi veiklos tipas. Žinai, iš kur tokios mintys apie žmones, kurie turi darbo aistrą? – Girdėjau apie vieną vaikiną, kuris dar nuo pokario laikų, iškalėjęs jau 16 metų ir dar prieky 9... Ar jo gyvenimas nueis veltui? Jis galėjo būti profesorius, knygas rašyti... Atpirkimo paslaptis mums čia daug paaiškina. – Tai, ką mes savo nuodėmėmis sugadiname, Dievas yra galingas naujomis dovanomis ištaisyti taip, kaip žmogaus [Adomo] nuodėmę ištaisė naujomis malonės srovėmis – šv. Mišios, sakramentai, Jėzaus, Šv. Mergelės asmenys.

Taip ir su darbais. Amžinybei, sielų likimui reikšmę turi tik tai, kas reiškia meilę Jam. Gali didžiausi tomai knygų būti parašyti iš puikybės, iš godumo pinigui. Ir gali mažytės kasdieninės smulkmenos, kaip šv. Teresėlės gyvenime, tapti priemone įrodyti meilę Jam – paprastai per klusnumo auką.

S., ar Tu nepagalvojai, kad gali būti tam tikra aukos rūšis – neturėti ko klausyti? Nesielvartauk dėl to. Ką nors nuveikti esminė dalis tai nėra toji fizinė darbų pusė, bet apsisprendimas pasitikėti, maldauti, Jo Valią pažinti. Tai tarsi gauti paskyrą ministerijoje. Paskui, turint kapitalo, realizuoti – antraeilis dalykas.

Dar vieną įdomų faktą norėjau pasakyti. – Pasirodo, mūsų asociacijos – nuostabus dalykas. Ir mes, net šito patys nepastebėdami, sukeliame tam tikras asociacijas. Pavyzdžiui, kai pajuntu stiprų gamtos išgyvenimą – kaip kad dabar, pavasarį, – asociacijos vis veda į Tave. – Man rodos, Tavo visa būtis ypač susijusi su gamta. Jei neturėtum laiko specialiai ja gėrėtis, nepamiršk panaudoti progų, pavyzdžiui, kai važiuoji į Vilnių, pas ligonius ir pan. Paga-

liau ir kasdieniniame konvejery – matyk pušeles prie savo namo, kapinių milžinus klevus, kaip jie tuoj subanguos pavasario gyvybe, – viską, viską! Ar gali širdis nejausti dėkingumo? Dėkingumas jau yra laimės jausmas.

Priimk sveikinimus Kristaus Pergalės šventėje!

KJ.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Kodėl vakar ir šiandien L. kaip mielą sesę jaučiu? Kas suriša širdis? – Fizinis artumas? Ar idėjų vienybė, siekimų sutapimas? Ar už tai artima, kad nėra aistros tenkinimo?

Ar tiesa, ką Vaižgantas sakė, kad aistrų tenkinimas neįdomus, kaip ir bet koks kūno jausmas neįdomus?..” (1972 04 08).

[Neišlikęs L. laiškas]

1972 04 15 (Gavimo data)

GKr!

Jei turėčiau pasakyti, su kuo reikia sveikinti šiandien, tai tikriausiai – su nuostabiu paukščių giedojimu. Vaikščiojant pačiu tolimiausiu sodo taku labiausiai jaučiama nuostabi jų muzika. Juk nuo to tako arčiausiai miškas. Ir kas ten per paukščiai gyvena, kad tokie nuostabūs jų balsai?! Be to, dar pats miškas paskendęs paslaptingame rūke. Ar gali būti kas dar nuostabesnio? – Tikriausiai. Bet jei mūsų laimei šios žemės kelionėje būtų leista tik miško grožį pažinti, toji laimė jau būtų nuostabi. Dar norėčiau išsiderėti, kad tame miške būtų ežeras su smėlio krantais.

Šįmet, rodos, dar tik pirmą kartą buvo toks šiltas, paslaptingas rūkas. Įdomu, ar pastebėjai? Ar girdėjai ir tą nuostabų koncertą? – Juk būtų nedėkingumas nepastebėti dovanų. Tai tas pats, kaip nepastebėti meilės.

Žinai, jei reikėtų pasirinkti, kada gražiausias miškas, – kažin ar nepasirinkčiau tokio, kai lyja ramus, be vėjo lietus ir miške

būna paslaptingas rūkas, – toks ne per tirštas, o tik teikiantis miškui paslaptingumo.

Šios dienos kaip tik tokios. Ar pastebėjai? – Padaryk savo atminties egzaminą ir pabandyk papasakoti, ką veikei pirmąjį penktadienį, o ir šeštadienį, ar matei rūką miške, ar girdėjai koncertą? Kažkodėl labai norėjosi būti ypač maldos vienybėje turbūt dėl to grožio, kuris juk visada yra Kūrėjo meilės šypsena. – Ar nepamirši papasakoti apie pirmąjį penktadienį?

S., aš dabar iš psichologijos studijuoju naują meną – kaip būti vienam savo sielos šventovėje, esant beveik nuolat minioje žmonių. Man rodos, šis menas ir Tau turėtų būti labai svarbus. Pasirodo, tai galima. Pavyzdžiui, ir dabar – sėdžiu bibliotekoje, pro mane eina žmonės į kiną (ir aš tuoj eisiu). Jie kalba. O aš kalbuosi su Tavimi. Juk tai, man rodos, irgi nusižeminimo rūšis – įkyriai nereikalauti patogių aplinkybių, bet dėkoti už viską, ką teikiasi duoti. O Jis moka būti nuostabus ir dosnus mums visokiomis aplinkybėmis. Atrodo, net specialiai dosnus, jei tik mes bent krislą dėmesio, bent norą skiriame Jam...

S., Tu užtark vieną ligonį, kurį baigia graužti vėžys ir puikybė... Unanimes in oratione -

KJ.

[Neišlikęs L. laiškas]

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Šiandien tikrai nustebino Loretos laiškas, kuriame pasakoja – pagal mano prašymą – apie pirmojo penktadienio nuotaiką.

Pasirodo, tikrai esama ***paslaptingo sielų ryšio****. Kodėl kaip tik tada, kai buvo tokia audra, tokia auka, aš ryškiai pajutau ją kaip gerą seserį, ir sprendžiau klausimą, kodėl taip būna, kad kraujo sesers artimumą pralenkia" (1972 04 20).*

1972 05 05 (Gavimo data)

S.,

Šį vakarą turiu parašyti keletą laiškų, bet pirmąjį paėmiau Tau. Turbūt dėl to, kad rašyti reikia tam tikro įsivažiavimo – geros mintys ne visada staigiai ateina, o rašant Tau, žinau, jog nereikia varžytis, kad „gerai išeitų".

Ar pastebėjai, kad pora dienų jau tikra vasara? Per porą dienų sužaliavo berželiai. Aš kasdien juos stebiu, kaip jie kiekvieną dieną vis naujomis spalvomis puošiasi. Be abejo, labai norėčiau šimtą metrų nueiti ir iš arti pažiūrėti, kaip skleidžiasi lapai, bet Viešpats išmokė mus: „Tačiau tebūna ne mano valia, bet Tavo!" *– Klusnumas už daugelio neklusnumą. Nors gėda kalbėti ir auka vadinti tuos mažyčius neišpildytus norus. Juk čia pat ranka pasiekti galimą sprogstančius kitų medžių lapus. Kai jie sužaliuos, mes būsime kaip sode, nes čia gana daug jų prisodinta.*

Tačiau vis tiek šios dienos mąstymas buvo apie pragarą. Jei mažyčių mūsų norų neišpildymas jau mus daro nepatenkintus, tai ką kalbėti, kaip įsivaizduoti pragaro nelaiminguosius, kurie žino, kad ***niekada, niekada*** *neįvyks nė vienas jų noras! Kaip baisu! Jau mūsų mažyčių norų laikinas neišpildymas daro mus nepatenkintus. O juk už tai kaip dėkingi turime būti Viešpačiui! Kokia didelė malonė bent maža dalelyte dalyvauti Jo didžiajame darbe – po kryžiumi su Šv. Mergele stovėti!*

S., kaip lengva pajusti Dievo didybę pragaro fone! Juk pragaras – tai ne kerštas, bet absoliutus teisingumas. Kas yra Dievas, jei nesiskaitymas su Juo pagal teisingumą amžinos bausmės reikalauja!

Niekada, niekada neišsipildys pragaro nelaimingųjų norai! Šitokio fakto akivaizdoje kaip nedrąsiai pasijunta mūsų aistros... Ar ne tiesa? Aistroms nugalėti labai tinka mąstymai apie mirtį ir pragarą.

S., mane labai nustebino Tavo laiškas. Ar tik mes nebūsime jautrūs telepatijai? – Norėtųsi pasiūlyti žymėti kalendoriuje originalias nuotaikas. Pavyzdžiui, vėl norėtųsi Tave klausti, – žino-

ma, nesivargink, jei neprisimeni, – kas per atmosfera buvo šeštadienį (balandžio 29 d.) vakarop ir sekmadienį, pirmadienį?

Įdomu, kaip Tavo darbo krūvis? Ar nebūna galimybių išvažiuoti, paekskursuoti? Ar nemanai kada padaryti turistinį žygį pas mus [į Pravieniškes]? Su Linute susirašinėjame laiškais, o Gidutė kažkodėl nedrįsta... Tikriausiai gyveni jau naujoje vietoje [naujame name]? Už viską tebūna Viešpačiui garbė!

KJ.

1972 05 06

Laudetur!

Pirmiausia – sveikinu su pavasariu ir su artėjančia Gimimo diena! Telaimina Jus Dievas, suteikdamas savo malonių – to visi prašome.

Ar jaučiate, kokie nuostabūs pavasario kvapai? Pasirodo, tai dar vienas Dievo duotas džiaugsmas – jausti, kaip kvepia berželiai, pražystančios ievos, topoliai pakelėse, su vakaro migla nuo paupio sklindantis pievų kvapas. Mums dar džiaugsmas – jau naujakuriai! Čia taip gražu! Paukščiai savo čiulbesiu prikelia jau šeštą valandą, ir aušrą dažnai sutinku kapstydamasi darže. Viskas taip gerai, kad nenorom, pagalvojus apie gyvenimo nepastovumą, pradedi laukti kokio kryželio.

Jau artėja mano atostogos. Keliskart buvo kilusi abejonė, ar tuo keliu einu. /.../ Tikiu, kad Dievas ne tik galingas, bet ir geras: tikrai duos tai, kas reikalingiausia. Skaičiau tokią knygutę apie šventumą ir dar labiau jaučiu pareigą jo prašyti – prašyti Dievo meilės kaip didžiausios gėrybės, per kurią galima su Kristumi gelbėti pasaulį.

Vos įsikrausčius į naują namą, kitą dieną nuvažiavau pas Marytę pasidžiaugti. Pas juos viskas taip pat. Šį kartą lengviau sekėsi bendrauti su mergaitėmis. Džiaugiuosi, kad galėjau jas pasikviesti į svečius per vasaros atostogas – gal tada Dievas teiksis pasinaudoti kaip menku įrankiu... Skaitėme paskutinį Jūsų laišką, ir džiugu buvo matyti (koks para-

doksas!) Marytės ašaras. Kur buvo sakoma, kad reikia vaikus pratinti prie dienos apžvalgos ir aukos, ji su ašaromis ir kažkokiu skausmu pasakė: „Pirma reikia pačiai žinot ir taip daryt..."

Tikrai, tik Dievo palaimos norisi prašyti Jums ir visiems.

L.

1972 05 12

Tėveli,

Nebeištveriu nepasigyrusi: prieš kelias dienas mūsų pušynėly girdėjau lakštingalą suokiant! Ir – nori nenori – ima nuostaba: kiek daug gyvenime Dievas teikia džiaugsmą keliančių dovanų! Tik reikia mokėti džiaugtis ir pastebėti, gal tiksliau – būti jautriam grožiui, gėriui ir visoms Kūrėjo dovanoms. Kaip gera tikėti – net tada, kada negera!

Nenorom atkreipiau dėmesį į savo gyvenimo nepastovumą. Gal pernelyg greitai keičiasi jausmai, nuotaikos. Tai netobulumo požymis. Bet kartu negaliu nepastebėti ir tikrų Dievo gerumo dovanų – taip aiškiai jaučiamų Jo malonių.

Kurį laiką buvo ramybė. Kasdien mąsčiau apie šventumą. Aiškiau pajutau, kad viskas, kas žmoguje (ir šventuosiuose) geriausio – tai juk tik Dievo malonė, Jo dovana. Iš mūsų gal tik vieno reikia: neuždaryti vartų Jo malonei. O tada jau Jis Pats veikia. Juk tai Jis duoda naują seniai žinomų dalykų suvokimą ir įvertinimą. Tai Dievas duoda šviesos aiškiau matyti ir daugiau bei geriau suprasti. Kai užlieja Jo malonė, tada negali būti nė kalbos apie išdidumą ar puikybę, nes taip aiškiai suvokiama, kad viskas – ne iš mūsų pačių, bet gauta kaip Jo dovana. Tada būna taip lengva. Bet vos tik Jis atitraukia savo palaikančią Ranką (gal kad dar geriau suprastume, kas esame patys iš savęs iš tikrųjų), ir vėl viskas sunku. Vėl, pati išgyvendama, galiu įsivaizduoti nuotaikas žmonių be tikėjimo ir vilties, jų gyvenimo tamsą. Tas išgyvenimas toks stiprus, kad kone kartu su jais pradeda rodytis nesąmone visa tai, kuo mes tikime ir gyve-

name. Žinau, praeis diena kita – ir vėl sušvis Jo malonės saulė. Vėl bus aišku, kodėl buvo tų dienų tamsa ir apatija. Dabar itin aiškiai jaučiu, kad viskas iš tikrųjų duodama už kažką atkentėti ir atsidžiaugti. Bet ir didžiausio beprasmybės skausmo valandėlėse Dievas leidžia pajusti bei suprasti kažkokią aukštesnę prasmę.

Didelis mano džiaugsmas – Gražina, jos dabartinės nuotaikos, jos toks aiškus poslinkis į šventumo kelią. Kaip ji paskutiniu metu suaugo ir subrendo Dievo malonėje! Kaip nuostabu ir kokia laimė matyti savo mylimųjų tokį aiškų augimą ir kryptingumą Dievop! Tai ir pačią įpareigoja neatsilikti. Bet ką žmogus gali pats? – Tik aukotis ir melstis, priimti Jo Švenčiausiąją Valią.

Aplink tokia tuštuma ir tamsa. Net namiškiai nesupranta, kam reikalinga auka ir kančia. Iš giminės nė vienas nepateisina mano „karjeros gadinimo" ir viso, kuo gyvenu. Kodėl jų širdžių nepasiekia dėkingumo pareiga už tą stebuklingą sėkmę visame, ko tik ėmiausi gyvenime?! Juk materialūs dalykai turėtų prakalbėti jiems suprantama kalba, bet kol kas dar to nėra...

Trokštu tobulo Jo Valios įvykdymo mūsų visų gyvenime. O šių dienų gyvenimas – tai paprastas, bet sunkus fizinis darbas darže ir apie namus. Kartais iš tikrųjų reikia sukaupti jėgas, kad garsiai nesudejuotum. Bet tada, kai širdis kažkur aukštai pakyla ir lyg kūju daužo smilkiniuose, taip lengva įsivaizduoti po kryžiumi sulinkusį Išganytoją. Tada lengvas pasidaro ir fizinis sunkumas – už sielas, už tuos, kurie žūva! Kartu kentėti, kartu aukoti – su Dievu ir su Žmogumi – norėčiau, kad tai Jo Valios būtų man skirta. Gera tikrai ir be abejonės žinoti, kad Jo Valia – visus matyti šventus. Kad būtume tobuli, kad gyvenime tobulai įvykdytume Dievo Valią – to Jis nori iš mūsų. Tik formą ir laipsnį ne mums rinktis priklauso... Dieve, padėk įvykdyti Tavo Valią!

Ir Jūs padėkite savo malda, juk – *unanimes in oratione*!

L.

1972 05 28 (Gavimo data)

GKr!

S., skaitau labai įdomią knygą – nuotykių apysakas. Pasirodo, ir iš tokių knygų galima šio to išmokti, tik reikia mokytis rinkti grūdus peluose. Prisimenu kažkur girdėtą posakį: „Kiekvienoje klaidoje yra dalis tiesos". – Stengiuosi kasdien ko nors išmokti – ar iš knygų, ar iš gyvenimo įvykių. O visų mūsų gyvenime būna įvairiausių faktų, apie kuriuos verta pagalvoti, tik, gaila, gyvenimo konvejeris mus nuneša tolyn ir nespėjame visko kritiškai įvertinti. Taip, gyvenimas gali (ir turi) tapti išminties mokykla. Bet čia reikia dar vienos sąlygos: reikia pastangų pajusti arti arti Aną pasaulį, kitaip – nepasijutus jo akivaizdoje – mūsų pačių jausmai, nuotaikos, norai gali sutrukdyti teisingai, išmintingai įvertinti gyvenimo mokyklą.

S., labai atsiprašau, bet norėjau pasiūlyti – paprašyti išspręsti vieną savo vidinės kultūros ugdymo uždavinį. – Ar nesutiktum, Dievo padedama, susimąstyti ieškodama atsakymo į klausimą: kodėl taip kontrastiškai keičiasi Tavo nuotaikos? Ar čia fizinės, ar dvasinės priežastys? Ar metams slenkant nuotaikų svyravimas didėja, ar mažėja? Ką apsiniaukę periodai skatina: neviltį, ekstravagantiškus poelgius ar priešingai – lenkia į maldą, norą būti Jo akivaizdoje, ypač prie Švč. Sakramento? Jei čia fizinės priežastys – reiktų labiau atkreipti dėmesį į pervargimą, jei dvasinės – į ramybės, susikaupimo momentų stoką – ar pavyksta pabūti vienai (žinoma, ne vienai!).

Norėjau dar paklausti, ar skaitei knygą „Kalahario smėlynai"? Žinai, man toji knyga sukūrė nuostabų vaizdingą mąstymą apie pragarą. – Pameni, kai po lėktuvo avarijos jie liko dykumoje: vienas vis neišsiteko su kitais, o paskui taip atsitiko, kad dykumoje jis liko vienas, be vilties kada nors iš ten išeiti... Juk ir pragaras – priešingybė visiems nuodėmingiems jausmams, norams. Taigi žmogus nusidėdamas turėtų atsiminti, kad jis, tenkindamas to momento savo norų malonumus, tampa sau budeliu.

Kaip mus nustebins Ten daugelis dalykų! Pavyzdžiui, kad ir tai: daugelio didvyrių pergales laimi paprastos, mažutės, nežino-

mos sielos! Tai labai gera atsiminti sunkiais momentais – mums leista laimėti kitų kovas! Dažniausiai laimime klusnumu – vietoj jų neklusnumo.

S., ar gavai laiškutį su klausimu, kaip jauteisi balandžio 29-ą? Žinoma, neatsiminsi. Nesivargink, tai nesvarbu.

Telaimina Dievas!

KJ.

1972 05 28

Laudetur...

Tik ką grįžau namo, ir pro autobuso langą visą laiką galėjau stebėti debesis – tokius, kokius Jūs mėgstate. Ir gatvėmis ėjau per lietų – tokį, koks Jums patinka. O namie radau uždavinį (tikrai man nelengvą išspręsti!): kodėl tokios nepastovios mano nuotaikos. Pati sau manydavau, kad gal tai Dievo duota malonė aukai už kitus, bet dabar bijau, ar tik ne puikybė bus tą mintį pasiūliusi... Pati išspręsti nepajėgiu – padėkite...

Gal ir visada taip buvo, bet dabar atrodo, kad metams bėgant vis labiau ir aiškiau pastebiu savo menkumą (viena paguoda, kad tas suvokimas vis į Dievą veda, Juo vienu pasitikėti ir iš Jo visko laukti versdamas). Kada sumažės per didelis apkrovimas mano gyvenime?! Šeimos „galvos" pareigos ir našta užvirto ant mano pečių... Darbinga tik aš viena, o kiek darbų! Pavasaris. Tai ne tik gamtos atbudimo grožis, Dievo leistas kaip dovana mums, bet ir darbų gausa. Nuo aušros plėšiu velėnas jauname sode ir kasu, sėju, sodinu. Į lovą krintu, kai jau nieko nebematyti... Baigėsi mūsų ištekliai ir reikia stengtis aprūpinti namiškius, jei gyvenimas pareikalautų palikti juos (esu tikrai viskam pasirengusi, kad ir kokia būtų Dievo Valia). Tik gegužinių pamaldų stengiuosi nepraleisti, o kokiam specialiam susikaupimui laiko nebelieka. Bet sąžinė dėl to absoliučiai rami, nes tikiu, kad ir darbas gali būti malda. Kas rytą klausydama paukščių čiulbėjimo, uosdama pavasario kvapus, matyda-

ma tekančią saulę, pajuntu neapsakomą dėkingumą Kūrėjui. Sąmoningai stengiuosi dirbdama mąstyti ne pusvalandį, o valandą (kartais ir visas tris valandas, kol išeinu į darbą). Kaip galiu Jam nedėkoti, neatsistebėdama Jo gerumu, kad duoda sveikatos ir jėgų tiems visiems darbams?! Dėkoju net už tokią smulkmeną, kad nė karto nesusižeidžiau rankų į stiklus, kurių tiek daug mūsų dirvonuose. Matyti jau ir darbo vaisiai: šiandien visas didysis altorius skendi tulpėse, kurias Dievas išaugino mano daržely! Taip gera man ne dėl kokio tuščio pasididžiavimo, bet kad dabar savo gyvenimo ir visų jo reiškinių prasmę atrandu tiek, kiek tai susiję su Dievu. Jis – mano gyvenimo Alfa ir Omega!

Kartais būna sunku – ypač matant girtas moteris... girdint jų kalbas, jų burnojimą... Jau nuo vaikystės bet koks nupuolimas versdavo pajusti tragediją ne tik to žmogaus, bet tarsi ir visų tokių pasaulio nelaimingųjų... Dabar tai jaučiu dar labiau: kartais apima lyg kokia apatija, lyg koks fizinis ir dvasinis išsekimas (nepastebėjau, kad tai būtų susiję konkrečiai su kokiu fiziniu ar nerviniu persitempimu). Tada atrodo viskas vis tiek pat. Tada taip aiškiai suprantu, kodėl žmonės netiki, kodėl neina į bažnyčią, kodėl geria, kodėl paleistuvauja. Ir suprantu, kad jei mano širdy ir gyvenime nebūtų Dievo – gal pati daryčiau net ir dar blogiau... Tokia baisi nuotaika paprastai trunka neilgai (ilgiausiai – kelias dienas). Ir niekaip nemoku paaiškinti to kontrasto, kad net ir tokioje nevilty bei tamsoje aiškiai (rodos, dar aiškiau negu paprastai) jaučiu Dievą, Jo buvimą. Net tada, kai pati gerai suprantu, kokia nesąmonė netikintiesiems atrodo visi mūsų argumentai ir mūsų gyvenimas. Labai aiškiai jaučiu, jog pati visa tai turiu tik dėl to, kad Dievas duoda, ir tik tiek, kiek Jis duoda. Po tokių dienų vėl ateina ramybė, vėl viskas lengva (net per daug lengva!), viskas aišku, suprantama. Lieka tik šių išgyvenimų prisiminimas ir pareiga – visą save ir visą savo gyvenimą aukoti už tuos, kurių visas gyvenimas toks tuščias ir klaikus, kaip man buvo tos

kelios valandos. Vis didėja kančios ir aukos troškimas – kaip aukos už visą pasaulį ir visus laikus iki amžių pabaigos. Tai galėtų atrodyti šventvagiškas įžūlumas – tačiau nemoku sumažinti apimties (gal dėl to, kad Dievas nedavė ribos ir saiko jausmo...).

Prieš kelias dienas mačiau amerikiečių filmą „Gaudynės" – jis priminė pragarą (kaip ir „Kalahario smėlynai") ir padėjo dar geriau suvokti, kuo pavirsta žmogus be Dievo. Geriausiai sekasi mąstyti būtent apie viską, kas turėtų (kartais labai aiški tokia rašytojo ar režisieriaus tendencija) atitolinti nuo Dievo. O man tai sukelia visai priešingą reakciją: atsilyginti už juos visus meile ir viską aukoti už juos visus išgelbėti jiems ir tokiems kaip jie. Būtų viskas gerai, jei ne tie – net keliskart prasiveržę – staigumo priepuoliai ir kartais pratrūkstanti nekantrybė interesantams [pacientams]... Matyt, dar per mažai turiu artimo meilės ir per daug nuovargio... Bet darbų apimties sumažinti neįmanoma – tai ne nuo manęs priklauso. Nuo birželio 10-os dvi savaites ilsėsiuosi Palangoje, po to vėl prasidės statyba ir įstaigos remontas. Matyt, tokia jau mano dalia... Padėkite suprasti, kur klystu – noriu tik Jo Valią vykdyti – ir tik tobulai! (Ar tai ne puikybė?!)

Telaimina Jus Dievas!

L.

1972 06 03

Laudetur...

Sėdžiu pas Gražiną ir abi kuriame laiškus... Bet iš pradžių būna taip, kaip pasakius: „O dabar kalbėk tu!" – staiga dingsta visos mintys ir nežinau, nuo ko pradėti...

Stoviu ant naujo gyvenimo slenksčio. Nuo birželio 12-os iki liepos 1-os Palangoje nežinau kada išsitarpuos aštuonios [rekolekcijų prieš noviciatą] dienos. Ir pati negaliu nuspręsti – ar čia pagunda, ar protas prabilo kaip abejonė: ar tuo keliu einu... Ar rasiu tarpusavio meilę (dabartiniu mano suprati-

mu – kur nėra meilės, ten ir Dievo negali būti)?.. Dabartinė mano nuotaika tikriausiai nenormali ir netinkama tokiam ypatingesniam laikotarpiui: visai neturiu jokio noro – nei noriu, nei nenoriu... Viską suverčiu Dievui – ogi tegu Jis tvarko: Jam iš aukščiau geriau matyti, ko mums, mažiems ir varganiems, reikia... Turėjome su Gražina tokį gerą vakarą pas mane ant sofos, ir tada priėjome išvadą, kad mūsų draugė pakliuvo ne į savo vietą. O juk ji taip atkakliai prašėsi ir taip buvo tikra dėl savęs! O aš viskuo abejoju ir nieko nežinau, visko trokštu ir kartu nieko nenoriu... Trokštu kančios, aukos, trokštu veiklos ir kartu – nieko nenoriu pati rinktis, nes nežinau, kam esu tinkama... Ir Šeima [vienuolija] – ar čia man Dievo skirta būti?..

Bet gal nėra ko sau sukti galvos – gal tai tie patys „doleriai" [klaustukai], kuriuos visus reikia perbraukti? Tegu Dievas tvarko, kaip Jam atrodo reikalinga. Tegu įvyksta Jo Valia – argi svarbu, kokia ji bus?

Dabar jau kelios dienos, kai vadinasi, kad atostogauju – nuo 5 val. ryto iki 11 val. vakaro neatitiesdama kupros raviu daržus. Gal dėl to fizinio nuovargio jaučiuosi tokia atbukusi, kad nei mąstyti, nei melstis – nieko negaliu. Vis kartoju ir kartoju: *„Iš Tavo rankų, Viešpatie, imu gyvenimą ir mirtį..."* Tai suvokiu tarsi dabartinio mano gyvenimo įprasminimą. Bet ar tai pakankama prasmė? Gyvenimas jau ne kartą yra pamokęs, kad daug kas buvo visai be reikalo sugalvota, be reikalo padaryta, nors tuomet nuoširdžiausiai buvau įsitikinusi, kad taip reikia... Ar vėliau nebus gaila ir tų statyboms bei daržams praleistų dienų ir išeikvotų jėgų? Gal galėčiau save panaudoti naudingesniems dalykams (pavyzdžiui, kad ir savo specialybės patobulinimui)? Jei taip būtų – koks tuštut tuštutėlis pasirodytų buvęs mano gyvenimas! Juk ramiausia sąžine net visas maldas apleidau manydama, jog tas katorginis darbas yra malda... Ar taip iš tikrųjų? Argi dar ir šioje abejonėje Dievui patinka mane laikyti (nes vieni sako „taip", o kiti – „ne"...)?

Visiškai nepasitikiu savimi... Kaip viskas reliatyvu! Kaip sunku pažinti ne tik patį save, bet ir kitą – net ir geriausius draugus, net ir savo – dvasios ar kūno – vaikus... Jei per tiek metų mūsų draugei negalėjo padėti jos Tėtė... Dabar su Gražina svarstome, gal jis jos nepažino, jei neperspėjo, neapsaugojo, nepamokė, neišgelbėjo... O gal neįmanoma pažinti ir suprasti kito žmogaus vien iš to, ką jis pats apie save sako ar galvoja? Tikriausiai net ir nenorėdami mes save parodome geresnius...

Kokia esu aš? Ar neatnešiu nelaimės kitiems, ar neapsunkinsiu jų? Ar čia mano vieta? O gal – „eiti į atsiskyrėlius"? Juk galiu gyventi taip, kaip dabar – kuo mažiausiai būti kitiems našta. Ko Dievas nori iš manęs? – Tėveli! Maldauju! Prašykit ir už mane, kad Dievas leistų suprasti Jo Valią ir duotų jėgų ją įvykdyti.

/.../ Jau reikia važiuoti – su Dievu! Telaimina Jus Dievas ir tepadaro šventą daugelio išgelbėjimui!

L.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

*„Šių dienų normali žmogaus būsena – puikybės siekimas ir savo norų tenkinimas. Patraukti dėmesį gali tik kontrastas – **pažeminimas ir auka**, kaip priešingybė savo norams – **štai kuo šiandien galima prakalbėti į visuomenę!**" (1972 06 25).*

1972 07 02 (Gavimo data)

L.,

Pirmiausia norėjau paklausti, ar gavai dvigubą laišką: Gražinai ir Tau?

Sėdžiu bibliotekoje prie to lango, iš kurio nuostabus vaizdas į miškus. Tikriausiai ir patiems didžiausiems gamtos mėgėjams čia būtų kuo pasidžiaugti. Ir dėkoti! Juk prieš daugelį metų [Dievas] išdaigino tuos medžius, augino ir laistė lietumi – žinojo, kiek man bus džiaugsmo! Kažkaip net neįtikėtina atsiminus, kad labai jau

nedaug laiko beliko prie šio lango sėdėti. Kokia bus paskui Jo Valia? – Melskime, kad ji – šventoji Jo Valia – įvyktų!

S., kažkodėl nenorėčiau sutikti su mintimi, kurią judvi su Gražina pasakėte apie savo draugę. Jei ji būtų ištekėjusi, – kažkodėl man atrodo, – būtų buvę kitų nelaimių, greičiausiai ji būtų išsiskyrusi... Man rodos, ją išgydyti galėtų pažemintas, paniekintas Jėzus su erškėčių vainiku, kai Pilotas, pastatęs Jį prieš minią, pratarė: „Ecce Homo"... Jei ji sutiktų šalia šitokio Jėzaus atsistoti, nors į ją susmigtų kaip ietys neapykanta degančios minios akys... Žinau, kaip sunku atsistoti šalia tokio Jėzaus... bet tai išgydytų jos nervus! – Sakyk, ar medicina jau žino apie tokius nervų vaistus?

Tu nebijok, jei po metų atrodo, kad viskas buvo netobula. Dievas gali toleruoti mūsų netobulumus dėl to, kad jis galingas naujomis malonės dovanomis su kaupu ištaisyti mūsų klaidas. Dėl to Dievo didybė, Jo meilė spindi milijardais nuostabiausių vaisių.

Kaip elgtis šiandien – pati matai, kad Dievas pasako per aplinkybes. – Tau nuostabu, kodėl vieni sako „taip", o kiti – „ne"... Jei tas „katorginis darbas" – kaip Tu jį vadini – tikrai yra kalbėjimas su Juo, tada – „taip", sveikinu, jei jau pradėjai remontus. Ir visai nenuostabu, kad Dievas mus laiko kartais nežinioje. Juk tai viena iš sunkiausių aukos formų. Taip pat ir viena iš vaisingiausių. Šios rūšies aukos forma – nežinia – norėčiau sakyti, kad tai specifinė mano aukos forma. Kaip matai – ne vien Tavo.

Nesistebėk, kad jūsų draugės Tėtė [dvasios vadas] negalėjo padėti. Čia gali padėti tik malonės veikimas, o ne „tėtės". Ir dar klausimas, koks buvo tas pasitikėjimas. Norėčiau pasakyti: nežinau atvejo, kad šiuose reikaluose būtų padėjęs ***tik*** *natūralus palinkimas, kuriame nereikėjo aukos... (Kaip svarbu čia sąmoninga intencija!)*

O jei iš Tavęs Dievas norėtų, kad „eitum į atsiskyrėlius", kaip, pavyzdžiui, Šatrijos Ragana, – nebijok – įvyks kažkas neeilinio, per ką bus pasakyta Jo Valia.

Teatlygina Dievas už tai, kad buvai pas Marytę ir turėjai kantrybės su mergaitėmis. Jei galima, labai norėčiau, kad papasakotum ką nors apie jas...

Ir aš stengiuosi kasdien ką nors sužinoti, išmokti. Kaip tik į rankas patenka tokios knygos, kurias „būtinai" reikėjo perskaityti. Dabar skaitau Cveigo noveles – kaip papildymą viso, ką išmokau iš Tavęs apie nuostabų, paslaptingą moterų pasaulį...

Telaimina Dievas visus!

KJ.

[Neišlikęs L. laiškas]

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

*„**Rojaus būsena** – šeštadienio vakaras. Skaitau „savo klasėj" A. Vienuolio knygą „Padavimai ir legendos" ir negaliu atsistebėti dvasios tyrumu juose. /.../ **Tyrumas meilėje – tikro džiaugsmo šaltinis.** /.../ Pasitikėjimas, nesusiduriąs su nusivylimu, visada susijęs su paslaptingu džiaugsmu.*

Čia pat už lango grupė vaikinų su savo lageriška „terminologija". Žiūriu ir mąstau – koks kontrastas! – Vargšai vaikinai... Jiems nesuvokiamas tyrumo džiaugsmas, o be jo pasauly jaučiasi tarsi iš rojaus išvyti... /.../ Bent kartą išpildyti aistros norai visam laikui atimtų paslaptingąjį tyrumo džiaugsmą.

*Pajusti aukščiausios rūšies džiaugsmą žemėje negalima be prievartos sau, savo neprotingiems, laukiniams norams. – Šitoj prievartoj mes **galim juos užvaduoti** – juos, kurie jokio supratimo neturi apie prievartą sau" (1972 07 08).*

1972 07 13 (Gavimo data)

L. Chr!

S., Tave pirmiausia norėčiau sveikinti su viskuo, kuo tik galima. – Turėtum būti jau grįžusi iš kurortų. Ir visa, ką parsivežei – poilsio ramybę, įspūdžius, dinamiką, ryžtą naujam darbui – su viskuo sveikinu ir visa tai aukoju per Šv. Mergelės rankas!

Norėčiau truputį ir pabarti dėl kai kurių laiško vietų. Pavyzdžiui, joks kirminas neturi teisės mūsų graužti dėl teisingo poilsio. Taip jau Kūrėjo leista, kad mes dabartinėje savo būklėje dirbdami atsimušame į nuovargio ribą ir taip būname priversti pajusti tai, ką Jėzus priminė: ***„Be manęs nieko negalite padaryti"****. Tikrasis Veikėjas Jis, o ne mes. Sakyk, ar ne puikybės dulkės manyti, kad* ***aš*** *viską turiu nudirbti? Kam tada Mokytojo žodžiai: „Melskite pjūties Viešpatį siųsti darbininkų..."?*

Rodos, jau ne kartą reikėjo Tave už šitai barti. Kai mes persitempiame, tikriausiai šėtonas džiaugiasi, nes persitempęs – joks darbininkas. Tepadeda Dievas mums visiems čia aukso vidurį rasti!

Kad nepamirščiau vienos įdomios smulkmenos. – Tą dieną, kai rašei laišką, aš tikrai su mama kalbėjau, tik ne aš, o ji buvo pas mane atvažiavusi. – Įdomu ir toliau stebėti mūsų telepatijos tikslumą.

Liepos 2-ą aukojau pagal Tavo prašymą. – Atidaviau Šv. Mergelės nuosavybei Tave ir Tavo Šeimą [vienuoliją] – kiek jų turi.

S., nenusigąsk audrų! – Tai padariniai pirmųjų tėvų prarasto malonės veikimo mumyse [gimtosios nuodėmės]. Bet Viešpats niekada neleidžia tokios padėties, kurioje mes būtinai turėtume nusidėti. Pavojingas mūsų pačių slaptas, net iki sąmonės aiškumo neprieinantis noras žaisti nuodėmei palankiomis aplinkybėmis. Viskas viskas tebūna kaip auka už visus, ypač už XX amžiaus jaunimą, kurie išstatyti šitiems pavojams be jokios apsaugos, be jokių ginklų. Tu dabar supranti, kodėl mums artimi turi būti kai kurie šventieji ypač šiuo požiūriu. Kaip, pavyzdžiui, šv. Paulius, šv. Augustinas, ypač – šv. Marija Magdalena! Kas, jei ne meilė Jėzui užgesino ugnį, kuri ją kankino visą ankstesnį gyvenimą? Ar galime nesuprasti, kam reikalinga buvo jos didi atgaila (kaip ant pašto ženklų Ticiano paveiksle)?

S., dėl to turime pagrindą ir džiaugtis, nes tai ženklas, kad žmogus Viešpaties apdovanotas didele potencija, kad jis didelius darbus gali nudirbti!

Dar negaliu atsistebėti Gražinos laišku. Nejaugi ji pagaliau peržengė paslaptingąjį slenkstį ir sutiko maža pasijusti?! Tik ta-

da mes pasidarome tinkami didiems darbams! Tik tada Viešpats gali mus kaip įrankius nuostabiems tikslams panaudoti. Tebūna garbė Jam už viską!

Šią vasarą dažnai būna tokie nuostabūs „mano" debesys. Rodos, ir aš ne kartą buvau prie jūros šią vasarą. Nuostabi žmogaus dvasia! Jai negalioja ribos, atstumai! Telaimina Dievas!

KJ.

1972 07 16

Laudetur...

Jau saulutė leidžias vakarop... Grįžome su Lina iš bažnyčios, ir vos pasiekiau lovą taip nuvargusi esu... Bet dar būtinai noriu parašyti.

Kokia graži ir gera buvo diena! Nuo 8 iki 15 val. viena uogavau miške. Toli retkarčiais pravažiuodavo mašinos, aidas atnešdavo uogautojų ūkavimus. Bet aplink nebuvo nė vieno žmogaus. Tokia tyluma, tokia ramybė. Net paukščių beveik negirdėti. Tik vėjas šokinėja pušų viršūnėmis, atpūsdamas spyglių ir paskutinių pernokusių žemuogių kvapą.

Pririnkau beveik pilną kibirą mėlynių. Bet brangiausia šią dieną – toji pasiilgtoji vienuma be žmonių, be minios. Vėl galėjau pasijusti Dievo akivaizdoje ir tvarkingai sudėstyti į smegenų kerteles viską, kas jau buvo spėję išsibarstyti... Taip trumpam teužteko susikaupimo ir rimties dienų nuotaikos bei pasiryžimų... Tiesa, dar neturėjau progos pradėti jų vykdyti, nes vėl esu kaip voverė rate... Vėl aplink ir žmonės, ir darbai – veja viens kitą, verčia ir mane skubėti ir nieko nespėti... Bet šiandien miške vėl tarsi kitu žmogumi pasijutau, vėl noriu vykdyti visa, kam buvau pasiryžusi. Dar labiau pajutau pasitikėjimą Dievu ir tik į Jo vieno Rankas viską sudedu. /.../ Visi materialūs ir išoriniai laimėjimai – taip krintantys į akis – nieko gero nedavė mano tikslui: pasirodo, ne taip lengva pakeisti žmones, ne

taip lengva juos suprasti ir jų širdis pasiekti. Kol kas dar namuose šiokia tokia išorinė tvarka, kol kas dar mano kantrybė laiko. Bet vis dažniau kyla noras viską palikti, mesti... Jaučiu, kaip namai lyg užnuodyti darosi – pasirodo, ne pastate, bet tuose, kurie jame gyvena, slypi dangus ar pragaras...

Saulė jau nusileido. Koks gražus dangus! Norėčiau ir širdyje dangų nešioti, kad būtų visiems gera, kad būtų aplink tyra ir švaru. Gal todėl taip myliu gėles ir per jas stengiuosi prieiti prie žmonių – per tą nuostabų Dievo sukurtą grožį. Jau žydi mano rožės: baltos ir geltonos, tuoj išsiskleis rausvos, tuoj pražydės raudonos. Dar tik po vieną žiedą ant krūmo – dar jos mažytės. Kai buvau išvažiavusi, kirminai lapus apgraužė, amarai žiedus užpuolė.

Ar ne taip ir su mūsų sielos darželiu? Kodėl taip sunku laukti, kada ten rožės pražydės ne po vieną žiedelį, bet ištisom kekėm?! Taip norėčiau ir iš savo širdies išrauti visas laukines atžalas, norėčiau visiems laikams atsikratyti amarų ir kirminų. Bet prie rožių darbas be galo: eik ir eik aplink, jei nori, kad būtų gražu... O gal per visus Mortos rūpesčius ir darbus apleidžiu tą geriausiąją dalį, kurią išsirinko jos sesuo Marija?! Bet nieko nesugalvoju, ką galėčiau kitaip daryti... Nuo ryt pradedu remontą įstaigoje... O dar ir namie darbai nebaigti... Kaip pradėti naują gyvenimą, kai senasis laiko prislėgęs sunkiau už akmenį, kurio nepajėgiu nuversti? Nejaugi Dievas norėtų būtent tokios amžino nepasitenkinimo aukos?..

Išaušo gražus rytas, o aš jau spėjau pravirkdyti tetą... Dabar taip sunku – niekaip iš anksto negali numatyti, kokią reakciją sukels jai net ir švelniai pasakytas žodis... O gal dar ir jos darbus užsikrauti sau?.. Užtarkit ir ją, vargšelę, užsispyrusiai besilaikančią savo nelaimėje...

Tepadeda Dievas visiems – ir Jums!

L.

Iš kun. J. Zdebskio dienoraščio

„Ko išmokyti atėjo Kristus? – Aukščiausios rūšies laimės.

Skausmas – geriausia priemonė išsiveržti iš nuodėmės magnetinio lauko. – „Jei nedarysite atgailos..." *Bet skausmas nėra sau tikslas.*

Skausmas – atgaila vienybėj su Tavimi, Viešpatie, auka – priemonė išgelbėti save, kitus iš nuodėmės orbitos. Nekartokime klaidos kalbėdami apie atgailą – Dievas sukūrė žmogų ne skausmui, o džiaugsmui" (1972 08 06).

1972 08 06

Laudetur!

Koks nuostabus buvo vakar saulėlydis – ar matėte? Po vakarinių pamaldų ėjome su vaikais ir visi stebėjomės: kiek daug spalvų danguje – koks tyrumas, vaiskumas mėlynės ir saulėlydžio aukso! Pievoje iš balučių tumulais kilo lengvas rūkas. Gamtos grožis tikriausiai gali išlyginti ne tik rūpesčio, bet ir senatvės raukšles...

Esu patenkinta, kad Linutei patiko mano [gydytojos] profesija. Juk labai svarbu jau iš anksto žinoti, ką ir dėl ko rinktis. Dabar ji taip mielai imasi visų darbų, ir jau kitais metais stos mokytis. Jaunystėje vieni metai – tai didžiulių perversmų laikas. /.../

Jau mėnuo praėjo nuo mano didžiosios laimės dienų. Dabar vėl kasdieniniai rūpesčiai ir pareigos artimui nepalieka nė minutės laiko – turiu vogti nuo miego, o paskui vaikštau apsunkusia galva. Nuo rugsėjo gali tekti keliems mėnesiams išvažiuoti, tai skubu bent neatidėliotinus darbus atlikti.

Labai ačiū už mintį mūsų draugei – dar nesu bandžiusi įsivaizduoti savęs šalia *„Ecce Homo"*. – Tik taip reikia nešti kiekvieną kryželį – šalia Jo, kenčiančio ir paniekinto...

L.

1972 08 15

L.,

Parašiau Gražinai ir dar į tą patį voką reikia Tau kelis žodžius. Nors Tave tikiuosi gyvu žodžiu išgirsti greitai, jei Dievas leis.

Svarbiausia norėjau paklausti: nuo rugsėjo tuos kelis mėnesius – kada bus Tavo priėmimo valandos? ar priimsi ligonius? Mat nežinau, ar spėsiu ligi rugsėjo savo projektą įvykdyti – juk turi būti Tavo namo apžiūra ir priėmimas!

Turiu atsiprašyti truputį – einu pietų, nes rašau į klasę įlindęs, o čia nėra laikrodžio. Pabaigsiu popiet.

Dar ne po pietų, bet atėjau į sekciją (taip vadiname miegamuosius), visi dar miega – naktį dirbo trečioje pamainoje, o aš miegojau (mat prieš pabaigą pradeda išleisti į „pensiją").

Nori? Papasakosiu, kaip nuostabiai buvo šį rytą. Po pusryčių nuėjau į „savo" taką. Pirmos [Rožančiaus] dalies buvo likę dvi paslaptys. Ir staiga kaip žaibas sušvito tiesa (galima sušukti iš džiaugsmo!) – juk Šv. Mergelė aukojo šventykloje, atidavė Dievo Valiai tai, kas Jai buvo pasauly brangiausio! (O mes savo aukose vis norime kai ką pasilikti...) Tai buvo pradžia aukos, kuri baigėsi po kryžiumi stovint.

(Atsiprašau, jau komanda kelt, ir lova, ant kurios krašto sėdžiu, ėmė judėti – antrame aukšte miegantis jau keliasi.)

*Dabar jau tikrai po pietų. Sėdžiu klasėje. Už lango ošia miškas. Dar norisi grįžti prie ryto minčių. Kaip jos derinasi su šios dienos švente! Juk šiandien Žolinė. – Štai kokia kaina Šv. Mergelė laimėjo šios dienos šventės džiaugsmą, teisę vadintis ir būti mūsų visų Motina! Viską atiduoti, kad be galo daugiau laimėtum. Aukos skausmas gali būti pakeliamas tik dėl didelio džiaugsmo. Suprantama, tai utopija tiems, kuriems neregimojo pasaulio Gyventojai nėra draugai, kuriems pats tikrasis gyvenimas tik čia, kuriems laimė – **savo** norų tenkinimas. **„Kūniškas žmogus negali suprasti nieko dvasiško".** Be atgailos dvasios mes negalime padaryti nieko gero tiems, dėl kurių Jėzus ant kryžiaus mirė.*

Ir paskutinė pirmosios dalies paslaptis – kaip įdomu! – Šv. Mergelė ieškojo Jėzaus taip pat nežinios kamuojama. Ir Jai pažįstama šios rūšies kančia, ne tik mums. Nežinioje pasitikėjimas tampa didžiai nuopelningas.

S., nežinau, ar spėsi dar man parašyti. Galėtum pabandyti senu adresu, kur prieš metus [Prienuose] gyvenau.

Kaip atsidėkoti už dėmesį mergaitėms?! Man rodos, tik atgailos dvasia padaro žmogų veržlų. Telaimina Dievas!

KJ.

1972 08 19

Laudetur...

Bandau rašyti – o gal dar ir pavys Jus laiškas. Kartu siunčiu ir Gražinai – po kelių dienų gaus.

Dar tik 10 val. vakaro, bet jau visai tamsu. Iš kiemo grįžo visi trys mano vaikai – o patenkinti! o laimingi! – mat leidau kūrenti laužą. Sukalbėjome vakarines maldas ir nepamiršome padėkoti Dievuliui už tą laužą ir mūsų džiaugsmą.

Žinote, yra pasauly nuostabių vaikų! Ir tie du vyresnieji – tikras Dievo malonės stebuklas. Nors sesutei 10 metų, o broliukui tik 8, bet kaip jie domisi, kaip jiems svarbu visa tai, kas su Dievu siejasi (nors girdi pirmą kartą – rengiamės iš karto trims sakramentams....)! Po mergaičių – toks kontrastas, kad nejučiomis kyla neramios mintys: kiek dar daug už jas aukoti reikės... Tie vaikučiai man Dievo duoti kaip poilsis Dievo vaikų ramybėje ir džiaugsme. Šiandien buvo nedidelis egzaminėlis – galiu didžiuotis jų orientacija, loginiu galvojimu ir svarbiausių dalykų supratimu.

Dabar ir aš žinau, kad tik auka ir savęs nugalėjimas neša vaisius. Taip buvo sunku tas dienas – dar kartą ir mirčiai visai realiai pasirengiau. Bet reikėjo bendrauti su vaikais, jiems kalbėti, nors kartais ir lovoje pasėdėti buvo sunku: turėjau ką už juos aukoti... Dabar vėl viskas grįžta į vėžes. Tik jau tikrai žinau, kad nebeturiu teisės sunkiai fiziškai dirbti...

Antradienį ir trečiadienį, grįždama iš gydytojų ir tyrimų, turėjau progos gamtoje sėdėdama [Pirčiupiuose] laukti autobuso. Aplink tokia tyla ir ramybė. Dangus be jokio debesėlio. Ir širdy dangus. Taip gera ir gyventi, ir mirti dėl Dievo ir su Dievu! Tik dar rankos tuščios... Dar tiek daug trūksta! Atrodo, tikrai suprantu Didžiąją Teresę – *„Kentėti arba mirti!"* – bet su Dievu ir kančia nebe kančia pasidaro, jei kančioje įžvelgiama laimė – net amžinoji Laimė daugeliui!

Nuo rugsėjo iki Naujųjų metų dirbsiu Antakalnio klinikose. Namo grįšiu šeštadieniais. Bet Jūsų visi labai laukia. Būtų nuodėmė, jei nesiteiktumėte apsilankyti. Taigi – teks atvažiuoti ir pamatysite, kaip nuostabiai gražu. Jei norėsite, tai ir mane rasite.

Telaimina Dievas!

L.

NUO ANTROJO KALĖJIMO IKI...

Grįžęs iš kalėjimo kun. Juozas Zdebskis vėl visas savo jėgas ir visą laiką skyrė apaštalavimui. Vieni metai, praleisti kalėjime, davė ne tik naujų įspūdžių ir psichologinių stebėjimų medžiagos, bet ir daug progų (o gal net ir daugiau laiko negu pastoracinėje veikloje) apmąstymams, brandesniam savo misijos, savo pašaukimo supratimui. Nuo to laiko jį dar labiau negu anksčiau tarsi degino troškimas gelbėti sielas, daryti gera, sielų tarnybai atiduoti visą savo gyvenimą. Kalėjime praktiškai pamatęs nuo Dievo nutolusio jaunimo likimą, pajuto dar didesnį poreikį ir būtinybę ką nors konkrečiai veikti tautos ateičiai ir Bažnyčios labui. Pradėjo daugiau darbuotis su jaunimu. Ne visiems tas darbas ir jo metodai buvo suprantami. Kildavo įvairių šnekų. Vieni jį garbino kaip didvyrį ir kankinį, kiti piktinosi ir smerkė. O

Tėvelis viską kantriai pakėlė, jau iš anksto pasirengęs bet kokiai kančiai ir pažeminimui.

Tuo metu man jis buvo nepasiekiamas. Tačiau pats nepamiršdavo mūsų ir kartkartėmis apsilankydavo: ar su kokiais reikalais, ar pro šalį važiuodamas užsukdavo valandėlei.

Kartą, prisiklausiusi įvairių šnekų apie Tėvelio apaštalavimo metodus, jam atvažiavus išdrįsau kažką kritiškai pasakyti. Buvau nustebinta, kai jis, atrodo, nė kiek neįsižeidęs ir tarsi nepasijutęs įskaudintas, šelmiškai nusišypsojo ir pasakė:

– Ačiū Dievui, viskas gerai! Žinai, sesel, jau buvau bepradedąs bijoti, kad nepakilčiau į puikybę... Įsivaizduok, grįžus iš kalėjimo net seni žmonės atsiklaupę bučiuodavo ranką dėkodami – tiek pagarbos, liaupsinimo... O dabar... vadinasi – viskas gerai! – Ir jis linksmai nusijuokė.

Tuo laikotarpiu Tėvelis padėjo išspręsti vieną aktualų klausimą: kiek gali užstoti kelią malonės veikimui išankstinis žmogaus nusistatymas einant išpažinties neklausyti reikalavimo, jei tai neatitiktų jo nuostatos ir nusiteikimo. Tėvelis atsakė:

– Tokiais atvejais dažniausiai irgi neapsieinama be puikybės, kuri neleidžia žmogui iki galo pasitikėti Visagalio gerumu ir meile. Reikia atkreipti dėmesį į pasitikėjimą gailestingąja Meile. Jei tikime, kad Dievas tikrai myli mus, būtų nesąmonė manyti, jog Jis norėtų mums blogo – jog galėtų reikalauti ko nors nesuderinamo su proto reikalavimais. Mylėdamas mus Dievas mums tik gero nori (kaip ir kiekvienas Jo kūrinys savo meilėje). Vadinasi, Jis negali nei norėti, nei mums įsakyti nieko, kas būtų neprotinga, žiauru, nepakeliama. Bet tai nereiškia, kad Jo įsakymai visada būtų lengvai įvykdomi... Juk tikra meilė turi būti reikli, o ne pataikaujama. Taigi natūrali išvada: stengtis ugdyti savyje didesnį pasitikėjimą Meile. Tas procesas gal nebus lengvas ir greitas. Bet reikia ugdyti savo sąžinę ir ta linkme. Tai įgyvendinti galima tik prie klausyklos – iš anksto nusiteikus suprasti tiesą ir, nors ir kaip

būtų sunku, jos laikytis. Būk tikra: nebus pareikalauta nesąmonių ar to, kas būtų nenormalu ar net žalinga. Bet labai svarbu nugalėti cholerišką puikybę ir sau prisipažinti, kad gal ir aš galėjau klysti... Kol to nebus padaryta – neįmanoma nei dvasinė, nei nervinė ramybė...

1977 m. gegužės mėnesį Tėvelis, važiuodamas į jaunimo rekolekcijas, užsuko pas mane ir paprašė aplankyti jo mamą. Nuvažiavusi į Šlavantus radau ją sergančią, dieną ir naktį baisaus niežulio kamuojamą, visą pageltusią. Net geriausi vaistai nieko nepadėjo. Buvo konsultuojama atvažiuojančių gydytojų ir gydoma namie. Visi įtarė vėžį ir nesitikėjo, kad tokiame amžiuje ir tokioje nesveikatoje būtų galima padėti.

Verkdama ji mane prašė:

– Loretėle, gelbėk! Mirties nebijau, bet jau nebeištveriu to baisaus niežulio... Kartais net ateina mintis: kad taip ežeras būtų arčiau...

Grįžus iš rekolekcijų Tėveliui, pasiginčijom: sakiau, kad net jei tai vėžys, gal ką padėtų kokia paliatyvinė (gelbstimoji) operacija. Tėvelis gailėjosi mamos, kad gali būti naujų kančių. Be to, pats tuo metu negalėjo ja rūpintis, nes turėjo išvažiuoti. Paprašiau, kad leistų pasirūpinti man. Tėvelis sutiko.

Grįžusi į Vilnių (tuo metu ten gyvenau ir dirbau), Raudonojo Kryžiaus ligoninėje su gyd. Drąsučiu susitariau dėl hospitalizavimo chirurgijos skyriuje ir dėl operacijos. Kadangi Tėvelis buvo išvykęs iš Lietuvos, į ligoninę jo motiną nuvežė Valkininkų klebonas kun. Algimantas Keina. Hospitalizuojant buvo spėjama, kad gali būti kasos galvutės vėžys, ir paskirta operacija. Ji trukò keturias valandas. Vėžio nerasta – diagnozuota tulžies pūslės akmenligė: vienas akmuo buvo įstrigęs tulžies latake, antras didelis akmuo užpildė tulžies pūslės ertmę ir buvo padaręs pragulą – tai buvo vienintelis tulžies nutekėjimas į žarnyną

pro susidariusią fistulą. O trečiojo akmens iš tulžies takų kepenyse nepavyko išimti... Operacija buvo sunki, bet po dviejų parų, kai iš misijų kelionės grįžo kun. Juozas ir reanimacijos skyriuje aplankė savo motiną, ji atsigavo ir pradėjo stiprėti. Kadangi artimieji gyveno už poros šimtų kilometrų, ligonę globojau ir po operacijos. Į Šlavantus ji grįžo po mėnesio. Gavusi atostogų ir savo vyresniųjų leidimą, nuvažiavau porą savaičių jos paslaugyti. Bet netrukus ir pati susirgau: atsidūriau Druskininkų ligoninės chirurgijos skyriuje. Čia keliskart aplankė kun. Juozas su inžinieriumi Vytautu Vaičiūnu. Atvažiuodavo nelankymo metu po vakarinių pamaldų ir vis pataikydavo per lašelines infuzijas... Mėgdamas pajuokauti, savo motinai pasakė, kad mane vis randa pririštą...

Kun. Juozo motina po operacijos gyveno dar pusantrų metų. Buvo rūpestingai prižiūrima ir slaugoma, nors sūnus ir toliau uoliai darbavosi ne tik Lietuvoje, bet ir misijose Sovietų Sąjungoje.

Sunkiai susirgusi gavau invalidumo grupę ir daugiau Šlavantuose neteko būti – Tėvelis pats aplankydavo. Jis globojo mūsų šeimą ne tik gyvas būdamas: kažkokią nenusakomą, bet aiškiai jaučiamą globą iš Anapus jautėme ir jam iškeliavus pas Viešpatį.

Po kun. Juozo mirties praėjus pusmečiui, mano mamytę ištiko insultas. Atgavusi sąmonę kartą ji su pykčiu ir net neapykanta pradėjo kalbėti apie jai didelę skriaudą padariusį vieną žmogų, ir tuoj pat vėl neteko sąmonės. Labai sielvartaudama dėl savo mamytės amžinojo Likimo – jei taip jai tektų numirti kažkam neatleidus – visomis sielos galiomis ėmiau prašyti kun. Juozą pagalbos iš Anapus, kad užtartų pas Viešpatį mano mamytę, kad ji nemirtų su pykčiu širdyje. Išdrįsau net priminti, kad slaugiau jo motiną...

Praėjo kelios dienos. Mamytė daugiausia vis miegojo. Kartą atsibudusi pažiūrėjo į mane ramiomis akimis ir tarė:

– O kur kunigas Juozas?

Paklausus, kodėl jį prisiminė, atsakė:

– Jis juk čia ką tik buvo!

– Ar ką kalbėjo? – paklausiau.

– Ne. Tik stovėjo kojūgaly, žiūrėjo į mane ir šypsojosi...

Mamytė pradėjo sveikti. Išmoko vaikščioti, mokėsi rašyti parezės pažeista dešine ranka. Mirė po keliolikos mėnesių, ištikta antro insulto. Sąmonė buvo išlikusi aiški, protas šviesus. Kartu melsdavomės – kalbėdavome mano vienuoliškas maldas. 51 parą, kasdien laukdamos gerosios Mirties, abi kartu priimdavome Švenčiausiąjį. Mamytė aukojo savo gyvenimą ir mirtį už vaikus ir vaikaičius, už visos giminės gyvuosius ir mirusiuosius, už Valkininkų parapiją ir visus kunigus, už Lietuvą ir visą pasaulį. Kartais prisimindavo ir kunigą Juozą.

Mirė rami ir visus mylėdama. Dabar iš Anapus jaučiu ne tik Tėvelio, bet ir savo Mamytės globą...

* * *

Per laikotarpį nuo antrojo kalėjimo iš kun. Juozo esu gavusi kelis trumpus laiškučius ir sveikinimus. Bandydami mano klusnumą, vienuolinio gyvenimo pradžioje vyresnieji nepageidavo, kad susirašinėčiau su kun. Juozu (kaip neleido ir jo lankyti Pravieniškėse). Paklusti nebuvo sunku, suprantant tai kaip Dievo Valią. Dvasios vadas tuo metu – iki pat jo mirties 1974 m. liepos 24 d. – buvo tėvas Juozas Grigaitis MIC.

1972 m. Kalėdos

„Skelbiu jums didelį džiaugsmą..."

Džiaugsmas visada telpa paprastume.

KJ.

1973 01 18 (Atvirukas iš Tbilisio)

Ir gamtos mylėtojai turi laukti, kada Jo Valia leis pamatyti kalnus. Tačiau kai gauname dovanų, norisi, kad ir artimieji už jas dėkotų...

KJ.

1974 m. Velykos

Geroji S.,

Šiandien dirbu Didžiojo penktadienio darbus. Tikriausiai ir Tu. Juk visos geros šeimininkės šiomis dienomis neramios. O aš gavau mamos įsakymą nuvažiuoti į miestą ir parvežti iš kulinarijos dvi bandas pyrago. Taip žemiškų reikalų sferoje.

Kokia didelė tiesa, kad prieš Velykų Rytą būna Didysis penktadienis! Turbūt visada mūsų gyvenime taip būna. Palaimintas skausmas, kuris gali išvesti į Velykų Rytą! Juk po to, kai Jis pirmasis praėjo šį kelią, mes visi turime galimybę paskui Jį eiti ir visų mūsų skausmas turi tą pačią magišką galią – išvesti į Velykų Rytą ne tik mus pačius, bet ir kitus, kurie, vargšai, nenori patys: jie nepažįsta aukščiausios rūšies džiaugsmo ir mano, kad, savo norų džiaugsmus praradę, niekur nebus laimingi...

S., labai seniai girdėjau – net pamečiau orientaciją, ar Tau Didysis penktadienis ar Ryto nuotaika? Bet sveikinu jau su Ryto džiaugsmu ir, nesugalvodamas kitaip, prašau Tave, kad visus prisimintum Jo akivaizdoje, kurie Tavo širdyje įrašyti – juos ir aš pasveikinti norėčiau... Taip pat visus, kurių [Dievas] pareikalaus iš mūsų, kai reikės duoti apyskaitą...

Labai nedrąsiai norėjau paklausti vieno dalyko – ar taip reikia, kad nerašytum ir nepasirodytum? Ar ir man taip reikia?

KJ.

Kun. J. Zdebskio žūties 9-ųjų metinių koncelebruotos Mišios. Kunigai: V. Vaičiūnas, P. Gavėnas SDB, P. Dumbliauskas SDB, R. Grigas. Rudamina, 1995 m. vasaris.
(Fotografavo Alfonsas Vitkauskas)

Rudaminos klebonija.
(Fotografavo Domas Čepas)

1974 m. vasara

GKr!

L., norėjau Tave paklausti, ar jau gali [po operacijos] ekskursuoti? O gal pas mus į kurortą? Mamai būtų daug džiaugsmo.

KJ.

1976 m. Kalėdos

!

Dėkoti už džiaugsmą, bet ir už skausmą, tikint Jo meile ir Jo išmintimi – tai ramybės pagrindas.

Norėčiau, kad paklaustum, ar Gražina tai kasdieną žino?

KJ.

1977 m. Velykos

„Ramybė Jums!" – Viešpatie, tesklinda kaip gaisras, kaip šviesa, nuo mažos ugnelės prasidėjusi!

k. Juozas

1977 10 30

Gerasis Tėve,

Atleiskite už viską, ką nemalonaus teko per mane patirti! Viską naujai pergalvojau, daug ką naujai supratau. Ačiū gerajam Dievui, kad leidžia vis tvirčiau suprasti, jog daug kur klydau! Ačiū Dievui! Visos gyvenimo pamokos – tai juk Jo ypatinga dovana.

Ruošdamasi vestuvėms [amžiniesiems įžadams] iš naujo perkratau savo gyvenimą, skaitinėju dienoraščius ir laiškus. Kiek šviesių valandų Viešpaties malonė suteikė ir didžiausio skausmo laikotarpiais! Kaip gera, kad visa, kas buvo gražiausio ir kilniausio, nebuvo tik tušti žodžiai: Dievas davė progų jų tikrumą įrodyti savo gyvenimu. Tai juk irgi Jo malonės dovana.

Kaip gera, kai už tiek daug ką turime dėkoti! O ypač už tai, kas atrodė skaudu ir sunku. Viskas turi prasmę, nes viską galima aukoti.

Kadangi Mama [vyresnioji] iki vestuvių neleidžia jokių didesnių kelionių, turiu didelį prašymą: jei tektų būti mūsų padangėje iki gruodžio 8-osios, labai prašau užsukti. Norėčiau pasitarti dėl naujo gyvenimo ir galutinai peržengti senąjį. Prašau užtarti mane pas Viešpatį, kad gerai pasirengčiau, kad suprasčiau tiesą apie save – tai, matyt, visų sunkiausia... Pasitarti neturiu su kuo, nes nepajėgiu būti atvira tiems, kurie nepažįsta ir gal nė nenori pažinti...

Dar kartą dėkoju už viską. Telaimina Jus Dievas –

L.

1979 02 10 (Sužinojus apie kun. Juozo motinos mirtį)

Nuoširdžiausiai užjaučiu! Parašykite bent porą žodžių – kada ir kaip mirė?

Nuėmus [rašomosios mašinėlės] karietą, laikiklis gerai užsikabino – dabar rašo gerai. Taigi kol kas taisyti nereikia.

Pasiimkit Jums skirtąjį „Įvadą [į S. Testamentą]" (padėta ten, kur ir visada). Termose karšta arbata, spintelėje – kava, šaldytuve – kitos gėrybės: jauskitės namie.

Dabar namie tik nakvoju (nuo 20.30 iki 9.30 val.) – nežinau, kiek dar taip truks...

Vis negaliu pamiršti Močiutės – tiek daug gero iš Jos esu patyrusi! Viešpats nelieka skolingas – Ji savo dalį atkentėjo šioje žemėje...

L.

1979 02 12

GJKr!

Sese, Mamutė mirė sausio 22 d. 12-13.30 val. Kokia palaima kryžius! Paskutiniu laiku veidas pasidarė ramus, ne toks įsakantis. Visus atsiprašė, palaimino vaikus.

Mudu dabar geresni draugai kaip buvom. Visai nėra to jausmo, kad Jos nebūtų. Ji, rodos, visada arti...

Telaimina!

KJ.

1979 05 10 (Kun. Juozo 50-osios gimimo metinės)

Nuoširdžiausi sveikinimai Gimimo dienoje! Kaip lengva patikėti amžinosios Jaunystės realumu, žiūrint į visą Jūsų gyvenimą – tokį veržlų, jauną lyg pavasaris! Gerai, kad yra pavyzdžių daugeliui – kad ir gležni vijokliai gali stiebtis į saulę, kildami tvirtų medžių kamienais. Telaimina Dievas!

L.

1980 07 09

GJKr!

Sese, rašau Tau maždaug 10 km virš Žemės planetos. Mano laikrodis rodo 1.20 val., bet čia saulė jau seniai patekėjusi. Koks didis Dievas! ***Viešpatie, duok jėgų visa, kas sunku, pakelti kaip Tu ant kryžiaus – kaip pelnytą bausmę už Tavo meilės paniekinimą!***

KJ.

Jono Pauliaus II palaiminimas Šv. Kazimiero koplyčioje. Vilniaus Arkikatedra, 1993 09 03. (Fotografavo Arturo Mari)

* * *

Praėjo dešimtmetis nuo kun. Juozo Zdebskio mirties. Teisingai jis sakydavo: *„Kokią reikšmę po šimto ar tūkstančio metų turės mūsų nusivylimai, asmeniniai nemalonumai – visa tai, kas mums atrodo taip svarbu dabar?!"* – Nereikia nė šimto: jau po vienų metų nuo žmogaus mirties į daugelį dalykų žvelgiama kitaip, tarsi nauju žvilgsniu. Amžinybės prisilietimas žmogaus gyvenimui suteikia savitą atspalvį...

Daug gero esu patyrusi iš kun. Juozo Zdebskio: juk tai jis – ilgametis dvasios vadas ir Tėvas – padėjo pagrindus ne tik vidiniam, bet ir visam tolesniam gyvenimui, gal net amžinajam Likimui... Didžiausioji geradarybė – tai, kad išmokė suprasti prasmę kančios kaip priemonės amžinuosiuose Dievo planuose. Pats daug kentėjęs, kun. Juozas jautriai pajusdavo kitų žmonių kančią ir kantriai visus mokė pamilti savo gyvenimo kryžių, priimti kiekvieną skausmą ir sunkumą iš Viešpaties rankų kaip ypatingą dovaną – kaip Išganytojo kvietimą dalyvauti Atpirkimo darbe, visa aukojant atsiteisimui už savo ir kitų neištikimybes. Šito meno jis mokė savo laiškuose, pamoksluose, konferencijose, visose rekolekcijose. Tai nebuvo gražbylystė: savo gyvenimu jis liudijo tai, ką kalbėjo ir rašė.

Kartą kun. Juozas pasakė: *„Aš nenoriu, kad man būtų gera... Renkuosi kančią!"*

Dėkoju Viešpačiui, kad leido įsiminti šiuos kun. Juozo žodžius ir suprasti juos ne kaip kažkokį dvasinį mazochizmą – savęs kankinimą, ne kaip tikslą, bet kaip veiksmingiausią priemonę žūvančioms sieloms gelbėti. Šios priemonės savo gyvenimo pavyzdžiu yra mokęs Išganytojas. Visas Kristaus gyvenimas, Jo mirtis ant kryžiaus, kurią užantspaudavo Velykų Ryto džiugi Gyvenimo pergalės Viltis,

kun. Juozui buvo geriausia nuoroda, kaip reikia gyventi, norint, kad žmogaus gyvenimas aidu atlieptų paties Išganytojo misiją. Rekolekcijose, pamoksluose ir dvasinio vadovavimo patarimuose kun. Juozas ne kartą yra akcentavęs: jei sieloms gelbėti būtų buvusi veiksmingesnė meilės priemonė už kančią ir auką, argi nebūtų visagalis Viešpats jos pasirinkęs?! Tačiau, matyt, tokios priemonės nėra. Todėl tie žmonės, kurių širdis Dievo malonė atvėrė ir padarė jautrias kitų nelaimėms – ypač amžinosios mirties grėsmei – savo gyvenimui sąmoningai renkasi auką, vienydami su Išganytojo Auka daugelio išgelbėjimui.

Iš tiesų – Dievo malonė praplečia širdies ribas ir daugelį sąvokų bei patirčių perkelia į visai kitą plotmę. Ir kun. Juozo gyvenime kančia, aukojama už žūvančias sielas, transformavosi į savitą džiaugsmą ir laimę, dėkojant Viešpačiui, kad Jo malonė leidžia dalyvauti Didžiojoje Dievo Meilėje.

Gerai suprasdamas, kad tokia visus ir viską apimanti meilė yra išskirtinė ir reta dovana, kad tasai platumas – apimti visą pasaulį ir visą žmoniją nuo pat pradžios iki pabaigos – ne kiekvienam duotas, kun. Juozas kiekvieną sutiktą žmogų mokė dėkinga širdimi priimti savo gyvenimo kryžių kaip dovaną ir priemonę ne tik savo mylimųjų ir artimųjų, bet ir visų žūvančių sielų gelbėjimui.

Visa tai aktualu ir šiandien. Tai liudiju savo „lovos kryžiaus" malone apdovanotu džiugia viltimi nušviestu gyvenimu, kurio laimės Viešpats išmokė per kunigą Juozą Zdebskį.

Ses. LORETA TERESĖ

Vilnius,
1986–1996

MEILĖ NIEKADA NESIBAIGIA

Tu dar sugrįši!
Negali kitaip...
Juk kaip mes šičia?
Be Tavęs?
(Lacrima)

Jau penkta knyga

Ši knyga jau bus penktoji ir paskutinė iš dabar numatytos knygų serijos apie retą Lietuvos katalikų asmenybę kunigą Juozą Zdebskį*. Jam netikėtai ir slaptingai žuvus, daug žmonių vieni su kitais dalijosi atsiminimais ir nedylančiais įspūdžiais iš margaspalvio bendravimo su juo ir pamažu subrendo mintis, kad tai turi būti įamžinta knygose, apie kurių rašymą jis svajojo ir nespėjo. Tarsi nejučiomis gausus jo dienoraščių ir laiškų archyvas suplaukė į vienos jo dvasios dukterų, sesers Loretos Teresės rankas. Savo įprastu įkarščiu ji perrašė tuos įvairiu braižu rašytus lapus, pradėjo rankioti esmingiausius jų gabalus. Į talką pasigavo savo krikštasūnį, artimiausios draugės ir taip pat kunigo Juozo dvasios dukters sūnų kunigą Aušvydą Belicką, tuo metu „Katalikų pasaulio" žurnalo redaktorių. Šis sutiko būti knygų redaktoriumi ir 1995 m. rugpjūtyje paskelbė katalikų spaudoje atsiminimų ir aukų rinkimo vajų.

Kaip reta sparčiai pradėjo plaukti aukos ir atsiminimai (jų buvo gauta ir anksčiau), taip kad per pusantrų metų pavyko išleisti du leidimus biografijos, pavadintos „Akiplėša",

* Rengiama spaudai antroji penkių knygų serija – „Kunigo Juozo Zdebskio dvasinis palikimas".

kurią pagal KGB sekimo bylos duomenis parašė Vidas Spengla, bičiulių atsiminimus „Kryžiaus ir Meilės kelias" ir du tomus „Gyvenimas mąstymuose" – paties kunigo Zdebskio dienoraščių tekstų rinktinę. Susidomėjusiems šia asmenybe skaitytojams dabar atsiveria dar viena jo veiklos ir minčių sritis – dvasinis vadovavimas tobulesnio gyvenimo siekiančioms jaunuolėms, kai kurioms iš jų – ir toliau, brandžiame amžiuje. Vadovavimo tarpsniai ir būdai liko įamžinti jo ir jų laiškuose, dienoraščiuose, atsiminimuose.

Kam ši knyga?

Pati knygos rengėja įžangos žodyje truputį paaiškina savo ir kelių draugių motyvus, dėl kurių ryžosi atidengti stipriai asmeniškus išgyvenimus ir velionio kunigo vadovavimo bruožus bei būdus, nepaisydamos tam tikrų vidinių ir išorinių stabdžių: ar nebus nekuklu rodyti savo pačių sielos istorijos vingius, ar įtarios „teisiųjų" ir nešvankėlių akys neįžiūrės ko nors, kas leistų pažeminti skaistų ir šventą jų vadovo atminimą?

Prisipažįstu, pats turėjau truputį kitokių abejonių. Tos gerosios sielos nėra pasaulyje vienišos: vienos turi savo šeimas, o kitos – savo vienuolijos bendruomenes, ir šios gali nesuprasti tokio žingsnio. Intymesnieji dalykai paprastai skelbiami tada, kai nebelieka gyvų tų asmenų, kurie kaip nors paliečiami.

Abejones kuo toliau, tuo stipriau griovė pats įsiskaitymas į šiuos tekstus. Jeigu knygą „Kunigas tarp gėlių" beskaitydamas dar galėjau spėlioti, ar kartais kunigas Juozas nepakliūdavo ant kokio sublimuoto eroso kabliuko, tai šie jo laiškai visiškai nubraukia tokią galimybę. Jis drausmino save viduje, o dar tvirčiau – išoriniame elgesyje, kad viskas nuo pradžios iki pabaigos būtų tik tyra ir dvasinga. Gražus pavyzdys – jo malda prieš kelionę su viena iš tų jaunuolių ieškoti 1945 m. žuvusio jos tėvo kapo (žr. p. 229–232). Jis

įsijaučia į šventojo Juozapo jausmus Mergelės Marijos artumoje ir įsipareigoja žvilgsniu ir mintimis pateisinti tyrą bendrakeleivės pasitikėjimą. Kitados toji buvo išgyvenusi stiprų mergaitišką prisirišimą prie jo, daug kentėjusi nesulaukdama tokio pat atsako ir galiausiai susitaikiusi su tuo. Kunigo elgesio šios kelionės metu vaisius buvo visiškai naujas santykis: „Neradau tėvelio kapo, bet suradau Tėvą!" Galime suprasti, kaip šis naujas santykis sudarė galimybę toliau tyrai laisvai bendrauti ir prireikus bendradarbiauti.

Man pačiam šio skaitymo išvada: gerai, sesės, kad nesimaivote! Tokio tėviško narsuolio augintos ir brandintos, neturite paisyti smulkių priekabių, o aš jums kuo galėdamas truputį padėsiu. Daugelis skaitytojų iš knygos „Gyvenimas mąstymuose. II. Kunigas tarp gėlių" jus jau pažįsta tikrais ar sutartiniais vardais. Telieka šios knygos audinyje jums tas vardų vualis, – tai atitinka anų laikų ir jūsų bendravimo atmosferą. Kadangi iš netyčių taip susiklostė, kad esu gavęs daugiau ar mažiau pažinti jus visas keturias, pasiryžusias atskleisti savo gyvenimo lapus, iš kurių šviečia jūsų dvasios vadovo ir tėvo kunigo Juozo paveikslas, mėginsiu skaitytojų labui pagarbiai praskleisti jūsų paveikslėlius šiame pabaigos žodyje.

Dvi ryžtingos medikės: Gražina ir Loreta

Narsioji Birštono gydytoja Stasė Sinkevičiūtė-Belickienė dar gimnazijoje mokydamasi buvo surinkusi šviesos, tiesos ir Dievo ieškančiųjų mergaičių būrelį ir atsargumo sumetimais (bolševikmetis!) gavo „Gražinos" slapyvardį (gal nuo Adomo Mickevičiaus herojės?). Ryžtinga, racionali, nuosekliai mąstanti. Studijų metais buvo besusvyruojąs jos tikėjimas, kaip daugumos to meto studentų. Pažintis su kunigu Juozu Zdebskiu padėjo nugalėti abejones, susidaryti nepalaužiamas moralines nuostatas. Ištekėjo vos baigusi institutą. Deja, vedybos nebuvo laimingos, išrinktasis nepri-

tarė jos dvasiniams siekiams. Praėjus kiek metų, beliko vienai auginti ir auklėti tris sūnus. Dabar vyriausiasis yra kunigas, antras sukūręs šeimą, trečias – pranciškonų klierikas.

Daugmetis Birštono klebonas a.a. kun. Marijonas Mykolas Petkevičius MIC apie ją man yra pasakęs: „Gydytoja Stasė – mano diakonas!" Tiek paramos iš jos gaudavo įvairiai parapinei veiklai. Eucharistijos bičiulių sąjūdis, katalikiškoji pogrindžio spauda negalėjo be jos apsieiti. Mokėjo viską daryti pakankamai drąsiai ir atsargiai, saugumas nesugebėjo nieko įrodyti. Pagaliau, sugavus su „Kronika" kaimyną Povilą Buzą, kurio rūsyje gydytoja laikė bulves savo šeimos maistui (vadinasi, ką nors galėjo nujausti apie jo veiklą, bet neįskundė), saugumo reikalavimu iš Birštono sanatorijos turėjo persikelti dirbti į Jiezno miestelį ir kasdien važinėti į darbą keliolika kilometrų. Sūnui Aušvydui buvo užkirstas kelias į kunigų seminariją, ir tik įstojęs į marijonus jis galėjo slapta išeiti teologijos studijas ir gauti šventimus.

Artimiausia Stasės (Gražinos) draugė nuo jaunų dienų ir visam gyvenimui – taip pat gydytoja Loreta Paulavičiūtė, vienuolijoje iš meilės dviem šventosioms karmelitėms Teresėms prisidėjusi Teresės vardą. Knygoje „Kunigas tarp gėlių" ji yra „Laura" (anos knygos baigiamajame žodyje vadinau ją „Viešnia"). Ji yra visos šios serijos rengėja, tai su krikštasūnio talka, tai ir be talkos ją taip pat ir redagavusi.

Valinga, entuziastė. Kai užsidega, gali kalnus nuversti, o paskui pati kuriam laikui nuvirsta. Daug panašumo su kun. Juozu, kuris, kaip pats sako, dažnai peržengdavo saiką, mylėdamas artimą. Kunigas Juozas laiškuose daug kartų ją moko nuosaikumo, atsipalaidavimo, tam tikros psichinės treniruotės, kad ištvertų gausiuose sunkumuose. Nebeatsimenu, kur ten jos gimtuose namuose buvo pasilieję gyvsidabrio ir paauglystėje ji ganėtinai prisikvėpavo jo garų – organizmas pažeistas visam gyvenimui. 41 metų sulaukusi gavo invalidumo II grupę ir turėjo išeiti į pensiją (dabar – I grupės nevaikštanti invalidė).

Atsiminimų knygoje „Kryžiaus ir Meilės kelias" ji yra pasakojusi ir apie tą darbą, kuriuo talkino man ir įpareigodavo mane nesustoti su slaptaisiais teologijos-katechetikos kursais. Šalia konspektų perrašinėjimo ir talkinimo rengiant vadovėlius, dar suorganizavo katechetinių skaidrių gaminimą ir komplektavimą. Dabar mažai begali atsikelti, bet duokite jai uždegančio darbo – ir vėl kalnus prirašys! Ši kun. Juozo dvasios duktė gal nuodugniau už kitas yra pasisavinusi jo mokslą apie aukos prasmę, kančios vertę. Todėl – „Renkuosi kančią". Nejučia kyla dvasinio mazochizmo priekaištas, kurį pati pamini ir į jį atsako. Ji ne šiaip mėgaujasi kančia, bet ją traukia kančios atperkamoji galia. Matyt, toks jos pašaukimas, jį taip suprato ir yra laiminga.

Dvi Dievo bitelės: Nikodema ir Vidutė

Seselė Nikodema (nežinau, ar tai vienuolijoje gautas, ar sutartinis vardas) – ramesnio už drauges charakterio ir likimo Dievo bitelė, stropi Bažnyčios darbininkė įvairiais būdais įvairiuose postuose, kur tik reikia ar reikėjo gerų jos rankų. Kadangi ji nepanorėjo atskleisti savo pavardės, tai ir nereikia. Šioje knygoje ji ne tiek apie save, kiek apie kelias drauges pasaulietes pasakoja, ir mums tai labai brangu, nes rodo, kaip kun. Juozas vertino šeimos žmonių pašaukimą ir mokėjo juos ugdyti.

Nors ir nebūdamas besaikis darbų entuziastas, kaip kunigas Juozas ar sesuo Loreta, kartais vis dėlto nusiplūkdavau. Prieš kokią dešimtį metų Vilniaus daktarai pagailėję nusiuntė pailsėti į Valkininkus (vos nepasakiau: angeliškojo) gydytojo Modesto Juozaičio globoje. Išgirstu vienos ligonės balsą ir iš karto sakau: „Taigi jūs – Žemaitytė!" – „Kas jums pasakė?" – „Ausys: girdžiu gydytojos Birutės balso tembrą ir intonacijas". – „Taip, mes seserys".

Nebeatsimenu, ar žinojau anksčiau, ar tik tada patyriau, kad ši pusamžė kukliai besišypsanti moteris su operuota

širdimi šalia dviejų pačios pagimdytų dukrelių dar augina pulką našlaičių. Taip, tai daugeliui Lietuvoje žinoma Tauragės Šepučių šeima. Kartkartėmis reikia jai grįžti į Valkininkus pastiprinti sveikatėlės. Giedras pamaldumas, šviesi ramybė, stiprinančios Dievo galios dvelksmas ją gaubia. Skaityti jos susirašinėjimą su kun. Juozu man buvo didžiausias netikėtumas. Ar tai ši brandi, Dieve nurimusi siela prieš keliolika ar porą dešimčių metų ilgai buvo toji svyruojanti nendrelė, kuri štai štai ims ir nuluš ir kurią kunigo Juozo malda ir tėviška meilė vėl ir vėl atitiesdavo, nepaisant jos purkštavimų?! *„Vaikuti, kaip daug tu man kainavai!"*

„Pažinsite iš vaisių"

Užtenka palyginti korespondenciją su viena, antra, trečia, ketvirta dvasios dukterimi, kad pamatytum, jog vykęs dvasinis vadovavimas sielų brendimui turėjo bendrus siekius ir bendrų bruožų, tačiau buvo subtiliai pritaikytas prie jų temperamento, būdo, visos dvasinės sanklodos ir iškylančių poreikių. Tik į Vidutę kun. Juozas nuolat taip meiliai kreipiasi „Vaikuti" (Loretai parašo „Vaikuti" tada, kai oficialiai siunčia laišką iš kalėjimo ar paštu, kai kalba kaip Tėvas), nes jaučia, kad savo švelnumu jis jai nepakenks, prie savęs perdėtai nepririš. Jam ji iš tiesų yra vidaus ir išorės audrų blaškomas vaikelis, čia mėginanti stoti į vienuolyną, čia įsimylinti vieną ar kitą bendraamžį, čia ieškanti dvasinės kunigo paramos, čia besišiaušianti prieš ją. Ką Dievo malonė ir kun. Juozo kantri, įžvalgi ir reikli globa nuveikė Vidutės sieloje, manyčiau, yra ryškiausia iliustracija Kristaus teiginiui: *„Jūs pažinsite juos iš vaisių... Juk geras medis duoda gerus vaisius, o netikęs medis – blogus" (Mt 7, 16.17).* Kunigo Juozo vadovaujamos sielos atsilaikė pagundų ir negandų audrose ir pagal Dievo duotus sugebėjimus tarnavo ir tebetarnauja Jo karalystei.

Pasigedau laiškų dar vienos kunigo Juozo dvasios dukters ir bičiulės, „daug jam kainavusios" rūpesčio, maldos ir sielvarto. Tai toji, kuri daug sykių minima dienoraščiuose „Kunigas tarp gėlių", apie kurią užsimenama ir šiame tome, ir visada ji turi „Sesės" vardą. Pasirodo, ji tik porą laiškų tebuvo parašiusi, ir tie neišliko. Jos nepažįstu, bet ir nereikia, ir skaitytojus maloniai prašau būti diskrečius ir nesmalsauti. Gana, kad žinome, jog po didelio moralinio sukrėtimo ji atsitiesė ir laiminga tarnauja Dievui ir Bažnyčiai. Tai irgi gražus vadovo kunigo Juozo ir jos draugių – kitų Juozelio dvasios dukterų – maldos ir aukos vaisius.

Atkreipiau dėmesį į dar vieną retą aplinkybę. Ne paslaptis, kad vienu vyrišku asmeniu (pavyzdžiui, dėstytoju, dirigentu) besižavinčių merginų būryje netrunka kilti varžybos dėl jo dėmesio bei palankumo maksimumo ar net monopolio, tada paleidžiami į darbą įtarinėjimai, apkalbos, intrigos. Nieko panašaus nėra kunigo J. Zdebskio aplinkoje. Kai viena iš jų įspėja jį „nežaisti merginų širdimis" (minėta „... tarp gėlių"), tai daro ne dėl savos nuoskaudos, o iš užuojautos kitoms. Kunigo Juozo „sesės", „dukros", „vaikučiai" tarpusavy draugauja, vienos kitomis rūpinasi, sielvartauja dėl kiekvienos draugės bėdų kaip dėl savų. Šitai įmanoma tik dvasingų asmenų dvasingoje draugystėje, ir tai, manding, taip pat yra puikus jo išugdytas ir išmelstas vaisius.

Maldos, savitvardos ir tyrumo mokytojas

Būtų galima pririnkti dešimtis citatų, kaip kunigas Juozas savo ugdytines ragina ir drąsina melstis, ypač asmenine, mąstomąja malda. Joje mato vienintelį būdą dvasiškai išsilaikyti ir doriškai nenuslysti. Rodos, Loretai penktą kartą tai primindamas, rašo: „Būtinai kasdien skirk 15 minučių mąstymui, o jeigu neturi 15 minučių, tai pusvalandį!" Spontaniškai melstis moko visokį apie jį besispiečiantį jaunimą ir vaikus, savo seserėčias iš Naujienėlės kaimo ir Pavolgio vokietukus. Gre-

ta maldos – paprasti kasdienės buitinės savitvardos pratimai, kurie padės nebėgioti paskui kiekvieną užgaidą. Tapsi vertas pasitikėjimo tik išmokęs tvardytis ir aukotis. Tai dabar nebelabai madinga net tarp laikančiųjų save pamaldžiais, kai vis mėgstamas pabrėžti vidinis komfortas, kai paviršutiniškomis priemonėmis pasiekiamas emocinis pakilimas laikomas kone religine ekstaze.

Su brolio, tėvo ir kunigo rūpestingumu kunigas Juozas moko budėti dėl gausių jaunystės tyrumui gresiančių pavojų. Mūsų dienomis jauniems skaitytojams arba ir kai kuriems tėvams tai gali kvepėti anachronizmu, betgi tai lieka tiesa. Lytinis palaidumas žalojo jauną dvasią ir visą žmogaus kelią anksčiau, žaloja ir dabar, o su lytiniu palaidumu suveši visoks egoizmas, kito asmens nuvertinimas, elgimasis su juo kaip su daiktu, meilės vardu dangstoma gryniausia nemeilė. Ir atvirkščiai, skaista rodo dvasios jėgą ir kūno drausmingumą, atveria akis ir širdį gamtos ir sielų grožiui.

1958 m. rudenį Gražina susipažįsta su simpatingu architektu ir jau pasirengusi kažkur su juo važiuoti; nors jis vedęs, betgi ji jokių žemų ketinimų neturinti. Artimiausios draugės (turbūt Loretos) prispirta, pasisako kunigui Juozui, ir tas kuo griežčiausiai pareikalauja nutraukti pažintį. Studentėlė grįžta namo pikta ir nuliūdusi, verkia, bet vis dėlto siūlomos kelionės atsisako. Po poros savaičių sužino, kad iš tiesų tai buvę žabangai, kunigas buvęs teisus (žr. p.27–28). Panašiai jis įkvepia budėjimo ir atsparumo Vidutei, nuteikia tyrumui atsitiktinai pavėžėtą dešimtokėlę, kurios daugiau nesusitiks. Pagarbos tyrai meilei, doros draugystės žavesiui gija ryškiai tęsiasi per daugelį jo dienoraščių ir laiškų lapų.

Visada auklėtojas

Minėtoji pavėžėta dešimtokė prisipažįsta svajojanti tapti gydytoja, tai kun. Juozas čia pat ją švelniai ir tvirtai nutei-

kia saugoti negimusią gyvybę. Galbūt ji taps gydytoja po dešimt metų, gal niekada, bet tvirto ir švelnaus geradario neeilinėmis aplinkybėmis tartas žodis tikrai bus giliai įsismelkęs (žr. p.248–249).

Pakartotinai moko Loretą kantrumo su irzlia senute, pas kurią ji gyvena. Moko pirmiausia praplėsdamas minčių akiratį, paskui žadindamas užuojautą (žr. p. 258):

„Iš žmogaus, kuris moka mąstomąją maldą, reikalaujama, kad į viską žiūrėtų plačiai, matytų visą horizontą, visą kontekstą. /.../ Norėčiau Tave paklausti: ar buvo tokia mąstomoji malda – bandyti pateisinti senąją, bandyti pajusti užuojautą jai? Kaip? – Paprasčiausiai. Labai galimas daiktas, kad ne ji pati kalta. Gal kaltės šaknys toli toli, protėvių kartose. /.../ Net jei ir ji pati bent iš dalies kalta, tai tokiam žmogui kaip Tu, kuris į artimą žiūri taip, kaip Mokytojas žodžiu ir pavyzdžiu kalbėjo, tikriausiai turi kilti tik vienas jausmas – motiniška užuojauta. Juk tai žmogaus nelaimė". Ir tada triuškinanti frazė: *„Ar galima pajusti neapykantą nelaimėje esančiam žmogui?"*

Susitikti nelaimingų – piktų, kerštingų, priekabių ir įkyrių – žmonių tolygu gauti galimybę praktiškai įrodyti mūsų kartojamų Jėzaus žodžių teisingumą ir palengvinti Dievo Teisingumo akyse ne tik savo, bet ir jų, tų nelaimingųjų, bylą: *„Be mūsų, gal jau niekas žemėje jais nesidomės ir nemokės jausti jiems to panašiai kaip kad Mokytojas žodžiu ir pavyzdžiu mus mokė..."*

Daug reikalaudamas iš savęs, kun. Juozas nesivaržo drąsinti ir tas svyruojančias, bet kilniems polėkiams jautrias jaunuoles siekti dvasinių aukštumų. Loretą pakartotinai stiprina aukos gyvenimui, o kai Vidutė nuo vidinių įtampų pavargusi norėtų „nuleisti bures" ir leistis pasroviui, kunigas tvirtai sako (žr. p.128): *„Tu neturi teisės būti tik eilinis žmogus, nors ir kokį darbą dirbtum, kokį pašaukimą turėtum! /.../ Jei Tau buvo leista tiek pažinti, tai neturi teisės būti tik „pilkas žmogelis". Būtų nusikaltimas iš Tavęs nereikalauti daug. Ir visada sakysiu į akis pačią žiauriausią tiesą – taip, kaip galvosiu. Pameni, sakiau kažkada, abu susitarėme, kad nebus pataikavimo, ne-*

bus „glostymo", nors tai būtų Tau ir skaudu. Tai būtų nusikaltimas Tau pačiai".

Pasijutau mažiukas

Ši knyga kupina atvirų prisipažinimų ir išpažinimų. Dera ir baigiamąjį žodį rašančiam būti atviram. Taigi turiu prisipažinti, kad kuo toliau skaičiau, tuo mažesnis jaučiausi, lygindamas savo anų metų gyvenimėlį su kunigo Juozo gyvenimu ir darbu, ir su jo rašymais. Varge mano, koks buvau susigūžęs, vengiantis rizikos, nedaug laukiantis iš savo dvasios bičiulių, nedaug iš jų (turbūt ir iš savęs) reikalaujantis. Nemaža mano laiškų turėdavo tiesiog pasaulietišką skambesį, kitų vos pradžioje ar/ir pabaigoje atsirasdavo vietos kokiai religinei minčiai. Įvairiais atžvilgiais aš, marijonų augintinis nuo 12-os metų ir jų dvasinės šeimos narys, nebuvau toks reiklus sau ir toks ištikimas dvasiniams įsipareigojimams, kaip jis, tik seminarijos ugdymą praėjęs.

Na, klebonavau (tarytum, tvarkingai), dekanavau, ketverius metus seminarijoje dėsčiau, prie šventų knygų vertimo triūsiau, bet visa tai buvo nepavojingi, valdžios toleruojami darbai, be rizikos, lydėjusios kiekvieną kunigo Juozo žingsnį. Nei aš kalinių ar kareivėlių lankiau, nei ligoniams taip tarnavau kaip jis... Katekizuodavau apdairiai, nedidelėmis grupelėmis, „kad būtų ožka sveika ir vilkas sotus". Nebuvo jis visiškai sotus ir patenkintas, bet toleravo. Tik dūsaudavau dėl to, kad kunigai atskirti nuo jaunimo, bet nemėginau-nedrįsau-nemokėjau ieškoti stipresnių kontaktų. Gal didžiausias trūkumas tas, kad su tuo jaunimėliu, kurį protarpiais parapijose susitikdavau, santykiai būdavo fragmentiški ir nepasiekdavo gelmių, kitur persikėlus – nutrūkdavo. *Mea culpa*, iš gerojo jaunimėlio auginau greičiau kultūrinius katalikus, o ne apaštalus, kokių reikėjo ir kokių Juozelis priaugino, kaip gir-

džiu ir kaip rodo atsiminimų tomas „Kryžiaus ir Meilės kelias".

Lygindamas savo darbą Liturginėje komisijoje su kunigo Zdebskio, tėvų Garucko ir Masilionio, kunigo Laurinavičiaus ir jų gyvųjų bendražygių veikla, tariu: mes rengėme šventas knygas, o jie darbavosi, kad būtų kam tas knygas šventai vartoti. Ir mano dvasinis vadovavimas, matyt, buvo nepakankamas reiklioms sieloms, kad po vienų kitų metų daugumas pasiieškodavo kitos klausyklos. Na, padėjau pasirengti kunigystei keliems Lietuvos ir Ukrainos jaunuoliams, bet Viešpats jau buvo pažadinęs juose pašaukimą per marijonus Budrikį, Račiūną, jėzuitą Lauriūną, Ukrainos būsimą marijoną vyskupą Olšanskį. Vadinasi, man trūko ugnelės.

Nei laiko, nei erdvės...

Prieš porą mėnesių buvau gavęs atsiminimų knygą „Kryžiaus ir Meilės kelias", bet tik peržvelgiau turinio sąrašą ir nesipuoliau skaityti, – ir jausmingas pavadinimas nepatraukė. Praeitą sekmadienį ryžausi atidžiau ją paskaityti, norėdamas papildyti informacijos spragas, kurių gerokai užtikau šios knygos kompiuteriniame tekste. Na, ir pagavo! Negirdėjau iš radijo imtuvo sklindančios mėgstamos klasikinės muzikos, nepastebėjau 12-tos valandos, kada laikas išklausyti Šventojo Tėvo žodelį ir sukalbėti su juo *„Angelus Domini"*. Ir į bendrus namiškių pietus pavėlavau. Kai dingtelėjo mintis pasižiūrėti į laikrodį, apsidairęs ne iš karto supratau esąs savo darbo kambaryje. Išties būta atitrūkimo nuo laiko ir erdvės pojūčio. Ir nebuvo svarbu, ar pats esu didutis ar mažutis.

Sesers Gerardos Elenos, sesers Monikos Genovaitės ir kitų pasakojimai apie kun. Zdebskio vestas rekolekcijas ir nutrūktgalviškas keliones, motinos ir sūnaus Grigų paliudijimas, gydytojos Birutės sekama nudeginimo ir „išvogimo"

iš ligoninės epopėja, kaip ir Pavolgio misijų vaizdai, – reto įdomumo „nuotykių literatūra", kurią skaitydamas žavėjausi, juokiausi, braukiau ašarą ir vėl pratrūkdavau juoku arba iš nuostabos nutildavau.

Kas pastatys filmą apie šventąjį akiplėšą? Manau, geriau tiktų istorinei tiesai ištikimas vaidybinis negu grynai dokumentinis.

„Ar matei rūką miške?"

Poeto siela, literato plunksna sava kunigui Juozui Zdebskiui. Ne tik jam, bet ir jo ugdytinėms. Bent toms, kurios leido spausdinti, kas jų parašyta. Knygos įžangoje paminėtas anonimas pavadino jas „sentimentėmis", t.y. sentimentaliomis dūšelėmis. Taip, tai gyvų ir subtilių jausmų žmonės, bet įsiskaičius ir gyvenime pasižiūrėjus, tai ir tvirti žmonės, – Dieve, duok daugiau tokių „sentimenčių" seselių ir pasauliečių. Ir tokių „sentimentalių" kunigų, kaip jų auklėtojas ir vadovas!

Turbūt apskritai žmonėse jautrumas bet kam ir poezijos pojūtis prasideda nuo jautrumo gamtos grožiui. Nors kunigas Juozas, atrodo, nerašė eilių, bet kas pasakys, kad jis nėra gyvenimo ir plunksnos poetas, kaip ir Loreta su Vidute, kaip kunigas Robertas (šis ir eiles rašo).

Miškai ir ežerai, ryto, vakaro, nakties peizažai – jų stichija, jų religinės kontempliacijos įkvėpėjai. Sakytum, nudėvėtas ankstesnėje literatūroje mėnesienos prie ežero išgyvenimas jiems – pakilimo į Aukščiausiąjį Kūrėją, susimąstymo apie aukos gyvenimo prasmę fonas, kurį atmintyje atkūrus galima sėkmingai kovoti su savo smulkmeniškumais (dar kartą plg. p. 258). Kalinio atgaiva – miškas už lagerio tvoros, ir apie ką jis mąsto? Ogi kad Kūrėjas, per kelias dešimtis metų tuos medžius augindamas, džiaugėsi, numatydamas, jog jie guos įkalintą Jo kunigą... Nežinau gražesnio religinės sielos proveržio už šį. Ir nutylu,

paskaitęs, kaip kalinys su savo geradare dalijasi ne buitinėmis smulkmenomis, o paslaptingo šilto rūko miške vaizdu ir rytinio paukščių koncerto skambesiu. *„Ar pastebėjai [rūką miške]? Ar girdėjai ir tą nuostabų koncertą? – Juk būtų nedėkingumas nepastebėti dovanų... Kaip ir nepastebėti meilės".*

Klausiu save: kodėl daugelis seniai man girdėtų dalykų visiškai naujai skamba ir įsirėžia iš kunigo Juozo Zdebskio rašytų lapų? Turbūt todėl, kad labai autentiškai išgyventa ir autentiškai ekspresyviai išreikšta. Tikiu – daugybė skaitytojų patirs tą patį. Ir taip gausės šio derlingo nesibaigiančios meilės medžio vaisių.

Kun. VACLOVAS ALIULIS MIC

Roma,
1997 m. sausio 21 d.,
šv. mergelės kankinės Agnietės d.

KNYGOS RĖMĖJAI

LIETUVOS VIENUOLIJOS: Dieviškosios Jėzaus Širdies seserų pranciškonių kongregacija; Katalikių moterų kultūros draugija; Šventosios Šeimos seserų kongregacija; Nekaltai Pradėtosios Mergelės Marijos Vargdienių seserų kongregacija; Skaisčiausiosios Mergelės Marijos Širdies dukterų kongregacija; Švč. Nekaltosios Mergelės Marijos Tarnaičių seserų kongregacija; Dangun ėmimo seserys; Kauno Šv. Benedikto seserų kongregacija; Lietuvos Šv. Kazimiero seserų kongregacija; Šv. Juozapo ir Švč. Kūdikėlio Jėzaus Teresės basųjų karmeličių vienuolynas; Aušros Vartų Marijos ir šv. Teresėlės bendruomenė; Šv. Pranciškaus mažesniųjų brolių ordinas.

Vilniaus arkivyskupijos, Panevėžio ir Telšių vyskupijos KATECHETINIAI CENTRAI.

LIETUVOS „CARITAS" FEDERACIJA: Kauno arkivyskupijos „Caritas", Raseinių parapijos „Caritas"; Vilniaus arkivyskupijos „Caritas"; Telšių vyskupijos „Caritas", Akmenės parapijos „Caritas", Viekšnių parapijos „Caritas"; Vilkaviškio vyskupijos „Caritas", Alytaus dekanato „Caritas", Lazdijų dekanato „Caritas", Liubavo parapijos „Caritas", Marijampolės parapijos „Caritas", Vilkaviškio dekanato „Caritas"; Alytaus ŠEIMOS CENTRAS.

Lietuvių katalikų RELIGINĖ ŠALPA (JAV); ATEITININKŲ FEDERACIJA; EUCHARISTIJOS BIČIULIAI; Maldos grupė „KARUNKA"; Telšių katalikiška vysk. V. BORISEVIČIAUS vid. mokykla; Kauno Šv. KAZIMIERO knygynas; savaitraščiai „DIENOVIDIS" ir „APŽVALGA"; LIETUVOS SĄJŪDIS; SAUSIO 13-osios brolija.

TĖVYNĖS SĄJUNGOS (LK) valdyba ir Seimo frakcijos nariai bei sponsoriai: Vilija Aleknaitė, Laima Andrikienė, Juozas Dringelis, Algirdas Endriukaitis, Liudvikas Furmonavičius, Egidijus Jarašiūnas, Vladimiras Jermolenko, Vladas Katkevičius, Algirdas Katkus, Andrius Kubilius, Elvyra Kunevičienė, Vaclovas Lapė, Juozas Listavičius, Kęstutis Povilas Paukštys, Gediminas Vagnorius, Alfonsas Vaišnoras, Vidmantas Žiemelis.

KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ partijos Panevėžio kuopa ir Vadoklių kuopa.

AB „Spauda"; UAB geotechnikos grupė; Priekulės ŽŪ bendrovė; Naujamiesčio UAB „Vilaistė".

KORĖJA: vysk. Jonas Bulaitis.
AUSTRALIJA: kun. S. Gaidelis SJ, kun. Pranas Dauknys.
BRAZILIJA: kun. Kazimieras Bėkšta, kun. Juozas Šeškevičius.
ANGLIJA: kan. Valentinas Kamaitis, kun. Jonas Sakevičius MIC.
ITALIJA: kun. Vaclovas Aliulis MIC, prof. kun. Tasius Ereminas.
VOKIETIJA: kun. D. Kenstavičius, kun. Kazimieras Senkus, kun. Hermanas Šulcas SDB.
JAV (ir KALIFORNIJOS lietuviai): kun. Leonardas Andriekus ir JAV pranciškonai, kun. Alfonsas Babonas, prel. Jonas Kučingis, prel. dr. Algirdas Olšauskas, kun. Teofilius Palis, prel. Juozas Prunskis, „Los Anželo Lietuvos dukterys", Adelė ir Julius Balsiai, Laima Baltrėnas, V.A. Bimbiriai, Aldona Brazdžionienė, Nida Brinkis, M.D. Zigmas Brinkis, Antanas Bulota, Danutė Domkus, Juozas Dzenkaitis, Ona ir Albinas Garūnas, Valeria Kaminskas, S. Karius, Kulnys, M. Lembertienė, Antanas ir Bronius Lengertai, Albinas Markevičius, Ignas Medzinskas, Dana Mitkienė, Nelė Mockuvienė, Isabel Oksas, Dana Paškevičius, J. Pazera, A. Pažiūrienė, Jonas Petronis, Genovaitė Plukienė, Juozas Polikaitis, Eugenija ir Kazys Prišmantai, T. Pupius, Janina Radvenia, Raulinaičiai, Nidutė ir Jonas Rice, Vida Ruokis, Anelė Sopys, L. Stadalnikienė, B. Stockus, K. Šakys, I.E. Šišas, Sophie Šukys, Romas Švainauskas, Vegnerių šeima, Vytautas Vidugiris.
KANADA: kun. Kazimieras Ambrasas SJ, kun. J. Aranauskas SJ, kun. J.K. Butkus OFM, t. Eugenijus, kun. Liudas Jonuška OFM, kun. Kazimieras Kaknevičius, kun. Juvenalis Liauba OFM, kun. Edmundas Putrimas, kun. Viktoras Skilandžiūnas, kun. Jonas Staškevičius, G. ir E. Alinauskai, Stasė Ališauskienė, Izabelė Ambrasienė, Virginija Apanavičiūtė, Leonas Balaišis, Stasė Baršauskienė, Bronė Bendžius, Antanas Bumbulis, Irena Čepaitytė, M.A. Čepuliai, Laima ir Eugenijus Dainiai, Pranas Dikaitis, Albertas Jonelis, E.V. Kerbeliai, Antosė Kuncevičienė, Genė Kudžmienė, Onutė Kupris, Onutė Lukauskienė, Bronė ir Jonas Lukoševičiai, Genė Montvilienė, Marija Morkūnienė, E.J. Paunksniai, G. Sibitienė, Bronius Staškevičius, Elena Szewczyk, V.J. Šulmistrai, Pranas Šultė, I. Valkauskienė, G.J. Zabieliauskai, Eugenija Walensija.

Kaišiadorių vyskupija

BIRŠTONAS: kun. Jonas Danilevičius, Stasė Belickienė, Povilas Buzas, Povilas Čiukšys, Grigoniai, Jadvyga ir Vincas Laukevičiai, Gražina Navickaitė, Ona Valatkaitė.
BUTRIMONYS: kun. Edvardas Kraujalis.
ELEKTRĖNAI: kun. Jonas Sabaliauskas, diak. Rolandas Bičkauskas, Petras Adžgauskas, Violeta Ambrazevičienė, Antanina Bielinienė, Rima Bielinienė, Kazė Breikerienė, Janina Breinerienė, Stasys Degutis, Genovaitė Dilienė, Ona Eimontienė, Danguolė Galinienė, Genovaitė Gervienė, Stasė Jachimavičienė, Dana Jakonienė, J.J. Janoniai, Kazimiera Kaminskienė, Anastazija Karvelienė, Aldona Kriaučiūnienė, Stasė Lataškinienė, Eugenija Lelytė, Ona Matakienė, Pranciška Misavičienė, Vytautas Monkevičius, Bronius Pargaliauskas, Alma Petkevičienė, Vida Ribalskienė, Danutė Sabonienė, Stasys Sasnauskas, Nijolė Stankevičienė, Irena Steponienienė, Subačius, Aldona Sventkūnienė, Rita Šabūnienė, Domicelė Šaduikienė, Šeškevičienė, Violeta Švabauskienė, Leonas Tarbūnas, Genutė Tekorienė, Danutė Tilvikienė, Bronė Vasiliauskienė, Giedrė Zinkevičienė, Adelė Žemaitienė.
KRUONIS: Onutė Marcinkevičienė.
SKUDUTIŠKIS: kun. Albinas Šilkinis.
VIEVIS: Viktorija Žepnickaitė, Vilius Žilinskas.

Kauno arkivyskupija

GIRDŽIAI: Vytautas Lekutis.
JOSVAINIAI: kun. Petras Tavoraitis.
KAUNAS: kan. Bronius Antanaitis, kun. Viktoras Brusokas, kun. Alfonsas Bulotas, kun. Petras Dumbliauskas SDB, kun. Robertas Grigas, mons. Vincentas Jalinskas, kun. Algimantas Keina, mons. Vytautas Sidaras, mons. Pranas Tamulevičius, Ona Aleksejūnaitė, Bamblauskienė, Kazimiera Baracevičienė, M. Bartkutė, Rima Berontienė, Palma Beseckytė, T. Brazlauskaitė, Vanda Briedienė, Marija Budrienė, Tadas Burokas, Stefutė Butkienė, Izolda Buzienė, Janina Čiurienė, Aida Čižikaitė, Valė Dovydienė, Violeta Dubinskaitė, Laima Dumčiuvienė, Aldona Girininkienė, J. Grabys, Jonas Grigas, Ina Grinauskaitė, Birutė Ibėnienė, Marija Jakaitytė, Vidmantas Jankauskas, Gražina Jarve, Vida Jonavičiūtė, Stasė Kalniuvie-

nė, Olga Kazlienė, Stasė Kelpšaitė, Leontina Kęsgailaitė, Anastazija Klėtkutė, Angelė Klėtkutė, Rita Kochanskienė, Lina Krunkaitytė, Elena Kunytė, Vincas Kvėdaraitis, Adelė Laipienytė, Albina Lengertienė, Eugenija Liepienė, Zuzana Liutkevičiūtė, Paulius Martinaitis, Rita Melinskaitė, Vitalija Miklyčienė, Stasė Mikutienė, Zenonas Mištautas, Vladas Narušis, Aldona Neciuvienė, Stefanija Novikaitė, Albina Pajarskaitė, Marytė Pakrosnevičienė, Leonija Petkevičiūtė, Zofija Petrušytė, Juozas Pirčaitis, A. Plavičius, Antanas Poderis, Monika Rakauskaitė, Marija Raškauskienė, Danutė Samaškaitė, Julija Samsonaitė, Genė Senikienė, Bronislava Skavolytė, Marija Staigiškaitė, Nijolė Šadauskienė, Onutė Šalnaitė, Regina Šalnaitė, B. Širvinskaitė, Edvardas Šiugžda, A. Šlekytė, Ona Šlekytė, Jadvyga Šliupienė, Bronislovas Taleišis, Salomėja Tekorienė, Genovaitė Tunaitienė, Ada Urbonaitė, Algimantas Urbonas, Elvyra Varnaukienė, Vytautas Zdancevičius, Asta Žemgulytė, Alė Žibūdaitė, Bernadeta ir Algis Žikevičiai.

KĖDAINIAI: kun. Kęstutis Daknevičius ir Šv. Juozapo parapijos tikintieji, Eleonora Naudžiūnienė.

KELMĖ: Petras Andrulis, Kazimieras Dembskis, Dalia Ditmanienė, ses. Gedvilaitės, Teresė Gedvilienė, Ramutė Geriksonienė, Bronė Jankauskienė, Stasė Jankutė, Jonas Steponaitis, Stasė Vasiliauskienė.

LABŪNAVA: kun. Juozas Indriūnas.

RASEINIAI: E. Dabkienė, Džiaugienė, J. Ezbergienė, Jančiauskas, Stasė Jasiulytė, J. Jokubauskienė, D. Jurkienė, St. Kazlauskas, Jurgis Kumetaitis, Z. Kvitnickienė, Vidmantas Leščinskas, L. Maciulevičienė, V. Miklienė, D. Mikševičiūtė, P. Misevičienė, P. Pečiulienė, Emilija Sabulienė, Angelė Stonienė, Kunigunda Stonienė, Tamulienė, Vapsevičius, Vasaitienė.

RAUDONDVARIS: kun. Vytenis Vaškelis, Gražina Bylienė, Genė Narbutienė, Vlada Senauskienė, Genutė Šilževičienė.

ŠIAULIAI: Stasė Černiauskienė, Felicija Dryžienė, Gražina Jakniūnaitė, Irena Jakutienė, Angelė Jančauskienė, Augustina Janulienė, Balys Jarušauskas, Vytautas Klusas, Zita Laurinavičienė, Genovaitė Masiulytė, Julija Mikšaitė, Marija Rakauskaitė, Ona Vaitiekūnienė, Elena Žukauskienė.

ŠILUVA: kun. Leonas Kalinauskas, prel. Edvardas Simaška.

TABARIŠKIAI: kun. Ričardas Repšys MIC.

TYTUVĖNAI: Valerija Sabaliauskienė, Janina Vasiliauskienė.

UKMERGĖ: kun. Prosperas Bubnys MIC, Angelė Cepelienė, O.A. Dzigai, Petronėlė Jukonienė, Leokadija Karalienė, Nijolė Kleinienė, Sta-

sė Markevičiūtė, Zita Mikalauskaitė, Nijolė Narbutienė, Julija Repečkienė.
VANDŽIOGALA: kun. Aleksandras Počiulpis.
VIDUKLĖ: kun. Algirdas Mocius, Jonas Brastauskas, Remigijus Kučinskas, Aldona Raižytė, Teresėlė Ričkutė, Benediktas Skirgaila, Virginija Snapkauskaitė, Egidijus Staskevičius, Vytautas Valockas, Birutė Žabarauskaitė, Linelis Žukauskas, Mindaugas Žukauskas.
VILKIJA: kun. Virginijus Lenktaitis, Aldona Arkušauskienė, Apolonija Girdauskienė, Elena Girlevičienė, Julius Grabauskas, Danutė Kasparavičienė, Kazys Kudirka, Juozapas Laimutis, Stasė Laurinaitienė, Ona Genovaitė Lelešienė, Marytė Makauskaitė, Regina Marmaitė, Angelė Matelienė, Genovaitė Stanevičienė, Marijona Vaitiekaitienė, Nijolė Vosylienė, Alfonss Zumaras.
ŽAIGINYS: kun. Boleslovas Radavičius.
ŽALPIAI: kun. Juozas Razmantas.

Panevėžio vyskupija

BERČIŪNAI: Emilija Apisavičienė, Antanas Mališauskas.
BIRŽAI: kun. Bronius Strazdas.
DAUGAILIAI: kun. Petras Baltuška.
JONIŠKĖLIS: kun. Benediktas Urbonas, Feliksas Giedraitis, Jonas Kergė, Leonas Mosteika, Elena Šidagytė, Antanas Turauskas, Aleksas Valavičius.
KREKENAVA: kun. Petras Budriūnas, Monika Pogužinskienė, Angelė Pranaitytė.
LIKĖNAI: Regina Indrašienė.
MIEŽIŠKIAI: kun. Kostas Balsys.
NAUJAMIESTIS: kun. Rimantas Gudelis SJ, Kazys Adinavičius, P. Čepaitis, Bronislava Daraškevičienė, Danutė Dausienė, Dalius Dirsė, Liucija Dirsienė, Elena Garbašauskienė, Vytautė Kulevičienė, Juozas Misevičius, Janina Petkevičienė, Bronė Pobedinskienė, Vytautas Ščerbinskas, Zenonas Tamolė, Nijolė Ulienė, Aldona Vasiliauskienė.
PABIRŽĖ: kun. Antanas Balaišis, Aleksas Četvergas, Genė Drevinskienė, Bronė Kriaučiūnienė, Stefa Paškevičienė, Valė Švitinienė, Kostė Varžinskienė, Ona Visockaitė, Petras Visockas.
PANEVĖŽYS: Apolonija Abromavičienė, Julė ir Celestinas Ajauskai, Elena Braškienė, Audrius Dervinis, Bronė Gabrienė, Genė Grigaliūnienė, Monika Jakubonienė, T. Judikevičienė, Algirdas Kavarskas, Nijolė Lukoševičiūtė, Egidijus Mėlynis, M. Poželienė, Rasa

Ramanauskaitė, Danutė Riomtienė, Alvydas Siaurys, E. Steponavičienė, E. Tumonytė, Jurgis Urbonavičius, Irena Uselienė, Elena Žebrienė, Veronika Žemaitienė.
SKAPIŠKIS: kun. Povilas Varžinskas.
UŽPALIAI: kun. Edmundas Rinkevičius.
VABALNINKAS: kun. Povilas Miškinis.

Telšių vyskupija

AKMENĖ: Genė Barauskienė, Algirdas Gudauskis, Kazimieras Kryžius, Anicetas Lupeika, Povilas Monkauskas, Bronė Prialgauskienė, Vladas Seniūnas, Bronislava Šiurkienė, Janina Šiurkienė, Marytė Švažienė, Ignacas Žeberskis.
ENDRIEJAVAS: kun. Juozapas Bukauskas.
KLAIPĖDA: kun. Vincentas Romanas Pučinskas, kun. Bernardas Talaišis, Jadvyga Barauskienė, Audronė ir Eugenijus Česnauskai, Antanas Česnauskas, Irena ir Kazys Česnauskai, Ilona ir Stasys Česnauskai, Remigijus Česnauskas, Ramutė Chatkevičienė, Elena ir Antanas Matulioniai, Teresė Petrauskienė, Veronika Petrova, Zigmas Prochorskis, Vanda Sipavičienė, Danutė Sipavičiūtė, Teklė Steponavičiūtė, Rūta ir Vincas Venckai, Eleonora Voitkevič.
KRETINGA: Barbora Šauklienė.
NAUJOJI AKMENĖ: Regimantas Vainoris.
PAJŪRALIS: kun. Adolfas Pudžemis OFM.
PALANGA: Ona Šokelytė.
PLUNGĖ: Audrius Globys.
PRIEKULĖ: kun. Liudas Serapinas, Vytautas Klimovas.
ŠILALĖ: kun. Antanas Ivanauskas, kun. Egidijus Jurgelevičius, Irena Judeikienė.
TAURAGĖ: mons. Petras Puzaras, kun. Narsutis Petrikas, kun. Alvydas Vaitkevičius, Donata Gerasimova, Sabina Gerasimova, Bronislovas Poškus, Vidutė ir Jonas Šepučiai, Egidija Šeputytė, Evelina Šeputytė.
TELŠIAI: mons. Jonas Kauneckas, Angelė Raudienė, Birutė Zavadskienė, Irena Želvienė.
VARNIAI: kun. Jonas Petrauskis, Vanda Pocienė.
VENTA: Vaclovas Petrauskas.
VIEKŠNIAI: Monika Balčiūnienė, Anelė Barvydienė, Vincentas Gauronskis, Rimantas Gricius, Irena Grigienė, Aušrelė Gurauskaitė, Teofilis Januškevičius, Juozas Narbutas, Janina Riaukienė, Janina Vėlavičienė, Genovaitė Žalienė.

Vilkaviškio vyskupija

ALYTUS: kun. Juozas Gražulis, kun. Vytautas Insoda, kun. Jaunius Kelpšas, Teresė Bucevičienė, Birutė Dimšaitė, Genutė Tamulionienė, Žemaičių šeima, Birutė Žemaitytė, Juozas Žitkauskas, Marius Žitkauskas, Birutė Žitkauskienė, Petronėlė Žitkauskienė, Aurelija Žukienė.

ALVITAS: kun. Antanas Vitkus.

GARLIAVA: Birutė Angelė Stankevičienė.

GERDAŠIAI: Angelė Tartainytė.

IGLIAUKA: kun. Vitas Urbonas, Ona Akelaitienė, Aniceta Alaburdienė, Jonas Alkimavičius, Antanina Ambrasienė, Zita Antanavičienė, Ona Bartninkienė, Kazys Bendoraitis, Aldona Botyrienė, Eugenija Dabažinskienė, Ramutė Dvižinienė, Danutė Galinienė, Natalija Garkauskienė, Romas Grigaravičius, Laima Guzevičienė, Janina Jaškauskienė, Birutė Karalienė, Marijona Karalienė, Juzė Karčiauskienė, Julija Karkauskienė, Petras Kasakevičius, Danutė Kazakevičienė, Juozas Kėdys, Marija Kirtiklienė, Albinas Kisielius, Petras Klebaris, Bronius Kulboka, Jonas Kutkauskas, Ona Laukaitienė, Janina Lekeckienė, Benius Lukšys, Dana Maliejienė, Alfonsas Matukaitis, Joana Matulevičienė, Jonas Miknevičius, Ona Milkevičienė, Gediminas Mykolaitis, Ilona Nedžinskienė, Jonas Paukštys, Eleonora Pauliukonienė, Vainutis Pikas, Nijolė Puodžiūnienė, Leva Radzevičienė, Regina Radzevičienė, Vacius Rasiukevičius, Adelė Raudonienė, Marija Samsanavičienė, Klemensas Samsanavičius, J. Senkuvienė, Petronėlė Simonaitienė, Sigitas Sinickas, Jurgita Spūdienė, Jurgis Stanaitis, Jurgis Staniulis, Petrutė Stankūnienė, Petras Strolys, Irena Tamkevičienė, Vytenis Vaicekauskas, Jurgis Valiukas, Leonė Venckūnienė, Marceliukė Zieniuvienė.

ILGUVA: kun. Juozas Kaminskas.

IŠLAUŽAS: Leokadija Gruzdytė, Aldona Krušinskaitė, Leokadija Petryliené, Janina Šklėriūtė.

KAZLŲ RŪDA: kun. Ignas Plioraitis, kun. Tadeus Vallian, Aldona Ambrazijienė, Valė Blažaitienė, Vytautas Bučinskas, Ona Girniuvienė, Elena Jakevičienė, Irena Kabišaitienė, Laimutė Kabišaitytė, Birutė Kajokaitė, Levutė Karčiauskienė, Nijolė Kasakaitytė, Natalija Kazlauskaitė, Salomėja Mirtrauskienė, Julija Plytnikaitė, Stasė Rainienė, Anelė Senkevičienė, Teofilė Šalčiūtė, Bonifacas Valaitis, Danutė Valentaitė.

KYBARTAI: kun. Vaclovas Stakėnas, Jūratė Adomaitienė, Janina Augaitienė, Onutė Augustaitė, Danutė Augustienė, Teresė Bazanavičiūtė, Alfonsas Belickas, Albinas Bielskus, Teresė Bielskuvienė, Je-

ronimas Buragas, Onutė Čepokaitytė, Gintautas Dobiliauskas, D. Dubauskaitė, Sigutė Eismontienė, Petras Ferencas, Onutė Griškaitienė, Anelė Guntorienė, Danutė Jankauskienė, Bronius Kriščiūnas, Teresė Kroelskienė, Gema Kruelskaitė, Zita Kučiauskienė, Genutė Kumetaitytė, Danutė Kvederienė, Onutė Kvederienė, Elena Lukoševičienė, Nastė Mačiulaitienė, Monika Mačiulienė, Eugenija Menčinskienė, Birutė Merkevičienė, Adelė Motgabienė, Onutė Pricevičienė, Jeronimas Račyla, Stasys Rutkauskas, Birutė Siaurusaitytė, Gema Sitkauskienė, Virginija Stalšinskienė, Saliomė Stankevičienė, Nijolė Šemiolkina, Teresė Šventoraitienė, Marytė Vaitkūnienė, Albinas Želvys, Antanas Žemaitis.

KUDIRKOS NAUMIESTIS: Adelė Aleksaitytė, D. Baukytė, Eugenija Diržiuvienė, Juozas Kaminskas, Aldona Kašiubaitė, Juozas Kudirka, Dana Marčiulaitienė, Kunigunda Matijošaitienė, Janė Okunienė, Janina Pėžaitienė, Teresė Sutkutė, Bronė Vasilčikienė, Petronėlė Žemaitienė, Juozas Žemaitis.

LAZDIJAI: kan. Gvidonas Dovidaitis, kun. Antanas Mickevičius, Mikalina Bartnikienė, Marija Biveinienė, Elena Dzimidienė, Ona Gylienė, Monika Gražulevičienė, Birutė Gražulienė, Stasė Juškelienė, Adelė Kazlauskienė, Adelė Labenskienė, Marija Megelinskienė, Julija Miliuvienė, Ona Nevulienė, Penkiūnienė, Stasė Radeckienė, Elzbieta Rudzinskienė, Izabelė ir Petras Sakalauskai, Jadvyga Sandienė, Petronėlė Strakauskienė, Ramutė Sušinskaitė, Anelė Vaitkevičienė, Aldona Vengrevičienė, Antanas Žukauskas.

LEIPALINGIS: Albertas Ambrulevičius, Anelė Balaikienė, Ona Dumbliauskienė, Anelė ir Antanas Grigai, Gintas Grušauskas, Marytė Pranckevičienė, Julė Purvinienė, Angelė Taraskevičienė, Eugenija Treigienė, Angelė Treigytė, Pranas Vėselga, Janina Virbalienė.

LIUBAVAS: Dana Asipauskienė, Rasa Baliulienė, Marytė Jaseliūnaitė, Salomėja Karasevičiūtė, Onutė Niuklienė, Lina Saladuonienė.

MARIJAMPOLĖ: kun. Arvydas Liepa, O. Akevičiūtė, Jūratė Ardzijauskaitė, A. Ardzijauskienė, Ramutė Augustinavičienė, Verutė Beišytė, O. Bubnelienė, Juozas Buckūnas, Janina Buzaitė, L. Daukša, A. Galuzienė, A. Gavutienė, Elena Gedžienė, N. Gruodytė, Jadvyga Jokubauskienė, Janina Judikevičiūtė, Albina Kalinauskienė, M. Kliukevičienė, A. Kvedarienė, O. Lastauskienė, Emilija Montvilienė, M. Pituškienė, R. Repšienė, A. Striaušienė, Šverčiauskienė, A. Tautevienė, Emilija Valivonienė, Magdalena Zabrynaitė, Marijona Zdebskytė-Linkevičienė.

MERKINĖ: Gumuliauskai.

NAUJOJI ŪTA: Petronėlė Bartninkaitė, Anelė Degutytė, Antanas Gu-

daitis, Elytė Rutkauskienė, Marija Šerpenskaitė, Justinas Urbonas.
PRIENAI: mons. Juozas Užupis, Zuzana Eidukevičienė, Marytė Jakinevičiūtė, M. Jankauskienė, M. Makrickienė, Regina Smolskienė, Liuda Šulinskienė, Stasė ir Edvardas Veimgertneriai.
RUDAMINA: Kručkienė.
SASNAVA: B. Valaitytė.
ŠAKIAI: Kunigunda Malskienė, Algimantas Naujokas.
ŠLAVANTAI: kun. Pranas Perlaitis, Danutė Grabauskienė, Virgis Jakutis, Irena Križiokienė, Virginija Liaukevičienė, Dana Pankevičienė, Juozas Rinkevičius, Daina Tamašauskienė, Angelė Vaškelienė, Julė Vizmanaitė ir visi aukojusieji 1995 m. šv. Luko atlaidų rinkliavai.
ŠVENTEŽERIS: Anelė Marčiukaitienė.

Vilniaus arkivyskupija

DIEVENIŠKĖS: kun. Domas Valančiauskas.
DRUSKININKAI: Elena Kirmonienė, Aurelija Poteliūnaitė, Angelė Priekulienė, Danutė Protkonytė, Danguolė Stravinskaitė, Angelė Vailionienė, Marytė Vaškevičiūtė, Ina Zubrickaitė.
LENTVARIS: Genoefa Jankevičienė.
VAIDOTAI: Genė Gasperavičiūtė, Dalia ir Juozas Versekėnai.
VALKININKAI: kun. Valentinas Virvičius, Dalia Andriulionytė, Artūras Audickas, Elena Bagdonavičiūtė, Bronislava Černyšova, Ona Gegužienė, Aida Gelažiūtė, Modestas Juozaitis, Rita Kabašinskienė, Danguolė Kazlauskienė, Valdas Kukulskis, Dalia Puzienė, Emilija Rimšelytė, Marija Šokaitienė, Saulius Versekėnas, Žemaitienė.
VARĖNA: Diana ir Mindaugas Versekėnai.
VILNIUS: kun. Aušvydas Belickas, kun. Pijus Čižauskas, kun. Kazimieras Kuzminskas, mons. Alfonsas Svarinskas, kun. Jonas Vaitonis, J.Z. Aleliūnai, Jonė ir Valentinas Ardžiūnai, Vanda Bartkevičienė, Viktorija Bieliauskienė, Laimutė Blaškevičienė, Onutė Builienė, Ona Drūlienė, Monika Gavėnaitė, Rita Gineitienė, R. Jakučiūnienė, Aušra Japertienė, Petras Jucevičius, Marija Jūratė Jucevičiūtė, Danutė ir Jonas Juškaičiai, Sofija Kanopkaitė, E. ir R. Kisieliai, Danutė Kutkaitė, Virginija Laugalienė, Nijolė ir Alvydas Lisauskai, Danutė Maldeikienė, Dovilė Matulionytė, Kristina Mažulytė, Vacys Milius, B.R. Milukai, Aldona Milukienė, Janina Navickaitė, Marija Pašakinskienė, Aldona Paškonienė, Antanina Paškonienė, Loreta Teresė Paulavičiūtė, Marija Pečiukonienė, Zita Petraitytė, Teresė Petraškaitė, Rasa Pikelytė, Petras Plumpa, Marytė Puodžiuvienė, Angelė Raškauskaitė, Nijolė Sadūnaitė, Marytė Sadūnienė, Aldona Sakalaus-

kienė, Donatas Stakišaitis, Ona ir Antanas Sučylos, Marija Rūta Surotkevičienė, Nijolė Šekštelienė, Andrius Šiška, Albina Šiupienienė, Teresėlė Danguolė Šniūrevičienė, Julija Šolomskienė, Birutė Marija Špokaitė, Rūta Taleišienė, Gediminas Uogintas, Giedrius Uždavinys, Vaidotas Vaičaitis, Paulina Valančiūnaitė, Zina Vepštaitė, Vytautas Vitkauskas, Regina Zabarauskaitė, A.A. Žilinskai.

AUKAS RINKO: kun. Kazimieras Ambrasas SJ (Kanada), Adelė Balsienė, Danutė Domkus ir Birutė Varnas (JAV, Kalifornija), kun. Antanas Balaišis (Pabiržė), kun. Prosperas Bubnys MIC (Ukmergė), kun. Alfonsas Bulotas (Kaunas), kun. Kęstutis Daknevičius (Kėdainiai), kan. Gvidonas Dovidaitis (Lazdijai), kun. Robertas Grigas (Kaunas), kun. Rimantas Gudelis SJ (Naujamiestis), kun. Antanas Ivanauskas (Šilalė), kun. Leonas Kalinauskas (Šiluva), kun. Virginijus Lenktaitis (Vilkija), kun. Pranas Perlaitis (Šlavantai), kun. Jonas Petrauskis (Varniai), kun. Jonas Sabaliauskas (Elektrėnai), kun. Liudas Serapinas (Priekulė), kun. Vaclovas Stakėnas (Kybartai), kun. Benediktas Urbonas (Joniškėlis), kun. Vitas Urbonas (Igliauka), mons. Juozas Užupis (Prienai), kun. Tadeus Vallian (Kazlų Rūda), kun. Vytenis Vaškelis (Raudondvaris), kun. Valentinas Virvičius (Valkininkai), Kazys Adinavičius (Naujamiestis), Juozas Antanavičius (Igliauka), Marytė Barkauskaitė (Igliauka), D. Baukytė (Kudirkos Naumiestis), Verutė Beišytė (Marijampolė), Stasė Belickienė (Birštonas), Genė Bikuvienė (Vilnius), Stefutė Butkienė (Kaunas), Onutė Drūlienė (Vilnius), Eugenija Margarita Gedvilaitė (Kelmė), Genovaitė Gervienė (Elektrėnai), Anelė Grigienė (Leipalingis), Angelė Jančauskienė (Šiauliai), Janina Judikevičiūtė (Marijampolė), Modestas Juozaitis (Valkininkai), Elvyra Kunevičienė (Vilnius), Danutė Maldeikienė (Vilnius), Aldona Paškonienė (Vilnius), Žybartas Patašius (Vilnius), Loreta Teresė Paulavičiūtė (Vilnius), Alė Počiulpaitė (Vilnius), Angelė Pranaitytė (Krekenava), ses. Regina OSB (Kaunas), Nijolė Sadūnaitė (Vilnius), Alvydas Siaurys (Panevėžys), Petronėlė Stankūnienė (Igliauka), Teklė Steponavičiūtė (Klaipėda), Genovaitė Šakalienė (Vilnius), Vidutė Šeputienė (Tauragė), Liuda Šulinskienė (Prienai), Ada Urbonaitė (Kaunas), Birutė Žemaitytė (Alytus), Laima Žemaitienė (Alytus).

DĖKOJAME VISIEMS, PARĖMUSIEMS KNYGŲ SERIJOS APIE KUNIGĄ JUOZĄ ZDEBSKĮ IŠLEIDIMĄ. ŠIAI SERIJAI PAAUKOTOS LĖŠOS BUS PANAUDOTOS ANTRAJAI SERIJAI – „KUNIGO JUOZO ZDEBSKIO DVASINIS PALIKIMAS".

Turinys

„TIKIU... ŠVENTŲJŲ BENDRAVIMĄ" (Kun. Robertas Grigas) ... 5

VEDĘS Į DIEVĄ ... 8

Gražina
JAUNYSTĖS DVASIOS VADAS ... 11
Iš dienoraščių ... 13
Korespondencija ... 45

Nikodema
ATSAKOMYBĖ UŽ SIELAS ... 73

Vidutė
ŠIRDIES TYRUMO SARGYBOJE ... 93

Loreta
„RENKUOSI KANČIĄ..." ... 161

Kančios prasmės mokytojas ... 161
1962 – 1964 m. korespondencija ... 171

Pirmasis kalėjimas ... 185
Pirmojo kalinimo korespondencija (1964 11 26 – 1965 06 04) ... 191

Tėvelio kapo beieškant ... 226

1965-ųjų antrasis pusmetis ... 234

Iki antrojo kalėjimo ... 266

Antrasis įkalinimas ... 280
Antrojo kalinimo korespondencija (1971 08 26 – 1972 08 25) ... 282

Nuo antrojo kalėjimo iki... ... 321

MEILĖ NIEKADA NESIBAIGIA (Kun. Vaclovas Aliulis MIC) .. 333

KNYGOS RĖMĖJAI ... 346

5-ių knygų
APIE KUNIGĄ JUOZĄ ZDEBSKĮ
serija

Išleista:

Vidas Spengla
„AKIPLĖŠA"
KGB kova prieš Bažnyčią

* * *

KRYŽIAUS IR MEILĖS KELIAS
Prisiminimai apie kunigą Juozą Zdebskį

* * *

Kunigas Juozas Zdebskis
GYVENIMAS MĄSTYMUOSE
I knyga: KUNIGAS TARP VAGIŲ
Iš kalėjimo dienoraščių

* * *

Kunigas Juozas Zdebskis
GYVENIMAS MĄSTYMUOSE
II knyga: KUNIGAS TARP GĖLIŲ
Iš dienoraščių

* * *

PAŽINSITE IŠ VAISIŲ
Kunigo Juozo Zdebskio korespondencija –
adresačių atsiminimai

Rengiama spaudai:

5-ių knygų serija

KUNIGO JUOZO ZDEBSKIO
DVASINIS PALIKIMAS

PAMOKSLAI
(2 knygos)

* * *

REKOLEKCIJOS
(3 knygos)

Informacija telefonu (8–22) 22 58 62, ses. Loreta Teresė

Pa464 **Pažinsite iš vaisių**: kunigo Juozo Zdebskio korespondencija – adresačių atsiminimai/sudarė, parengė ir redagavo Loreta Teresė Paulavičiūtė; įžang. str., p. 5– 7, „Tikiu... šventųjų bendravimą", kun. Roberto Grigo; pab. str., p.333–345, Meilė niekada nesibaigia, kun. Vaclovo Aliulio MIC. – Vilnius: LUMEN l-kla, 1997. – 360 p., iliustr.

ISBN 9986–410–30–4

Tai knyga iš kunigo Juozo Zdebskio korespondencijos su keliomis jo dvasios dukterimis ir jų atsiminimai apie savo jaunystės dvasios vadovą.

UDK 27(474.5)

Pažinsite iš vaisių

Kunigo Juozo Zdebskio korespondencija -
adresačių atsiminimai

Sudarė, parengė ir redagavo LORETA TERESĖ
PAULAVIČIŪTĖ
Viršelio dailininkė INGRIDA UMBRASAITĖ
Redaktorė stilistė LIUDA SIDARIENĖ
Maketavo GIEDRIUS KUBILIUS

SL 651. 1997 03 03
Tiražas 3000 egz.
Užsakymas 217

Išleido LUMEN leidykla
Laisvės pr. 60, 2056 Vilnius
Iš užsakovo pateiktų lazerinio spausdintuvo
plėvelių spausdino SPAB spaustuvė "Spindulys",
Gedimino g. 10, 3000 Kaunas
Kaina sutartinė 8,1-6

8-U
23/28
Pa-464

ISBN 9986–410–30–4